

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLK ÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETMENLİĞİ
ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ
MÜFREDATINDA YER ALAN OLUMSUZ AHLÂKÎ
EĞİLİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR

HAZIRLAYAN
Hasan AKAN

KONYA - 2007

TC
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hasan AKAN' a ait "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Müfredatında Yer Alan Olumsuz Ahlâkî Eğilimlerin Düzeltilmesi" adlı çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı\İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 12.09.2007

Başkan.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı
İmza

Üye.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı
İmza

Üye.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı
İmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLÂK BİLGİSİ MÜFREDATINDA YER ALAN OLUMSUZ AHLÂKÎ EĞİLİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hasan AKAN

Selçuk Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İlk Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Ana Bilim Dalı

İlk Öğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Programı

Danışman: Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR

2007, 210 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU

Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır

Yrd. Doç. Dr. Adem ŞAHİN

Araştırmanın temel konusu ahlâk eğitimidir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi müfredatında yer alan olumsuz ahlâki eğilimlerin düzeltilmesi için üzerinde durulması gereken bir yöntem üzerinde durulmuştur. Çalışmada ahlâk eğitimi yapılırken dikkat edilmesi gereken noktalara değinilerek, bu yönde yeni yöntemlerin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Eğitimcilerin bu alandaki yenilikleri takip ederek olumsuz ahlâkî eğilimlerin düzeltilmesi için nasıl bir yöntem üzerinde durmaları gerektiğinden bah-

sedilmiştir. İşte bu sebeple de çalışmada, anlatım yöntemine yardımcı bir yöntem olarak kabul edilebilecek olan hikâye, fabl ve şiir yöntemleri üzerinde durulmuştur.

Çalışmada ilk olarak ahlâk gelişimi hakkında genel bilgiler verildikten sonra, ele alınan yöntemler olan hikâye, fabl ve şiir hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Bu bölümde tarafımızdan kaleme alınan hikâye, fabl ve şiirlerin yazım aşamasında dikkat edilen noktalara değinilmiştir. Araştırmamızın ana bölümünü oluşturan ikinci kısımda ise; yalan söylemek, hile yapmak, gıybet ve iftira, hırsızlık, kıskançlık, alay etmek, kibirlenmek, kötü zanda bulunmak, başkalarının özel hayatını araştırmak, anne baba ve büyüklere saygısızlık, içki içmek ve kumar oynamak kavramlarıyla ilgili olarak tarafımızdan kaleme alınan hikâye, fabl ve şiirlere yer verilmiştir.

Sonuç olarak, çalışmamızın uygulama bölümünde, ilköğretim çağı çocuklarının ele aldığımız yöntemlerle ders anlatımı yapıldığında, güzel davranışları kazanmada daha etkin oldukları gözlenmiştir. Bu nedenle de çalışmada eğitimcilere düşen görevlere de değinerek, hikâye, fabl ve şiirlerin de hedef kitlemizin seviyelerine uygun olmasına dikkat edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlâk eğitimi, hikâye, fabl, şiir, yöntem

ABSTRACT

Thesis of Master's Degree

EVALUATION OF NEGATIVE ETHICAL TENDENCIES IN RELIGION LESSONS OF PRIMARY SCHOOL EDUCATION

Hasan AKAN

Selçuk University

Institute of Social Sciences

Department of Teaching Religion in Primary School

Supervisor: Doç Dr. Abdülkerim BAHADIR

2007, 210 pages

Jury: Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU

Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır

Yrd. Doç. Dr. Adem ŞAHİN

The objective of this research is ethical tendency. It is based on an important method to improve the negative ethical tendencies in religion lessons of primary school curriculum. In this research it has been referred to necessary points on ethic education and suggested new methods on this topic it has been mentimed that educators must fallow the in now tims in this field and choose on oppositemethod to improve these negative ethical tendencies. Because of this, research is based on story, fable, and poems which can be accepted as on optional method to narration method.

Firstly, it is given general instuctions about ethic development, and then explonotions are given about story, fable, poem. This part is based on spelling phase of these stories, fables and poems which are written by us. The second part, which forms the main part of our research, is accured by poems, fables and stories about telling lies, making tricks, slander, dealing with other peoples special life, disrespect to parents, drinking alchol and gambling.

Consequently, in the application part of our research, it is abserved that using methods are more effective in good behaviors of primary school age children. Because of this, it has been mentioned that the levels of story, fable and poems must be appropriate to students and educators must have some missions on this topic.

Key words: Education of ethic, story, fable, poem and method

ÖNSÖZ

Ahlâkî davranış, insanın bir başka varlıkla girdiği ilişkide ortaya çıkmaktadır. Sosyal varlık olan insan, kendi doğal ihtiyaçlarını karşılamak ve hayatını daha iyiye yönlendirmek için insanlarla iş birliği yapmak zorundadır. Bunun için de, içinde bulunduğu toplumu meydana getiren insanlarla iyi geçinmeli, güven ve sevgi dairesi içinde ilişkilerine yön vermelidir. İşte sosyal insanların bu insanî münasebetlerini düzenleyen temel prensiplerden biri de ahlâktır. Ahlâkın önemi de burada ortaya çıkmaktadır.

Sosyal yaşantımızı düzenleyen kurallar bütünü olan ahlâk, güzel yöntemlerle bireylere aktarılmalıdır. Aksi olması durumunda bireyler, bir takım olumsuz davranışlar sergileyen insan konumuna gelecektir. Bu sebeple ahlâk eğitiminde yöntem büyük önem arz etmektedir. İşte bunun için bu çalışma, olumsuz ahlâkî eğilimlerin düzeltilmesi için bir yöntem denemesi olarak değerlendirilebilir. Bu amaçla çalışmada ahlâk eğitiminde yöntem olarak kullanılmak üzere hikâye, fabl ve şiirlere yer verilmiştir.

Çalışma bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; ahlâk gelişimi, eğitimde din-ahlâk ilişkisi ve ahlâk eğitiminde edebî yöntemler olarak üç başlık altında konu ele alınmıştır.

Ahlâk gelişimi bölümünde tanımlardan sonra ahlâkî gelişime etki eden faktörler üzerinde durulmuştur. Eğitimde din ve ahlâk ilişkisi bölümünde ise; din ve ahlâk kavramları açıklanarak aralarındaki benzerliklere değinilmiş, din ve ahlâk eğitimi hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bu bölümün sonunda olumsuz ahlâkî eğilimler hakkında çözüm yolları sunulmuştur. Ahlâk eğitiminde edebî yöntemler bölümü çalışmamızın asıl bölümünü oluşturmaktadır. Bu sebeple, bu bölümde hikâye, fabl ve şiir yönteminin özelliklerinden bahsedilmiş ve bunların eğitimde nasıl kullanılacağına değinilmiştir. Bu bölümün sonunda da kaleme alınan hikâye, fabl ve şiirlerin bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde de konumuzla ilgili yazmış olduğumuz hikâye, fabl ve şiirlere yer verilmiştir.

Çalışmamızın bu hale gelmesinde, çalışma boyunca değerli bilgilerinden istifade ettiğim danışmanım Doç. Dr. Abdülkerim Bahadır'a, fikir ve önerileriyle çalışmamıza katkıda bulunan bölüm başkanımız Prof. Dr. Mustafa Tavukçuoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim.

Hasan AKAN

KONYA-2007

İÇİNDEKİLER

-Önsöz.....	I
-İçindekiler.....	II
-Kısaltmalar.....	V
-Giriş.....	1
1.Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	1
2.Amaç ve Önem.....	1
3.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
4.Araştırma Yöntemi.....	3
5.Araştırmanın Yürütülmesi.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

AHLAK GELİŞİMİ VE DİN EĞİTİMİ

I. AHLÂK GELİŞİMİ

1.Ahlâk Nedir?	5
2.Ahlâk Gelişimi ve Sosyo-Kültürel Faktörler.....	8
a) Aile.....	9
b) Din	10
c) Çevre	11
d) Kitle İletişim Araçları	13
e) Bireyin Kendisi.....	15
3.Ahlak Gelişimi Teorileri.....	16
a.Piaget'in Ahlâki Gelişim Teorisi	16
b.Kohlberg'in Ahlâkî Gelişim Teorisi.....	18

II. EĞİTİMDE DİN VE AHLÂK İLİŞKİSİ

1.Din Eğitimi Sürecinde Ahlâk Eğitimi.....	24
2.Kur'an'ı Kerim'de Ahlâk.....	28
3.Hz. Peygamberin Kişiliğinde ve Uygulamalarında Ahlâk.....	33
4.Olumsuz Ahlâkî Eğilimler ve Din.....	36
5.Olumsuz Ahlâkî Eğilimlerin Çözüm Yolları.....	38

III.AHLÂK EĞİTİMİNDE EDEBÎ YÖNTEMLER

1.Hikâye Yöntemi.....	42
a)Hikâyenin Özellikleri.....	43

b) Hikâye Oyunu Metodu.....	48
c) Kur'an'ı Kerim'de Kıssa	49
-Kıssaların Amaçları ve Özellikleri.....	50
-Hikâyelerin Değerlendirilmesi.....	57
2.Fabl Yöntemi.....	60
-Fablların Değerlendirilmesi.....	64
3.Şiir Yöntemi.....	66
-Şiirlerin Değerlendirilmesi.....	68

İKİNCİ BÖLÜM

OLUMSUZ AHLÂKÎ EĞİLİMLERİN AÇIKLANMASINDA

HİKÂYE, FABL VE ŞİİR ÖRNEKLERİ

I. YALAN SÖYLEMEK

1) Hikâye: Yalancı Çoban	70
2) Fabl: Tepenin Arkası	71
3) Şiir: Yalan Söyleme	78

II. HİLE YAPMAK

1) Hikâye: Tüccar.....	80
2) Fabl: Ortak	83
3) Şiir: Hile.....	86

III. GIYBET ve İFTİRA

1) Hikâye: Küçük Deyip Geçme	89
2) Fabl: Aslan İle Çakal.....	95
3) Şiir: Gıybet ve İftira	103

VI. HIRSIZLIK

1) Hikâye: Eşek Hırsız.....	106
2) Fabl: Hırsız Karga	107
3) Şiir: Hırsızlık.....	110

V. KISKANÇLIK

1) Hikâye: Kaptan Erkan.....	113
2) Fabl: Keçi İle Merkep	120
3) Şiir: Kıskançlık.....	122

VI. ALAY ETMEK

1) Hikâye: Tahta Bacak.....	124
2) Fabl: Alaycı Maymun	127

3) Şiir: Alay.....	132
VII. KİBİRLENMEK	
1) Hikâye: Köylü Kadın	135
2) Fabl: Üç Kafadar.....	139
3) Şiir: Kibirli Kedi	145
VIII. KÖTÜ ZANDA BULUNMAK	
1) Hikâye: Kolye.....	148
2) Fabl: Tilki Ve Sansar	155
3) Şiir: Kötü Zan.....	158
IX. ÖZEL HAYATI ARAŞTIRMAK	
1) Hikâye: Meraklı.....	160
2) Fabl: Pamuk Şekerleri.....	166
3) Şiir: Şekerci Dede	172
X. ANNE -BABA ve BÜYÜKLERE SAYGISIZLIK	
1) Hikâye: Şımarık Cemil	177
2) Fabl: Tavşancık.....	184
3) Şiir: Büyüklere Saygı	185
XI.İÇKİ İÇMEK ve KUMAR OYNAMAK	
1) Hikâye: Çakmak	188
2) Fabl: Sarhoş Tilki (İçki İçmek)	190
Aslanın Tövbesi (Kumar).....	194
3)Şiir: İçki	196
Kumar.....	198
-SONUÇ.....	201
-KAYNAKÇA.....	203

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makâle
a.g.s.	: Adı geçen sempozyum
Bkz	: Bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DEAD	: Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Ed.	: Editör
MÜİFD	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
OMÜİFD	: On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
s.	: Sayfa
sy.	: Sayı
SDÜİFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
SÜİFD	: Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
ts.	: Tarihsiz
UÜİFD	: Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Yay.	: Yayınevi

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu ve Problemi:

Eğitim genel olarak, toplumsal değerleri nesillere aktararak, toplum için faydalı bireyler yetiştirmeyi amaç edinmektedir. Bu şekildeki bir eğitimle birey, toplumsal yabancılığını atarak, kendisi ve çevresi için olumlu davranışlar sergileyen biri haline gelir. Eğitim görmüş bireylerin ahlâken de kendini geliştirmesi beklenir. Çünkü topluma hizmet ederken diğer insanlarla zorunlu da olsa bir birliktelik söz konusu olacaktır. Nihayetinde insanın sosyal varlık olması bunu da beraberinde getirmektedir. Sosyal varlık olan insan kendi doğal ihtiyaçları gidermek ve hayatını daha iyiye yönlendirmek için insanlarla işbirliği yapmak zorundadır. İşte, insanların bu iş birliği vesilesiyle ortaya çıkan insânî münasebetlerini düzenleyen temel prensiplerden biri de ahlâktır.

Ahlaklı olmak, toplum için faydalı birey olmanın gerekliliklerindedir. Bu sebeple ahlâk eğitime de gereken hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda da çalışmamız temel olarak ahlâk eğitimi konu edinmektedir. Bireylerin olumlu davranış geliştirmesi için , ilköğretim DKAB müfredatında yer alan olumsuz ahlâkî eğilimler üzerinde durulacaktır. Bu olumsuz ahlâkî eğilimlerin düzeltilmesi için dikkat edilmesi gereken bir çok nokta vardır. Gerek ailede gerekse de okulda farklı yöntemlerle çocukların ahlâkî yönden gelişmiş bireyler yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Bu konuda herhangi bir birliktelik olmayışı da konunun çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu sebeple çalışmada, ilköğretim DKAB müfredatında ele alınan olumsuz ahlâkî eğilimlerin çocuklara aktarılması için hikâye, fabl ve şiir yöntemi üzerinde durulacaktır. Tarafımızdan kaleme alınan hikâye, fabl ve şiirlerin din ve ahlâk eğitiminde nasıl kullanılacağı üzerinde durulacaktır. Ele alınan yöntem edebî bir yöntem olması sebebiyle, öncelikle ele alacağımız kavramların ilköğretim DKAB müfredatında nasıl yer aldığını belirtmekte de fayda vardır. Bu konular ilköğretim müfredatında düz yazı şeklinde ele alınmış ve konu sadece ayet ve hadislerle anlatılmakla yetinilmiştir. Eğitimciler tarafından da genel olarak anlatım yöntemiyle konuların işlendiği görülmüştür.

2. Amaç ve Önem:

Çalışmamızın amacı, ilköğretim müfredatında yer alan ahlâkî kavramların çocukların seviyelerine uygun bir şekilde nasıl ele alınıp, onlara nasıl anlatılacağını ortaya koymaktır. Ayrıca hikâye, fabl ve şiirin din eğitimindeki kullanılışı ve önemi üzerinde durulacaktır.

Milli eğitimimizin temel amaçları arasında yer alan bir husus olarak ahlâkî değerlere saygılı ve sahip çıkan bireyler yetiştirmek, eğitim camiasında bulunan herkesin üzerine düşen

temel bir görevdir. Çalışmada ele alınan hikâye, fabl ve şiir yöntemleriyle, eğitimcilere bu alanda yeni bir açılım ortaya koymak hedeflenmektedir. Ele aldığımız yöntemler, özellikle din ve ahlâk eğitiminde pek kullanım imkanı bulamamış yöntemler olması sebebiyle de önem arz etmektedir. Eğitimciler ancak, kendi alanlarıyla ilgili gelişmeleri takip ettiği sürece başarılı olabilirler. Öğrenci merkezli bir yaklaşımın revaçta olduğu günümüzde de eğitimcilerin, çocukların sevdiği yöntemlerle ders işleme bir zorunluluk arz etmektedir. Araştırma sırasında görüştüğümüz bir çok eğitimci, hikâye yönteminin çocukların ilgilerini çektiğini belirtmiştir. Ayrıca, ele aldığımız fabl ve şiir yöntemlerinin de çocukların ilgi alanına giren yöntemler olduğu görülmüştür. Bu sebeple de çalışmada bu konular ele alınmıştır.

Son dönemde çocuk edebiyatında gelişmeler yaşanmaktadır. Çocukların küçük insan olarak değil de ayrı bir birey olduğu gerçeğinin kabul edilmesiyle birlikte, onlara uygun edebi eserler kaleme alınmaya başlanmıştır. Bu durum, eğitim alanında da olumlu gelişmelere yol açmaktadır. İstenilen hedeflere ulaşabilecek bireyler yetiştirmek, çocuk edebiyatının gelişmeye başlamasıyla beraber daha da kolay olacaktır. İşte bu çalışmanın, çocuk edebiyatına küçük de olsa bir katkıda sağlayacağı kanaatindeyiz. Ayrıca, din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenlerine, bu kavramların işlenişi ile ilgili olarak getirilecek önerilerle faydalı olacağımızı ümit ediyoruz.

3. Araştırmanın Sınırlılıkları:

Araştırma konu olarak geniş bir alanı kapsadığından, konu sadece ilköğretim 6. sınıf müfredatında yer alan 4. ünite olan “Kötü Davranışlardan Kaçınalım” ünitesinde yer alan konular olarak belirlenmiştir. Çalışmada ele alınan konular şu şekildedir:

- Yalan söylemek
- Hile yapmak
- Gıybet ve iftira
- Hırsızlık
- Kıskançlık
- Alay etmek
- Büyükleme (kibir)
- Kötü zanda bulunmak
- Başkalarının özel hayatını araştırmak

-Anne-baba ve büyüklere saygısızlık

-İçki içmek ve kumar oynamak

Dinin sakınmamızı istediği davranışlar bunlarla sınırlı değildir. Zina etmek, faiz yemek gibi farklı davranışlardan da sakınmamız istenmektedir. Fakat bu konular, konuların anlaşılabilirlik yönlerinin fazla olması ve pratik değerleri açısından seçilmiştir. Ayrıca konuların çocukların zihinsel ve duyuşsal kapasitelerine uygun olması, konu seçiminde etkili olmuştur. Bunun için konumuzla ilgili bu geniş alan, bu konularla sınırlandırılmıştır.

4. Araştırma Yöntemi:

Çalışmada ele alınan hikâye, fabl ve şiir yöntemleri, hedef kitlemizde yer alan çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri göz önüne alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Çünkü hedef kitlenin göz ardı edileceği bir yöntem takip etmek, çalışmanın ulaşmak istediği amaçlardan uzaklaşmayı da beraberinde getirecektir. Bu nedenle ilk olarak çalışmanın başında ele alınan kavramlar, çocuklara sadece takrir yöntemiyle anlatılmış ve çocukların konuyu ne derecede anladıkları, sorulan sorularla tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra da bu konular hikâye, fabl ve şiirler okunarak anlatıldığında çocukların bu kez ne derecede konuyu anladıkları tespit edilmiştir. Sonuçta da bu iki uygulama arasında bir karşılaştırma yapılmış ve çocuklar tarafından, ele aldığımız yöntemlerle anlatılan konunun daha çok anlaşıldığı görülmüştür. Bu da çalışmamıza bir yön vermiştir.

Çalışmada ilk olarak “hikâye” yöntemine yer verilmiştir. Bu yöntem din eğitiminde istenilen seviyede kullanılan bir yöntem olmamakla birlikte, öğrencilerin de sevdiği bir yöntemdir. Konuyla ilgili özgün hikâyeler kaleme alarak, konunun çocuklar tarafından daha kolay anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada ikinci olarak, özellikle din ve ahlâk eğitiminde örneğinin pek az görüldüğü “fabl” yöntemine yer verilmiştir. Yazılan fabllarla, ele alınan kavramların çocuklara öğretiminin, daha eğlenceli bir hale getirilmesi amaçlanmıştır. Bu şekilde de öğrencilerin, pratik hayatlarına güzel davranışları kolaylıkla aktaracağı kanaatindeyiz.

Ayrıca çalışmada son olarak “şiir” çalışmalarına da yer verilmiştir. Konular şiirleştirerek zihinde kalıcılık artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca akrostiş şiire de yer vererek, dînî ve ahlâkî eğitimde şiirin etkin olarak nasıl kullanılabileceğinin örnekleri gösterilmiştir.

5. Araştırmanın Yürütülmesi:

Öncelikle araştırmada, ahlâk eğitimi konu alındığı için öncelikli olarak bu alanda yapılan çalışmalar taranmıştır. Ayrıca ele aldığımız hikâye, fabl ve şiir yöntemi, edebiyat alanının birer örneği olduğu için, bu yöndeki edebî eserler de incelenmiştir. Kaynak tespitinin yapılmasından sonra, ele alınan kavramların mevcut müfredatta nasıl ele alındığı incelenmiştir.

Ulaşabildiğimiz meslektaşlarımıza derslerinde bu konuların nasıl anlatıldığı sorulmuştur. Yapılan mülakatların sonucunda ikişer sınıflık kontrol ve deney grubu gözlem altına alınmıştır. Yaklaşık 20 kişiden oluşan sınıflara önce konu sadece takrir yöntemiyle anlatılmıştır. Daha sonra da fabl, hikâye ve şiir kullanılarak konular anlatılmıştır. Öğrencilerle mülakat yapılmış ve bu iki yöntem değerlendirilmiştir.

Konuyla ilgili yazılan hikâye, fabl ve şiirlerin dil bakımından olabildiğince sade olmasına dikkat edilmiştir. Hikâye, fabl ve şiirlerin sonunda da bir değerlendirme yapmak için “Neler Öğrendik?” başlığı altında hikâye, fabl ve şiirlerden çıkarılması gereken dersler üzerinde durulmuştur.

Yazdığımız hikâye, fabl ve şiirlere zaman zaman derslerimizde yer vererek, öğrencilerden alınan dönütlerle, çalışmalardaki eksik olan noktalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Eserler öğrencilerin nesnel bir bakış açısıyla eleştirilerini sağlamak amacıyla, farklı bir yazar adıyla okunmuştur. Çalışma yürütülürken internet ortamından da olabildiğince istifade edilmeye çalışılmıştır. Din dersine yönelik mevcut bazı sitelerin üyelerine, yazılan hikâye, fabl ve şiirler okutulmuş ve onların da görüşleri alınmıştır. Onların da yapıcı eleştirileri çerçevesinde araştırmaya son şekil verilmeye çalışılmıştır.

I.BÖLÜM

I.AHLÂK GELİŞİMİ

1. Ahlâk nedir?

Ahlâk; Arapça'da "hulk" kelimesinin çoğulu olup, hulk; " tabiat, din, huy ve seciye" ¹ gibi anlamlara gelen ve insanın iç ve dış dünyasını ifade eden² bir kavramdır. Batı dillerinde moral ve ethic olarak karşılığını bulan ahlâk,³ birçok eserde farklı tanımlanmıştır. "İnsan topluluklarınca zamanla benimsenen, fertlerin birbiriyle aile, toplum, devlet ve bütün insanlarla ilişkilerini düzenleyen kurallar, ilkeler ve inançlar bütünü"⁴ ve "insanların birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kuralları"⁵ bu tanımlardan bazılarıdır. Ayrıca ahlâk; bir insanın yaradılışı gereği gerçekleştirdiği,⁶ genel olarak iyi olduğu düşünülen⁷ ve insanların birbirlerine ve topluma karşı ödevlerini belirleyen davranış kuralları⁸ şeklinde de tanımlanabilir.

Ahlâk'ın tanımı elbette bunlarla sınırlı değildir. Fakat dikkat edilmesi gereken nokta ahlâk'ın tanımı yapılırken farklı kavramların da telaffuz edildiğidir. Bu kavramlar huy, mizaç, karakter, kişilik ve benliktir. Bu nedenle şimdi de bu kavramlara bir açıklık getirmek için bunları açıklayalım:

İnsanlar fiziksel ve ruhsal yönden birbirinden farklılık göstermektedirler. Bu farklılıkların bir çok nedeni vardır. Aynı kültürel özelliklere sahip, aynı ailede büyüyen, aynı toplumda yetişmiş insanların davranışları aynı olsaydı bu davranışın sebebini çevresel şartlara bağlamak mümkün olabilirdi. Ancak insanlara kimlik kazandıran özelliklerin hem doğuştan hem de eğitimle elde edildiği yapılan araştırmalarla ispatlanmıştır.⁹ Bu nedenle de farklı kişilik ve benlik sahibi, farklı mizaca ve karaktere sahip insanların varlığı, farklı araştırmalara konu olmuştur. Bu nedenle bu kavramlara açıklık getirmek için ilk olarak kişilik kavramını açıklayalım:

Kişiliğin sistematik bir tanımının yapılması zor olduğu için bir çok farklı tanımlar yapılmış ve psikologlar herhangi bir kişilik tanımı üzerinde birleşmemişlerdir.¹⁰ Farklı tanımları olmakla birlikte kişilik; "kişiyi kişi yapan şey"¹¹, "bireyi başkalarından ayıran özelliklerin

1 İbn Manzur, Lisanu'l Arab, Beyrut, 1956, c. 10, s. 86

2 Erdem, Hüsamettin, *Ahlâk Felsefesi*, Hü-Er Yay., Konya, 2003, s. 13

3 The Shorter Oxford English Dictionary, Ed. by Onions, Clarendon Press, Oxford, c.1, 1980, s. 1280

4 Bolay, S. Hayri, *Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü*, 7. Baskı, Akçağ Yay., İst., 1997, s. 4

5 Akarsu, Bedia, *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, 8. Baskı, İnkılap Kitabevi, İst., 1998, s. 18

6 Hançerlioğlu, Orhan, *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Yay., İst., 1982, s. 8

7 Cevizci, Ahmet, *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yay., İst., 1999, s. 17

8 Rosenthal, M., Yudin, P., *Felsefe Sözlüğü*, (Çev. Aziz Çalışlar), Sosyal Yay., İst., 1997, s. 13

9 Güney, Salih, *Davranış Bilimleri*, Nobel Yay., İst., 2000, s. 251

10 Cüceloğlu, Doğan, *İnsan ve Davranışları*, Remzi Kitabevi, İst., 1991, s. 404

11 Akarsu, a.g.e., s. 117

bütünü”¹², “bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünü”¹³ “bireye bir toplum içinde anlam veren ve değer kazandıran özellikler”¹⁴ diye tanımlanabilir. Bireyi diğer insanlardan davranış yönüyle farklı kılan temel özelliklerdir. Kişilik, bir insanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görüntüsünün ve çevreye uyum biçiminin niteliklerini kapsayan genel bir kavramdır.¹⁵ İnsanın duyguları, yetenekleri, değerleri, inançları ve karakteri insanın kişilik yapısını oluşturmaktadır.¹⁶

Kişiliğin zihinsel, bedensel ve sosyal olmak üzere üç temel özelliği vardır. Ayrıca insanın kişilik yapısını etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin temelinde genetik yapının etkisi¹⁷ vardır. Bireyin doğuştan getirdiği özellikler onun kişilik yapısının temelini oluşturmaktadır. Ayrıca aile¹⁸, daha önceki öğrenmeler¹⁹, sosyal yapı, kültürel, ekonomik ve psikolojik çevrenin²⁰ de kişiliğin üzerinde etkisi vardır. Bu nedenle bireyin kişiliği hakkında bilgi edinmek için, onu kendi konumu ve çevresine göre değerlendirmek gerekmektedir.²¹

Karakter ise; bireye ait davranışların bütünü olup, insanın bedensel, duygusal ve zihinsel etkinliğine çevrenin verdiği değerdir.²² Çevrenin bireye karşı bir değerlendirmesidir. Bu nedenle karakter gelişiminde toplumun etkisi ön plana çıkmaktadır.²³ Çünkü birey hakkında kibirli, yalancı vb. gibi değerlendirmeler yapılırken aslında o kişinin karakteri değerlendirilmektedir. Bu da ahlâkî değerlerin karakterdeki etkisi fazla olduğunu²⁴ göstermektedir. Bir hareket ahlâkî standartlar açısından doğru ya da yanlış olarak değerlendirilince kişilik özellikleri karakter özellikleri durumuna geçmiş olur.²⁵ Bu nedenle karakter için, kişiliğin ahlâkî değerlere bağlanması ve bunu davranış olarak gösterme halidir de denilebilir.

Benlik de, kişinin kendisiyle ilgili tutumlarıdır ve bireyin kendini değerlendirmesidir.²⁶ Benliğimizin yapısı , dünyayı ve kendimizi nasıl görüp, algıladığımızı belirler ve her türlü

12 Hançerlioğlu, *a.g.e.*, s. 220 ; Bolay, *a.g.e.*, s. 255

13 Senemoğlu, Nuray, *Gelişim ve Öğrenme*, 8. Baskı, Gazi Ktb., Ank., 2003, s. 78; Topses, Gürsen, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Nobel Yay., İst., 1997, s. 120; Cüceloğlu, *a.g.e.*, s. 405; Bayhan, Pınar – Artan, İsmihan, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Morpa Yay., İst., 2004, s. 195

14 Cevizci, *a.g.e.*, s. 514

15 Arı, Ramazan, *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Mikro Yay., Ank., 2002, s. 39; Güney, *a.g.e.*, s. 254

16 Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 78

17 Gander, Mary - Gardner, Harry, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, (Çev. Bekir Onur), 4. Baskı, İmge Ktb., İst., 2001, s. 56

18 Yeşilyaprak, Binnur, *Gelişim ve Öğrenme*, 3. Baskı, Pegema Yay., İst., 2002, s. 132

19 Cüceloğlu, *a.g.e.*, s. 423

20 Kağıtçıbaşı, Çiğdem, *Yeni İnsan ve İnsanlar*, 10. Basım, Evrim Yay., İst., ts, s. 299; Güney, *a.g.e.*, s. 261

21 Adler, Alfred, *İnsanı Tanıma Sanatı*, (Çev. Kamuran Şipal), Say Yay., İst., 2001, s. 61

22 Güney, *a.g.e.*, s. 263

23 Adler, *a.g.e.*, s. 177

24 Özdoğan, Öznur, “Din Psikolojisi ve Manevî Değerler”, SDÜİFD, sy. 15, 2002, s. 170

25 Güney, *a.g.e.*, s. 263

26 Yeşilyaprak, *a.g.e.*, s. 238; Arı, *a.g.e.*, s. 61; Topses, *a.g.e.*, s. 123; Güney, *a.g.e.*, s. 284

duygu ve düşüncemizi etkilemektedir.²⁷ Benliği etkileyen farklı etkenler olmakla birlikte, manevî değerlerin de benlik üzerinde etkisi vardır. Duygusal yönden gelişim gösteren insanlarda gelişen manevî değerler, insanların davranışlarını değiştirmesinde etkin rol oynamaktadır ve insanın dindar bir yapıya ulaşmasını sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar²⁸ da dindarlığın yükseldikçe benlik saygısının arttığını ve benlik saygısı gelişmiş bireylerde ruhen olumsuz davranışlar görülmediğini göstermektedir. Bu da manevî değerlerin benlik üzerinde etkisini göstermesi açısından önemli bir sonuçtur.

Huy ise, insanda doğuştan meydana gelmekle birlikte²⁹, kişiliği oluşturan bir bölümdür.³⁰ Genel olarak bakıldığında aslında tüm bu kavramların insanın genel yapısını oluşturan farklı yönlerinin birer tanımı olduğu görülecektir. Her birini diğerinden tamamen ayırmak mümkün olmamakla birlikte, tüm bu kavramlar insanın ahlâkî yapısını oluşturan kavramlardır.

Ayrıca ahlâk konu olduğunda ortaya iyi ve kötü davranışlar ortaya çıkmaktadır. Güzel ahlâklı ya da kötü ahlâklı olarak insanların kişilik sıfatları olarak da kullanılan bu kavramların ne olduğu önem kazanmaktadır. Burada karşımıza şu iki kavram çıkmaktadır: İyi ve kötü. Peki, nedir bu iyi ve kötü? Ve ahlâk ın güzel ya da kötü (çirkin) olması ne demektir? Şimdi bunlar üzerinde duralım:

Tarih boyunca filozoflar doğru ile yanlış, iyi ile kötü davranışları birbirinden ayırt etmeye uğraşmışlardır. Bu iş o kadar da kolay değildir. Çünkü bir kimsenin çok defa iyi saydığı şey, başkası için kötü sayılabilmektedir. İşte ahlâk da insana, hangi davranışın “iyi” hangi davranışın da “kötü” olduğunu gösterir. Ahlâk, insana iyiyi ve kötüyü tanıtarak; insanın kendi içinde ve çevresine karşı iyi bir insan olmasına yardımcı olur. Her insanda doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü, yapılması hoş karşılanabilen ya da hiçbir şekilde kabul edilmeyen, davranışların neler olduğuna ilişkin yargılar bulunmaktadır. Bu yargılar; bireyin kendi davranışlarını ve eylemlerini belirleyen, neleri yapıp neleri yapmaması gerektiği konusundaki, bireye özgü inançlar ve değerler sisteminden kaynaklanmaktadır. İşte kısaca; ahlâkî kaidelere uyup güzel davranışlar yapan bireylere güzel ahlâk lı³¹, bu kaidelere ters davranışlar yapan insanlara da kötü ahlâklı³² denmektedir. Davranış objektif olarak iyi ve adaletli olduğu zaman ahlâkî, kötü

27 Kağıtçıbaşı, *a.g.e.*, s. 360

28 Şahin, Adem, “Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi”, SÜİFD., sy. 19, 2005, s. 187, 195

29 Topses, *a.g.e.*, s. 121; Rıfat, Ahmet, *Tasvir-i Ahlâk Ahlâk Sözlüğü*, ts., İst., s. 129; Gövsa, İbrahim Alaaddin, *Çocukta Davranış Gelişimi*, Hayat Yay., İst., 1999, s.86

30 Güney, *a.g.e.*, s. 267

31 Rıfat, *a.g.e.*, s. 129, 131

32 Bolay, *a.g.e.*, s. 4; Cevizci, *a.g.e.*, s. 17

ve adaletsiz olduğu zaman ise gayr-i ahlâkî olarak değerlendirilir.³³ Ahlâk ilik, ahlâk i kaidelere uygunluğu, gayr-i ahlâk ilik ise bu kaidelere ters düşme durumunu ifade etmektedir.

İşte ahlâk la ilgili tanımlar bu şekildedir. Böylelikle, ahlâk ın genel bir tanımı yapılarak, benzer kavramların farklılıkları üzerinde durulmuş ve iyi ve kötü ahlâk kavramları da açıklanmış oldu. Şimdi de ahlâk i gelişimin bireyde meydana geliş sürecine ve bu gelişime etki eden faktörlere değinmenin yararlı olacağı kanaatindeyiz.

3. Ahlâk Gelişimi ve Sosyo- Kültürel Faktörler

Ahlâkî gelişim, “Bireyin ilk yaşlardan başlayarak toplumca beğenilen, iyi ve doğru davranışları öğrenerek yapması”³⁴ ve “bireylerin zamanla bağımsızlaşarak, kendi değerlerini özgür olarak seçip kararlarını özgür olarak vermesi süreci”³⁵ olarak tanımı yapılabilir. Ahlâk gelişimi, çocukların belirli davranışlarını, doğru ya da yanlış olarak değerlendirmelerine rehberlik eden ve kendi eylemlerini yönetmelerini sağlayan ilkeleri kazanmaları sürecidir. Ahlâk gelişimi ruhsal, sosyal, zihinsel ve kişilik gelişimi ile yakın ilişki içindedir.³⁶ Bireyin ahlâk i gelişimlerini bilmek, ahlâk eğitimi açısından önemlidir. Eğitimciler, bunu bilip, bu yönde bir eğitim anlayışı geliştirmesi yararlı olacaktır. Aynı zamanda, anne babanın ve öğretmenin, gencin kişilik ve ahlâk ı gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, iki neslin arasındaki çatışmayı da azaltacaktır.³⁷ Fakat gelişim sürecine etki eden faktörleri bilmeden, gelişim sürecini anlamak eksik kalacağından, şimdi bu faktörlere değinmek yerinde olacaktır.

İçinde yaşanan toplumun bireyden uymasını beklediği bazı kurallar vardır. Bu kurallar, bireyin başkaları ile olan ilişkilerinin biçim ve düzeyini belirler. Birey bu kuralları içselleştirerek toplumla uyumlu ve barışık bir yaşam sürer. İşte ahlâk gelişimi bireyin yaşamında değer verdiği kuralları geliştirmesi ve içselleştirmesi süreci olmaktadır. Ahlâk gelişimi, birey açısından toplumun tüm değerlerine körü körüne uymanın ötesinde, topluma etkin bir uyum sağlamak için bir değerler sistemi oluşturma sürecidir. Bu sürece etki eden bir takım faktörler vardır. Bunları tespit etmek bizlerin ulaşmak istediği ahlâk seviyesi için büyük önem arz etmektedir. Böylelikle yeni yöntemlerin geliştirilmesi daha da kolay hale gelecektir. Sistematik açıdan pratik faydalar sağladığı için ahlâk gelişimine etki eden faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz:

33 Rosenthal-Yudin, *a.g.e.* , s. 14

34 Başaran 1996, s.184

35 Çileli, Meral, *Ahlâk Psikolojisi ve Eğitimi*, V Yay, Ank.,1986, s. 102

36 Mehmedoğlu, Yurdağül, *Ahlâkî ve Dini Gelişim*, Morpa Kültür Yay., İst., 2004, s. 93.

37 Aydın, Mehmet Zeki, *Ahlâk Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, 1. Baskı, Nobel Yay., Ank., Ekim 2003, s. 41

- Aile
- Din
- Çevre
- Kitle İletişim Araçları
- Bireyin Kendisi

a. Aile:

Bireyin ilk sosyal çevresi ailesidir. Bu nedenle aile ahlâkta temel faktörlerin başında yer almaktadır.³⁸ Çocuk kendi dışındaki dünyayı tanırken ilk olarak buna kendi ailesini tanıyarak başlamaktadır. Çocuk ilk sorularını anne babasına sormakta, ilk olarak onların davranışlarını örnek almaktadır. Bu sebeple çocuğun davranışının şekillenmesinde aile büyük bir öneme sahiptir.

Çocuğun ahlâk anlayışının gelişmesinde de ebeveynin tutumları etkili olan unsurlardandır.³⁹ Araştırmalar, aile içi doğrudan ve açık iletişimin özgüven doğurduğunu⁴⁰ göstermektedir. Ayrıca bireyin kişiliğinde ailesiyle olan ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz izleri de görülür.⁴¹ Bu sebeple, ebeveynin konunun hassasiyetini anlaması ve çocuklarıyla ilişkilerine dikkat etmesi gerekmektedir. Demokratik bir tutum sergileyen ailelerin çocukları kendini daha iyi ifade etmektedir.⁴² Ailede böyle demokratik ortamın sağlanması da, çocuğun ahlâkî gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Çocuk dinini, ahlâkını ve temel davranışlarını ilk olarak ailesinden öğrendiği için ailenin önemi büyüktür.⁴³ Çünkü çocuk ilk olarak davranışlarını ailesinden gördükleri üzerine oluşturmaktadır. Çocuk gözlemlediği davranışları kendince de yorumlayarak kendi davranışı haline getirmekte ve böylelikle kişiliğini oluşturmaya çalışmaktadır. İşte bu aşamada, model alma yöntemi ailede kendini güçlü bir şekilde hissettirmektedir.⁴⁴ Çocuklar genellikle model olarak öğrenme yoluyla daha kalıcı bilgiler öğrenmekte ve davranışını bu yöntemle şekillendirmektedirler. Bu sebeple, ailede model olarak alacağı anne ve babanın güzel davranışlar sergileyen bireyler olması ahlâk gelişimine olumlu etki yapacaktır.

38 Duru, Kazım Namı, *Sosyolojinin Unsurları*, MEB, 2.Basım, İst., 1964, s. 183; Bilgin, *a.g.e.*, 1987, s.128

39 Özeri, Zeynep Nezahat, *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi*, Dem Yay., İst., 2004, s. 195

40 Humphreys, Tony, *Çocuk Eğitiminin Anahtarı: Özgüven*, (Çev. Tanju Anapa), Epsilon Yay., İst., 2002, s.70

41 Baymur, Feriha Balkış, Genel Psikoloji, İnkılap Kitabevi, İst., 1972, s. 245; Montagu, Ashley, *Çocuklarınıza Ahlâkî Değerleri Nasıl Kazandırabilirsiniz?*, (Çev. Remzi Öncül), MEB Yay.,İst., 2000, s.15

42 Çağdaş, Aysel, *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Eğitim Kitabevi, Konya, 2003, s. 171

43 Erdem, Hüsamettin, "Ailede Ahlâk Eğitiminin Önemi", *Mehir Aile Dergisi*, 2001, sy. 1, s. 5

44 Selçuk, Mualla, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, TDV, Ankara, 1991,s. 114

Ailede ahlâk gelişimiyle ilgili olarak çocuğa ilk önce iyi ve kötünün ne olduğu öğretilmelidir.⁴⁵ İyi ve kötünün ne olduğunu öğrenen çocuk yaşı ilerledikçe de bunların nedenlerini öğrenecektir. Böyle bir yaklaşım sergilemek, ahlâk gelişimine ailenin olumlu yönde bir etki oluşturmasını sağlayacaktır. Ayrıca anne ve babanın çocuklarıyla olan ilişkilerinde kullandıkları dilin de önemi vardır. Çocuklara karşı kullanılan sıcak ve içten yaklaşım, çocuklarla iyi iletişim kurulmasına imkan sağlayacaktır. Bu şekilde aile içinde çocukla iyi bir iletişimin kurulması ve sıcak bir aile ortamı oluşturulması, çocuğun ahlâkî erdemleri içselleştirmesine de yardımcı olacaktır.

b. Din:

Araştırmalar bize tarih boyunca insanların hep bir şeylere inanma ihtiyacı içinde olduğunu ve bu sebeple her toplumun kendine has bir inanma şeklinin olduğunu göstermektedir. Afrika'da yaşayan yerlilerden , medeniyet olarak gelişmiş toplumlara kadar dinsiz bir topluma rastlanmadığı hususu, araştırmalarca tespit edilmiş bir gerçekliktir.

Zaten insanın hayatını düzenleyen kanunları insana ilk öğreten dindir.⁴⁶ Din, güzel bir yaşam için insanlara belli bir hayat tarzı sunmaktadır. Dinin sunduğu bu yaşam tarzı, farklı yaptırımları da beraberinde getirmektedir. Böylelikle din insanlardan davranışlarını kontrol altında tutmalarını istemektedir. Tüm toplumların sahip olduğu ahlâkî değerlerin de yaptırım gücü vardır. İşte, bu ahlâkî değerlerin pek çoğu aynı zamanda dînî değerlerdir.⁴⁷ Ahlâkî görev ve haklar dînî emirlerle o kadar iç içedir ki sanki ahlâk ve din tek bir olgudan ibarettir.⁴⁸ Yapılan bir araştırma⁴⁹ da çocukların ahlâk kavramını din kavramı ile iç içe gördüklerini göstermiştir. İşte bunlar göstermektedir ki; farklı bir çok yönleri olsa da,⁵⁰ din ve ahlâk ayrılmaz bir bütündür.⁵¹ Bundan dolayı ahlâk eğitimini dinden bağımsız düşünmek yanıltıcıdır. Ve ahlâk eğitimini de dinden bağımsız yürütmek sağlam ve güvenilir bir yol değildir.⁵² Bunun için dinin ahlâk a etkisini kabul ederek⁵³ eğitim vermek daha doğru olacaktır.

Din, ahlâk i kuralları dinsel yapıya kavuşturmuş bir bütündür. Dinin davranışlara etkisi vardır. Ayrıca, insanın inandığı din yanında içinde bulunduğu toplumda yaşanan dînî hayatın

45 Bayhan-Artan, *a.g.e.*, s. 115

46 Babanzade, Ahmed Naim, *İslam Ahlâk ının Esasları*, (Çev.Recep KILIÇ), TDV Yay., Ank., 1993, s. 8

47 Demir, Fahri, *Din ve Ahlâk* , DİB Yay., Ank., 1997, s. 9

48 Naim , *a.g.e.*, s.25

49 Albayrak, Ahmet, "Sevgi ve Korku Motiflerinin Gençlerin Dini Mesajları Algılamadaki Rolü", *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yay., İst. 2000, s. 290

50 Baltacıoğlu, İ. Hakkı, *Din ve Hayat*, Esra Yay., Konya, 1996, s. 44

51 Aydın, Mehmet, *Din Felsefesi*, Dokuz Eylül Üniv. Yay., İzmir, 1987, s. 239 ; Bayraklı, *a.g.e.*, s. 43

52 Hökekleli, Hayati, "Çocukta Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi", *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yay., İst. 2000, s.197

53 Duru, *a.g.e.*, s. 495

onun üzerindeki etkisi de küçümsenemez.⁵⁴ Bu da gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. İnsanın psikolojik dengesinin sağlanması için maddi ve manevi yönden doyuma ulaşması gerekmektedir. Ahlâk i kurallar da dinin etkisiyle yeniden oluşarak insanların davranışlarına yön verir. İşte din ve ahlâk insanlarla her temasımızda kendini göstermektedir.⁵⁵ Bu nedenle insanın ahlâkî yaşamına dinin etkisini göz ardı etmemek gerekir. İnsanların davranışlarını değerlendirirken de, inandığı ya da içinde bulunduğu toplumda inanılan dinin etkilerinin olabileceği dikkate alınmalıdır. Böyle bir yaklaşım, insanların ahlâkî yaşamlarının doğru olarak anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

c. Çevre:

İnsanın sosyal bir varlık olması, onun toplumla etkileşime girmesini zorunlu kılmaktadır. Ahlâk ise topluluk hayatının olduğu yerde başlamaktadır. Böylelikle insanların çevresiyle ilişkisi, ahlâk i yaşamını etkileyen faktörler arasında sayılmaktadır. Bu çevreye, insanın içinde bulunduğu toplum, arkadaş ve okul girmektedir. Şimdi bunların insanların ahlâkî yaşamına nasıl etki ettiğini açıklamaya çalışalım:

Her toplumun kendi ahlâkî değerleri farklı kaynaklardan beslendiği için de ahlâkîlik toplumdan topluma değişmektedir. İşte insan da içinde yaşadığı toplumun normlarına göre bir ahlâk sahibi olur ve büyük ölçüde bu çevreye göre bir ahlâk gelişir.⁵⁶ İnsanın ahlâk ileşmesi, beraberinde sosyalleşmeyi de getirmektedir.⁵⁷ Belli toplum içinde yaşayan bir insan, sosyal yaşamında edindiği ahlâk sal değerler çerçevesinde insanî ilişkilerini yürütür ve bu çerçevede yaşamını devam ettirir. Bu zaman zarfında da insan, kendi toplumsal değerlerini içselleştirmiş olur. Bu da bizlere insanın yaşadığı toplumsal çevrenin, ahlâkî yaşamına etkisini göstermektedir.

Birey, kendi ahlâkî davranışlarının toplumsal değerler açısından değerlendirip bunlar yaptığı sürece ahlâkî davranışı şekillenmeye başlar.⁵⁸ Sonra bu şekillenen davranışlar bireyin kendi davranışları haline gelir ve kişiliğinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur. Belli bir ortamda yaşayan insanın kişiliği, içinde bulunduğu toplumun özelliklerine, gelenek ve göreneklerine göre biçimlenir. Çocuk bir yandan biyolojik bakımdan olgunlaşırken, bir yandan da doğduğu toplumun değer yargılarını, davranış, konuşma vb. biçimlerini benimseyerek o toplumun bir

54 Selçuk, *a.g.e.*, s. 70

55 Güney, *a.g.e.*, s.140

56 Güney, *a.g.e.*, s. 130

57 Baltacıoğlu, *a.g.e.*, s. 44

58 Hökelekli, *a.g.m.*, 2000, s. 191

üyesi haline gelmeye başlar.⁵⁹ Böylelikle, çevrenin etkisiyle gelişen kişiliğiyle sosyal bir statü kazanmış bir birey haline gelmiş olur.

İnsan içinde bulunduğu toplumun normlarına göre ahlâkî bir kişilik oluşturur. Ahlâk olmayan yerde kanun bir şey yapamaz. Her ne kadar toplumsal düzeni sağlamak için kanunlar koymak zorunlu olsa da tek başına yeterli olamamaktadır. Bu kanunların işlerliğini sağlamak için toplumsal değerler de büyük rol oynar.⁶⁰ Böylelikle toplumsal düzeni sağlama açısından ahlâk, insani ilişkileri düzenleyen ve yazılı olmayan bir kurallar bütünü de bünyesinde barındırmaktadır diyebiliriz.

Genel olarak bir toplumda insanlar, kendi davranışlarını, kendi değerler sistemini diğer toplumlardan üstün görürler ve olayları, içinde yaşadıkları toplumun değerler sistemine göre yargırlar. Çünkü her toplumun kendine özgü bir ahlâk i yapısı vardır.⁶¹ Din, ekonomi, kültür vb. gibi faktörler,⁶² toplumlar arası ahlâk anlayışında farklılıklar meydana getirmektedir. Böylelikle, bu toplumsal çevre, farklı faktörlerin de etkisiyle kendine özgü bir yapı oluşturmaktadır. Bu nedenle de insanlar, oluşan farklı ahlâkî yaşamdan dolayı da, diğer toplumların davranışlarını garipseyeabilmektedir

Ayrıca bireyin davranışını arkadaş çevresi⁶³ de etkilemektedir. Çünkü bireyin kişiliğinde ailesiyle, arkadaşlarıyla ve sosyal hayatı gereği görüştüğü kişilerle olan sosyal ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz izleri görülür.⁶⁴ Özellikle arkadaş grubu çocuğu ve davranışlarını çok etkilemektedir. “İsin yanında duran is, misin yanında duran mis kokar” sözündeki gerçeklik hayatta karşımıza çıkmaktadır. Eğer bir çocuk kötü davranışa sahip arkadaş çevresiyle çok vakit geçirirse o da kötü davranışlara zamanla alışacak ve bu davranışları yapma eğilimi artacaktır. Bu nedenle öncelikle aileler çocukların arkadaş çevrelerini iyi takip etmek ve çocuklarını başıboş bırakmamak zorundadır.

Çocuğun gelişiminde okulun ve öğretmenin de önemi çok büyüktür ve okul çocuk için bir dönüm noktasıdır.⁶⁵ Çocuğun ufku burada gelişir ve ahlâk i gelişmeler ve yeni tecrübeler kazanır. Çocuğun öğretmeni ve sınıftaki diğer öğrencilerle ilişkilerinin niteliği de ahlâkî gelişim üzerinde etkilidir. Öğretmenin kişiliği, tutumu, davranışları, olaylara bakış açısı ahlâk alanındaki teknik bilgidenden daha etkilidir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin olumlu

59 Baymur, *a.g.e.*, s. 294

60 Güney, *a.g.e.*, s. 40, 129

61 Duru, *a.g.e.*, s. 284, 294

62 Kağıtçıbaşı, *a.g.e.*, s. 357 ; Montagu, *a.g.e.*, s.16

63 Temel, Fulya- Aksay, Ayşe, Ergen ve Gelişimi, Nobel, Yay., İst., 2001, s. 105; Montagu,*a.g.e.*, s.27

64 Baymur, *a.g.e.*, s. 245; Montagu,*a.g.e.*, s.15

65 Temel-Aksay, *a.g.e.*, s. 113

olması ahlâkî gelişimi olumlu yönde etkilemektedir.⁶⁶

Görüldüğü üzere çevrenin ahlâkî eylemlere etkisi son derece büyüktür. Elbette çevresel faktörler toplum, okul ve arkadaş çevresiyle sınırlı değildir. Bu faktörlere bir de kitle iletişim araçlarını eklemek gerekmektedir. Biz de çalışmamızda; çevresel faktörler arasında olmasına karşın, kitle iletişim araçlarının ayrı bir öneme haiz olduğundan, bunu ayrı bir başlık altında incelemeyi uygun gördük.

d. Kitle İletişim Araçları:

Günümüz teknoloji çağında artık dünyanın diğer bir köşesinde olan bir olaydan anında haberdar olmakta, bir yakınımla mekan sınırı olmadan rahatlıkla konuşabilmekteyiz. Gazete, dergi, internet, TV vb. yayın organları vasıtasıyla bilgiye ulaşım kaynakları kolaylaşmıştır. İşte, teknolojinin bu hızlı gelişimine sınır konulamamakla birlikte bu tür imkanlar farklı sınırları da beraberinde getirmektedir.

Bu kitle iletişim araçlarına bakıldığında özellikle TV'nin ön plana çıktığı görülmektedir. Günümüzde hemen hemen her evde kendine yer bulan TV'nin, diğer kitle iletişim araçları arasında ayrı bir yeri vardır. Diğer ülkelere göre TV izleme oranının ülkemizde yüksek olması, bu konunun hassasiyetini anlamamız açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle çalışmada özellikle TV üzerinde durulacaktır.

Çocuklar zaman geçtikçe daha ileri davranış kurallarını öğrenmeye başlamaktadır. Bu davranış kurallarını öğrenirken farklı faktörlerden etkilenmekte ve bunlar arasında kitle iletişim araçları büyük bir yer tutmaktadır.⁶⁷ Özellikle TV, hem öne sürdüğü kişisel model açısından, hem de sunduğu davranış kalıpları açısından en güçlü özdeşim kaynakları arasında sayılabilir.⁶⁸ Çünkü çocuk vaktinin büyük bir kısmını TV başında geçirebilmektedir. O renkli dünyanın kendisine sunduğu model şahsiyetleri büyük bir ilgiyle takip edebilmektedir. Durum böyle olunca da eğitimciler ve ebeveynlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü kitle iletişim araçları, insanlara faydalı olmak için üretilse de her zaman bu beklenti gerçekleşmemektedir.

İnsanların çıkarları, maddi kaygılar, dinî, millî ya da herhangi bir nedenden dolayı bunlar birer malzeme olarak kullanılmakta ve TV'de insanlara zararı dokunacak ürünler sunul-

66 Doğan Recai-Tosun, Cemal, İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi Pegem A Yay., Ank., 2002, s. 46

67 Güney, *a.g.e.*, s. 263

68 Bahadır, Abdülkerim, "Çocukluk dönemi Din ve Değer Yapılanmasında TV Yayınlarının Olumsuz Etkileri ve Çözüm Önerileri", SÜİFD, sy. 20, 2005, s. 38

maktadır.⁶⁹ Böyle olunca da medyanın deformatik etkisi ortaya çıkmaktadır. Günümüzde medya gayr-i ahlâkî davranışların reklamını yapıp, bu davranışları normal gösterip ahlâkîleştirilmeye çalışmaktadır.⁷⁰ Özellikle TV’lerdeki rating uğruna maneviyâttan uzak, toplumun değer yargılarına hitap etmeyen bir anlayış oluşturulmaya çalışılmaktadır.⁷¹ Bu durum da, özellikle çocukların davranışlarında olumsuz gelişmeleri de beraberinde getirmektedir.

Kişisel ve çevresel boyutları açısından olumsuz etkiler bırakan kitle iletişim araçları, insanların ahlâken bozulmasına da yol açmaktadır.⁷² Müstehcenlik, olumsuz dînî modeller, şiddet, kültürel yabancılaşma ve değer kaybı bakımından TV’lerin olumsuz ahlâkî ilkeler sunduğu görülmektedir.⁷³ Söylenenden daha çok görülenin uygulandığı, tavsiye edilenden daha çok renkli görüntülerle aktarılanları seven çocuklar için TV vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir. Artık günümüzde temel ihtiyaç haline getirilen TV’ler, hayatımızda önemli bir rol oynayan etmenler arasında neredeyse ilk sıralarda yer almaktadır. Böyle olunca da çocuk, arkadaşları ve büyükleriyle ilişkilerinde, filmlerde sevdirilerek gösterilen kötü söz veya davranışları kolaylıkla yapabilir duruma gelebilmektedir. Çocuk dizilerinden, çizgi filme kadar çocuklara hitap eden programlarda bile çocuklara ahlâk dışı davranışlar süslü gösterimlerle güzel gösterilmeye çalışılmaktadır. Kendi dinimize ve kültürümüze aykırı olan kız erkek ilişkileri, yalanın ve hilenin –güya- gerekli olduğu yerlerde söylenmesi gerektiği, filmlerde büyüklere saygısızca hitap eden çocukların rahat tavırları, hırsızlığın bile ihtiyaç durumunda yapılabilirliğine dair örnekler TV’lerde kolaylıkla gösterilmektedir. Ve böyle olunca da insan sahip olduğu güzellikleri TV’lerdeki gösterimler nedeniyle yitirmektedir.⁷⁴

Ayrıca günümüzde, internet kullanım alanının da giderek genişlediği göz önünde bulundurulursa, bu da önlem almamız gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan bir araştırmada din değiştiren gençlerin % 16’sının, bu düşünceleri internet aracılığıyla gerçekleştirdiği görülmektedir.⁷⁵ Bu sebeple özellikle ebeveynler bu yönde çocuklarını takip etmeli ve onları güzel davranışlar kazandıracak eylemlere yönlendirilmelidir. Her türlü kitle iletişim araçlarına karşı hassas bir yaklaşım göstermelidir. Özellikle ailelerin duyarlı tepkiler göster-

69 Peker, Hüseyin, “Çocuğun Dînî Eğitiminde Medya”, Gençlik Dönemi ve Eğitimi, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yay., İst. 2000, s.167

70 Doğan, D.Mehmet, “Gençlik ve İletişim Araçları”, Gençlik Dönemi ve Eğitimi, “Edt. İsmail Kurt”, Ensar Neşr., İst. 2000, s.39

71 Yalsızuçanlar, Sadık, *Televizyon ve Kutsal*, Timaş Yay., İst., 1997, s. 88

72 Öcal, Musatafa, “Ailede Çocukların Dînî ve Ahlâkî Eğitimlerinde Karşılaşılan Problemlerin Başlıca Sebepleri Ve Çözüm İçin Bazı Teklifler”, DEAD, sy., 3, 1996, s. 190

73 Bahadır, a.g.m., s. 46-56

74 Yalsızuçanlar, a.g.e., s. 86

75 Hökeleli, Hayati, “Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko Sosyal Etkenler”, UÜİFD, c.15, sy. 1, 2006, s. 37

rek, bu kitle iletişim araçlarına karşın, olumlu model imajları göstermeleri gerekmektedir.⁷⁶ Böylelikle çocukların kitle iletişim araçlarından göreceği zarar en aza indirilmiş olacaktır. Bu da olumlu bir ahlâk gelişimini beraberinde getirecektir.

e. Bireyin Kendisi:

İnsanların birbirinden ayrıldıkları birçok noktalar vardır. Bireyler, yetiştirme tarzları ve geçmiş yaşantıları, bilgileri, alışkanlıkları ve yakın çevrelerinden kazandıkları değer yargıları bakımından birbirlerinden farklılık gösterirler.⁷⁷ Böylelikle birey, içinde bulunduğu kültürel çevrenin görenek, gelenek ve değerler sisteminin, ona uygulanan eğitim metotlarının ve etki eden faktörlerin etkisiyle kendine özgü bir kişilik geliştirir.

Farklı kişilik özelliklerine sahip insanların varlığı ahlâk için önem arz etmektedir. Çünkü ahlâkın merkezinde insan vardır.⁷⁸ Tanrı insana diğer varlıklardan farklı olarak akıl nimesini vermiştir. İnsana iyiyi ve kötüyü seçebilecek yetenek vererek,⁷⁹ insanı yaptığı eylemlerinden sorumlu tutmuştur. Her insanda iyi ve kötü ayırımı yapabilecek potansiyel mevcuttur. Bu sebeple, her insan sahip olduğu bu potansiyeli en iyi şekilde kullandığı müddetçe güzel ahlâklı olmakta; bunu kullanamadığı zaman da gayr-i ahlâkî davranışlar gösteren bir insan olabilmektedir. Temel ihtiyaçlar yönünden insan tabiatı aynı olmakla beraber, bu ihtiyaçları gidermeyi öğrenme konusunda insanların gösterdiği davranışlar, çok farklı yaşama şekillerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Her insanın yeme ve içme ihtiyacı bulunmakla birlikte; kimi insan bunu çalışıp alın teri dökerek karşılamaya çalışmakta, kimi insan da çeşitli yollarla yaptığı hırsızlıkla bu ihtiyacını giderme yolları aramaktadır. Bu da o kişinin sahip olduğu ahlâkî yapıya göre değişiklik göstermektedir.

İyiyi ve kötüyü seçebilme istidâtı her insana doğuştan verilmiştir; fakat bu istidât insanında zamanla etkinlik kazanmaktadır. İnsanların doğduktan sonra başından geçen olaylar doğuştan sahip olduğu özelliklere ve davranışlarına şekil verir. Tabi ki her olaya her insan farklı şekilde yorum yapabilmekte ya da her olayın etkisi her bireye aynı şekilde olmamaktadır. Çünkü her bireyin kendine özel bir yapısı vardır. Her insan özeldir, ve tüm insanları aynı kalıp altında değerlendirmek yanlıgılara yol açar.

İnsanların farklılığını oluşturan etmenlerden biri de zeka seviyesidir. Çünkü zekanın

76 Bahadır, a.g.m., s. 61-62

77 Baymur, a.g.e., s. 244

78 Kandemir, M. Yaşar, *Örnekleriyle İslam Ahlâkı*, 6.Baskı, Nesil Yay., İst., 1980, s.16

79 Şems 91/8

kullanılması sağlam ahlâkî davranışlar için önemlidir.⁸⁰ Çocuk kendisinden beklenen davranışları ve nedenlerini öğrenmeden önce belli bir zihin, duygu ve sosyal bakım yönünden büyük ölçüde gelişmiş olması gerekmektedir.⁸¹ Çocuğun düşünme yeteneği olgunlaştıkça ahlâkî standartlarında düşünme çok daha önemli bir rol oynamaya başlamaktadır. Böylelikle zekanın dolaylı da olsa ahlâk gelişimine etkisi ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak bireyin kendisinin ahlâk gelişimine etki eden yönünü şu şekilde özetleyebiliriz: İnsan ahlâk ilkelerini doğduğunda hazır olarak toplumda bulmaktadır. Bu ilkeleri oluşturan temel faktör de toplumsal ve dînî değerlerdir. İşte bireyin kendisinin önemi, bu ahlâk ilkelerini kabul etme noktasında ortaya çıkmaktadır. Çünkü var olan bu ahlâkî değerlerin seçimi bireye kalmaktadır. Kendi özgür seçimini kullanan birey, bu ahlâkî ilkelere inanıp inanmama noktasında serbesttir. İşte insanın bu seçimi de kendi ahlâkî gelişimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir.

Bir çok psikolog ahlâk gelişimiyle ilgili farklı kuramlar ortaya atmıştır. Bu psikologlar, ahlâk ın bireyde nasıl bir gelişim izlediğini ve bireylerin bu gelişmeye karşı nasıl bir tavır takındıklarını araştırmışlardır. Bir çok farklı kuram olmakla birlikte çalışmamızda özellikle Piaget ve Kohlberg'in kuramları üzerinde durulacaktır. Piaget ve Kohlberg'in çalışmaları yöntem olarak ön plana çıktığı için çalışmada bunlara yer verilecektir. Diğer kuramlar hakkında kısaca bilgiler vermekle yetinilmiştir. Bu da bizlere ahlâkî gelişimi daha iyi anlama imkanı sunacaktır.

4. Ahlak Gelişimi Teorileri:

a. Piaget'in Ahlâkî Gelişim Teorisi

Zihinsel gelişim alanında, kuramı ile en kapsamlı açıklamayı getiren Jean Piaget, ahlâkî yargının gelişimini de ilk kez sistemli bir şekilde açıklamaya çalışan kuramcı olmuştur.⁸² Piaget çocuklar üzerinde yaptığı sistemli müşahedeler sonunda, ahlâkî duygu ve düşüncenin çeşitli yaş devreleriyle birlikte ilerlediğini ve ahlâkî gelişmenin çocuktaki genel düşünce gelişmesiyle paralel gittiğini ileri süren bir teori ortaya atmıştır. Piaget, çocukların zihin gelişimini incelerken, çocukların ahlâk gelişimini zihinsel bir temele oturtmaya çalışmıştır. Piaget kuramını savunurken soyut ve somut dönemler üzerinde de durmuştur.⁸³ Piaget'e göre ahlâk

80 Gander-Gardner, *a.g.e.*, s. 366; Özeri, *a.g.e.*, s. 195

81 Yavuzer, Haluk, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kit., İst., 2002, s. 44;

Mehmedoğlu, *a.g.e.*, s. 95

82 Çileli, *a.g.e.*, s. 22

83 Charles, M., *Piaget İlkeleri*, (Çev. Gülten Ülgen), Nobel yay., İst., 2003, s. 13-14, 19-20

gelişimi zihinsel gelişmeye paralellik göstermekte⁸⁴ ve çocuğun bilişsel gelişimine bağlı olarak, çevresiyle olan sosyal etkileşimi çerçevesinde gerçekleşmektedir.⁸⁵

Piaget araştırmalarını yaparken hikâyelerden yararlanmışır. Piaget' in araştırmasında kullandığı hikâyeler, çocukların ikilemi nasıl çözdüğü ve nasıl akıl yürüttüğünü belirleyecek açıklıktadır⁸⁶Çocukların ahlâkî gelişimlerini incelemek için onlara kısa hikâyeler anlatmış ve onlardan hangi hikâyedeki davranışın daha kötü olduğunu sormuştur. Sonuçta çocukların yaşlarına göre değişik cevaplar almıştır.⁸⁷ Piaget bu değişik yargılamaların yaş farklılığından değil zihinsel gelişimdeki farklılıktan olduğunu ortaya koymuştur. Yedi yaş civarındaki çocukların daha çok nesnel sorumluluk üzerinde yoğunlaşmalarına rağmen, on yaş ve üstü çocukların daha çok öznel sorumluluk üzerinde durduklarını belirlemiştir. Aynı şekilde yalan söylemenin yanlışlığı üzerindeki araştırmada da yedi yaş civarındaki çocukların ceza olduğu için yalandan uzak durmaları gerektiğini söylemelerine rağmen, öznel sorumluluk duygusu gelişen çocukların ceza olmasa bile yalanın yanlış bir davranış olduğu cevabını verdiklerini görmüştür.⁸⁸

Çocukların bilişsel ve kişilik gelişimleri yetişkinlerden farklılık gösterdiği gibi ahlâk i düşünme gücü de farklıdır. Piaget, çocukların ahlâk gelişimlerini anlamada, kuralları nasıl yorumladıklarını öğrenmenin önemli olduğunu savunmuş ve bu nedenle de çocukların oyunlarını gözleyerek bu durumu araştırmıştır.⁸⁹Çünkü Piaget ahlâkın bir kurallar sistemi olduğuna ve ahlâk gelişiminin temelini bireyin bu oyun kurallarına saygıyı nasıl geliştirdiğini ortaya koyarak inceleneceğine inanmaktadır.⁹⁰ Kurallara uymada ahlâk gelişiminde yaşa bağlı değişimler olduğunu söyleyen Piaget, küçük çocukların önce kurala kural olduğu için uyar-ken, zamanla kuralların ne anlama geldiğini anladıklarını söylemektedir.

Piaget çocukların değerlendirmelerinden yola çıkarak, ahlâk gelişimini “dışa bağlı” ve “özerk” olmak üzere iki döneme ayırır. Dışa bağlı dönem çocuğun çevresinin koyduğu ahlâk i kurallara sorgulamadan uyduğu bir dönemdir.⁹¹ Çalışmamızın hedef kitlesine giren 10-12 yaşındaki öğrenciler Piaget'e göre bağımsız (otonom) ahlâk dönemindedir. Bu dönemin çocukların gerçek ahlâk kurallarının anlamını kavrayıp ve zihinsel yapının gelişimine ve akran-

84 Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 69

85 Yeşilyaprak, *a.g.e.*, s. 127

86 Çağdaş, Aysel - Seçer, Zariye, *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlâk Gelişimi*, (Edt. Ramazan Arı), 1. Basım, Nobel Yay., Ank., 2002, s. 111

87 Aydın, M. Z., *a.g.e.*, s. 43

88 Topses, Gürsen, *Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikoloji*, Varlık Yay., Ank., 1990, s. 143; Çileli, *a.g.e.*, s. 42

89 Ataman, Ayşegül, *Gelişim ve Öğrenme*, Gündüz Yay., Ank., ts., s.143

90 Çileli, *a.g.e.*, s. 31

91 Gander-Gardiner, *a.g.e.*, s. 261-262; Çağdaş- Seçer, *a.g.e.*, s. 113

larla eşit koşullarda yaşanan etkileşime bağlı olarak gelişen bağımsızlık kavramı ile ortaya çıkan bir dönem olduğunu söylemiştir.⁹² Çocuklar bu evrede artık ahlâk ı mutlak terimlerle görmezler, bir eylemin doğru ya da yanlış olduğunu söylerken durumsal ve içsel kişisel etkenleri dikkate alırlar. Bu evredeki çocuklar artık kuralların değişmez olduğuna inanmazlar. Kuralların anlaşmaya dayandığını ve yine aynı süreçle değiştirilebileceğini bilirler⁹³

Sonuç olarak Piaget, ahlâkî gelişimle bilişsel gelişim arasında bir paralellik kurarak,soyut işlemler dönemine doğru ilerledikçe çocukların dışa bağlı dönemden ,özerk döneme doğru geçtiklerini ifade etmiştir. Piaget özerk döneme geçiş için kesin bir yaş sınırı vermemekle birlikte, 10-12 yaş çocukların ahlâkî değerlendirmelerinde özerk döneme has özelliklerin ortaya çıktığını savunmuştur.⁹⁴ Piaget ahlâk gelişiminde,öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmek için, etkin öğrenme yöntemlerini kullanarak, özellikle ahlâk gelişimini besleyen dürüstlük prensiplerine dayalı bir eğitimin verilmesi gereği üzerinde durmaktadır.⁹⁵ Ahlâk ı gelişimi bilişsel gelişime dayandıran diğer psikolog ise Kohlberg'dir.

b. Kohlberg'in Ahlâkî Gelişim Teorisi:

Piaget'in çalışmalarına eğilen ve ahlâkî gelişimin kavramlarını geliştiren Kohlberg, insanların ahlâkî yargılarının nasıl geliştiğini ortaya koymayı amaçlamış, bireyin ahlâkî yargısının gelişmişliği ölçüsünde davranmak için gerekli güce sahip olacağını ileri sürmüştür.⁹⁶

Kohlberg'in ahlâk gelişimi alanında en önemli katkısı ahlâk gelişimini Piaget' nin zihin gelişimi alanında ortaya koyduğu evreler üstüne kurması olmuştur. Piaget'nin çocukların kuralları nasıl kazandıklarını incelemesine karşın, Kohlberg, ilkelere dayalı ahlâk ı yargının gelişmesinde çocuklardan çok ergenler ve yetişkinler üzerinde yoğunlaşmıştır.⁹⁷

“Piaget'nin on iki yaşındaki çocuklarla olan çalışmasını on altı yaşındaki bireylere doğru genişleten Kohlberg, bir kişinin ergenlik atılımıyla, cinsel davranış, uyuşturucu ve alkol kullanımını, dükkandan mal aşırma gibi küçük yasadışı eylemler vb. ile ilgili gittikçe artan birtakım *ahlâkî ikilemlerle* yüz yüze geldiğini kabul etmektedir. Bu ve başka konuları incelemek için Kohlberg, ortak bir yanı olan bir dizi öykü geliştirdi. Her öykü, bireyin istekleri ya da gereksinimleri ile toplumun kuralları arasında bir çatışma içermektedir.”⁹⁸ Uygulamada, deği-

92 Çileli, *a.g.e.*, s. 42

93 Gander-Gardiner, *a.g.e.*, s. 330

94 Erden, Münire - Akman, Yasemin, *Eğitim Psikolojisi*, Arkadaş Yay., Ank.,1997, s. 169

95 Arı, *a.g.e.*, s. 94

96 Çileli, *a.g.e.*, a.y.

97 Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 72; Kağıtçıbaşı, *a.g.e.*, s. 334; Kulaksızoğlu, Adnan, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kit., İst., 2004, s. 101

98 Gander ,Gardiner, *a.g.e.*, s. 472

şik yaş grupları ve sosyo-ekonomik düzeylerdeki bireylere öyküler verildikten sonra, öyküde anlatılan duruma ilişkin bir karar vermeleri istenmiştir. Kararın doğru ya da yanlış olması üzerinde durulmamaktadır. Önemli olan, bireyin öyküde anlatılan soruna çözüm bulurken kullandığı dayanak noktaları ve yaptığı değerlendirmedir⁹⁹

Kohlberg; Piaget'in araştırmasındaki yetersizliklerin üstesinden gelerek, eşit oranda popüler ve sosyal izole olmuş çocuklardan oluşan daha geniş bir örneklem kullanarak, Piaget'in araştırmasındaki yetersizlikleri gidermeye çalışmıştır. Kohlberg, özellikle adalet kavramı ile ilgilenmiştir. Başka değerlerden daha ziyade, Kohlberg, ahlâk gelişiminin evrensel kültürel değerlerini öne çıkarmıştır. Kohlberg ahlâk ve ahlâk gelişimi kavramının felsefesine inanmak gereğini savunmuştur.¹⁰⁰

Kohlberg, insanların ahlâkî bakımdan bir gelişme içinde olduğunu, bu gelişmenin yaşa ve zihni olgunluğa bağlı olarak aşama aşama gerçekleştiğini belirtmektedir. Ahlâkî gelişme, Piaget'in zihinsel gelişim basamakları gibi, aşamalar halinde gerçekleşmektedir Kohlberg'in ahlâkî gelişim kuramı üç ana düzeyden ve altı ara evreden oluşmaktadır. Bu evreler her düzeyde ikişer evre olarak yer almaktadır. Düzeyler; gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası düzeyler olarak adlandırılmaktadır. Bu düzeylerden gelenek öncesi düzey; “Bağımlı ahlâk , otoriteye itaat ve cezadan kaçma” ve “Bireycilik, karşılıklı çıkar dayalı alışveriş”, geleneksel düzey; “Karşılıklı kişiler arası beklentiler, bağlılık ve kişiler arası uyum” ve “Sosyal sistemi sürdürme ve vicdan”, gelenek sonrası düzey; “Toplumsal faydacılık, bireysel haklar ve uzlaşma” ve “Evrensel ahlâkî prensipler” evrelerinden oluşmaktadır.¹⁰¹

Kohlberg'e göre, bütün kültürlerdeki insanlar adalet, eşitlik, sevgi, saygı, otorite gibi aynı temel ahlâkî kavramları kullanırlar. Ayrıca bütün bireyler, kültür farklılığına bakmaksızın, bu kavramlara bağlı olarak ve aynı düzen içinde aynı akıl yürütme evrelerinden geçerler. Bireyler arasındaki farklılık, yalnızca, evreleri ne hızla geçtikleri ve nereye kadar ilerledikleri açısından ortaya çıkmaktadır.¹⁰²

a. Gelenek Öncesi Düzey

Gelenek öncesi düzey, Kohlberg' in ahlâkî gelişim kuramında en düşük düzeydir. Bu evrenin temel niteliği, doğru kural ve otoriteye körü körüne bağımlılıktır. Ana amaç cezadan

99 Erden, Akman, *a.g.e.*, s. 107

100 Bayhan-Artan, *a.g.e.*, s. 113

101 Gander, Gardiner, *a.g.e.*, s. 285-288

102 Erden, Akman, *a.g.e.*, s. 107

ve maddi zarardan kurtulmaktır ¹⁰³Bu düzeydeki çocuklar ahlâk i kavramları somut yer ve olaylara bağlamaktadırlar. Bu düzeyde kurallar ve beklentiler benliğe dışarıdan yöneltilmektedir. Ben merkezli bakış açısı hakimdir. ¹⁰⁴ İlk iki evre bu düzeyde oluşmaktadır. Bu düzey, daha çok dokuz yaşın altındaki, çocukların, bazı ergenlerin ve suçluların çoğunun bulunduğu düzeydir; bu düzeyde kurallar ve beklentiler benliğe dışardan yöneltilmektedir.

Birinci Evre:

(Bağımlı Evre, Otoriteye İtaat ve Cezadan Kaçma)

Ahlâk i yargı, davranışların ödül ya da ceza görmesine dayanır. Bu evredeki kişiler, otoriteye itaat eder ve cezalandırılmaktan kaçınırlar. Doğru, kurallara ve otoriteye bağlılıktır. Uygun davranılmadığı zaman, yanlış hareket edilmiştir ve karşılığı cezadır. Ceza almamak için, otoriteye itaat gerekir. Doğruya ulaşma nedeni cezadan kaçma ve otoritenin isteğidir. Kurala ve otoritenin isteklerine körü körüne bağlı kalma doğru davranış olarak görülür. Bu aşamadaki birey kendisinin merkezi olduğu bir dünyada yaşıyor gibidir. İyi davranış bireyin istediği ve hoşuna giden davranıştır. Başkalarının da ilgileri ve ihtiyaçları olabileceğini düşünmez. Onların ihtiyaçları ile ilgili değildir. Bu aşamadaki birey için davranışın sonuçları onun iyi veya kötü olduğunu belirler. Az zarar veren davranış, çok zarar verenden daha iyidir. İki bardak kıran, bir bardak kırana göre daha kötü bir iş yapmıştır. Bu evredeki biri için Önemli olan başının derde girmemesidir. ¹⁰⁵

İkinci Evre:

(Bireycilik, Karşılıklı Çıkara Dayalı Alışveriş)

Etrafındaki diğer insanlarla tek yönlü bir ilişki içindedir. Bu aşamada da temel arzu, bireyin kendi ihtiyaçlarının tatmin edilmesidir. Doğru davranma, ihtiyaçlarını karşıladığı sürece kurallara uymaktır. Bireyler arasında ihtiyaca dayalı alış-veriş yapılabilir. Çıkarlar çelişse de herkes kendi çıkarını korumayı amaçlar. Her şey karşılıklıdır. Doğru davranış kişinin ihtiyacını tatmin eden davranıştır. ¹⁰⁶

Ahlâkî yargı, bireye kazandırdığı yararlı sonuçlara dayanır. Bu evredeki kişiler, başkalarının da ihtiyaçlarını dikkate alırlar. Ancak, bunu yaparken kendi çıkarlarını yine ön planda tutarlar. Bu dönem çocukların çok çıkarıcı davrandıkları yaşlardır. Sadece kendi ihtiyaçlarını karşılama güdüsü ile hareket eden bu çocukların düşüncesi "sen bana yardım edersen ben de

103 Çileli, *a.g.e.*, s. 24

104 Yeşilyaprak, *a.g.e.*, s. 129; Ataman, *a.g.e.*, s. 145

105 Kulaksızoğlu, *a.g.e.*, s. 101

106 Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 71

sana yardım ederim"dir.¹⁰⁷ Doğru olan şey, diğer insanların ihtiyaçlarını da dikkate alan, somut ve adil karşılıklı alışveriştir. Bu evredeki kişi "Ne kadar verirsem o kadar almalıyım şeklinde bir yargıya sahiptir. "Polis beni koruduğu sürece, belediye su ihtiyacımı sağladığı sürece vergi vermem gerekir. Devlet, bana bir şey vermiyorsa ben neden ona bir şey vereyim?" temel yargılardan birisi olarak gözlenir¹⁰⁸

b. Geleneksel Düzey

Dokuz ve on beş yaşları arası dönemi kapsayan bu evre, çocukların sosyal baskıyı en yoğun şekilde hissettikleri zamanlardır. Bu evre çocukların çoğunluğa uyma, basmakalıp davranışlar gösterme, kurallara uyma ve beklentilere karşılık verme baskıları altında adeta boğuldukları yaşlardır. Eğitimin çocuklara bu evrede rehberlik etmesi çok önemlidir.¹⁰⁹ Bu düzeyde ben-merkezci düşünce, yerini empatik düşünceye bırakır.¹¹⁰ Ahlâkî gelişimin üçüncü ve dördüncü dönemleri bu evrede yer alır.

Üçüncü Evre:

(Karşılıklı Kişiler Arası Beklentiler, Bağlılık ve Kişiler Arası Uyum):

Bu aşamadaki birey grupla ilgilenir ve grup normlarına uyum aşamasındadır. Doğru olmak, başkaları ile ilgilenmek, iyi olmak, sadık ve güvenilir olmaktır. Grubun beklentileri ve kuralları doğrultusunda davranmak gerekir, iyi olmak, başkalarını memnun eden, onlara yardımcı olan davranıştır. Bu aşamada insan davranışları hareketlerinin sonuçlarına göre değil, niyete göre değerlendirilir. Başkalarının sevilmemek ve onaylanmamak kaçınılması gereken bir davranış biçimidir.¹¹¹

Ahlâk i yargı, otorite tarafından kabul görme ya da görmemeye dayanır. Her şeyin iyisi, doğru davranıştır. Doğru, iyi insan olmaktır. Doğru davranış, iyi çocuk olma, iyi öğrenci olma, iyi eş olma, iyi anne olma, iyi vatandaş olmadır

Dördüncü Evre:

(Sosyal Sistemi Sürdürme ve Vicdan Evresi)

Dördüncü dönemde çocuk kendine düşeni yapmayı öğrenir. "Kurallar, uyulması için vardır." Bu dönemde gençlerin en büyük mücadelesi onurlarını korumak ve saygınlık kazanmaktır. Kohlberg bu dönemin temel güdüsünü de toplumsal düzeni korumak olarak ifade et-

107 Özden, Yüksel, *Öğrenme ve Öğretme*, Pegem A Yay., Ank., 2003, s. 32

108 Arı, *a.g.e.*, s. 98; Aydın, M. Z., *a.g.e.*, s. 47

109 Özden, *a.g.e.*, a.y.

110 Aydın, M. Z., *a.g.e.*, s. 48

111 Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 72; Kulaksızoğlu, *a.g.e.*, s. 102

mektedir. Yaşamları boyu bir türlü bu dönemi aşamayanlar hep kural ve düzen sendromu yaşarlar.¹¹²

c. Gelenek Sonrası Düzey

İnsanların ancak çok azının ulaşabildiği gelenek sonrası düzeyde ise bireyler, kendileri ile başkalarının kuralları ve beklentileri arasında farklılık oluşturmakta ve kendi ahlâkî değerlerini kendilerinin seçtiği ilkelere göre akılcı yollardan tanımlamayı yeğlemektedirler.¹¹³ Bu evre, kişinin otoriteden bağımsız olarak evrensel değerler doğrultusunda kendi ilkelerini oluşturmaya, kendi doğru ve yanlışlarını belirlemeye başladığı evredir.¹¹⁴

Beşinci Evre:

(Toplumsal Faydacılık, Bireysel Haklar ve Uzlaşma Evresi)

Bu evrede gerçekleşen beşinci dönem, kişinin yeni değer ve uzlaşmalar sonucu Kuralların değişebileceğini gördüğü dönemdir. Doğru, genel doğrular, standartlara uyan ve üzerinde uzlaşılanlardır. Doğru ve yanlışlar kişisel değer ve fikirlere göre değişebilir. Bu dönemde toplumsallaşma eğilimi ağır basar. Birey toplum yararına olan kuralların çoğunluk tarafından korunmasının gerekliliğine inanır.¹¹⁵

Bu evredeki bireyin toplumun üstünde bir bakış açısı vardır. Kanunlara, sosyal bir anlaşma olarak çoğunluğun haklarını koruyacağı için uyulur. Gerektiğinde kanunlar değiştirilebilir. Grubun kanunları ile çelişse de, toplumun temel hak ve değerlerini korumak bu devrenin temel özelliklerindedir. Topluma yararı olacaksa, yasaların değiştirilebileceğine inanır. Başkalarının haklarını çiğnemekten kaçınır.¹¹⁶

Altıncı Evre:

(Evrensel Ahlâkî Prensipler Evresi)

Bütün insanlığın uyması gereken ahlâkî prensiplere göre davranmaya yönelirler. İnsan haklarına, insan onuruna saygılı davranılması gerektiğini düşünürler. İnsanlar araç değil, amaçlılar. Ahlâkî prensipler, kurallardan farklıdır. Kurallar özeldir, ahlâkî prensipler geneldir. En önemli ahlâkî prensip adalet, eşitlik ve başka insanların haklarını korumaktır. Bu prensipler herhangi bir yasadan daha önemlidir.¹¹⁷ Bu evrede, kişi evrensel ilkeler, doğru-yanlışlar,

112 Özden, *a.g.e.*, s. 33

113 Gander, Gardiner, *a.g.e.*, s.174

114 Ataman, *a.g.e.*, s. 146

115 Yeşilyaprak, *a.g.e.*, s. 132; Arı, *a.g.e.*, s. 99; Özden, *a.g.e.*, 33

116 Kulaksızoğlu, *a.g.e.*, s.103

117 Senemoğlu, *a.g.e.*, s. 73; Yeşilyaprak, *a.g.e.*, s. 133

hak, adalet ve özgürlük kavramları doğrultusunda kendi doğru ve ilkelerini geliştirir. Kendi doğru ve yanlışlarını oluşturma ile beraber gelişmesi gereken diğer ahlâkî gelişim ödevi de başkalarının haklarına saygılı olmaktır. İnsana insan olduğu için değer verme bu dönemde kazanılan bir tutumdur.

Ahlâk î gelişimi bilişsel gelişimi dayandıran Piaget ve Kohlberg'den farklı olarak değişik görüşler savunan psikologlar da olmuştur. Bunlardan birisi de psikoanalitik kuramdır. Bu kuramın savunucusu Freud ahlâk î gelişimi duygusal-güdüsel bir süreç olarak ele almış ve id, ego ve süper ego kavramları üzerinde durmuştur.¹¹⁸ Bu kuramdan başka, insanın nasıl sosyalleştiğini, yani toplumun hangi tip etkileriyle ahlâk normlarının ve değerlerin öğrenildiğini araştıran sosyal teori kuramı psikologları olmuştur. Onlara göre de ahlâkî davranışın edinilmesi ile norm ve değerlerin öğrenilmesi aynı psikolojik proseslere dayanan aynı tip olaylardır.¹¹⁹ Bu kuramı savunan psikologlar, bireyin farklı şartlar altında farklı davranışlar gösterebileceklerini ve ahlâk î evrelerin belirlenmesinde kullanılan davranış kalıpları dikkate alındığında şartlara göre, farklı evrelere ait davranışları sergileyebileceklerini savunmuşlardır. Aynı zamanda model alma, pekiştirme, ceza ve izin vericilik gibi ahlâk î davranışları etkileyen etkenleri de araştırmışlardır.¹²⁰ Çalışmamızın alanı sebebiyle bu kuramlarla ilgili verilen bilgilerin detaylarına girilmeyecektir.

İşte psikologların ahlâk gelişimiyle ilgili öne sürdükleri kuramlardan bazıları bu şekildedir. Şimdi ise çalışmamızın bu bölümünde, eğitimde din ve ahlâk ilişkisi üzerinde durulacaktır. Çünkü alanımız nihayetinde din eğitimi olduğu için, bunun ahlâkî eğitimle ne yönde bir bağı olduğuna dair edinmiş olduğumuz bulguları değerlendirmeye çalışacağız.

118 Kağıtçıbaşı, *a.g.e.*, s. 247

119 Topses, *a.g.e.*, 1997, s. 141

120 Gander, Gardiner, *a.g.e.*, s. 360

II. EĞİTİMDE DİN VE AHLÂK İLİŞKİSİ

1. Din Eğitimi Sürecinde Ahlâk Eğitimi

Eğitim, kısaca bireyde istendik davranışlar oluşturma sürecidir¹²¹ diye tanımlanabilir. Eğitimde, insanın istenilen şekilde bir gelişim göstermesi hedeflenmektedir.¹²² Toplumların gelişmişlik düzeyi değerlendirilirken de, o toplumun eğitim öğretim faaliyetlerine verdiği önem büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle eğitim faaliyetine, bir toplumu inşâ etme ve geliştirme süreci de denilebilir.

Toplumları geliştirme sürecinde eğitimin bireylerin ihtiyaçlarına cevap verir konumda olması gerekmektedir. Elbette her insanın maddî ve mânevî alanda bir çok ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların en başında da fitrî bir ihtiyaç olan inanma duygusu gelmektedir.¹²³ Günümüzde bu ihtiyacın giderilmesi de din eğitimi vasıtasıyla mümkündür. Eğitim kurumlarında dînî eğitimin sağlıklı bir şekilde verilmesi, insanların bu alandaki ihtiyaçlarını karşılayacaktır. İnsanda doğuştan var olan inanma duygusunun da belli disiplinler dahilinde, uygun yöntem ve tekniklerle karşılanması gerekmektedir. Ancak bireyin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurularak verilen bir din eğitimi duygu gelişimine olumlu katkı yapacaktır.¹²⁴

Ülkemizde, din eğitimi veren kurumlara bu yönde istekli olanlar gidebilmektedir. Ayrıca ilköğretim çağında da “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” dersinde öğrenciler, kısmî de olsa bir din eğitimi alabilmektedir. Elbette bu dersin amacı başlı başına bir din eğitimi vermek değildir. Bu sebeple de dînî ve ahlâkî konulardan oluşan bir program dâhilinde eğitim sistemi içinde kendine yer bulan bu derste, özelde İslamî bilgiler verilmekle birlikte, farklı dînî ve ahlâkî inanışlar hakkında da bilgiler verilmektedir.

Din dersinin tarihî sürecine baktığımız zaman, 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla birlikte, eğitimde birlik yapılması amaçlandığı için, sonraki dönemlerde de din dersinin çok tartışılır bir duruma geldiğini görmekteyiz.¹²⁵ Bu süreç devam ederken Din dersi 1930-1931 öğretim yılından itibaren genel öğretim kurumlarından, 1939’dan itibaren ise köy ilk okullarından kaldırılmıştır.¹²⁶ Böylelikle ülkemizde, dini, genel eğitimin dışında tutmanın acı tecrübesi de yaşanmıştır.¹²⁷ Din dersi bir dönem de seçmeli olarak okutulan dersler arasında yer almıştır. İşte, Cumhuriyet döneminde çeşitli merhaleler geçirerek bugün-

121 Bilgin, Beyza- Selçuk, Mualla, *Din Öğretimi*, Gün Yay., Ankara, 2000, s. 27

122 Bayraklı, *a.g.e.*, s. 20

123 Hökelekli, Hayati, *Din Psikolojisi*, TDV Yay., Ank., 1993, s. 81

124 Selçuk, *a.g.e.*, s. 59

125 Ayhan, Halis, “Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimine Genel Bir Bakış”, MÜİFD, sy. 18, 2000, s. 21

126 Bilgin, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yay., Ank., 2001, s. 45

127 Bilgin, Beyza, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Emel Matb., Ank., 1980, s. 40, 57,

kü durumuna gelen DKAB dersi, 1982 Anayasamızın 24. maddesinin "...din ve ahlâk eğitim ve öğretimi devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. DKAB öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır." hükmüyle de zorunlu dersler arasında yer almış¹²⁸ ve ismi de "Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi" olarak değiştirilmiştir. Dinin ve ahlâk ın iç içe olan kavramlar olması sebebiyle de bu dersin müfredatında, dînî ve ahlâkî konular iç içe yer almaktadır. 2000 yılında yeniden ele alınan müfredatla birlikte ahlâkî konuların daha da geniş ele alındığı görülmektedir.¹²⁹

DKAB dersinin, "Ahlâk Bilgisi" ile ilgili genel ve özel amaçları, bununla birlikte ünite açılımları incelendiğinde "Ahlâk Bilgisi" konularının "Din Bilgisi" konuları ile birlikte verildiği, "Din Bilgisi" konularıyla iç içe olduğu görülmektedir. Programla birlikte ahlâkî yönde hedeflenen bilişsel, duyuşsal ve becerisel öğrenmeler ve yine bunların davranışa dönüştürülmesinde gelinmek istenen temel nokta, İslam dinînin uygun gördüğü "İslam Ahlâkı" modelidir denilebilir.¹³⁰ Bu nedenle DKAB dersi öğretim programı, öğrencilerin "ahlâk" hakkında doğru, bilişsel, duyuşsal ve becerisel öğrenmeler yoluyla;

- Temel dinî ve ahlâkî sorularına cevap verebilmelerini,
- İslâm'ın iman, ibadet ve ahlâk esaslarını tanıyabilmelerini,
- Toplumla yaşanan dinî ve ahlâkî davranışları tanıyabilmelerini,
- Ahlâkî değerleri bilen ve bunlara saygı duyan erdemli kişiler olabilmelerini,
- Öğrenilen ahlâkî değerleri içselleştirebilmelerini,
- İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisini fark edebilmelerini amaçlamaktadır.¹³¹

Genel olarak DKAB müfredatına bakıldığında, ünite açılımları ve özel amaçlarda ahlâkî konuların şu şekilde ele alındığı görülmektedir: Müfredatın özel amaçları arasında yer alan ahlâkî amaçlar da sınıf bazında şu şekildedir:

- Din ile ahlâk arasındaki ilişkiye günlük hayattan örnekler verir.(4. sınıf)
- Kötü alışkanlık ve davranışlardan kendini korumada dinin ve ahlâk ilkelerinin ken-

128 <http://tkb.meb.gov.tr> 14-06-2007 (Anayasının 24. ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 12. maddesi)

129 (Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz.; Buyrukçu, Ramazan, "İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretim Programının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma", SDÜİFD, sy., 16, 2006, s.106)

130 Cebeci, Aylin, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi ve Öğretimi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2005 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)

131 Ekim 2000 Tarih, 2517 Sayılı Tebliğler Dergisi, ss. 87-159

disine nasıl yardım edebileceği ile ilgili örnekler verir. (6. sınıf)

- İslâm Dini'nin güzel ahlâklı olmayı öğütlediğini bilir. (7. sınıf)
- Hz. Muhammed'in örnek ahlâkını Kur'an ışığında açıklar. (8. sınıf)
- Bütün dinlerdeki birbirine benzeyen temel ahlâkî kuralları örneklerle açıklar. (8. sınıf)

Müfredatta yer alan ünitelerde ahlâk ile ilgili bir çok bilgiler verilmekle birlikte, bazı üniteler başlı başına ahlâkî konulardan oluşmaktadır. Bu üniteler şu şekildedir:

- Din ve Ahlâk Hakkında Neler Biliyorum? (4. Sınıf 1. Ünite)
- Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım (4. Sınıf 6. Ünite)
- Toplumsal Görevlerimiz ve Din (5. Sınıf 5. Ünite)
- Kötü Davranışlardan Kaçınalım (6. Sınıf 4. Ünite)
- Dostluk ve Kardeşlik (6. Sınıf 5. Ünite)
- Din Güzel Ahlâk tır (7. Sınıf 2. Ünite)
- Hz. Muhammed'in Örnek Ahlâkı (8. Sınıf 1. Ünite)

4. sınıftan 8. sınıfa kadar DKAB müfredatında toplam 35 ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerden 7 tanesinin sadece ahlâkî konulardan oluşması, programın ahlâkî değerlere verdiği önemi göstermektedir.

DKAB dersinde ahlâkî bilgiler dînî bilgilerle birlikte verilmektedir. Çünkü din ve ahlâkın merkezinde de insan vardır. Muhatap insandır ve insanın uyması gereken kurallar koyulmaktadır. Peki din ve ahlâk ayrı mıdır? Din eğitimi verilmeden ahlâk eğitimi verilebilir mi? Ahlâk eğitimi için din eğitimi bir gereklilik midir? Şimdi bu sorulara cevap bulmaya çalışacağız.

Dînî açıdan bakıldığında, dinler insanların birbirleriyle, Tanrı ve toplum ile, hatta insanın ilişkiye girdiği tabiat ve canlılar dünyasıyla olan ilişkilerini düzenler. Bu amaçlar ahlâkın da amaçları arasında bulunmaktadır. Bundan dolayı, her din aynı zamanda birer ahlâk sistemine sahip olma özelliği de taşımaktadır. Bu nedenle din ve ahlâkın kesin bir ayrımı mümkün değildir, din ve ahlâk birbirini tamamlayan ve iç içe olan iki kavramdır denilebilir.¹³²

Din ve ahlâkın yakın ilişkisini bazı eylemlere baktığımızda da görmek mümkündür. Ör-

132 Aydın, M., *a.g.e.*, s. 239

neğin, hırsızlık , adam öldürme, içki, kumar dinen haramken ahlâken de “kötü” olan eylemlerdir. Büyüklere saygı, yalandan sakınmak, güzel söz söylemek dinin emrettiği, ahlâkın da “iyi” olarak nitelediği davranışlardır.¹³³ İşte bundan dolayı, ahlâkî ve dînî emir ve yasakları birbirinden kesin çizgilerle ayırabilmemiz mümkün değildir.

Ahlâk eğitimi ve din eğitimi de birbirinden ayrılmaz iki unsurdur. Dînî öğelerden ve dinin yaptırım gücünden yoksun bir ahlâk eğitiminin, insanların karakteri üzerinde kalıcı izler bırakacağını ve davranışlarında belirleyici olacağını söylemek zordur. Bundan dolayı ahlâk eğitimi, toplumsal bütünlüğü sağlayıcı konumda olan dînî¹³⁴ bir içerikle verildiği zaman yararlı olacağını¹³⁵ söylemek, dînî ve ahlâkî amaçlar da göz önüne alındığında daha doğru görülmektedir. Ayrıca; diğer derslerin her biri özel yetenek ve bilgileri geliştirdikleri halde ahlâk eğitimi, insanı geliştirmeye, yani ona bir kalp, bir zekâ bir vicdan kazandırmaya çalışır. Ahlâk eğitimi bu haliyle, diğer eğitimlerden ayrı bir özelliğe sahiptir. Ahlâk eğitimi diğer alanlardaki öğretilen gerçeklerin kesinliklerinden, mantıksal ilişkilerden farklı olarak, insanların duygularına tutumlarına, huylarına hitap eder. Diğer birçok branş bireyin zihnine hitap etmektedir yani bilişsel alanla ilgilidir.¹³⁶ Bu nedenle bireyin ahlâk eğitimi din eğitimiyle birlikte alması daha faydalı olacaktır.

Dinden korkutuldukça insan ahlâkîlikten de uzaklaşmaktadır.¹³⁷ Bu sebeple, içerik olarak sevgi esasına dayalı bir din eğitimi verilerek, bireylerin ahlâken gelişimine katkıda bulunmak gerekmektedir. Bu da eğitimde meydana gelen gelişmeleri din eğitimine uyarlamakla mümkündür. Bu sebeple eğitimcilerin günümüz koşullarında gelişmeleri takip etmeleri büyük önem arz etmektedir. Böylelikle dine ve ahlâka karşı olumlu tutumlar kazanan¹³⁸ bireylerin yetiştirilmesi için, önemli bir adım atılmış olacaktır. Din eğitiminde bu gelişmelerin takip edilmemesi dînî eğitimin geri kalmasına neden olacaktır.¹³⁹ Aynı zamanda dinin insanları motive edici bir yönü de bulunmaktadır. Dinin bu motive edici gücü ahlâk ın öğrenilmesini teşvik edici bir unsur¹⁴⁰ olarak değerlendirebilir. Bu nedenle din ve ahlâk eğitimi verilirken bu yönlerin de değerlendirilmeye katılması gerekmektedir.

133 Erdem, Hüsamettin, *a.g.e.*, s. 16 ; Aydın, M., *a.g.e.*, s. 247

134 Hökelekli, *a.g.e.*, s. 110

135 Aydın, M., *a.g.e.* , s. 249

136 Souche, Aime, *Yeni Pratik Pedagoji* (Çev. Selahattin Odabaş), Ankara, 1977, s. 31

137 Hökelekli, *a.g.m.*, 2000, s.199

138 Kaya, Mevlüt, “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersine Karşı Tutumları, OMÜİFD, Sayı: 12-13, Samsun, 2001, s.45

139 Bilgin, Selçuk, *a.g.e.* s. 74.

140 Selçuk, Mualla, “Gençlik Çağı ve İnanç Olgusu”, Gençlik Dönemi ve Eğitimi, (Editör İsmail Kurt), Ensar Neşriyat, İst. 2000, s.342

Her şeyden önce dinde ve ahlâkta esas olan yaşantıdır. Teoride inançlarımızda yalının kötü bir davranış olduğunu bilmek, içki içmenin dinen haram olduğunu söylemek, pratik yaşama aktarılmadıktan sonra hiçbir anlam ifade etmemektedir. Bunların pratik hayatımıza aktarılması demek ahlâkımızın şekillenmesi demektir. Bunun için şimdi din eğitimi sürecini değerlendirirken, öğrenilen değerlerin yaşantıya aktarılmasında rehber niteliğinde öne çıkan iki önemli etken olan, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in yaşamına değinilecektir.

2. Kur'an-ı Kerim'de Ahlâk

Tüm insanlığa gönderilen Kur'an-ı Kerim'de bir çok farklı konu hakkında bilgiler yer almaktadır. İnsanların sosyal yaşamını düzenlemek, yaratıcıyla olan bağlarını kuvvetlendirmek ve güzel bir yaşam için gönderilen İslam dininin kutsal kitabı olması sebebiyle Kur'an-ı Kerim'de, imânî konular kadar ahlâkî konulara da geniş yer verilmiştir. Kur'an-ı Kerim incelendiği zaman kesin olmamakla birlikte şu sonuç karşımıza çıkmaktadır: özellikle mekkî sureler, yeni bir dinin insanların zihinlerine yerleşmesi için imânî konulardan bahsetmekte, medenî surelerde ise ahlâkî konular daha fazla yer almaktadır.

Ahlâkın doğuştan gelen bir yeti mi, yoksa insanın bizzat yaşayarak öğrendiği bir yeti mi olduğu konusu ahlâk felsefesinin temel konularından biridir. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de , insana iyiliği kötülükten ayırt etme gücü verildiği¹⁴¹ söylenmekte, böylelikle de yaptığı tüm davranışların kendi isteğiyle meydana geldiğini açıklamaktadır. Bundan dolayı, Kur'an-ı Kerim'e göre ahlâkın, insanların kendi yaşamları sayesinde elde ettikleri kazanımlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İşte Kur'an-ı Kerim'in kutsal kitap sayıldığı İslam dinine göre de; ahlâkî davranışları sergileyen insanlar güzel ahlâklı olarak adlandırılırken, gayr-i ahlâkî davranışları yapan kişilere de kötü ahlâklı denmektedir. Çalışmanın bu bölümünde, Kur'an-ı Kerim'de olumsuz ahlâkî eylemlerle ilgili neler olduğu hakkında bir fikir edinmek için ayetlere yer verilecektir.

Öncelikle insana değinmek yerinde olacaktır. Çünkü Kur'an-ı Kerim'in muhatabı¹⁴² ve her türlü eylemleri davranışlarına yansıtan insandır. Bunun için Kur'an-ı Kerim'de, insanın özelliklerine genişçe yer verilmektedir. Özellikle insanın olumsuz davranışları hakkında insanın zayıf olarak yaratılması¹⁴³, bozguncu¹⁴⁴, kan döken¹⁴⁵, nankör¹⁴⁶, cimri¹⁴⁷, acele-

141 Şems, 91/8

142 Gölcük, Şerafeddin, *Kur'an ve İnsan*, Esra Yay., Konya, 1996, s. 209

143 Nisa, 4/28; Enfal, 8/66

144 Kasas, 28/77; Neml 27/14

145 Bakara, 2/30

146 Adiyat, 100/6; Lokman 31/12; Ankebut, 29/66

147 Muhammed, 47/38; İsrâ 17/100

ci¹⁴⁸, tartışmacı¹⁴⁹ v.b. gibi davranışlar öne çıkmaktadır. Fıtrat olarak insanın yapısı bir çok ayette de anlatılmaktadır. Öncelikle Allah, yapı itibariyle kötülüğü yapmaya meyli olan insanların kötü davranıştan sakınmaları için Kur'an-ı Kerim'de , kötü davranışları yapmamaktan ziyade, kötü olan o davranışa yaklaşmamayı¹⁵⁰ öğütlemektedir. Böylelikle Allah, bir davranışa yaklaşmakla onu yapabilme ihtimalinin daha fazla olduğunu insanlara açıklamış oluyor.

Elbette Kur'an-ı Kerim'de insanlardan yapmaları beklenen davranışlar kadar, sakınılması gereken davranışlar da anlatılmaktadır. Çalışma konumuzla ilgili ise Kur'an-ı Kerim'de ; asılsız sözden sakınmamız istenmekte, insanların kendi aralarında yersiz zanda bulunmalarını yasaklamakta, iftira ve gıybetten sakınmamız istenip, insanların birbirleriyle alay etmesinin iyi bir davranış olmadığı söylenmekte, kibirlenmenin şeytanın sevdiği bir davranış olduğu için yapılmasının iyi olmadığı, anne-babaya saygı için onlara “Öf” bile demenin yanlış olduğu açıklanmakta, içki ve kumarın sevilmeyen ve yasak davranışlar arasında sayıldığını görmekteyiz.

Tabi ki Kur'an-ı Kerim' de olumsuz ahlâkî eylemlerin anlatıldığı ayetler bunlarla sınırlı değildir. Daha bir çok farklı sürede bunlara değinilmektedir. Bunun için çalışma konumuzda ele aldığımız olumsuz ahlâkî eylemlerin geçtiği ayetlere değinmek yararlı olacaktır. Aşağıda bu ayetlere örnek teşkil edecek olanlar, konu başlıkları altında verilmiştir:

Yalan Söylemek

-“İşte böyle; kim Allah'ın haram kıldıklarını (gözetip hükümlerini) yüceltirse Rabbinin katında kendisi için hayırlıdır....Öyleyse iğrenç bir pislik olan putlardan ve yalan söz söylemekten de kaçının.”¹⁵¹

-(O kullar), yalan yere şahitlik etmezler, bos sözlerle karşılaştıklarında vakar ile (oradan) geçip giderler.¹⁵²

-“Kıyamet gününde Allah hakkında yalan söyleyenlerin yüzlerinin kapkara olduğunu görürsün.”¹⁵³

148 İsra, 17/11; Enbiya, 21/37

149 Hac, 22/8-10

150 İsra, 17/32

151 Hac, 22/30

152 Furkan, 25/72

153 Zümer, 39/60

Hile Yapmak

-“Eksik ölçüp noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun!”¹⁵⁴

-“Eğer sana hile yapmak isterlerse, sunu bil ki, Allah sana kâfidir. O, seni yardımıyla ve müminlerle destekleyendir.”¹⁵⁵

-“...Doğrusu inkâr edenlere hileleri süslü gösterildi ve onlar doğru yoldan alıkonuldular. Allah kimi saptırırsa artık onu doğru yola iletcek yoktur.”¹⁵⁶

Gıybet ve İftira

-“...Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir.”¹⁵⁷

-“(Peygamber'in esine) bu ağır iftirayı uyduranlar şüphesiz sizin içinizden bir guruptur. Bunu kendiniz için bir kötülük sanmayın, aksine o, sizin için bir iyiliktir. Onlardan her bir kişiye, günah olarak ne işlemişse (onun karşılığı ceza) vardır. Onlardan (elebaşlık yapıp) bu günahın büyüklüğünü yüklenen kimse için de çok büyük bir azap vardır.”¹⁵⁸

Hırsızlık

-“Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah'tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. Allah izzet ve hikmet sahibidir.”¹⁵⁹

-“Ey Peygamber, mü'min kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleri ve ayakları arasında bir iftira düzüp uydurmamak (gayri meşru olan bir çocuğu kocalarına dayandırmamak), ma'ruf (iyi, güzel ve yararlı bir iş) konusunda isyan etmemek üzere, sana biat etmek amacıyla geldikleri zaman, onların biatlerini kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret iste. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.”¹⁶⁰

Kıskançlık

-“Ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım!”¹⁶¹

154 Mutaffifin, 83/1

155 Enfal, 8/62

156 Rad, 13/33

157 Hucurat, 49/12

158 Nur, 24/11

159 Maide, 5/38

160 Mümtehine, 60/12

161 Felak, 113/5

-“Allah nezrinde hak din İslâm’dır. Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonradır ki, aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah’ın âyetlerini inkâr edenler bilmedirler ki Allah’ın hesabı çok çabuktur.”¹⁶²

-“Ehl-i kitaptan çoğu, hakikat kendilerine apaçık belli olduktan sonra, sırf içlerindeki kıskançlıktan ötürü, sizi imanınızdan vazgeçirip küfre döndürmek istediler. Yine de siz, Allah onlar hakkındaki emrini getirinceye kadar affedip bağışlayın. Şüphesiz Allah her şeye kadirdir.”¹⁶³

Kötü Zan

-“Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçın. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın...”¹⁶⁴

Alay Etmek

-“Arkadan çekiştirip duran, kaş göz hareketleriyle alay eden her kişinin vay haline...”¹⁶⁵

-“Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fâsiklik ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse iste onlar zalimlerdir.”¹⁶⁶

-“Onlara herhangi bir elçi gelmeye görsün, mutlaka onunla alay ederlerdi.”¹⁶⁷

-“Şüphesiz o alay edenlere (karşı) biz sana yeteriz.”¹⁶⁸

-“Sonunda, Allah’ın âyetlerini yalan sayarak ve onları alaya alarak kötülük yapanların âkıbetleri pek fena oldu.”¹⁶⁹

Büyüklenmek (Kibir)

-“Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin.”¹⁷⁰

-“Ve meleklere: "Adem'e secde edin" dedik. iblis hariç hepi secde ettiler. O ise diretti

162 Al-i İmran, 3/19

163 Bakara, 2/109

164 Hucurat, 49/12

165 Hümeze, 104/1

166 Hucurat, 49/11

167 Hicr, 15/11

168 Hicr, 15/95

169 Rum, 30/10

170 İsrâ, 17/37

ve kibirlendi böylece) kafirlerden oldu.”¹⁷¹

-“Ona: "Allah'tan kork" denildiğinde, büyüklük gururu onu günaha sürükler, kuşatır. Böylesine cehennem yeter; ne kötü bir yataktır o.”¹⁷²

-“Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onlara karşı büyüklenenler, işte onlar ateşin arkadaşlarıdır; onda sonsuzca kalacaklardır.”¹⁷³

-“Hiç şüphesiz Allah, onların gizleyeceklerini de açıklayacaklarını da bilir. O, büyüklük taslayanları asla sevmez.”¹⁷⁴

Başkalarının Özel Hayatını Araştırmak

-“Ey iman edenler! ...Birbirinizin kusurlarını araştırmayın...”¹⁷⁵

Anne, Baba ve büyüklere Saygısızlık

-“Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşta, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlar (köle, cariye, hizmetçi ve benzerlerine) iyi davranın; Allah kendini beğenen ve daima böbürlenip duran kimseyi sevmez.”¹⁷⁶

-“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülikle üzerlerine kanat ger ve: "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!" diyerek dua et”¹⁷⁷ İsra 17/23-24

-“ Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Süttten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İste bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır. 15. Eğer onlar seni, hakkında bilgin olmayan bir şeyi (körü körüne) bana ortak koşman için zorlarsa, onlara itaat etme. Onlarla dünyada iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz ancak banadır. O zaman size, yapmış olduklarınızı haber veririm.”¹⁷⁸

171 Bakara, 2/34

172 Bakara, 2/206

173 A'raf, 7/36

174 Nahl, 16/23

175 Hucurat, 49/12

176 Nisa, 4/36

177 İsra, 17/23-24

178 Lokman, 31/14-15

Alkollü İçki İçmek ve Kumar Oynamak

-“Sana içkiyi ve kumarı sorarlar. De ki: "Onlarda hem büyük günah, hem insanlar için (bazı) yararlar vardır. Ama günahları yararlarından daha büyüktür." Ve sana neyi infak edeceklerini sorarlar. De ki: "ihtiyaçtan artakalanı." Böylece Allah, size ayetlerini açıklar; umulur ki düşünürsünüz.”¹⁷⁹

-“Ey iman edenler, içki, kumar, dikili taşlar ve fal okları ancak şeytanın işlerinden olan pisliklerdir. Öyleyse bun(lar)dan kaçın; umulur ki kurtuluşa erersiniz. Gerçekten şeytan, içki ve kumarla aranızda düşmanlık ve kin düşürmek, sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?”¹⁸⁰

İşte Kur'an-ı Kerim'de konumuzla ilgili yer alan ayetlerden bazıları bunlardı. Din eğitimi denilince Kur'an-ı Kerim'den sonra belirleyici olan ikinci kaynak, Hz. Muhammed ve onun uygulamaları olarak kabul edilmektedir. Hz. Peygamber Kur'an-ı Kerim'de aktarılan değerleri hayatına yansıtarak Müslümanlar için en güzel örnek olmuştur. Şimdi de, onun uygulamaları ve kişiliği çerçevesinde ahlâka bakalım.

3. Hz. Peygamberin Kişiliğinde ve Uygulamalarında Ahlâk:

İslam dininin temeli ahlâk üzerine kurulmuştur. Elbette bu dinin rehber şahsiyetleri olan peygamberlerde de İslam'ın bu ahlâkî yapısını görmek mümkündür. Bunun en güzel örneği de, Hz. Muhammed'in kişiliği ve uygulamalarında kendini göstermektedir. Ahlâkı Kur'an ahlâkı¹⁸¹ olarak anlam bulan Hz. Muhammed, insanlara güzel ahlâkı tamamlamak için gönderilmiş,¹⁸² güzel ahlâka sahip¹⁸³ ve bu yönde insanlara örnek¹⁸⁴ olan bir peygamberdir.

"Sizin en hayırlınız, ahlâken en üstün olanınızdır."¹⁸⁵ diyerek ahlâkın üstünlüğüne dikkat çeken Hz. Peygamber, iyi ve kötü davranışlar yapan insanların bu davranışları sebebiyle bir çığır açabileceklerini¹⁸⁶ söyleyerek, bu nedenle de davranışlara gereken hassasiyeti gösterip, kötü ahlâktan uzak durmamız gerektiğini¹⁸⁷ tavsiye etmiştir. Ancak bu şekilde ahlâken güzel insan olunabileceğini, en hayırlı insan makamına erişmek için, davranışlara özen göstermek gerektiği belirtmiştir.

179 Bakara, 2/219

180 Maide, 5/90-91

181 *Sahi-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, Ahmed Davudoğlu, Sönmez Yay., 1997, c. 1, s. 514

182 İmam Malik, Muvatta, (Ed. Vecdi Akyüz), Beyan Yay., c.4, ts., s. 255

183 Kalem, 68/4

184 Ahzab, 33/21

185 Sahih-i Buhari ve Tercümesi, Mehmed Sofuoğlu, Ötüken Yay., c.13, s. 6021; Müslim c. 4, s. 1810

186 Sünen-i Darimi, (Çev. Abdullah Aydın), Madve Yay., İst., c.2, 1996, s. 518

187 Müslim, c. 1, s.535

“Hz. Peygamber’in eğitim ve öğretim programını inanç (teorik), ibadet (pratik) ve ahlâk (sosyal) anlatımı oluşturmaktadır. İman ve ibadetle beraber onun en çok üzerinde durduğu nokta, Kur’an-ı Kerim’in ışığında İslam dininin sosyal hayata dair prensiplerini insanlara aktarmaktadır.”¹⁸⁸ Hz. Peygamber inanç ve ibadetleriyle Allah ile olan ilişkilerini canlı tutmaya çalışırken ahlâkî kimliği ile de sosyal çevresiyle olan ilişkilerini canlı tutmaya çalışmıştır. Bu nedenle bizler Hz. Peygamber’in hayatında ahlâkî davranışlarla ilgili bir çok uygulamayı görmekteyiz.

Davranış ve yaşamıyla insanlara örnek olan Hz. Muhammed’in ahlâkı Kur’an-ı Kerim merkezli idi. Kur’an-ı Kerim’i gereği gibi anlamaya çalışarak hayatına aktarmıştır. Yaşamında vahyin istediği bir hayat tarzını görmek mümkündür. Bundan dolayı bu bölümde Hz. Muhammed’in ahlâka dair söylediği hadisler üzerinde durmanın yararlı olacağı kanaatindeyiz. Böylelikle çalışmada ele alınan konulara, hadis çerçevesinde bakmamıza da imkan sağlanmış olacaktır.

Yalanın İslam Dinince büyük günahlardan sayıldığını¹⁸⁹ ve münafıklık alâmetlerinden olan¹⁹⁰ yalanda hayır olmadığını¹⁹¹ belirtmiş ve insanın doğru sözler söyledikçe adının Allah katında sıddîk (doğru sözlü), yalan söyledikçe de “kezzâb” (çok yalancı) olarak yazılacağını söylemiştir.¹⁹² Ayrıca kötü zandan da sakınmak gerektiğini söyleyerek, zannın bir çoğunun aslının yalan¹⁹³ olduğuna dikkat çekmiştir.

Kötü ahlâktan olan kibir konusunda ise; kalbinde zerre kadar kibir olanın Cennet’e giremeyeceğini söyleyerek¹⁹⁴, insanların bu konuda davranışlarına dikkat etmeleri gerekliliğine bir kere daha değinmiştir. Gıybet etmenin dinen kötü davranışlardan olduğunu belirtmiş¹⁹⁵ ve sosyal yaşamı da bozan bu davranıştan insanların sakınmalarını istemiştir. Kendi yaşamında da bunu en güzel şekilde yaşayarak, hiçbir şekilde gıybet yapmamıştır.

Hırsızların¹⁹⁶ ve hilekârların¹⁹⁷ ateş ehlinden olup ve haksız kazançların dinen haram olduğunu söyleyerek asıl yapılması gerekenin alın teriyle kazanılan mal olduğunu tavsiye

188 Buyrukçu, Ramazan, “Kur’an’a Göre İnsanın Özellikleri ve Hz. Peygamberin Eğitim Uygulamaları, SDÜİFD, sy. 4, 1997, s. 42

189 Müslim, c.1, s. 143

190 Abdülbaki, Muhammed Fuad, *Muttefekun Aleyh Hadisler*, (Düzenleyen Abdullah Feyzi Kocaer), Hüner Yay., Konya, 2004, s. 32

191 Muvatta, c.4, s 393

192 Sünen-i Darimi, (Çev. Abdullah Aydın), Madve Yay., İst., c.6, 1996, s. 2718

193 Buhari, c.14, s. 6599

194 Müslim, 1997, c.1, s. 382

195 Buhari, c. 3, s. 1300

196 Buhari, c.5, s. 2293

197 Buhari, c.13, s. 6051

etmiştir. Öyle ki, bu davranışları yapan insanlara gereken yaptırımını uygulayarak, dinin bu konudaki hassasiyetini bizzat kendisi göstermiştir.

“Kıskançlıktan kaçının. Çünkü; ateşin odunu yakıp, yok ettiği gibi kıskançlık da iyi işleri yok eder, bitirir.”¹⁹⁸ diyerek, insanî ilişkilere zarar veren bu davranıştan sakınmamızı istemiştir. Ayrıca, Müslümanların dünyadayken kusurlarını örten kimsenin Allah da dünya ve ahirette o kimsenin kusurlarını örttüğünü¹⁹⁹ belirterek, insanların özel hayatını araştırmamız gerektiğini, asıl yapmamız gerekenin bu davranışın üstünü örtmek olduğunu söylemiştir.

Büyüklerle yapılan saygısızlığın da büyük günahlar olduğunu²⁰⁰ söyleyerek büyüklerimize karşı saygıda kusur etmememizi istemiştir. Öyle ki büyüklerle karşı öf demenin bile yasaklandığı²⁰¹ bir dine inananlar olarak, büyüklerle yaptığımız hizmetler karşısında Cennet’i kazanacağımızı bir çok hadisinde açıklamıştır.

İçki bütün kötülüklerin anasıdır diyerek sarhoşluk veren içeceklerin dinen haram olduğunu söylemiş²⁰² ve insanları kötü yola sevk eden her türlü davranıştan sakınmak gerektiğini bir çok uygulamasında da göstermiştir.

İşte konumuzla ilgili hadisler özetle bunlardır. Bizlere düşen asıl görev bunların eğitim faaliyetinde nasıl aktarılacağıdır. Elbette eğitimci Hz. Peygamberden bu davranış örneklerini anlatırken nebevî bir yaklaşım olan²⁰³ güzel ve yumuşak bir üslûp kullanmalıdır. Bu şekilde sevgi temelli bir yaklaşım göstermek çocukları etkileyecektir. Sonrasında ise bu güzel davranışları kendisi de yapmaya başlayacaktır. Aynı zamanda, model şahsiyetler çocuklar için önemlidir. Çünkü gelişim çağında davranışlarını şekillendirirken, model aldığı kişilerin davranışlarını öncelikle taklit etmeye başlar²⁰⁴. Daha sonra da taklit, bireyin kendi yorumuyla birlikte bireyin benliğine yerleşir ve bu şekilde yeni bir davranış kazanmış olur. Onun için hayatta farklı modellerin yerine, Hz. Peygamberin model şahsiyet olarak çocuğa öğretilmesi bu açıdan çok yararlı olacaktır. Bu şekilde birey, yaptığı her eylemde, davranışlarını örnek aldığı Hz. Peygamberin davranışlarını yapmaya başlayacaktır ki; bu da onun kişilik ve karakter gelişimi açısından olumlu etki yapacaktır. Ayrıca model şahsiyet olarak, peygamberin hayatını en iyi şekilde örnekleyen sahabelerin de hayatları örnek gösterilebilir. Böylelikle birey, dolay-

198 Tirmizi, c.3, s. 248

199 Tirmizi, c.3, s.367

200 Abdülbaki, *a.g.e.*, s. 38

201 İsrâ, 17/23

202 Abdülbaki, *a.g.e.*, s. 420

203 Önkal, Ahmet, *Rasulullah'ın İslam'a Davet Metodu*, Esra Yay., Konya, 6. Baskı, s.161, 208; A. Turan Yüksel, “Hz. Peygamber ve Çocuklarla İlişisine Kısa Bir Bakış”; *Mehir Aile Dergisi*, Sayı 1, Yıl 2001, Konya, s.18

204 Baymur, *a.g.e.*, s. 295; Cüceloğlu, *a.g.e.*, s. 359

lı olarak peygamberî bir yaşam için yeni davranışlar geliştirmiş olacaktır.

4. Olumsuz Ahlâkî Eğilimler ve Din:

Ne din ahlâktan ayrı düşünülebilir, ne de ahlâkî bir yapısı olmayan bir dinden bahsedilebilir. Bu nedenle çalışmada, ahlâk ve dinin birbirinden ayrılmaz bir bütün oldukları açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde de; “Din çerçevesinden kötü ahlâk nasıl görünmektedir? Kötü ahlâka karşı dinin etkisi var mıdır? Varsa bu etki ne yöndedir?” Gibi sorulara cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Din, insanların davranışlarını şekillenmesinde etkin rol oynayan faktörlerdendir ve dünya ve ahirette mutluluğun teminini sağlamaya çalışır. Aynı gaye ahlâk ta da vardır. Her insan mutlu olmak ister ve ancak olumlu ahlâk i eğilimleri yapan insanlar mutlu olmaktadır. Bunun için bireyin mutlu olması için öncelikle, neyin iyi ve neyin kötü olduğunu öğrenmesi gerekmektedir. Çünkü iyilik ve kötülük, ahlâk î davranışlarımızın başlıca iki boyutudur.²⁰⁵ Dine göre iyi ve kötünün sınırları belirlenmekle birlikte²⁰⁶, toplumların da belirlediği iyi-kötü anlayışı vardır.²⁰⁷ Bunun için, insanın toplumun da değerlerini göz önüne alarak kendince bir iyi-kötü değeri geliştirmesi ancak eğitimle mümkündür.²⁰⁸

Dinin olumsuz ahlâk i eylemlere bakışını şu şekilde ele almak mümkündür: İslam, ahlâk î faziletlere yönelmeyi teşvik edip ve kötülüklerden kaçınmayı teşvik etmiştir. Bu şekilde, insanı içinde bulunduğu durumdan daha ideal olana doğru bir yükselme imkanı sağlayan kapsamda bir ahlâk yapısı oluşturmuştur. En güzel olan bir hayatı yaşamayı hedef edinmiş bir yaşamda da elbette belli emir ve yasaklar olacaktır. Dini yasaklara bakıldığında da bunların aynı zamanda zihnen, bedenen ve ahlâk en de kötü davranışlar olduğu görülecektir. Yalan söylemek, gıybet etmek gibi davranışlar sosyal ilişkileri zedelemekte, içki içmek hem bedene hem de toplumsal yapıya zararlar vermekte ve bu davranışlar toplumda da kötü ahlâk sıfatı olarak görülmektedir. Dinen hangi davranışların kötü ahlâk olarak nitelendirildiği vahiy ve Hz. Peygamberin uygulamalarıyla insanlara aktarılmıştır. İslam’a göre iyi ahlâk kavramları; “takvâ, sırât-ı mustakîm, sıdk, amel-i sâlih, hayr, müruf, ihsan, hasene” diye isimlendirilirken, kötü ahlâk kavramları da; “dalâl, fahşâ, münker, bağy, seyyie, hevâ, israf, fîsk, fücür, hatie ve zulm”²⁰⁹ v.b. kavramlarla adlandırılmıştır.

205 Çam, Ömer, “Ahlâk Eğitimi”, DEAD, İst., 1996, sy. 3, s. 10

206 Nedvi, Seyyid Süleyman, *İslam Ahlâk Nizamı*, (Çev. Ali Genceli), Erkam Yay., İst., 1990, s. 111; Bayraklı, a.g.e., s. 44-45

207 Güney, a.g.e., s. 40

208 Bayraklı, a.g.e., s. 39; Nedvi, a.g.e., s. 111

209 Çağrı, Mustafa, *İslam Düşüncesinde Ahlâk*, İfav. Yay., İst., 1989, s. 5

İnsanların davranışlarının şekillenmesinde din önemli bir etkiye sahiptir. Araştırmalar, insanların dini inanışlarından uzaklaştıkça olumsuz ahlâkî değerlerde de artışın olduğunu göstermektedir.²¹⁰ Bunun için insanların zihinlerine öncelikle olumlu ve sorumlu bir Tanrı inancı²¹¹ yerleştirilirse güzel ahlâka sahip bireyler yetiştirmek için önemli bir adım atılmış olacaktır. Şöyle ki; İslam inancı açısından her şeyi en ince detayına kadar görüp bilen ve meleklerine bunları yazma görevi veren yüce Tanrı inancının zihinlere yerleşmesi, birçok olumsuz ahlâkî davranışlardan uzaklaşmaya yol açacaktır. Bunun için çocukları Tanrı'ya yaklaştıracak vasıtalar kullanmak gerekmektedir. Okul çağı çocuklarının düşüncelerinin somut düzeyde olduğu göz önünde bulundurulduğunda, onları Tanrı'ya yaklaştıracak çeşitli vasıtalar kullanılabilir.²¹² Hikâyeler ve şiirler bu vasıtalar arasında önemli bir yere sahiptir. İçeriği Tanrı'nın sözlerinden oluşan, sözlerinin uygulanmasını anlatan hikâye ve şiirler çocukları Tanrı'yı anlatmada bir yöntem olarak kullanılabilir. Böylelikle çocuklar da var olduğuna inandıkları Tanrı'nın sözlerini daha iyi anlayarak, O'nun söylediklerini yapmaya çalışacaklardır. Çalışmada ele alınan hikâye, fabl ve şiirlerde de bu hususa dikkat edilmiştir.

Ayrıca dinin iman ve ibadet esasları da insanların davranışlarını şekillendirmektedir. İman ve ibadet esaslarını yerine getiren insan, ahlâkî sorumluluklarının bilincinde olan bir karakter yapısı kazanmaktadır. Namazın her türlü kötülüklerden insanı koruyacağını;²¹³ oruç ve zekatın da Tanrı'ya olan bağlılığını artırdığını ve sosyal birlik ve beraberliği sağladığını düşünülürse; insanın ahlâkî sorumlulukları üzerinde iman ve ibadetlerin etkisi görülebilir.²¹⁴ Bunun için sağlam ve sorunsuz bir dini inanç, çocukların zihinlerine yerleştirilirse zararlı alışkanlıklardan uzaklaşma yolunda ilerleme kaydedilebilir. Onun için dini bilgilerin pratik hayata aktarılacak yönlerinin çocuklara öğretilmesine önem verilmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'deki ayetler hakkında bilgisinin olması, Tanrı'nın kendisinden neler istediğini bilmesi, ayrıca Hz. Muhammed'in de uygulamalarından örnekler verilerek bu konuda çocukların bilgi sahibi olması sağlanmalıdır. İşte, çocuklara sunacağımız bu bilgilerin bir bütünlük içinde olmasına ve onların tecrübeleriyle birleşmesine dikkat edilmelidir.²¹⁵

Ahlâk gelişiminin, bilişsel, davranışsal ve duyuşsal yönü vardır. Bilişsel yönü, akıl yürütmesi, düşünmesi tutum ve değerlerdir. Davranışsal olarak, insanın kendi akıl yürütmeleriyle tutarlı yada tutarsız davranış göstermeleridir. Ahlâk gelişimi duygusal olarak da, insanın neyin

210 Aksu , A. Betül, "Gençlik Döneminde Görülen Zararlı Madde Alışkanlıkları ve Din Eğitimi" Gençlik Dönemi ve Eğitimi, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yay., İst. 1992, s.67

211 Hökelekli, a.g.e., s. 103

212 Selçuk, a.g.e., s. 53

213 Ankebut 29/45

214 Kılıç, Recep, *Ayet ve Hadisler Işığında İnsan ve Ahlâk* , TDV Yay., Ank., 1995, s. XII

215 Selçuk, a.g.e. , s.113

doğru neyin yanlış olduğuna dair duygularının gelişmesi demektir.²¹⁶ İşte, özellikle duyuşsal olarak olumlu bir ahlâk i gelişimi tamamlanmamış birey iyi-kötü ayırımını yapamayacaktır. Elbet tüm bu basamakları birbirinden bağımsız düşünmek yanıltıcı olacaktır. Eğitimde bütüncül bir yaklaşım göstermeli ve çocukların, beden, zihin, ruh ve ahlâk bakımından ortak bir gelişimin sağlanması için çalışılmalıdır.²¹⁷ Davranışları gerçekleştirmek için gereken zeka ve davranış düzeyinin de olması gerekmektedir. Fakat yine de birey gerekli duyuşsal gelişimi yaşamadığı zaman bu ikileme düşecektir. Bu nedenle de yaptığı her davranışların istenmeyen olumsuz ahlâk i eylemler olması kaçınılmaz olacaktır. Onun için bireyin davranışları değerlendirilirken bu ahlâk i gelişim basamakları da dikkate alınmalıdır.

Bilim çevrelerinde ruhsal bozukluk olarak kabul edilen kıskançlık ve yalan gibi davranışlar,²¹⁸ yapılması dinen de tasvip edilmeyen davranışlardandır. Demek ki bu kötü davranışlardan uzak durmak, insanı ruhen de sağlıklı olan bir birey haline getirecektir. Bunun için bu olumsuz ahlâk i eylemlerden hem zihnen, hem de bedenen uzak durmak gerekmektedir. Eğitim yoluyla da zihin, ruh ve beden olarak sağlıklı bireyler yetiştirmek için de bu hususlara dikkat edilerek çalışmaların yürütülmesinde yarar vardır. Bunun için şimdi çalışmamızın bu aşamasında olumsuz ahlâk i eylemlerin düzeltilmesi için çözüm yollarına değinilecektir.

5. Olumsuz Ahlâkî Eğilimlerin Çözüm Yolları:

Eğitim, bireylerin davranışlarını geliştirmeyi ve güzelleştirmeyi hedeflemektedir. Bireylerin olumsuz ahlâk i eylemlerden uzaklaşarak, istenilen davranışları yapan bireyler haline gelmelerini sağlamaya çalışmak eğitimin amaçlarındandır. Buna karşın, eğitim sürecinde istenilen davranışları sergilemeyen bireylerin olması da kaçınılmazdır. Eğitimin doğası gereği bu normaldir. Çünkü eğitimde tam olarak bir başarı hiçbir zaman mümkün değildir. Bununla birlikte kötü davranışları düzeltmede neler yapılabileceğine dair uygulamalara değinmek yararlı olacaktır.

Eğitim gören birey her zaman istedik davranışlar sergilememektedir. Böyle bir durumda da bir çok eğitimci, ilk olarak fiziki müdahaleyi ya da cezayı bir çıkış yolu olarak görmektedir.²¹⁹ Aslında, olumsuz ahlâk i eylemlerin çözümü görülen bu ilk yol, davranışı düzeltici bir yöntem değildir. Eğitimde ceza ve dayak çocukta zayıf bir vicdan gelişimi meydana ge-

216 Gander -Gardner, *a.g.e.*, s. 279, 283

217 Tavukçuoğlu, Mustafa, "Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi", SÜİFD, sy. 14, 2002, s. 63

218 Sargin, Nurten, *Çocuklarda Ruh Sağlığı*, Nobel Yay., İst., 2001, s. 103

219 Ada, Sefer- Ölçüm Çetin, Münevver, *Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?*, Nobel Yay., İst., 2002, s. 45

tirmek²²⁰ gibi olumsuz sonuçların çıkmasına ortam sağlayıcı bir zemin oluşturmaktadır.²²¹ Olumsuz davranışı ortadan kaldırmak için başvuru ceza, aslında davranışta geçici olarak değişme meydana getirir.²²² Bu sebeple bundan kaçınmak gerekir.

Yasaklar çocuklar için bazen cazip olabilmektedir. Böylelikle de istenmeyen davranışlar çocuklar tarafından yapılabilmektedir. Bunu önlemek için her zaman yasaklayıcı bir tavır sergilemek yerine, yasaklanılan davranışa karşılık alternatif davranışlar geliştirilmelidir. Çocuğun sevmediğimiz davranışları sergilediğini görünce ona yaptığı davranış yerine alternatif bir davranış göstererek daha faydalı bir sonuç alabiliriz. “Gıybet yapacağına o kişinin güzel yanlarını konuş ve onları örnek al” denilebilir. “Yalan söyleyeceğine doğru söylemeye çalış ki insanların güvenini kazanmaya çalış”, “İçki içeceğine farklı bir içecek iç ki; hem kendine hem de başkasına zararın dokunmasın.” gibi sözler buna örnek olarak gösterilebilir.

Kişilik ve karakter yönünden model şahsiyetlerin örnekliği, çocuk eğitiminde önemli bir yere sahiptir.²²³ Bu nedenle eğitimcilerin, güzel ahlâk sahibi bireylerin yapması gereken davranışları yaparak çocuklara örnek olması gerekmektedir. Eylemler sözden daha etkili bir yapıya sahiptir. Çünkü beden dili sözden daha etkilidir.²²⁴ Bunun için eğitimde kötü örneklilikten²²⁵ de kaçınmak gerekmektedir. Eğitimci her zaman izlendiğini bilerek güzel sözler söyleyerek buna uygun davranışlar göstermelidir. Bu şekilde, söz ve fiil uygunluğuna²²⁶ dikkat eden bir eğitimci, öğrencilerle kaliteli bir iletişim yapma imkanı bulmuş olacaktır.

Ayrıca, eğitimde sevgi temelli bir yaklaşım göstermek²²⁷ her eğitimcinin temel düsturu olmalıdır. Öğrencilere karşı güler yüzlü olup,²²⁸ sevgi ve ilginin gösterilerek verildiği bir eğitimle öğrenciler güven duygusu kazanacaklardır.²²⁹ Özellikle din eğitimcilerinin bu hususa dikkat etmeleri gerekmektedir. Sevgi temelli yaklaşım bireylerin dînî mesajları anlamalarını daha da kolaylaştıracaktır. Din eğitimcilerinin sevgiden mahrum katı bir dini anlayışla vere-

220 Kağıtçıbaşı, *a.g.e.*, s. 330

221 Çam, *a.g.m.*, s. 16; Hökelekli, *a.g.e.*, s.257; Yetmen, *a.g.e.*, s., 116

222 Ada, Çetin, *a.g.e.*, s. 52

223 İbn Cema, *Öğretmen ve Öğrenci Nitelikleri, Görevleri, Tutum ve Davranışları*, (Çev. Muhammed Şevki Aydın), İst., 1992, s. 28; Bayraktar, Faruk, *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, MÜİFAV Yay., İst., 1984, s. 159; Öcal, Mustafa, “Nasıl Din Eğitimcileri Yetiştirmeliyiz”, Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu, (Editör Suat Cebeci), Değişim Yay.,İst., 2002, s. 139; Ay, M. Emin, *Yaygın ve Örgün Din Eğitimi Kurumlarında İdeal Bir Din Eğitimi İçin Gerekli Şartlar*, Furkan Ofset, Bursa, 1994, s. 12

224 Kaşıkçı, Ercan, *Doğru Beden Dili*, Hayat Yay., İst., 2005, s. 182; Baltaş, Zuhâl-Acar, *Bedenin Dili*, Remzi Yay., İst., 2003, s.13 ; Schober, Otto, *Beden Dili Davranış Anahtarı*, (Çev. Süeda Özbent), Arion Yay., İst., 2003, s. 174

225 Mehmedoğlu, *a.g.e.*, s. 96., Öcal, *a.g.m.*, 1996, s. 189

226 Schober, *a.g.e.*, s. 97

227 Kılavuz, M. Akif, “Yetişkin Din Eğitimcilerinde Bulunması Gereken Özellikler”, UÜİFD, sy. 1, c. 12, s. 140; Öcal, *a.g.e.*, 1996, s. 195; Ay, *a.g.e.*, s. 20; Çam, *a.g.m.*, s. 15

228 İbn Cema, *a.g.e.*, s. 29

229 Hökelekli, *a.g.e.* . s. 253

cekleri eğitim, bireyleri dinden soğutacaktır. Bu şekilde sevgi mahrumu olan bireyler olumsuz ahlâk i eylemleri yapma eğilimi göstermekte,²³⁰ hatta farklı dini inanış arayışlarına da girebilmektedir.²³¹ Bu sebeple bu hususta dikkatli davranmak gerekmektedir.

Eğitim sadece bilgi alışverişi değildir, bir duygu işidir de. Bunun için eğitimciler aynı zamanda öğrencilere sevdiğini söylemeli ve bunu onlara hissettirmelidir. O zaman öğrencilere olumlu bir duygu da verilmiş olacaktır.²³² Ayrıca bunların beden diliyle desteklenmesi de çocukların eğitimleri açısından yararlı olacaktır. Çünkü duygusal ifadelerin aktarılmasında beden, yüz ve ses tonunun dahi etkisi vardır.²³³ Bu sebeple eğitimde, öğrencilere karşı tatlı bir sesle konuşulması ve gülümsenmesi, tasdikleyici baş sallamalar olumlu etkiler yapacaktır.²³⁴ Bunlar yapılırken eğitimciler, sevgi ve hoşgörünün fazlasının da zararlı olacağını bilip, dengeli bir yaklaşımla öğrenciye yaklaşmalıdır. Öğrencilere karşı örneklilik ve sevgi temelli bir yaklaşımdan sonra yapılması gereken diğer önemli bir nokta öğrencilerle konuşmayı ihmal etmemektir. Diyalog bireyler arasında olumlu ilişkiler kurma, iletişim ve öğrenme açısından uygun öğrenme ortamı meydana getirme açısından önemi bir süreçtir.²³⁵ Bu sebeptir ki eğitimciler bunu ihmal etmemelidir. Ayrıca diyalogda dinleme ve empatiye de dikkat etmek gerekmektedir. Böyle yapıldığı takdirde iletişim sorunlara en aza indirilmiş olacaktır.

Sonuç olarak şunlar söylenebilir; topluma olumlu yönde katkısı olacak, güzel davranışlar yapıp olumsuz ahlâk i eylemlerden sakınan bireyler yetiştirmek isteniyorsa; evde ebeveynler, okulda öğretmenler sorumluluklarını bilmeli ve üzerine düşen görevleri fedakarca yerine getirmelidir. Elbette tüm bunlar yapılırken eğitimin uzun vadeli bir süreç olduğu göz önünde bulundurulmalı ve bu yönde sabırlı olunmalıdır.

230 Albayrak, a.g.m., s. 290

231 Hökelekli, a.g.m., 2006, s. 26
s. 26

232 Bridge, Berna, *Duyguların Eğitimi*, Beyaz Yay., İst., 2003, s. 78; Bayraktar, a.g.e., s. 179 ; Yavuzer, a.g.e., s. 277

233 Altıntaş, Ersin-Çamur, Devrim, *Sözsüz İletişim ve Beden Dili*, Nobel Yay., İst., 2001, s. 53

234 Schober, a.g.e., s. 105

235 Kılavuz, a.g.m., s. 139

III. AHLÂK EĞİTİMİNDE EDEBÎ YÖNTEMLER:

Eğitim bir yöntem işidir. Belli bir disiplin dâhilinde, hedefler belirlendikten sonra, o hedefe ulaştıracak yöntemlerin de belirlenmesi, eğitimcilere yol göstermesi açısından önem arz etmektedir. Bireyler, ancak bu şekilde sistemli bir çalışmadan sonra, istenilen hedef doğrultusunda bir eğitim görmüş olurlar. Yöntemden mahrum bir eğitim, amaçlar dışında farklı işlemlere hizmet eder konuma gelebilir. Bu nedenle, ahlâkî eğitimde de amaca uygun hedefler belirlendikten sonra, bu sürecin titiz bir şekilde takip edilmesi ve yeni yöntemlerin ortaya konulması gerekmektedir.

Ahlâkî eğitimde, mevcut genel eğitim yöntemlerinden anlatım, soru cevap, sunuş ve buluş yoluyla öğretim v.b. gibi yöntemler²³⁶ kullanılmaktadır. İlköğretim DKAB müfredatında ele aldığımız konular da din eğitimcileri tarafından genel olarak anlatım yöntemiyle işlenmekte, konular sadece bilgi aktarımından ibaret kalmaktadır. Bu çalışmada ise, uygulanan bu yöntemlere katkı sağlayacağını umduğumuz hikâye, fabl ve şiir yöntemlerine yer verilmiştir. Eğitsel yöntemlere bakıldığında, böyle ayrı olarak bir yöntemin olmadığı görülecektir. Bu yöntemler genel olarak, anlatım yönteminde kullanılabilir yardımcı yöntemler olacak mahiyettedir. Uygulanan anlatım yönünde günümüzde bu yöntemleri elbette bazı eğitimciler kullanmaktadır . Fakat çalışmada üzerinde durulan nokta;

- Bu yöntemlerin yapısının ne olduğu,
- Nasıl kullanılması gerektiği,
- Uygulama dikkat edilecek hususların neler olduğu ,
- Yöntemlerin eğitime katkıları,

gibi temel konular üzerinde durularak, açıklayıcı bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Bu açıklamalar yapılırken de , tarafımızdan kaleme alınan hikâye, fabl ve şiirlerin, bu çerçevede değerlendirilmesi yapılmış ve çocuk edebiyatına olan katkıları üzerinde durulmuştur. Sonuçta yöntemlerimiz çocuk edebiyatı alanına giren yöntemlerdir. Bu nedenle öncelikle çocuk edebiyatı hakkında kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır.

Çocuk edebiyatı, edebî alanda yeni bir alan olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle edebiyatçılar arasında tanımı bile hâlâ tartışılır durumdadır. Genel edebiyatın dışında bağımsız bir edebiyat olmamakla birlikte²³⁷, çocukluk çağında bulunan kimselerin, hayal, duygu ve

236 Büyükkaragöz, Selçuk, *Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama*, Beta Yay., İst.İ, 1999, s. 88

237 Şirin, M. Ruhi, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yay., İst., 2000, s. 24

düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserler²³⁸ olarak tanımı yapılabilir.

Çocuk edebiyatı, büyükler için yapılan edebiyatın çocuklara aynen aktarılması değildir. Elbette biçimsel ve içeriksel olarak yetişkin kitaplarından ayrılan yönleri vardır. Yetişkin kitaplarından ayrılan temel özellik, çocuk edebiyatında ,çocukların özel koşullarının, duygu, düşünce ve yaşantılarının dikkate alınmasıdır²³⁹ denilebilir. Sonuç olarak, bu özelliklerin de dikkate alındığı bir çocuk edebiyatı tanımı yapılırsa; “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve zevklerine dikkat edilip, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır”²⁴⁰ denilebilir. Bu çalışmada ortaya konan hikâye, fabl ve şiirlerin de çocuk edebiyatına küçük de olsa bir katkı sağlamasını ümit ediyoruz. Bu açıklamalardan sonra, bu yöntemler hakkında genel bilgilerin verilmesi yerinde olacaktır :

1. Hikâye Yöntemi:

Hikâye en basit manasıyla vak’a demektir.²⁴¹ Genel olarak bir tanımı da ; gerçeğe uygun, yaşanması muhtemel olayların karakterleriyle birlikte kısa, duygulu ve heyecanlı bir biçimde, gözleme dayalı olarak kaleme alınan ve kahramanları insan olan edebî bir türdür,²⁴² şeklinde yapılabilir.

Hikâyeler giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü, olay mekanı ve karakterlerin tanımlarının yapılarak, konunun çerçevesinin çizilip okuyucunun hikâyeye motive edildiği bölümdür.²⁴³

Gelişme bölümü, hikâyenin açıklanmaya başladığı bölümdür. Karakter hakkında daha çok bilgi verilmektedir. Böylelikle bu bölümde okuyucu, karakteri ve hikâyeyi daha da yakından tanıma imkanı bulmaktadır. Hikâyenin gelişâtının ve hikâye kahramanlarının başına gelen olayların ele alındığı bu bölüm, hikâyenin en uzun bölümüdür.²⁴⁴

Sonuç bölümünde ise hikâyede ele alınan konu çözülmekte, dağınık bir şekilde verilen olaylar toparlanmakta ve okuyucu bu bölümde bir rahatlama içerisine girmektedir. Çünkü

238 Oğuzkan, Ferhan, *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yay., 7. Baskı, İst., 2001, s. 3

239 Dilidüzgün, Selahattin, *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*, Morpa Yay., İst., 2003, s. 41-42

240 Şirin, a.g.e., s. 9; Dilidüzgün, a.g.e., s. 40; Koçoğlu, Mustafa, “Çocuk Yayınları Sempozyumu-Bildiriler (11-13 Kasım 1981)”, Ank., s. 37

241 Tansel, Fevziye Abdullah, *İyi ve Doğru Yazma Usülleri*, Kubbealtı Neş., İst., 1978, s. 109

242 Ciravoğlu, Öner, *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yay., İst., 1999, s. 77; Kabaklı, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yay., İst. 2006, c.1, s. 546; Özdemir, Emin- Binyazır, Adnan, *Yazmak Sanatı*, Varlık Yay., 2. Baskı, İst., 1971, s. 110

243 Özdemir, Binyazır, a.g.e., s. 121

244 Yalçın, Alemdar - Aytaç, Gıyasettin, *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ank., 2002, s. 114; Oğuzkan, a.g.e., s. 98

okuyucu olayların akışı içerisinde özellikle gelişme bölümünde duygusal ve zihinsel olarak etkilenmekte ve bu etkilenme herhangi bir sonuca bağlanmadığı için okuyucuyu rahatsız etmektedir. İşte sonuç bölümünde bu belirsizlik ortadan kaldırılmaktadır. Hikâyede genel olarak “Ne?, Nasıl? Niçin?” gibi sorulara yanıt verecek bilgiler, bu sonuç bölümünde işlenmektedir.²⁴⁵ İşte hikâyenin bölümleri bu şekildedir.

Hikâye, eğitimcilere, soyut bilgileri somutlaştırarak anlatma kolaylığı sunmaktadır. Bu nedenle de soyut bilgilerin sıkça yer aldığı DKAB derslerinde de etkin olarak kullanılabilir bir yöntemdir. İlköğretimdeki DKAB dersi, öğrencilere, soyut düşünme yeteneklerinin gelişmesinde yardımcı olmaya çalışmalıdır. Bu sebeple de hikâye bu fırsatı eğitimcilere sunmuş olur.²⁴⁶ Bu sebeple Çocukların, soyut düşünme yeteneklerini geliştirecek hikâyelere din eğitiminde de yer verilmesi, bireylerin eğitimine olumlu katkı sağlayacaktır.

Elbette din eğitiminde hikâye yöntemine yer vermek rast gele olacak bir şey değildir. Hikâyenin etkin bir şekilde kullanılması bir yöntem ve metod işidir.²⁴⁷ Belli kurallar dâhilinde yazılıp, eğitimin genel amaç ve hedeflerine hizmet eden, din eğitimine katkıda bulunacak amaca sahip hikâyeler bizler için faydalı olabilir. Bu nedenle de hikâyelerin yazımından okunmasına kadar bir takım kurallara dikkat etmek gerekmektedir. Din eğitiminde hikâyeyi etkin bir yöntem olarak kullanmak için, belli bir kaliteye sahip hikâyeler, ancak bu şekilde üretilmiş olur. Onun için şimdi; hikâyeyi yazan ve okuyanların, hikâyelerde biçimsel ve içeriksel olarak, , hangi noktalara dikkat etmesi gerektiği hususuna değinmek istiyoruz.

a) Hikâyenin Özellikleri:

Bu bölümde hikâyenin yazım ve okuyan açısından dikkat edilmesi gereken özellikleri üzerinde durulacaktır. İlk olarak yazım açısından dikkat edilmesi gereken özelliklere değinilecektir.

Hikâyede biçim ve içerik olarak bir takım kurallara uymak gerekmektedir. Çocuklara hitap edip, çocuk edebiyatına katkı sağlamak için bu hususlara uymakta yarar vardır.²⁴⁸ Bu hususlar genel olarak şunlardır:

- Hikâyenin hedefi,
- Konusu,

245 Tansel, *a.g.e.*, s. 109; Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 100

246 Selçuk, *a.g.e.*, s. 167; Okumuşlar, Muhiddin, “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye”, SÜİFD, sy. 21, 2006, s. 251

247 Bilgin, *a.g.m.*, s. 54

248 Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 303; Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 80, 81, 191; Şirin, *a.g.e.*, s. 213; Koçoğlu, *a.g.s.*, s. 37

- Dili,
- Hikâyede heyecan faktörü,
- Hikâyenin kahramanı,
- Diyaloglar
- Hikâyenin ismi.

Şimdi bu faktörleri açıklayabiliriz:

Hikâyede olması gereken özelliklerin başında hikâyenin hedefi gelmektedir.²⁴⁹ Öncelikle, hikâyede hedefin belirlenmesi gerekmektedir. Amaç nedir? Hikâye niçin yazılmalı ve nasıl olmalıdır? İşte, ilk önce hikâye bu sorulara cevap verecek tarzda planlanmalıdır. Ancak bu temel üzerine yazılacak hikâye, hedef kitleye hitap eden bir eser olabilir.

Elbette hedef belirlenirken, çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayışlarına uygun bir hedef seçmeye özen gösterilmelidir.²⁵⁰ Bu sayede hikâye hedef kitleye hitap eden bir hikâye konumuna sahip olabilir. Çalışmanın hedef kitlesine giren 10-12 yaş çocuklar için yazılacak bir hikâyede ,“çocukların, kötü zannın zararlı yönlerini görmelerine yardımcı olmak” ya da “alay etmenin insanlara verdiği zararlara dikkat çekmek” gibi bir hedef uygun olabilir.

Hikâyelerde hedef belirlendikten sonra, dikkat edilmesi gereken husus, hikâyenin, hedefe hizmet edecek bir konu etrafında işlenmesi gerekliliğidir. Hikâyelerin konusu, hikâyenin zaman ve mekânı bu açıdan önemlidir.²⁵¹ Tüm bu özellikler inandırıcılık açısından hedef kitleyi etkilemektedir. Onlara hitap etmeyen bir konunun işlenmesi, ya da hayâl dünyalarında yeri olmayan zaman ve mekâna hikâyelerde yer verilmesi hikâyeyi mahzurlu duruma getirmektedir. Bu nedenle çalışmada, konu müfredattaki konulardan seçilmiş, zaman dilimi olarak da, öğrencilerin içinde buldukları zaman dilimi ele alınmış, mekan olarak da okul, sınıf, ev, çarşı vb. gibi hayatın içinden mekânlara yer verilmeye çalışılmıştır. Bu şekilde, okuyucunun hikâyeden etkilenme oranının artırılması hedeflenmiştir.

Amacı ortaya koyan bir hedef belirlendikten sonra, seçilen konunun da uygun bir dille aktarılması gerekmektedir. Bu nedenle hikâyelerin dilinin sade olması gerekmektedir . Hikâyede dil, hitap ettiği kesim olan çocukların anlayabileceği türden olup, hikâyenin çocuksu bir

249 Oğuzkan, *a.g.e.* , s. 97; Ciravoğlu, *a.g.e.* , s.78

250 Oğuzkan, *a.g.e.*, 109

251 Tansel,*a.g.e.*, s. 111, 119

dili olmalıdır.²⁵² Bunu sağlamak için çocukların dil gelişiminin iyi bilinmesi gerekmektedir.²⁵³ Çocukların dil gelişimine özen gösterilmediği zaman, istenilen ve verilmek istenilen mananın zıddı anlaşılabilir. Çocukların gelişim itibarıyla anlamayacağı türden bir kelimenin kullanılması durumunda çocuk bundan bir şey anlamayacaktır. Bu da hikâyenin amacına hizmet etmemektedir.²⁵⁴ Bunun için, hikâyelerin doğru ve güzel bir Türkçe'yle kaleme alınmasına özen gösterilmelidir.²⁵⁵ Aynı zamanda hikâyelerde, çocukların dil gelişimine katkı sağlaması için bazı yeni kelimeler de kullanılabilir. Böylelikle çocuklar hem hikâye okuyarak orada anlatılmak istenen ahlâkî değerleri öğrenirler; hem de yeni kelimeler öğrenerek bilgi ve dil dağarcıkları da gelişmiş olur.

Okuyucuyu etkileyen diğer bir husus da hikâyedeki heyecan faktörüdür. Hikâyede okuyucuyu bilgilendirmek kadar heyecanlandırma da önemlidir.²⁵⁶ Bu da hikâyede konu seçiminin, kahramanlara kadar her türlü etkenin en etkili bir şekilde kullanılmasıyla mümkündür. Elbette bunlar yapılırken öncelikle çocukların gelişimleri incelenip, yaş seviyelerine göre onları nelerin heyecanlandığına tespitinin yapılması gerekmektedir. Bu işlemlerden sonra konunun okuyucuyu heyecanlandıracak şekilde kaleme alınması gerekmektedir. Hikâyede heyecan, okuyucuyu konuya bağlayan kuvvetli bir faktördür. Okuyucunun konuya bağlanması demek; hikâyeden etkilenmesi ve istenilen hedef dâhilinde bir gelişim gösterme eğilimine girmesi demektir. Bu nedenle de heyecan faktörünün hikâyelerde etkin bir şekilde kullanılmasında yarar vardır. Seçilen konu ve bu konunun ele alınışı, heyecan faktörünü etkilese de, burada asıl önemli etken olarak hikâyenin kahramanı karşımıza çıkmaktadır.

Sayfalar dolusu kitaplar okutarak ya da saatlerce anlatabilecek bir konuyu, çocuklar, daha kısa sürede bir hikâye vasıtasıyla anlayabilmektedir. Çünkü burada, hikâyedeki kahraman faktörü devreye girmektedir. Çocukların hikâyedeki kahramanlardan etkilenmesi kolay olmaktadır. Onun için, çocuklara, hikâyenin kahramanlarının şahsında doğru davranışları öğretmek daha kolaydır. Çünkü hikâyenin, çocukların zihinlerine, duygusal, aklî ve ruhî kişilikleriyle ilgili hususları, en iyi değer ve ilkeleri kahraman nezdinde daha kolay yerleştirme özelliği vardır.²⁵⁷ Bu nedenle hikâye kahramanının, çocukların kabul edebileceği bir tarzda, fazla hayalî olmayıp, hayatın içinden seçilmesi daha uygun olacaktır. Bu şekildeki bir kahramanın yapacağı tüm davranışlar da, çocuklar tarafından ilgiyle takip edilecektir. Ve bunun sonucun-

252 Şirin, *a.g.e.*, s. 13; Günaydın, *a.g.s.*, s. 30

253 Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 7; Şirin, *a.g.e.*, s. 170

254 Aktaş, Şerif, *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*, Akçağ Yay., 2. Baskı, Ank., 1993, s. 32; Şirin, *a.g.e.*, s. 43

255 Özdemir, Binyazır, *a.g.e.*, s. 125; Günaydın, *a.g.s.*, s. 30, 44

256 Tansel, *a.g.e.*, s. 109

257 Bilgin, Beyza, "Ahlâk Terbiyesinde Dini Hikâyeler", DEAD, sy. 1, 1994, ist., s. 53; Abdulmu'ti, A. Muhammed, *Hikâye Oyun ve Piyeslerle Çocuk Eğitimi*, (Çev. Taceddin Uzun), Uysal Yay., İst. 2005, s. 82-83

da da çocuklar, kahramanla kendilerini özdeşleştirme imkanı bulmuş olurlar.²⁵⁸ Bu sayede çocuklar kitap okurken iyi ya da kötü alışkanlıklar edinebilir. Çünkü okurken ona yol gösterecek başka bir etken olmadığından, çocuk seçimini kendisi yapacaktır.²⁵⁹ Bu nedenle kahramanlar olumlu davranışlar yapan bir yapıya sahip olmalıdır. Onlar bu davranışları yaptıkça, çocuklar da olumlu bir karakter gelişimi göstereceklerdir.²⁶⁰ Böylelikle hikâyeler, çocukların olumlu ahlâkî eylemlere eğilimlerini kolaylaştırmış olacaktır.²⁶¹ Bunun için hikâyelerde iyi davranışlar yapan karakterlere yer verilerek, kahramanlar nezdinde çocuklara olumlu davranışlar öğretilir. İçeriği güzel ahlâkla bezenmiş bir hikâye çocuğun davranışında olumlu değişiklikler yapacağından hikâye kahramanının seçimine azâmi dikkat gösterilmelidir.

Çalışmada, bu etken dikkate alınmakla birlikte, ele alınan konu itibariyle, kahramana olumlu ahlâkî davranışlar yaptırma imkanı olmamıştır. Genel olarak hikâyede kahramanlar şu şekilde ele alınmıştır: İlk olarak olumsuz ahlâkî eylemleri yapıp, sonra bu davranışından pişman olup vazgeçen bir kahraman modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Yalan söylemek, hırsızlık yapmak, içki içmek gibi olumsuz ahlâkî davranışların hikâyelere konu olması hasebiyle, kahramanlarımız genel olarak bu davranışları gösteren bir karaktere sahip kişiler olarak ele alınmakla birlikte; “Küçük Deyip De Geçme” ve “Eşek Hırsızı” gibi hikâyeler de, bu davranışları kahramanların dışındaki kişilerin yaptığı ve kahramanların bundan etkilendiği hikâyelere örnek olarak gösterilebilir.

Ayrıca, çocuk kitaplarında hikâyelere uygun resimlerin de olması, hikâyenin çocuğun zihninde canlanması için yararlı olacaktır.²⁶² Çocuğun resimde hikâyenin kahramanını görmesi yararlı olacaktır. Çocuk kitaplarının resimli olması, çocukları okumaya teşvik edici bir unsur olabilmektedir. Kahramanın yaşadıklarını zihinlerinde canlandıran okuyucunun bunun resmini görmesi konuyu anlamasına daha da yardımcı olacaktır. Fakat bu çalışmada özel bir alan olduğu için resime yer verilememiştir.

Hikâyede dikkat edilmesi gereken diğer bir faktör de hikâyedeki diyaloglardır. Diyaloglar, bir hikâyede olması gereken asıl unsur olmamakla birlikte, hikâyelerde diyaloglara yer verilmesi hikâyeye akıcılık katmaktadır.²⁶³ Diyaloglara ise; kişileri en iyi yansıtan ve onların

258 Bilgin, a.g.m. , s. 54

259 Dayıoğlu, Gülten, “Çocuk Yayınları Sempozyumu-Bildiriler (11-13 Kasım 1981)”, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ank., s. 15

260 Ciravoğlu, a.g.e., s. 78, 109; Abdulmu'ti, a.g.e., s. 82-83

261 Okumuşlar, a.g.m. , s. 246

262 Oğuzkan, a.g.e., s. 109

263 Ciravoğlu, a.g.e., s. 77 ; Abdulmu'ti, a.g.e., s.93-94

günlük yaşam içindeki durumlarına uygun biçimde olmalıdır.²⁶⁴ Yoksa, cahil karakterini canlandıran bir kişiyi bilgece konuşturmak, ya da kışkanç birini, kışkançlığın kötü yanlarını anlatan tarzda konuşturmak, hikâyeyi inandırıcılıktan uzaklaştıracaktır. Ayrıca hikâyeyi diyaloglara sıkça yer vermek de hikâyenin akıcılığını etkileyebilmektedir. Bu nedenle hikâye yazarı, uygun gördüğü yerlerde diyaloglar vasıtasıyla kahramanını konuşturup, zaman zaman da bu diyalogları tasvir eden açıklamalarda bulunmalıdır.

Ayrıca hikâyede anlatılanların mantıksal bir yapıya da sahip olması gerekmektedir.²⁶⁵ Hikâyenin giriş kısmından başlayarak son bölüme kadar buna dikkat edilmelidir. Böylelikle hikâyede inandırıcılık artırılmış olur. Ancak bu şekilde istenilen etki de okuyanlar üzerinde gösterilmiş olacaktır.

Hikâye ne çocuğu bıktıracak kadar uzun, ne de çocuğu hayal kırıklığına uğratacak kadar kısa olmalıdır. Ve hikâyenin isminin hikâyeyi özetleyici ya da hikâye hakkında bilgi veren bir özellikte olması gerekir. Başlığın dikkat çekici bir özellikte olması da, hedef kitleyi etkileme açısından yararlı olabilir. Çalışmada buna dikkat edilmeye çalışılmış ve hikâyeye, içeriğine uygun başlıklar konulmuştur. (Bkz.Tablo1)

Hikâyeler, çocukların zihinlerinde yeni ufuklar açıcı, onları eğlendirirken bilgilendiren bir yapıda olmalıdır. Bunun için hikâye yazarlarının biçimsel ve içeriksel olarak uyması gereken kurallar yukarıda dile getirilmiştir. Fakat, hikâyenin, yazarın amacına hizmet etmesi için, sadece yazarların tek taraflı olarak bir takım kurallara riâyet etmesi eksik kalacaktır. Çünkü hikâyeyi yazarlar kaleme almakta fakat, bunu okuyan kimseler anne-baba ya da bir eğitimci olabilmektedir. Bu sebeple, hikâyeden etkin bir şekilde istenilen sonuç alınabilmesi için, hikâyeyi okuyan kişinin de dikkat edeceği bir takım hususların olması gerekmektedir. Bunun için şimdi de okuyucuların dikkat etmesi gereken hususlara değinmek yararlı olacaktır. Bu hususları şu şekilde özetlemek mümkündür.

-Hikâyeyi okuyan kimse ilk olarak çocukları hikâyeye hazırlamalıdır. Hikâye hakkında genel bir bilgi vererek, hikâye sonunda hangi davranışları öğreneceklerini söylemelidir. Bunu yaparken çocuklarda merak uyandırmaya çalışılmalıdır ki çocuklar hikâyeye ilgi duysunlar. Ayrıca hikâyedeki kahramanlar hakkında ön bir bilgi de verilmelidir. Çocukları hikâyeyi dinlemeye hazırlamalıdır.²⁶⁶ Onların okunacak olan hikâyeyi zihinlerinde canlandırmaları gerektiğini; hatta gerekirse gözleri kapalı olarak hikâyeyi dinlemelerini istemelidir. Böylelikle ço-

264 Özdemir, Binyazır, *a.g.e.*, s. 126

265 Okumuşlar, *a.g.m.*, s. 249

266 Shedlock, Marie L., *Öykü Anlatma Sanatı*, (Çev., Ertuğ Ergün), Yeryüzü Yay., Ank., 2004, s. 41; Abdulmu'ti, *a.g.e.*, s.91

cuklar hikâyeye karşı konsantrasyonlarını sağlamış olurlar.

-Şayet hikâyede anlaşılması zor bir kavram ya da konu varsa bu önceden çocuklara açıklanmalıdır. Böyle bir açıklama, çocuğun hikâyeyi dinlerken bu kelimeye takılmasını önleyecek ve hikâyeyi daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır.²⁶⁷

-Ara ara çocuklara hikâye hakkında sorular sorulmalıdır. Böylelikle hikâyeyi ne derece anladıkları kontrol edilmiş olur. Şayet anlaşılmayan bir yer varsa hemen açıklama imkânı doğmuş olur.²⁶⁸

-Hikâyeyi okuyan kimsenin tonlama ve vurgulamalara dikkat etmesi gerekmektedir²⁶⁹. Hikâyedeki heyecanın çocuklara aktarılması, hikâyenin sanki yaşıyormuşçasına hissedilmesiyle olacaktır. Böylelikle, okuyucudaki etki çocuklara da sirâyet ederek, istenilen etki yapılacaktır.

-Okuyucunun güzel bir diksiyona sahip olup ve dili iyi kullanması²⁷⁰ da hikâyenin dinleyicilere aktarılırken dikkat edilmesi gereken hususlar arasında sayılabilir.

-Hikâyeyi okuyan kimsenin jest ve mimikleri de önemli bir faktördür. Hikâyedeki kahramanın durumuna göre jest ve mimiklerle hikâyenin desteklenerek okunması, dinleyicide olumlu etkiler bırakacaktır.

b) Hikâye Oyunu Metodu:

Oyunun da eğitimde ayrı bir yeri ve önemi vardır. Oyunlar çocukların zihinsel ve duygusal gelişimine katkıda bulunmaktadır.²⁷¹ Bu sebeple, din eğitimcilerin oyunu da bir öğretim yöntemi olarak kullanmaları, çocuk eğitimi açısından güzel bir gelişme olacaktır.²⁷² Oyunla beraber yapılan eğitim çocuğun gelişiminde olumlu ilerlemeler yapacaktır. Bu sebeple şimdi de, hikâyenin eğitimde nasıl oyunlaştırılabileceği üzerinde durmak istiyoruz.

Hikâyenin eğitimde oyun olarak kullanılması şu şekilde olabilir:

Konumuzu örnek verecek olursak; hırsızlık, yalan, kibir, içki içmek gibi ilköğretim 6. sınıf 4. ünitesinde geçen kavramlar öncelikle tahtaya yazılır. Bu kavramlar öğrencilere sırasıyla dağıtılır. Ve öğretmen sınıf olarak bu kavramlarla bir hikâye oluşturacaklarını söyler ve ilk

267 Shedlock , *a.g.e.* , s. 99; Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 81

268 Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 110-111

269 Shedlock, *a.g.e.* , s. 85

270 Oral, Günseli, *Yine Yazı Yazıyoruz*, Pegema Yay., İst., 2002, s. 11, 12

271 Arnold Arnold, *Çocuğunuz ve Oyun*, (Çev. Ahmet Gümüş), Denge Yay., İst., 1995, s. 119; Adler, *a.g.e.*, s.

108

272 Bilgin, *a.g.e.*, 1987, s. 147

olarak hikâyeyi öğretmen başlatır. Öğretmen hikâyeye biraz devam ettikten sonra oturma sırasına göre ilk öğrenciye devam etmesini söyler. Öğrenci de hikâyeye kaldığı yerden, kendi kavramıyla devam eder.

İşte her öğrenci hikâyenin tamamının gidişatını bozmamak üzere sırası gelince kavramlardan birini daha hikâyeye ekleyerek hikâyeyi devam ettirir. Böylelikle hem zevkli bir oyun oynanmış olur hem de öğrencilerle birlikte bir hikâye oluşturulmuş olur. Uygulamalarda gördüğümüz kadarıyla bu yöntem öğrencilerin çok hoşuna gitmektedir. İlk uygulamada öğrenciler cümle kurmakta zorlanıp hikâyeyi genişletmekte biraz sıkıntı çekseler de, bunu da zamanla aşmaktadırlar.

Bu şekildeki hikâye oyunu vesilesiyle DKAB dersi öğretmenleri, işlenen konuları da tekrar etmiş olacaktır. Özellikle çalışmamıza temel konu olan 6. sınıf “Kötü Davranışlardan Kaçınalım” ünitesinde bu oyunun uygulanması daha kolay ve daha yararlı olacaktır.

Ayrıca bundan farklı şu tarz bir oyun da oynanabilir. Çocuk bolca soru sormaya teşvik edilir ve çocuğun sorduğu bu sorulara da hikâyede cevap verilir.²⁷³ Tabi ki böyle bir oyunu yapmak için oyunu yapan kişilerin hikâye anlatabilen ve yaratıcı bir zihne sahip olması gerekmektedir. Yoksa çocuğun sorularına hikâyeye cevap vermek çok da kolay değildir. Bu yöntem etkin bir şekilde kullanılınca sohbet bir oyuna dönüştürülmüş olur. Bu oyun, sözcükleri oyun içinde kullanmanın bir yöntemi olarak da görülebilir.

İşte; hikâye yöntemi bu şekildedir. Fakat, çalışmanın bu kısmında hikâyeye birlikte adı zikredilen “kıssa” dan bahsedilecektir. Çünkü hikâyelerle benzer yönleri olan kıssalara yer vermemenin, hikâyeyi anlama açısından eksik kalacağı kanaatindeyiz. İşte şimdi kıssanın yapısı ve özelliklerinden bahsedebiliriz:

c) Kur'an-ı Kerim’de Kıssa :

Kur'an-ı Kerim’de doğrudan kıssa kelimesi kullanılmayıp “kasas” kelimesi kullanılmıştır. Arapça’da "k-s-s" kökünden gelen "kassa" fiili ve aynı kökten türetilen "kasas" fiili, bir kimsenin izini sürüp ardından gitmek,²⁷⁴ birine bir haber bildirmek,²⁷⁵ anlatmak ve hikâye etmek²⁷⁶ demektir. Kur'an-ı Kerim’de kıssalar genel olarak, geçmişte yaşamış toplumlar hak-

273 Arnold, *a.g.e.*, s. 134

274 Râgıb İsfahânî, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur’ân*, Beyrut, ts., s. 610 (404); İbn Manzur, *a.g.e.*, c.6, s. 75 (Bkz. Kehf, 18/64; Kasas, 28/11)

275 Râgıb, *a.g.e.*, s. 610 (404); İbn Manzur, *a.g.e.*, c.7, s. 74 (Bkz. Yusuf, 12/3,5)

276 İbn Manzur, *a.g.e.*, c.7, s. 74; Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş*, Ensar Yay., İst. 1983, s.1 05 (Bkz. Tâhâ, 20/99; Kasas, 28/25)

kinda bilgi verilerek,²⁷⁷ insanların bu anlatılanları düşünüp ibret alması için²⁷⁸ anlatılmaktadır. İşte, kıssaların bu amaçları da göz önünde bulundurularak bir tanım yapılacak olursa kıssa; geçmişte olmuş bir olayı, daha sonra gelecek insanlara, düşünüp ibret almaları için ,bu vakaların ders alınacak kısımlarını aktarmak şeklinde ifade edilebilir.

Kıssa yöntemi sadece Kur'an-ı Kerim'e has bir yöntem olmakla birlikte; bu yöntemi insanlara örnek olarak gönderilen Hz. Peygamberde de görmekteyiz. Ahlâkı Kur'an ahlâkı olan bir peygamber, elbette Kur'an-ı Kerim'in yöntemlerinden de istifade etmiştir. Bu sebeple Hz. peygamberin uygulamalarında da kıssaların önemli bir yer teşkil edildiği görülmektedir. Amaç ve üslûp bakımından Kur'an-ı Kerim'le benzerlik göstermeleri sebebiyle,²⁷⁹ çalışmada sadece Kur'an-ı Kerim'de yer alan kıssalar üzerinde durulacak ve hadislerdeki kıssalara ayrıca değinilmeyecektir.

-Kıssaların Amaç ve Özellikleri:

Kur'an-ı Kerim'deki kıssalar, insanları eğitmek için kullanılan Kur'anî bir yöntemdir.²⁸⁰ Öyle ki; kıssalar Kur'an-ı Kerim'in yarısına yakın bir bölümünü kapsamaktadır.²⁸¹ Kıssalar vasıtasıyla, geçmiş milletlerden haber verilerek insanlar bilgilendirilmekte, yapılan olumsuz ahlâkî ve îmânî eylemlerden örnekler sunularak, insanların bir daha bu hataları tekrarlamamaları istenmektedir. Bu nedenledir ki; Kur'an-ı Kerim'de risâletle görevlendirilmiş bir çok peygamberden ve muhatap oldukları toplumlardan bahsedilir. Bunlar Kur'an-ı Kerim'de anlatılırken dikkat edilen bir takım hususlar da dikkat çekmektedir. İşte ,kıssalar Kur'anî bir yöntem olduğu için kendine özgü bir takım fonksiyonları da vardır. Kıssaların amaç ve fonksiyonları maddeleştirilecek olursa;

-İnsanların ibret ve öğüt almaları için,²⁸²

-İlâhi vahyin ve risâletin ispatı içindir. Okuma yazma bilmeyen bir peygambere geçmişten haber vererek insanların ona olan inandırıcılığını artırmak için.²⁸³

-Bütün peygamberlerin İslam'ı tebliğ ettiklerini göstermek²⁸⁴

277 Kasas, 28/44-46

278 Yusuf, 12/111

279 Uysal, Muhittin, "Bazı Hadis Kıssaları Üzerine Mülâhazalar", SÜİFD, sy. 22, 2006, s. 57

280 Paçacı, Mehmet, *Kur'an'a Giriş*, İsam Yay., İst., 2006, s. 95

281 Yıldırım, a.g.e. , s. 105

282 Soysaldı, Mehmet, *Kur'an'ı Anlama Metodolojisi*, Fecr Yay., 2001, İst., s.303; Şanver, Mehmet, *Kur'anda Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi*, Pınar Yay., İst., 2001, s. 190; Yıldırım,a.g.e. , s. 107 (Bkz. Araf, 7/176; Neml, 7/51-52)

283 Kutub, a.g.e. , s. 221; Şanver, a.g.e., s. 188; Yıldırım, a.g.e. , s.106 (Bkz. Yusuf, 12/2-3)

284 Kutub, a.g.e. , s. 223; Yıldırım, a.g.e., s. 107

-Önceki peygamberlerin kıssaları anlatılarak Müslümanların İslamiyet'in tarihteki örneklerine dair bilinç kazanmasını sağlamak²⁸⁵

-Dinin bir ilahtan geldiğini ve bütün peygamberlerin davet vesileleri olduğunu anlatmak²⁸⁶

-Hz. Peygamberin ve Müslümanların gönlünü takviye etmek²⁸⁷ (Bu sebeple kıssalar çoğunlukla Mekke döneminde anlatılmış, tebliğ döneminde Müslümanlara destek olmuştur.²⁸⁸)

-Allah'ın İnananlara yardım edeceği, inanmayanlara azap edeceğini bildirmek,²⁸⁹

-İnsanları şeytana karşı uyarmak için,²⁹⁰ Kur'an-ı Kerim'de kıssalara yer verilmiştir şeklinde ifade etmemiz mümkündür.

Genel olarak bakıldığında Kur'an-ı Kerim'deki kıssalarda da ahlâkî bir mesaj verilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Kur'an'daki kıssalar, hangi çağda ve hangi toplumda olursa olsun, bütün insanlar için bir ibret olarak anlatılmaktadır. Kur'an'daki kıssaların anlatılmasındaki asıl amaç, belli bir toplumun hayâtını hikâye etmek değil, ahlâksız bir hayat sürmüş olan toplumların ortak yaşamlarını hatırlatarak öğüt vermektir. Bu sayede bu kıssalar, insanların nefislerini terbiye ederek, huyu güzelleştirecek ve güzel ahlâkî yayacaktır.²⁹¹ Gayr-i ahlâkî davranışların kötü sonuçları kıssalar vasıtasıyla güzel bir biçimde anlatıldığı için, bu yöntemi Hz. Peygamber de insanların ahlâkî olarak istenilen seviyeye ulaşmaları için kullanmıştır.²⁹²

Kur'an-ı Kerim, önceki peygamberler dönemlerinde olan, olumlu ve olumsuz halleri hatırlatarak, olumsuz hallerden sakınılmasını ve yaşantımızın bu doğrultuda düzenlenmesini istemektedir. Kıssalardaki ceza sebeplerine bakıldığında; Nuh kavmine verilen cezanın sebebinin şirk,²⁹³ yaratılanlara yapılan zulüm,²⁹⁴ fiske ve ahlâksız olmaları²⁹⁵; Hûd milletine verilen cezanın sebebinin ise, şirk,²⁹⁶ isyan,²⁹⁷ kibir²⁹⁸; Hz. Lût'un kavminin de fuhuş ve ahlâksız-

285 Paçacı, *a.g.e.*, s. 95

286 Kutub, *a.g.e.*, s. 228 (Bkz. Enbiya, 21/48-52. Şuarâ, 42/13)

287 Kutub, *a.g.e.*, s. 230; Şanver, *a.g.e.*, s. 190; Yıldırım, *a.g.e.*, s. 108

288 Paçacı, *a.g.e.*, s. 95

289 Bkz. Hud, 11/120; Ankebut, 29/14-40

290 Kaya, Remzi, "Kur'an-ı Kerim Kıssalarının Düşündürdükleri" UÜİFD, 2002, sy. 2, c. 12, s. 37; (Geniş bilgi için Bkz; Kutub, *a.g.e.*, s.221-234.)

291 Abdulmu'ti, *a.g.e.*, s.86

292 Uysal, *a.g.m.*, s. 39, 56

293 Nuh, 71/23

294 Necd, 53/52

295 Enbiya, 21/77

296 Hud, 11/54

297 Şuarâ, 26/138

298 Araf, 7/64

lık,²⁹⁹ ; Hz. Şuayb'in kavminin ise ölçü ve tartıda haksızlık yapan bir toplum oldukları için, dünyada cezalandırıldıkları görülecektir.³⁰⁰ Bu sebeple düşünen bir muhatap için, ahlâkî bir eğitimin amaçlandığı bu kıssalara yer verilmiştir. İşte ahlâkî bir eğitimi amaç edinmiş kıssalar da, ahlâk eğitiminde etkin olarak kullanılması gereken bir diğer yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kıssaların amaçlarından sonra özelliklerine de değinmek faydalı olacaktır. İlk olarak kıssaların, çalışmada ele alınan hikâye yöntemiyle bağlantısına değinmek yerinde olacaktır. “Kıssaları da hikâye olarak değerlendirmemiz mümkün müdür?” “ Kıssa ve hikâyelerin farklı ya da benzer yanları var mıdır? Varsa nelerdir?” sorularına yanıt bulunmaya çalışılacaktır.

Burada, konuya etimolojik bir bakış açısıyla bakılacak olursa; “Kıssa” kelimesinin lügat ve ıstılâhî mânâları, aynı kökten müştâk “Kasas” tabirinin Kur'an-ı Kerim kıssalarına en uygun bir isim oluşu ve “hikâye” kelimesinin, Kur'an kıssalarının hakikat ve keyfiyetini yansıtmada uygun bir kelime olmadığı, dolayısıyla Kur'an kıssalarına hikâye denmesinin uygun olmayacağı söylenebilir.³⁰¹ Suat Yıldırım da; “Kassa fiili; “hadiseleri adım adım izleyerek, noktası noktasına bildirmek” demek olup, kelimenin üçüncü anlamı olan “anlatmak, hikâye etmek” demek olan daha sonraki kullanılışını, birinci ve ikinci manaları sınırlandırmaktadır. Bu nedenle kıssa yerine hikâye denmemelidir. Zira hikâye, gerçekten olmayan durumlar hakkında kullanılabileceği halde kıssa, mâzide gerçekleşmiş olayları bildirerek, ders almaları için, insanları o zamanda yaşatmayı gaye edinir.”³⁰² diyerek kıssalara hikâye olarak değerlendirmenin yanlışlığına dikkat çekmektedir.

Sonuç olarak; etimolojik yapının yanında, kıssaların anlatım usûlüyle birlikte, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan her şeyin gerçek olduğu³⁰³ göz önünde bulundurulduğunda, -yaşanması muhtemel olayları anlatan hikâyeye³⁰⁴ benzer yönleri olsa da-, kıssaları hikâye olarak değerlendirmenin doğru olmayacağı söylenebilir.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan anlatımlara bakıldığında kıssaların, hayalden uzak, gerçeği yansıtan olayların olduğu anlaşılmaktadır. Tarih felsefesi açısından, Kur'an-ı Kerim'in hedef ve gayeleri açısından, tarihî bilgiler ve arkeolojik keşifler açısından da bakıldığında kıssaların

299 Kamer, 54/36; Ankebut, 29/29

300 Araf, 7/85

301 Şengül, İdris, *Kuran Kıssaları Üzerine*, Işık Yay., İzmir, 1994, s.52

302 Yıldırım, *a.g.e.*, s. 106

303 Hakka, 69/51; Kehf, 18/13; Al-i İmran, 3/60

304 Kabaklı, *a.g.e.*, s.546

gerçek olduğu görülecektir.³⁰⁵ Zira, Kur'an-ı Kerim'de kıssaların, insanların ders ve ibret alması için³⁰⁶, açıklayıcı ve güzel bir üslupta³⁰⁷ anlatılan gerçek olaylar³⁰⁸ olduğu anlatılır. Bu da bizlere, kıssaların gerçekliği konusunda şüpheli yaklaşımlarda bulunmanın yanlışlığını göstermektedir. Ayrıca, kıssaların gerçekliği, bunlara hayalin karışmamış olması, muhataplarını etkileme açısından da etkileyicidir. Çünkü insanlar hikâyelerin kahramanlarıyla kendilerini özdeşleştirdikleri oranda o hikâyeden etkilenirler.³⁰⁹ Kahramanlar okuyucuya ne kadar çok benzerse okuyucu o oranda hikâyeden etkilenmektedir. Bu nedenle kıssaların gerçek oluşu muhatapın etkilenmesini artırmaktadır.

Kıssalar anlatım usûlüyle de farklılık göstermektedir. Kur'an-ı Kerim'de kıssalar insanın gözü önünde gerçekleşiyormuşçasına, edebiyat ve dilin güzellikleri kullanılarak anlatılır.³¹⁰ Ayrıca detaylara pek fazla yer verilmemiştir. Bu da asıl amacı ortaya çıkarmak içindir.³¹¹ Amaç, geçmişte yaşanan bir olay aynen aktarmak olmayıp, insanları bilgilendirmek ve öğüt almalarını sağlamak olduğu için³¹² kıssaların anlatımında sade bir anlatım dikkat çekmektedir. Sadece maksada hizmet edilecek yerler anlatılır, olaylara dalıp gidilmeye bırakılmaz, muhatapı sürükleyen bir anlatım, temsili anlatım (önemli sahneler anlatılır, teferruat yok) canlı ve hareket dolu bir tasvirle anlatılır.³¹³ Böylelikle, kıssalarda fikirler somutlaşıp ve dinleyenlerin anlaması kolaylaşmış olacaktır.³¹⁴ Tabi ki; her kıssa aynı anlatım metoduyla anlatılmamıştır. Bazı kıssaların önce özeti verilir, sonra da tafsilatlı bir anlatımına geçilir, bazen de sadece kısa bir anlatımına yer verilir. Bunun gibi farklı anlatım yöntemleri vardır.³¹⁵ Bu kıssaların bir çoğu zaten, Kur'an'dan önce Araplar arasında da anlatılıyordu. Bu sebeple farklı anlatım şekillerinin olması gayet normaldir. Ancak, Kur'an-ı Kerim bunları kendi üslûbu ve amaçları doğrultusunda yeniden ele almıştır.³¹⁶

Kıssalar birer model oluşturma özelliği de vardır. Bunları iki kısma ayırmak mümkündür. Birinci kısım olanı tasvir eder. Önce bir olay tasvir edilir. Bu olay etrafında insanların düşünmesi sağlanır. Bunun neticesinde Yüce Yaratıcının istediği ve olması gereken gösteril-

305 Ayrıntılı Bilgi için Bkz.; Şengül, İdris, "Kur'an Kıssalarının Tarihî Değeri, Kur'an Kıssalarının Anlam ve Değeri (IV. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu)", s. 177-182

306 Yusuf, 12/11

307 Yusuf, 12/3

308 Kehf, 18/13

309 Şengül, *a.g.e.* s.50

310 Paçacı, *a.g.e.* , s. 103

311 Kaya, R., *a.g.m.* , s. 35; Şengül, *a.g.e.* , s. 28

312 Yusuf, 12/111

313 Yıldırım, *a.g.e.* , s.109, 111

314 Şanver, *a.g.e.* , s. 187

315 Kutub, *a.g.e.* , s. 265

316 Paçacı, *a.g.e.* , s. 94

miş olur. İkinci kısım modeller ise, olması gerekeni gösterir. Bunun en güzel örneğini Hz. Peygamberin sünneti oluşturur. Çünkü onun güzel ahlâkı, olaylar karşısındaki tutumu ve ilişkilerin tasviri ümmeti için bir modeldir.³¹⁷

Kıssaların başka bir özelliği de, söylenenden ziyade, verilmek istenen mesajın önem kazanmasıdır. Bundan dolayı onlarda ne söylendiği ile iktifa edilmez. Alınacak derslere dikkat edilir. Her dönem için önemli ip uçları çıkarılmaya çalışılır. Kıssanın geçtiği dönemde olanlardan o dönemde yaşayan insanlar sorumlu olmakla birlikte,³¹⁸ benzer hataların işlenmesi durumunda aynı sonuçların doğacağına akıldan uzak tutulmaması gerekir. Bu açıdan değerlendirildiğinde kıssaların, insanlara her dönem için bir rehberlik yaptığı söylenebilir.

Kur'an-ı Kerimde ele alınan kıssalardaki tekrarlar da, bir başka özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu tekrar bilinen anlamda klasik bir tekrar olmayıp, her tekrarında yeni bir bakış açısı getiren kısmî bir tekrardır.³¹⁹ Çünkü tekrarlardaki asıl nokta; ahlâk ve terbiye ilkelerinin pekişmesidir.³²⁰ Günümüz eğitiminde de kullanılan tekrar yöntemi, Kur'an-ı Kerim'de de, anlatılan ve dikkat çekilen hususların insanların zihinlerine iyice yerleşmesi için, kendine has bir üslûpla yer verilmiştir.

Kıssalar yoluyla doğrudan ya da dolaylı olarak bir takım emir ve yasakların dile getirilmiş olması da³²¹, kıssaların ayrı bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kıssada anlatılan toplumların yapmış oldukları kötü eylemlerden uzak durmamızın istenmesi, bizi, emirlere karşı muhatap olan bir konuma getirmektedir. Dolayısıyla, kıssalarda birtakım emir ve yasakların dile getirilmesi, kıssalardan öğüt alacak olan bizler için dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

İnsan fitratına uygun bir yöntem olduğu için kıssalar her kültür düzeyine hitap edebilmektedir. Bu sebeple de kıssalar, başta Tevrat olmak üzere diğer bazı kutsal kitaplarda da yer almışlardır. Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'deki bazı kıssalar konu itibâriyle benzerlik gösterse de, temel vurgu, anlatım biçimi, yapı ve muhteva açısından Kur'an kıssaları farklılıklar göstermektedir.³²² Örneğin, Tevrat'taki kıssalar anlatılırken şahıs ve coğrafya isimlerinin ayrıntılarına da yer verilmiştir. Bu da bir tarihçi üslûbu izlenimi vermektedir. Fakat Kur'an-ı Kerim'de

317 Kaya, R., a.g.m., s. 36; Tahsin Görgün, "Kur'ân Kıssalarının Anlam ve Değeri", IV. Kur'an Haftası Kur'ân Sempozyumu, İst. 1998, s. 30

318 Bakara, 2/134,141

319 Kutub, a.g.e., s. 242

320 Soysaldı, a.g.e., s. 303

321 Şanver, a.g.e., s. 188

322 Gündüz, Şinasi, "Kur'an Kıssalarının Kaynağı Eski Ahit Mi? Yapı, Muhteva ve Kaynak Açısından Torah Kıssaları", Kur'an Kıssalarının Anlam ve Değeri (IV. Kur'an Haftası Kur'an Sempozyumu), s. 75

asıl amaç orada verilmek istenen mesaj olduğundan bu detaylara fazla girilmemiştir.³²³ Bunun gibi farklıların olduğu Kur'an kıssalarında, kendine özgü bir yöntem takip edilmiştir. Sonuç olarak şunu diyebiliriz ki; Tevrat'taki kıssaların Kur'an-ı Kerim'deki kıssalara benzemesi, Tevrat'ın aslının semâvî bir kitap olmasındandır. Tevrat'ın zaman içerisinde tahrif olmasıyla birlikte, kıssalar da ilk aslından çok farklılaşmıştır.

İşte, çalışmada ele alınan hikâye yöntemi ve beraberinde kıssa yönteminin açıklanmasının ardından, şimdi de çalışmadaki hikâyelerin değerlendirilmesi yapılacaktır. Fakat öncelikle, çalışmada kaleme alınan hikâyelerin isim ve konularının verildiği tabloyu incelemek daha yararlı olacaktır.

323 Çağlı, Necdet, *Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes Mukayyesine Özgün Bir Yaklaşım*, Araştırma Yay., Ank., 2005, s. 225

Çalışmadaki hikâyelerin isimleri ve konuları şu şekildedir:

HİKÂYELERİN	
İSİMLERİ	KONULARI
Yalancı Çoban	Yalan Söylemek
Tüccar	Hile Yapmak
Küçük Deyip Geçme	Gıybet ve İftira
Eşek Hırsız	Hırsızlık
Kaptan Erkan	Kıskançlık
Tahta Bacak	Alay Etmek
Köylü Kadın	Kibirlenmek
Kolye	Kötü Zanda Bulunmak
Meraklı	Özel Hayatı Araştırmak
Şımarık Cemil	Anne-Baba ve Büyüklere Saygısızlık
Çakmak	İçki İçmek ve Kumar Oynamak

Tablo 1.

-Hikâyelerin Değerlendirilmesi:

1. Yalan söylemek:

Bu kavramla ilgili edebiyatımızdaki en yaygın olan hikâye “Yalancı Çoban” adlı hikâyedir. Bu hikâyeye yalanla ilgili akılda kalıcılığı en fazla olan bir hikâyeye olduğundan, çalışmada bu anonim hikâyeye aynen aktarılarak verilmiştir. Bu konuyla ilgili “Tepenin Arkası” adlı bir fabl da tarafımızdan kaleme alınmıştır.

2. Hile Yapmak:

Bu kavram “Tüccar” adlı hikâyede ele alınmaya çalışılmıştır. Parayı kolay yoldan kazanmayı kendisine hedef edinip, bunun için hileye başvuran bir insan, tüccar tiplmesiyle hikâyede yer almıştır. Hilekâr bir insanın düştüğü zor durumun ele alındığı hikâyede dikkat çekilmek istenen asıl nokta; hile yollu kazanç sağlayan insanların, toplumla birlikte aslında kendilerine de kötülük yaptıklarıdır. Hikâyede, tüccara öğüt veren yaşlı bir karakterle de okuyucuya mesajlar verilmiştir.

3. Gıybet ve İftira:

Bu kavramlar da “Küçük Deyip Geçme” adlı hikâyede ele alınmıştır. Bu iki kavram pratik hayatta da iç içe olduğundan aynı hikâyede ele alınmıştır. Hikâyede toplumumuzda çok yaygın olan bu kötü davranışın, insanlar arasında nasıl ve ne şekilde yapıldığı fazla detaya inmeden anlatılmaya çalışılmıştır. Hikâyedeki kahraman küçük yaşta bir çocuktur.

Hikâyede çocuk, anne ve babasına yapmış oldukları bu yanlış davranışları görmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Bu şekilde bu hikâyeyi dinleyen çocukların da bu şekilde kendi büyüklerinin yaptığı davranışlara dikkat edip, onları, bu hikâyedeki çocuk gibi uyarmalarını sağlayacağı kanaatindeyiz.

4. Hırsızlık:

Bu kavram “Eşek Hırsız” adlı hikâyede açıklanmaya çalışılmıştır. Bu hikâyeye bir çocuk kitabından alınmıştır.³²⁴ Burada, eşiği çalınan bir adamın düştüğü durum mîzahî bir üslûpla anlatılmıştır. Hırsızların toplum içinde düştükleri durumu göstermesi açısından da farklı bir yeri olan hikâyeye, çocukların eğlenerek konuyu öğrenmesi amaçlanmış bir çalışmadır.

5. Kıskançlık:

Olumsuz ahlâkî eylemlerden olan kıskançlık, “Kaptan Erkan” adlı hikâyede ele alınmış-

324 Kandemir, M.Yaşar, *Çocuklara Kırk Hadis*, Erkam Yay., İst., 1993, s. 36

tır. Hikâye boyunca kıskançlık, hased ve kardeşlik konularına yer verilmiştir. Kıskançlığın insana verdiği zararlarının anlatıldığı hikâyede, aslında kardeş olunması gerekliliği ön plana çıkarılarak, çocuklara mesaj verilmeye çalışılmıştır..

6. Alay Etmek:

Alay kavramı “Tahta Bacak” isimli hikâyede işlenilmiştir. Çalışmanın hedef kitlesi çocuklar olduğu için, hikâyenin kahramanı burada da çocuk olarak ele alınarak, etkileme oranı artırılmaya çalışılmıştır. Arkadaşlarının sakatlığıyla alay eden bir kız çocuğunun başına gelenlerin anlatıldığı hikâye, çocukların yaşamlarında sıkça karşılaşılabilecekleri bir yaşantıdan kesitler sunarak aktarılmaya çalışılmıştır.

7. Kibirleşmek:

Kibir kavramı , bir internet sitesinden³²⁵ alınan “Köylü Kadın” adlı hikâyeye yer verilerek ele alınmıştır. Kendi konumuyla büyülenen bir genç kızla, köylü bir kadın arasında geçen bu hikâye, sonuçta kibirli kızın hatasını anlamasıyla sona ermektedir.

8. Kötü Zanda Bulunmak:

“Kolye” isimli hikâyede ele alınan bu kavram, sınıfta geçen bir olay etrafında ele alınmıştır. Sınıfta kaybolan bir kolye ve bu çerçevede gelişen olaylar anlatılmıştır. Öğrencilerin sınıfta yaşaması muhtemel böyle bir olayı hikâyeleştirerek, inandırıcılık artırılmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin bu zan olayını iyi şekilde kavramaları ve kendilerini olayın içindeymiş gibi hissetmelerini sağlamak amacıyla da, hikâye, heyecan verici bir üslupla anlatılarak, zannın ortaya çıkaracağı kötü sonuçlar üzerinde durulmuştur. Hikâyede anne ve baba rolündeki kişiler çocuğa öğüt verse de, çalışmada, çocukların asıl olarak kendilerinin çıkarım yapması amacıyla olaya biraz gizem katılmıştır..

9. Özel Hayatı Araştırmak:

“Meraklı” isimli hikâyede işlenen bu kavram da, okulda yaşanan bir olay çerçevesinde okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Hikâye, bir sınıfta, herkes tarafından fazla merakıyla bilinen bir öğrencinin başından geçen ve ilginç gelişen bir olay şeklinde işlenmiştir.

Hikâye boyunca olaya gizem katılarak, hikâyenin etkileyici sürükleyici olması sağlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle, çocukların hikâye boyunca dikkatlerinin dağılmasının önlenmesi ve hikâyeyi dikkatli bir şekilde dinleyeceği kanaatindeyiz.. Hikâyenin sonunda Gamze

325 <http://www.kadinlarkulubu.com/archive/ders-cikarilmasi-gereken-birhikaye2039.html+kibirle+ilgili+hikaye&hl=tr&ct=clnk&cd=49> (06.04.07)

adlı meraklı karakterimizin düştüğü kötü durum açıklanarak, başkalarının özel hayatını araştırmanın kötü yanı gösterilmeye çalışılmıştır. Özel hayatı araştırmak çok genel bir kavram olmakla birlikte, burada, “başkalarının özel eşyalarını habersizce karıştırmak ve kapı dinlemek” davranışları üzerinde durulmuştur.

10. Anne-Baba ve Büyüklere Saygısızlık:

Anne – baba ve büyüklere saygısızlık, “Şımarık Cemil” adlı çalışmada ele alınmıştır. Genel olarak, çocukların heyecan ve gizem dolu hikâyeleri daha çok sevmeleri sebebiyle , çalışmada bazı eserler bu biçimde kaleme alınmıştır. Bu hikâye de, heyecan verici bir üslûpla kaleme alınmıştır.

Hikâyedeki Cemil, ilköğretim çağlarında bir çocuk olup büyüklerine karşı saygısızca davranışlarda bulunmaktadır. Sonra bir din dersi öğretmenin anlattığı konu onu çok etkilemekte ve rüyasına girmektedir. Bu rüyayla birlikte hikâyede Cennet nimetlerine göndermelerde bulunulmuş ve çocukların Cennet’e olan ilgilerinin artması hedeflenmiştir. Rüya hikâyesinin gizemli yanını oluşturmaktadır. Okuyucuyu hikâyesinin genel seyrinden uzaklaştırmadan, Cennet nimetlerine bu rüya vesilesiyle değinilmiştir.

Genel olarak çalışmadaki hikâyelerde sevgiye dayalı bir din anlayışı hedef alındığından, burada da sevgi ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmalarımız esnasında bu türlerde yazılan hikâyelerde genellikle cehennem azabının ön plana çıkarılıp, insanların bu şekilde etkilemek istenildiği görülmüştür. Fakat “Şımarık Cemil” adlı hikâyede bu yöntemden tamamen uzak, sevgiye dayalı bir yöntem kullanılmıştır. Çocuklar bu hikâyede anne- baba ve büyüklere gereken saygıyı gösterdiklerinde karşılığında ne göreceklerini öğreneceklerdir.

11. İçki İçmek ve Kumar Oynamak:

Bu kavramlar, bir eserden³²⁶ alınan “Çakmak” isimli hikâye vasıtasıyla aktarılmaya çalışılmıştır. Bir tren seyahatinde geçen konuşma üzerine kurulmuş bu hikâye, içki içip kumar oynamanın kötülüğünü anlatmaktadır. İçki ve kumar kavramları bu hikâyede birlikte işlenildiğinden , başka bir hikâyeye daha yer verilmemiştir.

326 Suavi, Cüneyd, *Hayatın İçinden*, Zafer Yay., İst., 2002, s.238

3.2. Fabl Yöntemi :

Fabl, insanlara ait karakter ve özelliklerin hayvanlara atfedilip, belli bir ahlâk dersi vermek amacıyla, insanlara ibret vermek için yazılan hikâyelere denir³²⁷. Fabl, köken olarak Latince “*Fabula*” kelimesinden gelip; masal, hikâye demektir. ³²⁸ Fakat bu sözcük zamanla bir ahlâk ilkesi veya davranış kuralını anlatan kısa sembolik (simgesel) bir hikâye türünün adı olmuştur. Fablda kahramanlar genellikle hayvanlar olmakla birlikte bitki, ağaç gibi cansız varlıklar da olabilmektedir. Sonuç olarak, bu bilgiler ışığında bir fabl tanımı yapmak gerekirse; bir ahlâk dersi vermek amacıyla kaleme alınan, konusunun bitkiler, hayvanlar veya cansız varlıklar arasında geçtiği düşünülen yazılara “*fabl*” denir diyebiliriz.

Dünya edebiyatında bu türün ilk öncüsü Hintli yazar Beydeba olarak kabul edilmektedir. Mevlana'nın, “*Mesnevî*” isimli eserinde de fabl türünün en güzel örneklerini bulmak mümkündür. Şeyhî 'nin “*Harnâme*” adlı eseri de bu alanın benzersiz örneklerinden biridir. Batı dünyası Ezop ve La Fontaine'i bu türün en yaygın kullanıcıları olarak kabul etmektedirler. ³²⁹

Fabllar, didaktik (öğretici) eserlerdir.³³⁰ Fabllarda ahlâkî vasıfların öğretilmesi genel amaçlardandır. Bu nedenle fabllarda, insanların veya toplumun aksayan yönleri fabl aracılığıyla düzeltilmeye çalışılır.³³¹ Hikâye kahramanı hayvanlar, kendi özelliklerini korumakla birlikte insan gibi konuşurlar ve insanca davranış gösterirler. Yazarın amacına göre konuşturulan bu kahramanlar aracılığıyla okuyucuya güzel davranış örnekleri gösterilmeye çalışılır. Bunun için fablda, hayvanlar ya da cansız varlıklar anlatılsa da asıl olan insandır. Bu nedenle bu tür hikâyelerde, hikâye kahramanları nezdinde, insanlara mesajlar gönderilir. Fabl türü ders verme amacı taşıdığından özellikle eğitim ve öğretimde sıkça kullanılması gereken edebî bir yöntemdir.

Fabllarda yer ve zaman belirsizdir ve genellikle nükte ve yergi bulunur³³² Ayrıca bu hikâyelerde “*Teşhis ve intak*”³³³ sanatlarından yararlanılarak anlatıma canlılık ve güzellik katılır. Hikâye kahramanlarının insâni bir vasıfa bürünerek konuşmaları ve insanca davranış göstermeleri çocuklar için etkileyici olmaktadır.

327 Kabaklı, *a.g.e.*, s.692; Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 58; Tansel, *a.g.e.*, s. 203; Oğuzkan, *a.g.e.*, s.64;

328 Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 64

329 Tansel, *a.g.e.*, s. 203; Ciravoğlu, *a.g.e.*, s.58

330 Yalçın, Aytac, *a.g.e.*, s. 113; Tansel, *a.g.e.*, s. 203

331 Tansel, *a.g.e.*, s. 203; Yalçın, Aytac, *a.g.e.*, s. 114

332 Kabaklı, *a.g.e.*, s.693; Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 59

333 *Teşhis ve İntak* ; insandan başka varlıkların kişiselleştirilip konuşturulma sanatıdır. (Ayrıntılı bilgi için Bkz. Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 58)

Fabl şu dört bölümden oluşur:³³⁴

1. Olayın ve kahramanların tanıtıldığı giriş bölümü
2. Olayın entrikalarla düğümlendiği gelişme bölümü
3. Düğümün çözüldüğü sonuç bölümü
4. Olay ve olayların arkasında yatan ana fikrin açıklandığı ders bölümü (Kıssadan hisse bölümü)

Hikâyelerdeki bölümlerle, fablın bölümleri benzerlikler göstermektedir. Bunun için giriş, gelişme ve sonuç bölümleri hakkında hikâyede verilen bilgilerle iktifâ edildiğinden burada ayrıca verilmemiştir. Fakat, fabllar hikâyelerle büyük benzerlikler gösterebilir de, hikâyelerden ayrıldıkları temel özelliklerden biri de, sonundaki bu kıssadan hisse bölümüdür. Fablların sonunda mutlaka ders çıkarmak amacıyla kıssadan hisse bölümü bulunmalıdır. Bazı hikâyelerde de bu bölüm bulunmakla birlikte, bu bölümün hikâyelerde bulunma gerekliliği yoktur.³³⁵ Fakat, çalışmada ele alınan edebî yöntemler olan hikâyeye, fabl ve şiirler ikinci bölümde ardına yer aldığından, kıssadan hisse bölümü bunların en sonunda “Neler Öğrendik?” ismiyle yer almıştır. Böylelikle fablın yanında, hikâyeye ve şiirlerden çıkarılacak mesajlara da yer verme imkanı olmuştur.

Fabl, çocukların okumaktan ve dinlemekten büyük zevk aldıkları edebî bir türdür. Bu nedenle yalan, kıskançlık, kötü zan, gıybet, iftira gibi çocuklar tarafından anlaşılması güç soyut kavramların, somut olay ve kahramanlarla anlatılması sebebiyle önemli bir eğitim aracı olarak kullanılabilirler. Bu nedenle bu çalışmada ele alınan yöntemler arasında fabl da kullanılmıştır. Böylelikle, din eğitimi alanında pek de kullanılmayan bu yöntemin, aslında etkin bir şekilde nasıl kullanılabileceği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ele alınan dînî ve ahlâkî kavramların hayvanların diliyle aktarılmasının, çocukların daha çok ilgisini çekeceği kanaatindeyiz.

Fabl manzum olarak yazılabileceği gibi nesir türünde de yazılabilir.³³⁶ Çalışmada ise, genel olarak fablın nesir türü kullanılmakla birlikte, manzum olarak kaleme alınan fabllar da şu şekildedir: “Hırsız Karga”, “Keçi İle Merkep”, “Sarhoş Tilki” “Aslanın Tövbesi” Ayrıca şiir bölümünde yer verilen “Kibirli Kedi” adlı çalışma da fabl türüne örnek olarak gösterilebilir.

334 Yalçın, Aytaç, *a.g.e.*, s. 114; Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 65

335 Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 58

336 Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 60

Bu çalışmada yer verilen fablların 6 tanesi bize ait olup*, 5 tanesi** de farklı edebî eserlerden aktarılarak uyarlanmıştır. Tavşancık isimli bir tane fabl da, görev yaptığımız ilköğretimdeki yedinci sınıf öğrencisine aittir. Çalışmada, bu öğrencimizin eserine yer vermemizin nedeni; çalışmanın hitap ettiği kitle olan çocukların, hayal dünyalarını daha yakından görüp, zihinlerinde oluşan fabl ve ahlâk kavramlarının nasıl şekil bulduğunu daha iyi anlamak içindir.

Fabl türü hikâyelerde de, biçimsel ve içeriksel olarak dikkat edilmesi gereken hususlar hikâyelerdekinden farklı değildir. Sadece kahramanların seçiminde farklılık olacağından diğer hususlar burada da geçerliliğini korumaktadır. Bunun için ayrıca belirtmek gerekirse; fabllarda sevilen hayvanların kullanılmasına gayret gösterilmelidir. Bu tarz kahramanların bu tür hikâyelerde kullanılması çocukları etkileyecektir. Onun için çalışmadaki fabllarda buna dikkat edilmeye çalışılmıştır. Hikâyedeki karakterler konuşturularak, ahlâkî değerler onların ağzından aktarılmaya çalışılmıştır. Böylece, çocukların, olaya tamamen dışarıdan bakıp, hayvanların dünyasından kendi hayatıyla ilgili çıkarımlar yapmaya yönlendirilmek istenmiştir.

Fablla ilgili bu açıklamalardan sonra, şimdi de, çalışmadaki fablların isim ve konularının verildiği tabloyla birlikte, fablların değerlendirilmesi yapılacaktır.

* Tepenin Arkası, Ortak, Alaycı Maymun, Üç Kafadar, Tilki İle Sansar ve Pamuk Şekerleri

** Aslan İle Çakal, Hırsız Karga, Keçi İle Merkep, Sarhoş Tilki ve Aslanın Tövbesi

Çalışmadaki fablların isimleri ve konuları şu şekildedir:

FABLLARIN	
İSİMLERİ	KONULARI
Tepenin Arkası	Yalan Söylemek
Ortak	Hile Yapmak
Aslan İle Çakal	Gıybet ve İftira
Hırsız Karga	Hırsızlık
Keçi İle Merkep	Kıskançlık
Alaycı Maymun	Alay Etmek
Üç Kafadar	Kibirlenmek
Tilki İle Sansar	Kötü Zanda Bulunmak
Pamuk Şekerleri	Özel Hayatı Araştırmak
Tavşancık	Anne-Baba ve Büyüklere Saygısızlık
Sarhoş Tilki	İçki içmek
Aslanın Tövbesi	Kumar Oynamak

Tablo 2.

-Fablların Değerlendirilmesi.

1. Yalan söylemek

Yalanla ilgili ‘‘Tepenin Arkası’’ isimli bir fabl kaleme alınmıştır. Olay bir çiftlikte geçmekte olup , ne çıkan kahramanlar bir serçe ve attır. Atın ağzından anlatılan hikâye, yalanın insanın başına neler getirebileceğine dair bir olay üzerine kurulmuştur. Yalanın verdiği zararlar çocukların ilgisini çekecek şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

2. Hile Yapmak:

Bu kavram, ‘‘Ortak’’ adlı hikâyede ele alınmıştır. Burada kahramanlar bir ticaret ortağı olan kelaynak ve akbaba kuşudur. Kelaynak ve akbabanın diğer hayvanları hileyle nasıl aldattıkları anlatılmıştır. Fablın sonunda ‘‘hile yapmak insana maddi anlamda güzel gibi görünse de, sonuç itibariyle hile kötüdür’’ mesajı verilmeye çalışılmıştır.

3. Gıybet ve İftira:

Bu ahlâkî kavram, ‘‘Aslan İle akal’’ ismiyle, Beydeba’ nın Kelile ve Dimne’ sinden³³⁷ aktarılmıştır. Aslan ile çakalın arkadaşlığını çekemeyen hayvanların, bunlara karşı kurmuş oldukları iftiranın anlatıldığı hikâyenin, Beydeba’ ya has bir üslûbu vardır. Bu fabl vesilesiyle, bu alanda ilk sayılabilecek eserler bırakan Beydeba’ yı, çocuklar da tanıma fırsatı bulmuş olacaklardır.

4. Hırsızlık:

Bu fabl, manzum fabla* bir örnektir. Bu alışma da ‘‘Hırsız Karga’’ adıyla bir eserden³³⁸ aktarılmıştır. Hırsızlık yapan bir karganın arkadaşlarıyla ilişkilerinin anlatıldığı hikâye pek uzun değildir. Fablda, hırsızlıkla geçimini sağlayan bir karganın doğruyu görmesi ve hırsızlıktan nasıl vazgeçtiği çocuksu bir dille anlatılmıştır.

5. Kıskançlık:

Bu fabl da alıntı yapılmıřtır³³⁹. ‘‘Keçi İle Merkep’’ adlı bu hikâye kıskanç keçi ile merkep arasında geçmektedir. Kıskançlık yapan keçinin cezasını bulduğu bu hikâyede, kıskançlığın zararlarını göstermek amaçlanmıştır.

337 Beydeba, *Kelile ve Dimne*, (ev. şeref Yılmaz), Karanfil Yay., İst., 2005, s. 167

* Manzum fabl, şiirselleştirilerek yazılan bir fabl türüdür.

338 Erdoğan, Mehmet, *Gerçek Işık*, Gonca Yay., İzm, 2006, s. 50

339 Akbaş, A. Vahap, *Bir Demet Masal*, Muştu Yay., İzm., 2005, s. 14

6. Alay Etmek:

Bu kavram “Alaycı Maymun” hikâyesinde ele alınmıştır. Hikâyede kahraman bir maymundur. Genel olarak, maymunun çocuklar tarafından sevilen bir hayvan olması ve sempatik bulunması hasebiyle, hikâyenin çocukların ilgisini çekeceği kanaatindeyiz. Onların sevdiği bir hayvanın yapmış olduğu bir gayr-i ahlâkî bir davranış, onların daha çok aklında kalacaktır.

Hikâyede maymun ormandaki her hayvanla alay etmekte ve bu yüzden de diğer hayvanlar tarafından sevilmemektedir. Bir gün de çok zor bir duruma düşmekte ve diğer arkadaşlarının yardımına muhtaç kalmaktadır. Fakat maymun herkesle alay ettiği için kendisine yardımcı olacak birini bulamamaktadır. Maymunun o anki durumu ve arkadaşlarının ona karşı tavırları hikâyede ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Çocukların, hikâyede alaycı maymunun düşmüş olduğu zor durumu görerek, alay etmenin, ne kadar kötü bir davranış olduğunu kavrayacağı kanaatindeyiz.

7. Kibirleşmek:

Kibir kavramı “Üç Kafadar” isimli hikâyede anlatılmıştır. Hikâye aslan, baykuş ve papağan olmak üzere üç arkadaş arasında geçmektedir. Bu üç arkadaşın ortak noktası da kibirli oluşlarıdır. Aslan gücüyle, baykuş bilgisiyle ve papağan güzelliğiyle arkadaşlarına karşı kibirleşmektedir. Bu üç arkadaşın çıktığı gizemli bir yolculuğun anlatıldığı hikâye, kibirli olmanın zararlarını göstermektedir.

Hikâye diğerlerine göre biraz uzundur. Çocuklara yönelik hikâyelerin fazla uzun olması onların dikkatlerini dağıtacaktır. Bu sebeple, bu uzunluk, heyecan faktörüne yer verilerek aşılmaya çalışılmıştır. Uygulama esnasında çocukların hikâyeden sıkılmadıkları, bilâkis sevindikleri gözlemlenmiştir. Bunda, hikâyedeki konunun işleniş tarzının heyecan verici bir üslupla ele alınmasının ve konudaki gizemin etkili olduğu kanaatindeyiz. Uygulama esnasında, böyle uzun hikâyelerin yarısını bir derste, ders sonunda, diğer yarısını da ikinci dersin başında okumanın daha etkileyici olduğu görülmüştür.

8. Kötü Zanda Bulunmak:

Bu kavram “Tilki ve Sansar” adlı hikâyede ele alınmıştır. Tilkinin sansar hakkında edindiği kötü zan onu hırsız sanmaya sevk eder. Sonunda sansar, tilkinin hırsız olmadığını anlar, fakat vakit çok geç olmuştur. Hikâyede kötü zanda bulunan birsinin düştüğü durum anlatılmaktadır.

9. Özel Hayatı Araştırmak:

İki kedinin arasında geçen bir olay olarak ele alınan bu hikâyenin adı “Pamuk Şekerleri”dir. Beraber yaşayan Pamuk ve Şeker adında iki kedinin arasında geçen olay, özel hayatın gizliliği üzerine kurulmuştur. Hikâyede, arkadaşının günlüğünü okumakla başına garip bir olay gelen Şeker’in yaşadıkları anlatılmıştır. Özel hayat çok genel bir kavram olmakla birlikte; burada sadece, insanın özel eşyalarından biri olan “günlük” üzerinde durulmuştur.

10. Anne-Baba ve Büyüklere Saygısızlık:

Bu kavram, görev yaptığımız okuldaki bir öğrencimize* yazdırılan bir hikâyede ele alınmıştır. Hitap edilen kitlenin de hayal dünyasını öğrenmenin amaçlandığı bu hikâyenin ismi “Tavşancık” tır. Hikâyede, anne ve babasının sözünü dinlemeyen bir tavşanın başına gelen kötü olay anlatılmaktadır.

11. İçki İçmek:

“Sarhoş Tilki” adlı bu hikâyemiz de çalışmanın ikinci manzum fablıdır. Bir eserden³⁴⁰ aynen aktardığımız fabl çocuksu bir dille yazılmıştır. Çok içki içen bir tilkinin yaşadıkları ve toplumla olan ilişkilerinin anlatıldığı hikâyeye, çocukların ezberlemesi için de uygundur.

12. Kumar Oynamak:

“Aslanın Tövbesi” adlı hikâyeye çalışmanın son manzum fablıdır. Kumarbaz bir aslanla çevresindeki hayvanlar arasında yaşananlar anlatıldığı hikâyeye bir eserden alınmıştır.³⁴¹ Yaşantısıyla çevresine kötü örnek olan bir aslanın yaşadığı trajik komik olay, manzum bir dille anlatıldığı için, çocukların ezberlemeleri açısından da uygunluk arz etmektedir.

3.3. Şiir Yöntemi :

Şiir, edebî alanda en incelikli bir sanat olarak kabul edildiğinden bir çok edebiyatçı farklı şiir tanımları yapmışlardır. Şiirin, bir ses ve anlam bütünü,³⁴² kelimelerle güzel şekiller kurma sanatı³⁴³ ses ve fikrin birbirleriyle kaynaşarak tek bir cevher haline gelmesi³⁴⁴ olarak yapılan tanımlar sadece bunlardan bazılarıdır. Sonuç olarak, şiirin bir tanımı; dilin ve nazmın şahsî, üstün ve zevkle kullanılmasından meydana gelen sanat eseridir³⁴⁵ şeklinde yapılabilir.

* Merve Mızrak, Çamardı YİBO 7. sınıf öğrencisi

340 Erdoğan, Mehmet, *Tatlı Dil*, Gonca Yay., İzm., 2006, s. 103

341 Erdoğan, Mehmet, Gerçek Işık, Gonca Yay., İzm., 2006, s. 57

342 Aksan, Doğan, *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yay., Ank., 1999, s. 185

343 Nabi, Yaşar, *Şiir Sanatı*, Varlık Yay., 3. Baskı, İst., 1969, s. 37

344 Nabi, a.g.e., s. 30

345 Kabaklı, a.g.e., s.597

Bu çalışmada edebî bir yöntem olarak şiire de yer verilmiştir. Çünkü ahlâk eğitiminde de şiir gibi yardımcı metinlere yer verilmesi, öğrencilerin konuyu daha iyi anlamaları açısından önemlidir.³⁴⁶ Bu çalışmada yer verilen şiirler elbette çocuk şiirleri niteliğindedir. Çocuklara özgü yazılan şiirler, yetişkin şiirlerinden ayrılırlar. Çünkü çocuk şiirleri seslerin, ritimlerin, uyumların kaynaşmasıyla çocuklar üzerinde güçlü duyguları, izlenimleri, coşkuları canlandırma ve etkileme sanatıdır.³⁴⁷ Bu nedenle de şiirin çocuksu yanı bu tarz şiirlerde kendini göstermektedir.

Çocuk şiirleri, genellikle didaktik (öğretici) olmaktadır.³⁴⁸ Yetişkinler için yazılan şiirler, edebî sanatların daha sık kullanılıp, dilin her türlü renginin aktarılmaya çalışıldığı için, daha çok sanatsal değeri eserlerdir. Çocuk şiirlerinde farklı konulara yer verilse de; daha çok öğreticilik ön plana çıkmaktadır.

Genel olarak şiirde üç temel öge vardır: dil, biçim ve konu. Dil şiirin maddesi, biçim anlatım tarzı, konu ise şiirin anlattıklarıdır.³⁴⁹ Bu üç öge tüm şiirlerde bulunmaktadır. Bu nedenle çocuk şiirlerinde de, amaca uygun bir konunun seçiminden sonra, seçilen bu konu uygun bir dil ve biçimde okuyucuya aktarılmalıdır. Şiir insanların hayal dünyalarını zenginleştiren bir yapıya sahip edebî bir türdür.³⁵⁰ Bu nedenle burada ele alınan konunun titiz bir şekilde işlenmesi gerekmektedir. Bunun için şiirde yer verilen her kelimenin, çocukların anlayabileceği tarzda, açık ve sade olmasına özen gösterilmelidir.³⁵¹ Şiirde sözcüklerin uyumu önemlidir.³⁵² Bunu sağlamak için de şiir için kelime seçimine azamî gayret gösterilmelidir.

Şiirde mısraların kısa olmasına dikkat edilmelidir.³⁵³ Böylelikle, çocukların şiiri daha iyi anlaması sağlanarak, şiirin ezberlenmesi de kolaylaştırılmış olacaktır. Şiir, duyguların kısa ve öz kelimelerle okuyucuya aktarma sanatıdır. İşte bu yapılırken çok dikkatli olmak gerekir. Kelimeler özenle seçilmeli ve noktalama ve yazım kurallarına gereken hassasiyet gösterilmelidir. Din eğitiminde şiirin kullanılması hedef kitle olan çocuklarda farklı bir etki bırakmaktadır. Şiirin ezberlenmesi ana gayemiz olmasa da bazı çocuklar bu şiirleri ezberlemekte ve konuyu daha da iyi anladıklarını söylemektedirler. Genel olarak, yazdığımız şiirler didaktik şiir özelliğinde olduğundan bilgi verici olmasına dikkat edilmiştir. Ezberleme kolaylığını sağlamak için de mısralar fazla uzun tutulmamaya çalışılmıştır. Şiirlerin ezberlenmesi için dikkat

346 Selçuk, *a.g.e.*, s. 167

347 Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 132

348 Karaalioğlu, S. Kemal, *Türk Şiir Sanatı*, İnkılap ve Ata Yay., İst., 1966, s. 164; Yalçın-Aytaç, *a.g.e.*, s. 182

349 Karaalioğlu, *a.g.e.*, s. 16; Nabi, *a.g.e.*, s. 28

350 Nabi, *a.g.e.*, s. 33

351 Yalçın-Aytaç, *a.g.e.*, s. 186; Ciravoğlu, *a.g.e.*, s. 134

352 Karaalioğlu, *a.g.e.*, s. 24

353 Oğuzkan, *a.g.e.*, s. 259; Şirin, *a.g.e.*, s. 110

edilmesi gereken hususların en başında kafiye gelmektedir. Bu nedenle kafiye değinmek faydalı olacaktır.

Kafiye çocuk şiirlerinde dikkat edilmesi gereken bir noktaların başında yer almaktadır. Şiirde kafiye, kelimelerin seçimini daha bir önemli hale getirmektedir. Kafiye ve ölçüler şiirde anlatım gücünü ve etkileyiciliğini artırmaktadır.³⁵⁴ Kafiye, çocukları psikolojik olarak rahatlatır ve şiiri ezberleme kolaylığı sağlayıp,³⁵⁵ akılda kalıcılığı artırır.³⁵⁶ Bu nedenle çocuk şiirlerinde kafiye vazgeçilmez bir unsurdur. Şiirde her ne kadar serbest usûl de kullanılsa da, çocuk şiirlerinin kafiyeli olmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

-Şiirlerin Değerlendirilmesi:

Şiirler genel olarak kafiye esaslarına dikkat edilerek kaleme alınmaya çalışılmıştır. Ele alınan kavramlar, çocuksu bir dille ve sade olarak işlenmeye gayret edilmiştir. Ayrıca şiirlerde başlık olarak, işlenen kavramlar seçilmiştir. Fakat çalışmada üç tane şiir diğer şiirlerden biçim olarak farklılık göstermektedir. Bu şiirlere “Yalan söylemek, kibirlenmek ve özel hayatı araştırmak” konularında yer verilmiştir. Bu şiirlerin genel özellikleri şu şekildedir:

“Yalan söylemek” konulu şiir, “Yalan Söyleme” başlığı altında ele alınan akrostiş* bir şiirdir. Bu şiir türü çalışmada sadece burada kullanılmıştır. Ahlâk eğitiminde bu şiir türünün kullanılmasının nasıl bir etki yapacağını göstermesi açısından çalışmaya konulan şiir, eğlence- li bir yanının olması sebebiyle uygulamada çocukların da beğendiği bir tür olmuştur.

Çalışmadaki farklı diğer ikinci şiir de; kibirlenmek konusunda “Kibirli Kedi” isimli yazılan şiirdir. Bu şiir manzum fabl türündedir. Şiirde kibir konusu, kedi karakteri eşliğinde şiirsel olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmadaki farklı son şiir “Şekerci Dede” isimli çalışmadır. Bu şiirin konusu özel hayatı araştırmaktır. Bu konu şiirde “anlatı”* türü şeklinde işlenmeye çalışılmıştır. Şiirde, bir çocuk ve dede karakteri eşliğinde, okuyucuya özel hayatı araştırmanın kötülüğü üzerine mesajlar verilmiştir. Bu yapılırken de hikâyemsi bir hava yakalanmaya çalışılmıştır.

354 Aksan, *a.g.e.*, s. 185,191

355 Yalçın- Aytaç, *a.g.e.*, s. 182

356 Nabi, *a.g.e.*, s. 104

* Akrostiş Şiir: Şiirdeki mısraların alt alta yazılarak, bu her mısranın baş harfinin bir kelime, ya da cümlenin ortaya çıkmasını sağlandığı bir şiir türüdür.

* Şiirlerin hikaye tarzında anlatılmasıdır. Hikayelerin şiirselleştirilmesi de denilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM
OLUMSUZ AHLÂKÎ EĞİLİMLERİN AÇIKLANMASINDA
HİKÂYE, FABL VE ŞİİR ÖRNEKLERİ

Konu: YALAN SÖYLEMEK

Tür: Hikâye

YALANCI ÇOBAN³⁵⁷

Bir gün çobanın biri koyunları otlatmak için dağları tepeleri aşar. En sonunda bir yere varır. Aslında bu yer köylere çok da yakın bir yermiş. Bir ağacın altına oturup koyunları otlatmaya başlar. Koyunlar otlarken bu çoban da başlar kavalını çalmaya..

Bir süre sonra canı sıkılır ve kendi kendine der ki:

“Şu köylülere nasıl bir oyun oynasam?”sonra aklına bir fikir gelir. Başlar bağırma:

Yetişiiin köylüler yetişiiin kurt koyunlara saldırıyor!

Çoban böyle feryat figan eder. Bunu duyan köylüler hemen koşa koşa gelirler ve etraflarına bakarlar. Fakat etrafta kurt falan görmeyince de kızarak çobana derler ki:

“-Biz kurt murt göremiyoruz e çoban. İnsanlarla dalga geçmeye utanmıyorsun.”derler ve ayrılırlar oradan.

Fakat çoban olanlardan çok mutlu olmuştur. Köylülere söylediği bu yalan onu çok mutlu etmiştir. Onun için çoban bir kaç kere daha böyle yalan söyler ve her seferinde de köylüler koşup gelirler. En sonunda da çoban yine kahkahalar atarak şaka yaptığını söyleyince köylüler çok kızar ve söylene söylene köye gri dönerler.

Başka bir gün çoban evinde otururken evinde birden yangın çıkar. Bunu gören çoban bağırma başlar:

-Yetişiiin köylüler yetişiiin. Evim yanıyooor. Yardım ediiin.

Çoban feryat figan bağırmasına rağmen daha önce de köylüye yalan söylediği için hiçbir köylü yardımına gelmez ve evinin tamamı yanar. Çoban da yaptığı hatayı anlayıp oturup ağlamaya başlar...

Konu: YALAN SÖYLEMEK

Tür: Fabl

TEPENİN ARKASI

O gün yine çiftlikteki tüm hayvanlar merakla Karayel'in hikâyesini bekliyorlardı. Karayel bu çiftlikteki en yaşlı attı. Ve bu yüzden bu at çiftliğinde o her akşam tayları ve genç atları etrafında toplar ve onlara hayata dair tecrübelerini aktarır ve onlara nasihatte bulunurdu. Çiftlikteki diğer atlar da onu can kulağıyla dinler ve çıt çıkartmazlardı. Bu gün onların içinde başka bir heyecan vardı. Çünkü geçenlerde Karayel onlara:

-Size hayatım boyunca unutmadığım bir olayı anlatacağım, demişti.

O yüzden tüm atlar da bu olayı anlatmasını merakla bekliyordu. Acaba Karayelin hayatı boyunca unutmadığı olay ne olabilirdi ki?

İşte beklenen an gelmişti. Karayel yine her zamanki köşesine geçmiş ve atlara:

-Şöyle etrafıma toplanın bakalım, demişti.

Atlar onun bu sözlerini duyar duymaz hemen etrafını sarıvermişti. Ve Karayel sözlerine başladı:

-Bakıyorum da hepiniz çok meraklı gözüküyorsunuz. Anlaşılan anlatacaklarımı çok merak ediyorsunuz.

-Eveet! Diye bir ses yükseldi çiftlikten.

Tamam, o zaman sizi daha fazla bekletmeyeyim, dedi ve hayatı boyunca unutmadığı olayı anlatmaya başladı:

-Bir zamanlar bu çiftlik bu kadar büyük değildi. Küçük, kendi halinde sadece üç beş hayvanın barınağı olan yerdi. Sahipleri yaşlı bir çift olduğundan sadece bu kadar hayvana bakabiliyordu. O zaman çiftlikte inek, ördek, kedi, köpek, tavuk ve bir de ben vardım. Heyy gidi günler heyy. O zaman daha sizler gibi çok küçüktüm.

Sahibim bana çok iyi bakıyordu. Bana çok özen gösterip iyi koşan bir at olmamı istiyordu. O zaman ben de çok hareketli bir attım. Bu yüzden sahibim beni bazen çiftliğin içerisinde serbest bırakır ben de çitlerin etrafında dörtnala koşardım. Anlayacağınız çok gençtim çooook..

Karayel bunları söylerken derinlere dalıp gitmişti. Anlaşılan o gençlik yıllarının özlemi ni çekiyordu. Bir an bunları düşündükten sonra sözlerine devam etti:

-İşte şimdi size oradaki arkadaşlarımdan biraz bahsedeyim. O zaman çiftliğin en yaşlı hayvanı inekti. Bu yüzden o da şimdi benim yaptığım gibi bizleri etrafına toplar ve bize hikâyeler anlatarak hayat tecrübelerini paylaşırdı. Sağ olsun benim ondan öğrendiğim çok şey oldu, dedi.

Bir de ördeğimiz vardı ki sormayın. Sanki bir fıkra deposuydu. Anlattığı birbirinden komik ve ilginç fıkralarla bizleri çok neşelendirirdi. O bizim neşe kaynağımızdı.

Çiftlikte bir de kedi vardı. Kedi de serbest dolaştığı için sadece akşamları yatmak için çiftliğe gelirdi. Sabahtan akşama kadar dışarılarda gezer, gelince de çiftlikteki arkadaşlarına o gün gördüklerini anlatırdı. Biz o çevrede ne olup bittiğini bu kediden öğrenirdik. Tabi zaman zaman da çiftliğin önünde bağlı olan köpekle aralarında geçen kovalamacayı izler çok gülerdik. Kediyle köpek bilinenin aksine çok iyi geçinirlerdi fakat bazen kedinin muzipliği tutar ve köpeği kızdırırdı. İşte köpek de onu yakalamaya çalışır fakat kulübesine bağlı olduğu için de bunu hiç başaramazdı.

İşte kedinin dışında bir de tavuğumuz vardı. Daha doğrusu var gibiydi desem daha doğru olacak. Çünkü varlığıyla yokluğu pek belli olmazdı. Hiç sesini çıkarmaz her zaman bir kenarda anlatılanları dinlerdi. Niçin konuşmadığını soranlara bile cevap vermezdi. Onun sesini en çok ördek fıkra anlatırken duyardık. Çünkü o da ördeğin fıkralarını çok severdi. Ve ördeğin fıkralarını kahkahalarla dinlerdi. Bazen öyle bir gıdıklardı ki çiftlikte sadece onun sesi yankılanırdı.

İşte böyle çocuklar... Bizim çiftlikte bu kadar arkadaş vardı. Bir de bir serçe vardı ki anlatacağım olay bununla ilgili.

-Çiftlikte ne serçenin işi ne ya. Çiftlik sahibiniz serçe de mi besliyordu yani?

Çiftliğin en küçük tayının bu sorusu oradaki tüm atları ve Karayeli güldürdü. Karayel kahkahalar içinde:

-Tabi ki hayır, dedi. O çiftlikte yaşamıyordu ama bizi hep ziyarete gelirdi, dedi. En iyisi ben konuma kaldığı yerden devam edeyim.

İşte bu serçe de uzak diyarlardan gelir ve bize kedinin bile gezemeyeceği uzaklıktaki bu yerleri anlatırdı. Bizler o serçeyi çok severdik. O da bülbül gibi şakıyarak gittiği yerleri ballandıra ballandıra anlatırdı. Biz de oralara gidememenin hüznüyle hep onu dinler ve teselli bulmaya çalışırdık. İşte bir gün bu serçe yine çiftliğe gelmişti. Onunla birlikte ineğin hikâyelerini dinledikten sonra o da kendi gezdiği yerleri anlatmaya başladı. O gelince kedi gezdiği

yerleri anlatmaz ve:

-“Sen daha uzak yerlere gidiyorsun. Ben zaten her gün bu çevrelerdeyim. Hem sen misafirsin sen anlat.” Derdi.

İşte serçe de kedinin bu sözlerinden sonra anlatmaya başladı. Dedim ya yine bülbül gibi şakımaya başlayarak anlatıyordu. O gün çiftlikten görünen fakat çok uzaklarda olan bir tepeden bahsetmişti. Bu tepenin ardına gittiğini ve burasının çok güzel bir yer olduğunu söyledi. Öyle ki burada yemyeşil bir ormanın ve meraların bulunduğunu, bu ormanın tam ortasından koskoca bir nehirin geçtiğini ve tüm hayvanların da burada çok rahat yaşadığını söylemişti.

Meraklı tay yine söze karıştı.

-Vayy...Çok güzel bir yermiş demek ki.

-Dur bakalım ufaklık. Bu kadar heyecanlanma anlatıyorum işte. Diye uyardı Karayel ve sözlerine devam etti.

İşte serçe burada her cinsten hayvanın dostça yaşadığını ve hepsinin de bakımlı ve güzel hayvanlar olduğunu söylüyorlardı. İşte biz de bu bizim meraklı tay gibi içimizi geçiriyorduk. Gerçekten anlattıkları iç geçirilmeyecek gibi de değildi. Kim istemez ki böyle yaşamayı değil mi. Böyle bir yerde yaşamak istemeyen var mı? Diye sordu Karayel.

Ve tüm atlardan:

-Hayıır!.. Diye bir ses yükseldi.

İşte biz de böyle düşünüyorduk tabi. İşte tam o sırada bu serçe ortaya ilginç bir fikir attı.

-Ben zaten oraları biliyorum. İsterseniz sizi oraya götürebilirim, dedi.

Bütün arkadaşlar bunun iyi bir fikir olmadığını söylediler. Ve bu çiftlikten kaçamayacaklarını ve bir yolunu bulup kaçsalar bile iyi koşamadıkları için yarı yolda yakalanacaklarını söylediler. Onun için hiçbiri serçenin bu teklifini kabul etme cesaretini gösteremedi.

Evet, serçe bu çiftlikten kaçarak oralara gidersek çok daha rahat bir hayat yaşayacağımızı, boşu boşuna bu çiftlikte kendimizi harap etmememizi söyledi. Bu tepenin ardı beni çok etkilemişti. Evet, gerçekten serçenin teklifi çok cazipti. Zaten çiftliğimizin sahipleri yaşlı bir çift olduğu için bize de pek iyi bakamıyorlardı. Gerçi bana biraz daha özen gösteriyorlardı ama daha da fazla yemek ve serbest olmak varken bu çiftlikte durmak pek akıl karı değildi.

Serçe benim bunları düşündüğümü anlamış olacak ki birden bana dönerek:

-Karayel galiba sen oralara gitmek istiyorsun, dedi. Ben de:

-Evet, ama korkuyorum işte, dedim.

Evet korkuyordum. Bu çiftlikten kaçmak o kadar kolay değildi. Çiftliğin etrafı çitlerle çevriliydi. Buradan atlamam pek kolay olmazdı. Ayrıca gösterdiği tepe de çiftliğe kilometrelerce uzaklıktaydı. Beni düşündüren bunlardı.

Tekrar serçe:

-Karayel diğer arkadaşlar da korktuğunu söylediler ama ben senin korkman için bir neden göremiyorum. Sen gerçekten çok iyi bir atsin. Hem bu çiftlerden atlar hem de o tepeye kadar durmadan koşabilirsin. Boşuna mı Karayel diyorlar sana. Sen bir yel gibi koşar gidersin, dedi.

Evet, aslında ben serçenin de dediği gibi diğer arkadaşlardan daha şanslıydım. Ve belki de bunu başarabilirdim. Ama pek cesaret edemiyordum.

Serçe tekrar bana dönerek:

-Neyse Karayel kardeş. Artık benim gitmem gerekiyor. İstersen benim bu teklifimi yarına kadar iyice düşün. Gitmek istersen ben sana rehberlik ederim. Yok, eğer istemezsen de çok şey kaybedersin bilmiş olası dedi ve uçtu gitti.

Serçe çiftlikten gidince tüm arkadaşlar uyumak için yerlerine gittiler. Fakat ben oturduğum yerden hala kalkmamış ve serçenin teklifini düşünüyordum. O gece sabaha kadar da düşünmekten uyuyamamıştım. Sabaha doğru o tepenin ardına gitmenin iyi bir fikir olduğunu düşünüp kaçmaya karar verdim. Evet, ben o gün kaçmalıydım. Serçeyi neden bekleyeyim diye düşündüm. Zaten nasıl olsa tepe görünen bir yerdeydi ve sabah erken saatlerde yola çıksam akşama doğru orada olurdum. Serçeyi bekleyip vakit kaybedeceğime bir an önce gitmeliydim buradan.

İşte ben bu kararı aldıktan sonra sessizce çiftliğin kapısını açtım ve arkadaşlarımı uyardırmadan dışarı çıktım. Evet, şimdi önümde tek bir engel kalıyordu o da çiftliğin etrafındaki çitler... Buradan atlamak gerçekten çok zordu fakat kendime güveniyordum. Eğer çok hızlı koşarsam çitlerden atlayabilirdim. Hem kediden, yan taraflarındaki bir çiftlikten geçenlerde birkaç tane atın çitleri atlayarak kaçtığını da duymuştum.

İşte ben de atlayabilirdim buradan. Onun için hızımı almak için önce çitlerin etrafında birkaç tur attım ve olanca hızımla çitlere doğru yaklaştım. Dört nala koşarak gözümü kapatıp çitlerin yanına gelmiştim. Tam o esnada öyle bir atlamıştım ki kendimi birden çitlerin dışında buldum. Evet, artık özgürdüm. Benim için zor bir engel olan çitleri de kolaylıkla atlamayı da

başarmıştım. Durup geride biraz çiftliği seyrettim, bir daha buralara dönmeyeceğim için

-Keşke arkadaşlarımla vedalaşsaydım, dedim kendi kendime. Fakat sonra bunun pek doğru bir fikir olmadığını, eğer vedalaşmak için kalırsam buradan kaçmaya özellikle yaşlı ineğin izin vermeyeceğini düşündüm. Sonra da hızla koşmaya başladım.

-Daha güneş doğmadığı için de etraf karanlıktı. Fakat ben karanlığa falan aldırmandan koşuyordum. Çünkü yolum epey uzundu. Tepenin arkasını görme heyecanım her geçen dakika giderek artıyordu. Çünkü attığım her adım beni hayallerime götürüyordu.

Artık güneş doğmuş ve ben de çiftlikten epey uzaklaşmıştım. Güneşle birlikte zorluklar da başlamıştı. Çünkü kavuran yaz sıcakıyla birlikte çok susamaya başlamıştım. Fakat etrafta görünen hiçbir sulak yer de yoktu. Çünkü tepenin görünen bu kısmı geniş bozkırlardan oluşuyordu. Bu zorluklar dayanılmaz hale gelmeye başladığı zaman çiftliğe geri dönmeyi bile düşünmüştüm. Fakat bu zorluklara sabredersem tepenin arkasına ulaşım, orada karnımı çok güzel bir şekilde doyuracağım fikri beni daha da azimlendiriyordu.

İşte bu zorluklar altında güneş artık batıya doğru yönelmeye başlamıştı. Ben de sabah-tan bu zaman kadar sadece küçük bir dinlenme molası dışında hep koşmuştum. Ayaklarımda güç kalmasa da artık tepeye yaklaşmış olmam beni biraz daha güçlendiriyordu.

Artık her yer iyice kararmaya başlamıştı. Fakat tam ben de nihayet tepenin zirvesine ulaşabilmişim. Zirveye varınca oraya birkaç metre kala birden durdum. Evet, hayallerimi süsleyen yemyeşil orman, hayvanların serbestçe dolaşım nehirde su içtikleri yer bu tepenin arkasındaydı. Ve artık burası bana birkaç metre uzaklıktaydı.

-Eeee!.. Sonra e oldu?

Bu soruyu soran her zamanki gibi yine meraklanan küçük taydan başkası değildi. Karayel onun bu sorusuna başını sallayarak onay verdi ve:

İşte ben nihayet kendimi topladım ve tepenin zirvesine çıktım. Evet, artık tepenin arkasını çok rahat bir şekilde görebiliyordum.

Fakaatt... dedi ve sesi kesildi Karayelin. Belli ki anlatırken bile o anı yaşıyor gibiydi. Gözleri dolmuştu. Tüm atlar onun bu halini anlamaya çalışarak birbirine bakiştılar. Pek vakit geçmeden Karayel sözlerine devam etti:

-Fakat tepenin arkasında serçenin anlattığı yemyeşil bir ormandan eser bile yoktu.

Bunu duyan çiftlikteki tüm atlar.

-Olamaaz!.. Diye birden bağıştılar. Sanki onlar da o anı yaşıyorlardı. Ve sanki serçe tarafından kendileri de kandırılmıştı. Karayel devam etti:

-Ne yazık ki olan olmuştu. Serçenin yalanın kurbanı olmuşum. Evet, tepenin arkası da bu ön tarafından farksız değildi. İşte ben olayın şokunu atlatmaya çalışırken birden ayağımın altından toprağın kaydığını fark ettim. Bunu fark etmemle kendimi tepeden yuvarlanırken bulmam bir oldu. Olanca hızla tepeden aşağıya doğru yuvarlanırken önüme gelen bir kayaya çarparak durabildim. Bir an kendime gelememiş orada öylece kalakalmıştım. Birden doğrularak ayağa kalkmak istedim fakat buna güç yetiremedim. Ön ayaklarımda fena halde bir acı hissediyordum. Belli ki ayağım kırılmıştı.

O an kendime o kadar çok kızdım ki bilemezsiniz. Bir serçenin sözüne kanarak buralara kadar gelmiştim. Üstüne üstlük saatlerce aç susuz kalmış bu da yetmezmiş gibi bir de ayağımı kırmıştım. Sessiz sessiz ağlamaya başladım. Artık hem ağlayıp hem de etrafımdan yardım istiyordum. Fakat etrafta sesimi duyabilecek kimsecikler yoktu. Etrafım büyük kayaların ve taşların olduğu bir yerdi o kadar.

O an Allah'a dua etmek aklıma geldi. Evet, her sıkıntısı olana Allah çare verirdi. Ben de gözyaşları içinde Allah'a dua etmeye başladım. Çünkü burası iyice kararınca kurtlara yem olmak da vardı. Çünkü yerimden hiç doğrulamıyordum. Anlayacağınız çok çaresizdim.

Ben bu durumdayken biraz sonra bir ses işittim. Bunlar at kişnemelerine benziyordu. Evet evet.. At kişnemeleri duyuyordum. Ben sesleri işitince olanca gücümle bağırmaya başladım. Bu bağırışlarım ayağımın acısıyla birlikte bir feryadı andırıyordu. Neyse ki birkaç dakika sonra benim sesimi duymuş olacaklar ki iki atlı adam çıkageldi. Onlardan biri hemen atladı ve benim yanıma geldi. Başımı okşarken:

-Ah Karayelim benim, sana ne oldu böyle? Diye bir ses duydum.

Evet, karanlıkta yüzünü göremesem de sesinden bu adamın bizim çiftliğin sahibini olduğunu anlamıştım. Belli ki sabah benim yokluğumu fark edince komşu çiftliğin sahibiyle birlikte beni aramaya çıkmıştı. O an sahibimi gördüğümde ne kadar sevindim tahmin bile edemezsiniz. Daha sabahleyin kaçtığım çiftliğe şimdi dönmeyi o kadar çok istiyordum ki... Sahibim başucumdayken diğer adam da yanıma geldi. O da ön ayağımın kırık olduğunu görünce hemen bir tahta parçası ve bezle ayağımı sardı. Evet, hala acı duyuyordum fakat sanki sahibimle bu adamı görünce acım biraz hafiflemişti. Ayağımı sardıktan sonra beni ayağa kaldırdılar. Ben bir ayağım topallasa da diğer ayaklarımda üzerinde durabiliyordum.

Bu şekilde geldiğim yolun aşağı düzlük kısmına kadar gittik. Bu arada komşu çiftliğin sahibi birden gözden kayboldu. Ben de sahibimle bir kenarda karanlığın altında beklemeye başladık. Kısa bir süre sonra o adam arkası açık bir arabayla çıkageldi. O an adamın araba almak için gittiğini anladım. Beni birlikte bu arabaya bindirip yola çıktık. Benim sabahtan akşama kadar koşarak geldiğim yolu kısa bir sürede bitirmiş ve çiftliğe gelmiştik. İşe bakın ki kaçtığım çiftlik bana şimdi saray gibi gözüküyordu. Sahibim beni yerime götürdü. Önüme yiyecek bir şeyler verdikten sonra eve gitti. Diğer arkadaşlarım sahibim gidince hemen başıma toplandı. Ve yeniden gördükleri için mutlu olduklarını söylediler. O esnada serçe de üzgün bir şekilde yanıma geldi. Mahçup bir hali vardı. Çekine çekine benden özür diledi. Ve bana sadece şaka yapmak bunları anlattığımı söyledi.

Ben o an ne diyeceğimi bilemedim. Evet, şaka diyordu. Şaka... Yalanlarının adına şaka diyordu. Onunla hiç konuşmadım. Bu sözleri duyunca arkadaşlar da ona çok kızdılar. İşte o günden sonra da serçeyi bir daha görmedik. Ben onun bu kötü şakası yüzünden ölümden dönmüştüm. Hatta her zaman o günün hatırasına bakar ve bir yalanın nelere yol açabileceğini düşünürüm. Der ve o günden bu yana ayağında kalan bir izi gösterir.

Çiftlikteki taylar bu yara izine hayret içinde bakarlar. Karayel de böylelikle o hayatında hiç unutamadığı olayı bitirmiş olur. Taylara dönerek:

-İşte böylelikle bu olayı da size anlatmış oldum. Aman siz siz olun böyle kötü şakalar yapıp hiç kimseye yalan söylemeyin. Siz zor durumda kalsanız bile yalana müracaat etmeyin. Unutma doğru söyleyerek kazandığınız bir şey; yalanlarla kazanacağınız birçok şeyden daha iyidir. Herkesin sizi sevmesini istiyorsanız hep doğru olun. Yalanın nelere yol açtığını unutmamak için de bu olayı hiç mi hiç unutmayın. Der ve vaktin çok geç olduğunu ve artık yatmaları gerektiğini söyler. Minik taylar Karayele anlattıkları için çok teşekkür ederler. Hepsi yatacakları yere giderken hala olayın şokunu atamamış ve birbirleriyle olayın yorumun yapıyorlardı. Karayel de yatmak için yerine gitti. Fakat bu gece de, gençliğindeki bu olayın tesiriyle hiç uyuyamamıştı.

Konu: YALAN SÖYLEMEK

Tür: Şiir (Akrostiş)

YALAN SÖYLEME

Yalan sözden kaçın sen,
Asla doğrudan şaşma.
Laf cambazlığı yapıp da,
Aman yalana uyma,
Ne mutlu bunu yapana.

Sözlerine dikkat et,
Öyle hemen söyleme.
Yoksa pişman olursun,
Lütfen önce bir düşün.
Eğip bükme sözleri,
Müslümanca yaşayıp,
En güzeli söylemeli.

Neler Öğrendik?

- Her zaman doğru sözlü olmamız gerekir.
- Yalanın çok kötü sonuçları olabilir.
- Söylenen her söze inanmamalı, önce o sözün doğruluğunu araştırmalıyız.
- Yalan söyleyenlerin çevresindeki insanlar günden güne azalır.
- Allah doğru sözlü olanları sever.
- Her ne koşulda olursak olalım yalan sözden sakınmalıyız.
- Fazla merak insana zarar getirebilir.
- Büyüklerimizi dinlemeliyiz.
- Allah'a sadece sıkıntılı anlarımızda değil, her zaman dua etmeliyiz.

Konu: HİLE YAPMAK

Tür: Hikâye

TÜCCAR

Hüseyin amca ağır adımlarla ilerliyordu. Bir elinde baston ve bir elinde manavdan aldığı elmayla kaldırım boyunca yürümeye devam etti. Dışarıda sıcak bir hava vardı. Yaşlılıktan dolayı böyle sıcaklarda pek fazla yürüyemezdi. Biraz daha ilerledikten sonra hem sıcaktan korunmak, hem de biraz dinlenmek maksadıyla kenardaki bir bankta oturup dinlenmeye karar verdi.

Hüseyin amca elma poşetini ve bastonu yanına koydu ve yoldan geçenleri izlemeye başladı. O gün çarşı gerçekten çok kalabalıktı. Bu kaldırımlardan sanki insan seli akıyordu. Bir yere yetişme telaşında olup koşturanlar, çocuğunun elinden tutarak gezintiye çıkmış anneler, şen şakrak sesleriyle çocuklar ve daha niceleri...Evet birçok insan gelip geçiyordu bu kaldırımlardan.

Derken öyle bir fırtına esmeye başladı ki. Ortalık birden toz duman oldu. Bu yaz günü bu fırtına... Pek görülmuş bir şey değildi. Bu fırtına sebebiyle insanlar kendilerini güvende hissettikleri yere kaçışmaya başladılar. Öyle ya fırtınadan dolayı başlarına herhangi bir şey düşebilirdi. İnsanların bu kaçışmaları bir karışıklığa sebep oldu. Fakat tam bu esnada da gökte uçuşan bir kâğıt parçaları gördü. Ve ardından da:

-Yardım ediiiiin, feryatları..

Hüseyin amca oturduğu yerden ne olup bittiğini anlamaya çalışıp, sesin geldiği yönü bulmak için etrafına bakınmaya başladı. Bu sırada tam karşı kaldırımda bir adamı dizleri üzerine çökmüş bir halde gördü. Ve yardım feryatlarının bu adamdan geldiğini fark etti. Fakat insanlar kendi başlarının çaresine bakma derdinde olduğu için bu adamla ilgilenmiyorlardı. Hüseyin amca bu durumu fark edince bastonunu ve elma poşetini yanına alıp ağır adımlarla adamın yanına gitti. Hüseyin amca karşıya geçerken bu esen fırtına birden dinmişti. Yanına vardığında adamı gözyaşları içinde ağlar halde buldu. Adam güzel giyimli biriydi. Fakat bu ağlayışları sebebiyle perişan gözüküyordu. Hüseyin amca adama sordu:

-Hayırdır evladım niye ağlıyorsun?

Adam yanına gelen Hüseyin amcaya bile bakmadan:

-Ben ağlamayayım da kimler ağlasın amca. Diyebildi sadece ve hıçkırıklarla içinde ağlamasına devam etti.

-Ne oldu ki. Belki yardımcı olabilirim sana.

Adam bu sözlere başını sallayarak cevap verdi. Bunu gören Hüseyin amca:

-Niye yardım edemezmişim evladım, söylesene ya...

Adam Hüseyin amcanın bu ısrarı üzerine önce ellerini yüzünden çekip Hüseyin amcaya baktı. Ve sonra ağlamayı keserek konuşmaya başladı:

-Şu esen fırtına vardı ya bey amca.

-Evet şükür ki dindi artık.

-İşte o fırtına benim servetimin neredeyse yarısını aldı götürdü.

Hüseyin amca durumu anlayamamıştı. Meraklı gözlerle adama bakarak:

-Kusuruma bakma evladım, pek anlayamadım.

Adam bu sefer derinden bir "Ahhh!" çekerek:

-Sen fırtına esince gökte uçuşan kâğıt parçaları gördün mü?

-Evet oğlum gördüm. Zaten görmemem mümkün değildi, çünkü baya bir vardı.

-İşte onlar benim paralarımı, dedi ve elindeki siyah poşeti gösterdi. Siyah poşeti azıcık aralayınca da poşette biraz para olduğunu gördü Hüseyin amca.

-Aman evladım çok geçmiş olsun.. Tüh tüh.. Neyse evladım, ne yaparsın olmuş bir kere işte.

-Oldu işte amca birden esen fırtına benim paralarımı aldı götürdü gitti. Hırsıza çaldır-mayayım diye de siyah bir poşete koymuştum oysa.. Baksana hırsızdan sakındığım parayı fırtınaya kaptırdım.

O an Hüseyin amcanın aklına adamın ne iş yaptığını sormak geldi:

-Peki sen ne iş yaparsın evladım. Görüyorum ki iyi para getiren bir işin varmış.

Adam Hüseyin amcanın bu sorusunu Hüseyin amcanın elindeki elma poşetine bakarak cevap verdi:

-Ben tüccarım amca.. Elma tüccarıyım..

-Hımm!.. Demek elma tüccarısın evladım...

Hüseyin amca basiret sahibi bir insandı ve bir an düşündükten sonra adama:

-Yanlıı anlama evladım ama sen tüccarsın, bilirsin günümüzde bu işleri yapan birçok in-

san işine hile karıştırıyor. Gerçi iyiler de var ama az. Sen de işine hile karıştırır mıydın peki?Bu sözü duyunca adam mahcup bir hal aldı ve yüzü de kızararak:

-Şeyy!.. İşte biraz hile yapardım tabi. Ama birçoklarının yanında benimki bir hiç sayılır tabi. Diyerek de yaptığını haklı göstermeye çalıştı.

-Peki, sen ne yapardın evladım, anlatsana:

-İşte elma kasalarının alt kısımlarına küçük elmalar koyar üstüne de daha büyük ve güzel elmalar koyardım. Eğer sattığım kişi çok elma alacaksa fark edilmez diye de birkaç kasa çürük elma koyardım hepsi o kadar.

Hüseyin amca adamın bu sözlerini duyunca derin bir “Ahh!..” çekti ve:

-Görüyor musun evladım.. Esen fırtına da senin bu hileyle kazandığın paraları aldı götürdü işte. Niye yakınıp durursun, bu paralar zaten senin hak etmediğin, haksız yoldan kazandığın paralarmış. Asıl sen şimdi kalk ve Allah’a şükret. Ya paralarının hepsini kaybetseydin daha mı iyi olurdu. Üzülmeyi bırak da sana bu fırtına vasıtasıyla doğru yolu gösteren Allah’a tövbe et bakalım. İşte haksız yere kazandığın kazançlar gün olur senden çıkar gider. Bu dünyada olmazsa ahirette bunlar senden fazlasıyla alınır evladım. Unutma hileyle kazanılan paradan hayır gelmez.

Bu sözler adamda şok etkisi yapmıştı. Evet, “-Hileyle kazanılan paradan hayır gelmez” diye de kendi kendine söylendi. O an adamın aklına bir başka arkadaşı gelmişti. Arkadaşı da hile yaparak çok iyi para kazandığı halde nasıl olduğunu anlamadan birden iflas edivermişti. Bir başkasının da ailesiyle geçimi bozulmuştu... Bu ve daha niceleri, bir bir adamın gözünün önünden bir film şeridi halinde geçti. Hüseyin amcanın sözlerini şimdi daha iyi anlıyordu. Biraz da olsa kendine gelmişti artık. Dizlerinin üzerine çökmüş bir halde oturduğunu yeni fark etmişti. Yerinden doğruldu ve Hüseyin amca izin vermese de onun ellerinden öperek:

-Çok haklısın bey amca, çok haklısın. Bana bu vesileyle yanlışlarımı gösteren Allah’a şükürler olsun. Tövbeler olsun bir daha işime hile karıştırmayacağım, dedi.

Hüseyin amca adamın bu samimi sözleri karşısın da:

-İnşallah evladım. İnşallah. Rabbim sana helalinden kazançlar versin, dedi.

Sonra havanın kararmaya başladığını fark edip adamla vedalaşarak yoluna devam etti. Hüseyin amca bir tarafa adam da farklı bir tarafa doğru yürüdüler ve gittiler. Bu olaydan sonra Hüseyin amca ne zaman elma yese bu olayı hep hatırladı ve o an tüccar için dualar etti.

Konu: HİLE YAPMAK

Tür: Fabl

ORTAK

Yemyeşil güzel ağaçları ve güzel akarsuları olan bir orman varmış. Bu ormanda bir yıl kıtlık baş göstermiş. Bu kıtlık olduğu için de, hayvanlar başka diyarlara yiyecek aramak için gitmeye başlamışlar. Başka da çareleri yokmuş.

İşte bu sebepten dolayı da akbaba ve kelaynak ortak bir iş kurmaya karar vermişler. Beraber ticaret yapıp daha çok para kazanarak yiyeceklerini hazır almak istemişler. Her iş tamammış fakat hangi işi yapacaklarına bir türlü karar veremiyorlarmış. Kara kara bunları düşünürlerken kelaynak birden kafasına vurmaya başlamış ve:

-Ah benim bu kel kafama da güzel bir fikir gelmiyor ki akbaba kardeş, demiş.

Akbaba bu sözleri duyunca birden ayağa kendine gelmiş ve:

-Sen en son söylediğini bir daha söyle bakalım kelaynak kardeş, deyivermiş.

Bunları duyan kelaynak, şaşkın bir ifade ile:

-Şeyyy... Ben sadece, benim bu kel kafama da güzel bir fikir gelmiyor ki, demiştim. Kötü bir şey söylemedim yani akbaba kardeş, demiş ürkekçe.

Bu sözler üzerine akbaba kelaynağı kucaklamış ve:

-Sen kötü bir şey demedin kelaynak, aslında çooook güzel bir fikir verdin bana, demiş. Ve fikrini anlatmaya başlamış:

-Bak biz seninle saç büyütme ilacı satacağız, kelaynak kardeş. Göreceksin çok zengin olacağız, demiş.

Kelaynak bu sözleri duyunca birden gülmeye başlamış:

-İlahi akbaba kardeş, ne saç büyütme ilacından bahsediyorsun sen. Baksana benim başımda bile saç yok. Adama demezler mi, mademki ilaç saç büyütüyor o zaman senin başın niye kel diye haa...

Bu sözleri sessizce dinleyen akbaba cevap vermiş:

-Elbette böyle düşünürler fakat senin başın kel olmayacak ki!

-E peki nasıl olacak bu iş.

tış yaptıkları için de çok mutlu olmuşlar. Hemen fazla bir vakit geçirmeden de oradan ayrılmışlar. Hileye başvurarak gerçekten çok para kazanmışlar. Bu kazandıkları parayı yemek için başka bir şehre doğru gitmeye koyulmuşlar. Fakat bu arada kelaynak birden hastalanmış. Akbaba ne yapacağını şaşırılmış. Daha şehirden pek uzaklaşmadıkları için de hemen doktora gitmeye karar vermişler. Fakat kelaynak doktora bile gidecek durumunu söylediği için akbaba tek başına doktoru çağırılmaya gider.

Doktorun yanına geldiğinde hemen ona durumu anlatır. Doktor da:

-Demek arkadaşın hastalandı. Bu çok kötü bir durum. Fakat size çok iyi de bir haberim var. Bu gün kahvede iki kişi bir ilaç satmışlar. Bu ilaç her derde deva olduğu gibi kelaynağa bile saç çıkartan bir ilaçmış. İşte orada ilaç satılırken bir tanıdığım benim için de ilaç almış. Onun için şimdi arkadaşının yanına gider bu ilaçtan içer ve iyileşir merak etme, demiş.

-Akbaba bu sözleri duyunca renkten renge girmiş. Bu durumu doktor da fark edince sebebini sormuş:

-Hayırdır akbaba kardeş, rengin birden değişti. Bir durumu var, demiş.

Akbaba bir an duraklamış ve:

-Şeyy... Aslında... Demiş ve bırakmış.

-Hayırdır akbaba kardeş, bir durum mu var. Şayet öyleyse saklama, demiş.

Akbaba bu sözlerden sonra olanı biteni anlatmış ve bu ilacı kendilerinin yaptığını söylemiş.

Doktor da durumu anlayınca hemen yanına başka ilaçlar da alıp kelaynağın yanına gitmişler. Kelaynağın yanına vardıkları zaman, onu kan revan içinde yatar halde bulmuşlar. Meğer şehir halkı ilacı deneyince, bir faydasının olmadığını görüp kendilerini dolandıranları aramaya başlamışlar. Kelaynağı da yolda yakalayınca bir güzel dövmüşler. Hatta birisi de kelaynağın başındaki peruğu zorlayarak çıkartınca onun başını kan gölüne döndermişler.

Doktor kelaynağı güzel bir muayene etmiş ve ona farklı ilaçlar vermiş. Bu ilaçlar sayesinde kelaynak ancak kendine gelebilmiş. Ve bu olaydan sonra akbaba ve kelaynak güya ilaç sattıkları kişilerden özür dilemişler. Yaptıkları bir hile yüzünden başlarına gelenlere bakıp bir daha böyle bir şey yapmamaya karar vermişler. Ve bundan sonra hiçbir zaman hileye başvurmamışlar...

Konu: HİLE YAPMAK

Tür: Şiir

HİLE

Aldatan aldanırmış,
Böyle diyor peygamber.
Sen uy bu İslam'a,
Kur'an'ın olsun rehber.

Hileye başvurma sen,
Hakkıyla yap işini.
Doğru olmak istersen,
Yap dininin emrini.

Hile yollu kazançlar,
Sende ebedi kalmaz.
Çıkar bunlar senden de,
İnan ruhun da duymaz.

İşlenilen tüm suçların,
Elbet cezası verilir.
Ameli iyi insanlar,
Güzel makama yükselir.

Hilekâr olan insan,
Zarardadır zararda!
Böyle olan kişiyi,
Allah da sevmez, kul da.

Bir kötülük görürsen,
Çalış sen düzeltmeye.
Teşvik et sen insanı,
Allah için vermeye.

Neler Öğrendik?

- Allah doğru olan insanları sever.
- İnsanları aldatarak kazanılan paralar insana hayır getirmez
- Hile yaparak insanları aldatmak kul hakkına girer.
- Hilekâr insanlar elbet bir gün, ya dünyada ya da ahirette cezalarını göreceklerdir.
- Allah'ın sevmediği bir işi yapınca, hemen tövbe edip bir daha o işi yapmamak gerekir.
- Allah tövbekâr insanların tövbelerini affedeceğini söylemektedir.

Konu: GIYBET ve İFTİRA

Tür: Hikâye

KÜÇÜK DEYİP GEÇME

Fuat ilkokul üçüncü sınıfa geçmişti. Her yaz tatilinde babasına Kur'an kursuna gitmek istediğini söylerdi. Bu yaz da aynı isteğini tekrarladı. Fakat Fuat'ın babası daha yaşının küçük olduğunu gerekçe göstererek buna izin vermedi. Fakat babası, Fuat bunda ısrar edince dayanamaz ve kurs hocasıyla görüşür. Hoca aslında küçük çocukları kursa almadıklarını fakat böyle istekli bir çocuğu kursa almaktan büyük bir zevk duyacağını söyler. Babası bu müjdeyi Fuat'a verince sevincinden havalara uçar:

-Oley!...Baba demek, artık ben de kursa gidebileceğim ha. Oraya gidip Kur'an-ı Kerim öğreneceğim, göreceksin, deyince babası güler:

-Tamam da oğlum sen daha çok küçüksün. İnşallah sen bu sene git bir şeyler öğren, büyüyünce de Kur'an-ı Kerim öğrenirsin, der.

Bu sözler Fuat'ın hiç hoşuna gitmez:

-Hiç de bile ben Kur'an-ı Kerim öğrenecek kadar küçük değilim. İnşallah Kur'an-ı Kerim'i de öğreneceğim, der

Fuat'ın bu azmi babasının çok hoşuna gider. Ve bu sebeple Kur'an-ı Kerim öğrenirse Fuat'a bilgisayar alacağına söz verir. Fuat bu ödülü duyunca daha da çok sevinir. Ve o gece erkenden yatar. Çünkü sabah kurs vardır.

Fuat'ın babası evlerinin altında küçük bir bakkal işletmektedir. Bu yüzden de dükkanını açmak için erkenden kalkar. Kalkınca Fuat'ın oturup cüz çalıştığını görür. Bu durum babasının gözlerini yaşartır:

-Anlaşılan sen bilgisayarı alacağına benziyorsun. Maşallah erkenden kalkmışsın Fuat.

Fuat babasının sözleriyle birlikte başını cüzden kaldırır. Ve:

-Hayır baba ben bilgisayar almak için değil Kur'an-ı Kerim öğrenmek istediğim için erken kalktım diye cevap verir.

Gerçekten Fuat çok istekli gözükmektedir. Bu isteği babasının ve annesinin çok hoşuna gider. Fuat kursa yan komşularının oğlu Hakan'la gidecektir. O yaşça Fuat'tan çok büyüktür.

Hem gidip gelirken de ona göz kulak olacaktır. Biraz sonra kapı çalar, gelen Hakan'dır. Fuat'ı da alarak kursa giderler. Kursa geldiklerinde kendilerine boş bir yer bulurlar ve otururlar. İlk önce kurs hocası gelenlerle tek tek tanışır. Fuat'a da ayrı bir ilgi gösterir. Çünkü Fuat kursa gelenler arasında en küçük olanıdır.

O gün hocaları Kur'an-ı Kerim ve cüz hakkında temel bilgiler verir. Sonra da Kur'an-ı Kerim'in temeli olan harfleri tahtaya yazarak tek tek bunları öğretir. Fuat da hocayı can kulağıyla dinliyor ve yaşından beklenmeyecek bir olgunlukla da anlamadığı yerleri hocasına soruyordu.

Öğlen vakti olunca kurs dağılmıştı. Fuat da Hakan abisiyle birlikte evlerine giderler. Fuat eve çıkmadan önce hemen alt katlarında olan babasının yanına uğradı. Ona o gün kursta ne yaptıklarından bahsetti. Sonra da yemek için evlerine çıktı.

Yemek yedikten sonra da annesi o gün öğrendiklerinden ona sorular sordu. Fuat tüm sorularını cevaplamıştı. Bu ona ayrı bir öğrenme azmi veriyordu. İşte bir yaz boyunca bu hal böyle devam etti. Fuat her geçen gün yeni bir şeyler öğreniyordu. O kursa Kur'an-ı Kerim öğrenmek için gitmişti fakat bunun yanında da bir çok dini bilgi öğreniyordu. O da bunları dikkatli bir şekilde dinliyor sonra da akşam anne ve babasına anlatıyordu.

İşte yaz tatilin sonlarına doğru Fuat cüzü başarıyla bitirmiş ve o çok istediği Kur'an-ı Kerim'e geçmişti. Gerçekten çok sevinçliydi. Çünkü sınıfın en küçüğü o olmasına karşın, birçok büyüğünden de önce Kur'an-ı Kerim'e geçmişti. O bu sevinci yaşarken hocaları yeni bir konuya geçmişti. Ve o gün dini bilgilerden gıybet konusunu anlatmıştı hocaları. Bu konu Fuat'ın çok ilgisini çekmiş ve yine anlamadığı yerleri kendine has bir çocuklukta hocasına sormuştu.

Hocası gıybetin çok yaygın olan manevî bir hastalık olduğunu söylemiş ve insanların bunda ısrar etmelerinin büyük günahlardan olduğunu da belirtmişti. Tabi günahları fazla olan insanların da cennet'e giremeyeceklerini eklemişti. Fuat parmak kaldırarak hocasından söz istedi. Belli ki yine kafasına bir şeyler takılmıştı:

-Tamam da hocam her insan gıybet yapıyor. Mesela geçenlerde annem bir komşu hakkında birisiyle konuşuyordu. O zaman o da mı gıybet olur?

Fuat'ın bu samimi sorusuna hocası:

-Ne yazık ki Fuat, o da bir gıybettir. Şayet konuştuğu o kişide olmazsa bu bir iftira olur

ki bu daha da kötüdür, cevabını verdi.

Gerçekten bu konu Fuat'ın zihnini karıştırmıştı. Çünkü hocasının anlattığını hemen hemen her yerde görüyordu. O gün ders bitince Fuat hem Kur'an-ı Kerim' e geçtiğini anne ve babasına müjdeleyecek, hem de onlara o günkü derste gıybet hakkında öğrendiklerini anlatacaktı.

Yolda giderken içini farklı bir sevinç kaplamıştı. Öyle ya günlerce çalışmasının meyvesini bu gün almış ve nihayet Kur'an-ı Kerim'e geçmişti. Evlerine gelince ilk olarak babasının yanına gitmek istedi. Fakat bakkalın kalabalık olduğunu görünce önce eve çıktı.

Eve çıktığında komşu kadınların kendilerine misafiriğe geldiğini gördü. Oturmuşlar hep birlikte sohbet ediyorlardı. Gözleri annesini aradı. Kadınlardan birisi annesinin mutfakta olduğunu söyleyince hemen mutfağa gitti. Büyük bir sevinçle:

-Anneciğim sana çok güzel bir şey söyleyeceğim, dedi.

Fakat annesi değil Fuat'ı dinlemek yüzüne bile bakmamıştı. Çünkü mutfakta çay işleriyle ilgileniyordu. Bir yandan da Fuat'a:

-Oğlum görüyorsun şimdi işim var. Akşam anlatırsın olmaz mı? dedi.

Fuat mahcup bir ifadeyle:

-Ama anne.. demişse de annesi onu dinlememekte ısrarlıydı. Belki biraz sonra söylerim umuduyla Fuat evin bir köşesine oturmuştu. Annesi de bu arada kadınlarla durmadan konuşuyordu. Bir ara Fuat'ın kulağına konuştuklarının bir komşuları hakkında olduğu geliverdi. Evet doğru duymuştu. Sokaklarındaki bir gelin hakkında konuşuyorlardı. İçlerinden bir kadın:

-İşte böyle hanımlar. Valla hiç hamarat biri değilmiş o gelin. Yazık oldu oğlana.

Diğeri söze katılarak:

-Zaten gelinin boyu birazcık da kısa. Ben yakıştıramamıştım zaten onları, demiş.

Fuat'ın annesi de bu söylenenleri destekler mahiyette sözlerle kadınlara eşlik ediyormuş. Bu konuşulanlar..evet evet, bu konuşulanlar bugün hocalarının da dediği gibi gıybetin ta kendisiymiş işte.

Fuat bir köşe de konuşulanları dinlerken annesi bir ara:

-Oğlum senin şimdi karnın da açtır. Haydi aşağıya git de baban sana bir şeyler versin de karnını doyur, demiş ve hararetle konuşmaya devam etmiş.

Fuat çaresizce babasının yanına inmiş.

-Hiç olmazsa müjdeyi ilk olarak babama veririm diye düşünmüş. Babasının yanına geldiğinde dükkanda mahallenin manavı da varmış. Sokak arası olduğu için işler pek yoğun olmuyor, mahalle esnafı da işte böyle arada birbirlerinin dükkanına giderek sohbet ediyorlarmış. Fuat manavı görünce babasına bir şey söylememiş. Ve bakkalın bir köşesinde oturmuş. Bu arada bakkala gelen birkaç müşteriyle de ilgilenmiş. Babası da:

-Aferin oğlum, sen biraz daha yardım ette de ben de manav amcanla biraz konuşayım, demiş.

Fuat babasına bir şey diyememiş tabi ve gelen müşterilerle ilgilenmeye başlamış. İster istemez de babasının konuşmalarını duyuyormuş.

Babası:

-İşte abi böyle, şu yeni gelen berber var ya, o önceleri çok ayyaş bir adammış.bana bir yakını söyledi, demiş.

manavsı:

-Deme ya, oysa çok efendi birisine benziyor, belki sevmeyen biri iftira atmıştır. Yoksa ben onun öyle biri olacağına inanmıyorum, demiş.

Tam bu arada bakkala iri yarı bir adam gelmiş. Önce Fuat'ın babası ve manavla ayak üstü sohbet ettikten sonra Fuat'tan bir ekmek alıp dükkandan gitmiş.

O adam dükkandan ayrılır ayrılmaz Fuat'ın babası:

-İşte abi, bu adam da önceden çok içki içerdi. Fakat şimdi bıraktı o mereti. Belli oluyor mu? O yeni gelen berber de böyle biriymiş işte, demiş.

Bu konuşmalar Fuat'ın çok moralini bozmuştur. Hocanın dediği bu günahı insanların ne kadar kolay işlediğini görmek onu çok üzümüştür. Hele bunu yapanlar arasında anne ve babasının da olması onu ayrıca etkilemiştir. O an Kur'an-ı Kerim' e geçmiş olmanın sevincini bile unutmuştur.

Derken akşam olur ve yemek saati gelir. Sofrada Fuat'ın ağzını bıçak açmaz. Pek fazla

bir şey yiyemeden sofradan kalkar.

Annesi bu duruma şaşırır ve:

-Oğlum niye pek bir şey yemedin. Yoksa aç değil misin? Der.

O an Fuat aslında öğlen yemeğini yemediğini yeni fark eder. Morali bozuk olunca bir şey yemek istememiştir. Bir ara annesinin aklına Fuat'ın öğlen kendisine söyleyecekleri gelir ve sorar:

-Hem sen bana öğlen ne diyecektin bakalım. Misafirler olunca seninle de ilgilenemedim, kusura bakma oğlum!

Annesinin bu sözleri karşısında Fuat önce bir şey söylemez ve sonra birden ağlamaya başlar. Annesi ve babası birden ne olduğunu anlayamaz. Babası yanına gelerek:

-Ne oldu oğlum bu gün kötü bir şey mi oldu? Söylesene diye ısrar eder. Bu arada Fuat annesine sarılarak ağlamasına devam eder. Annesi de ne olduğunu sorunca Fuat:

-Ben sizin için ağlıyorum der.

Babası şaşkın bir şekilde:

-Nasıl yani oğlum? Bizim için niye ağlıyorsun ki? Baksana yanındayız. Fuat:

-Ben sizin Cennet'e gitmenizi istiyorum. Cennet'in kapısında kalmanızı değil.

Annesi ve babası hala durumu anlamamışlardır. Bunun üzerine Fuat göz yaşlarını silip, bugünkü öğrendiklerini anlatmaya başlar. Bu gün de aynı gıybeti kendilerinin yaptığını görünce de bu yüzden çok üzüldüğünü söyler.

Fuat'ın anne ve babası şimdi durumu daha iyi anlamıştır. Küçük dedikleri bir çocuklarının kendi günahları için bu şekilde ağlaması onların da yüreğini sızlatmıştır. O an yaptıkları hatayı anlamışlardır. Babası:

-Haklısın oğlum. Hem de çok haklısın. Bizim yanlışlarımızı bize gösterdiğin için sağ olasın diyerek eşine döndü ve:

-Görüyor musun hanım. Bizim oğlan büyümüş de günah sevap nedir öğrenmiş. Bizim yanlışlarımızı da bulur olmuş.

Bu söz Fuat da dahil herkesi güldürmüştü. Bu arada Fuat:

-Ayrıca ben bugün Kur'an-ı Kerim'e de geçtim, dedi. Bu müjde anne ve babasının çok

hoşuna gider. Çocuklarına sarılıp öperler. Annesi:

-Oğlum artık bilgisayarı hak etti değil mi babası? Deyince,

-Dinini öğrenmek için böyle gayret gösteren bir oğlum olduktan sonra değil bir, binlerce bilgisayar ona fena olsun diyerek oğluna bir kez daha sarılır.

Fuat o gece hem Kur'an-ı Kerim'e geçtiği, hem de anne ve babasının gıybet konusunda yaptıkları hatayı anlaması üzerine geç vakte kadar uyuyamaz. Gerçekten çok sevinçlidir. Sonra Allah'a dua ederek uykuya dalar.

Konu: GIYBET ve İFTİRA

Tür: Fabl

ASLAN İLE ÇAKAL ³⁵⁸

Evvel zaman içinde, bazı dişi çakallar, kurtlar ve tilkilerle birlikte yaşayan bir çakal varmış. Fakat bu çakal, hiçbir hayvana göz dikmiyor ve kimseye sataşmıyormuş. Diğer hayvanlar gibi kan dökmüyor, et yemiyor ve kimseye zulmetmiyormuş. Diğer yırtıcı hayvanlar, çakalın bu tutumu yüzünden ona düşman kesilmişler ve' şöyle demişler:

-Senin bu tutumunu beğenmiyoruz. Sen, bizim ailemizden birisin. Bizim gibi davranmak zorundasın! Yaradılışına ters hareket ederek bir yere varamazsın! Bizimle beraber hareket etmelisin ve bizim yaptığımızı yapmalısın! Niçin hayvan parçalamaktan ve et yemekten vazgeçtin!

Çakal şu cevabı vermiş:

-Benim, sizinle beraber yaşamam suç değildir. Ben ne zaman suç işlersem o zaman suçlu olurum. Bir yerde oturmak, değişik kimselerle düşüp kalkmak suç değildir. Suç, kişinin kalbinden ve yaptığı işlerden ortaya çıkar. İyi bir yerde oturan kimsenin her hareketi iyi, kötü bir yerde oturan kimsenin her hareketi kötü olmaz. Ben, maddi varlığımla aranızda olsam bile kalbimle, sizden farklı bir yolda yürüyorum. Ben, yaptığımdan memnunum. Kimseye zulmetmiyorum ve elimden geldiği kadar herkese yardımcı olmaya çalışıyorum.

Çakal, düşüncesini ve niyetini anlattıktan sonra, bildiği gibi yaşamaya devam etmiş. İyiliğiyle ve yardımseverliğiyle tanınmış. O civarda yaşayan bir aslan, çakalın bu tavrını duymuş ve çok etkilenmiş. Çakala haber göndererek yanına çağırtmış. Çakal, aslanın çağırısına cevap vermiş. Yanına gelmiş. Aslanla çakal, bir süre karşılıklı sohbet etmişler. Birbirlerini çok beğenmişler. Aslan, birkaç gün sonra çakala tekrar haber göndermiş. Çakal, yanına gelince ona şöyle, demiş:

-Bildiğin gibi işlerim çok fazla... Emrimde çalışan yüzlerce işçim var. Buna rağmen güvenilir bir kimseye ihtiyaç duyuyorum. Senin davranışların ve düşüncelerin hoşuma gittiği için, seni yakınıma almak istiyorum. Sana büyük sorumluluklar vermek ve seni büyük makamlara getirmek niyetindeyim. Sana güvenmek ve sırlarımı sana emanet etmek istiyorum.

Çakal, aslana şöyle, demiş:

358 Beydeba, *Kelile ve Dinme*, (Çev:Şeref Yılmaz), Karanfil Yay., İst., 2005,s. 167 adlı eserden alınmıştır.

-Size hak veriyorum. Hükümdarlar, önem verdikleri işleri en becerikli kimselere yaptırmalıdır. Ancak bunun için o kimseyi zorlamaları doğru olmaz. Çünkü zorla sürüye giden köpekten hayır gelmez. Ben de bu konuda zorlanmak istemiyorum. Benim, devlet işlerinde tecrübem yoktur. Bu çeşit işleri yapmaya alışık değilim. Siz, yırtıcı hayvanların hükümdarı olduğunuz için her türlü vahşi ve yırtıcı hayvana hâkim olabiliyorsunuz. Sizin idareniz altında nice soylu. Ve güçlü kimseler vardır. Bunlar, bir iş yapmaya, bir makam ele geçirmeye çok heveslidirler. Siz, bunlara görev verirsiniz sizi, başkasına başvurmak zorunda bırakmazlar. Bunlar o işe layıktırlar.

Aslan cevap vermiş:

-Bu çeşit lafları bir kenara bırakalım! Sen, bu konuda ne kadar alçak gönüllü davranırsan davran, senin ileri süreceğin bahaneyi kabul etmeyeceğim ve sana sorumluluk vereceğim.

Çakal, şöyle karşılık vermiş:

-Ey hükümdar! Devlet işlerini üzerine almak için istekli olan kimseler iki çeşittir. Benim yapım, bunların ikisine de uymaz. Bundan dolayı beni anlayışla karşılamanızı istiyorum.

Aslan sormuş:

-Sözünü ettiğin bu iki tür insanı söyler misin?

Çakal cevap vermiş:

-Bunlardan biri, günahkâr dalkavuklardır. Günahkârlığı ile kendi istek ve arzularına ulaşmak, dalkavukluğuyla da kendini korumak ister. İkincisi ise, kimsenin kıskanma gereği duymayacağı yeteneksiz ve aptal kimselerdir.

Ey hükümdar! Bunları size söylerken, devlet işlerini küçümsediğimi sanmayın! Devlet işlerini küçümsemek doğru olmaz. Devlet işleri en önemli işlerdir. Fakat şurası bir gerçektir ki, dünya var olalıdan beri idari işleri isteyenler, yetenekli ve akıllı kimselerden çok, beceriksiz ve dalkavuk kimseler olmuştur. Bundan dolayı bildiği doğrulardan vazgeçmeyenler, yalana ve haksızlığa tahammül edemeyenler, hükümet işlerinden kısa sürede uzaklaştırılırlar. Hükümdara doğruları ve gerçekleri söyleyerek dürüstlükten ayrılmayan kişiler, başlarını beladan kurtaramazlar. Çünkü bu durumda hükümdarın dostları da düşmanları da bu kimseye düşman olurlar. Onu kıskanırlar. Dostların düşman kesilmelerinin nedeni, kendi makamlarına göz dikilmesinden korktukları içindir. Düşmanlarını çekememelerinin nedeni ise hükümdara doğru

yolu göstermesinden ve hizmet etmesinden hoşlanmamalarıdır. Bu iki düşmanlığın bir araya gelmesi doğruluktan vazgeçmeyen, dürüst kimseleri ortadan kaldırmak için yeter de artar bile!...

Aslan itiraz etmiş:

-Hayır! Söylediklerine katılmıyorum. Arkadaşlarıma sana ilişkilerinden veya çekekliklerinden en ufak bir kuşkun olmasın! Sen daima benim yanımda olacaksın! Ben bu gibi şeylerin hepsine karşı gelir, göstereceğin gayretin derecesine bağlı olarak seni daha yüksek makamlara getiririm.

Çakal şöyle cevap vermiş:

-Ey hükümdar! Bana iyilik etmek istiyorsanız, şu kırlarda korkusuz, tasasız, kedersiz yaşamama izin verili, Bulduğum yiyeceklere razı olarak ömür sürmek istiyorum. Çünkü devlet işleri ile uğraşan bir kimsenin çekeceği bir saatlik tasa ve keder, başkalarının bütün ömürlerince çecekleri tasa ve endişeye denktir. Huzur ve güven içinde aza kanaat ederek yaşamak, korku ve tasa içinde bolluğa kavuşmaktan daha hayırlıdır.

Aslan şöyle karşılık vermiş:

-Seni anlıyorum! Söylediğin şeylerin hiçbirinden korkmana gerek yok! Sonuçta ben bütün hayvanların hükümdarıyım. Benim ülkemde bulunan bütün hayvanlar, benim emrime göre hareket ederler. Ben, senin düşüncelerinden mutlaka yararlanmak istiyorum.

Çakal karşılık vermiş:

-Ey hükümdar! Madem benim mazeretimi kabul etmek istemiyorsunuz, o halde size yardımcı olmak görevini kabul etmek için bazı şartlarım olacak.

Aslan şöyle, demiş:

-Tamam, şartlarını söyle! İleri süreceğin bütün şartlarını kabul edeceğim. Yeter ki sen, benim danışmanım olmayı kabul et!

Çakal cevap vermiş:

-Ey hükümdar! Sizden, danışmanlık görevini üstlenmeme karşılık istediğim şartlar şunlardır: Makamı benden yüksek olan kimseler, beni kıskanacaklar. Makamı benden aşağı olan bazı kimseler de, benim makamıma göz dikecekler. Ben, bu kimselerin saldırısına uğradığımda sizin, olayın aslını araştırmanız gerekir. Bu kimseler, doğrudan doğruya ya da aracılılarla bizi birbirimize düşürmek. İstediklerinde aceleci davranıp karar vermemelisiniz.

Olayın doğruluğunu ve aslını mutlaka araştırmalısınız. Bana bu konuda söz verirsiniz, danışmanınız olmayı kabul eder, elimden gelen yardımı yaparım.

Aslan, çakalın ileri sürdüğü şartlara razı olmuş. Çakalın şartlarını fazlasıyla kabul etmiş. Onu, hazinelerinin başına getirmiş. Ona, herkesten daha çok değer vermiş. Çakalı, yüksek makamlara atamış.

Gel zaman git zaman aslanın arkadaşları, çakala verilen bu değerden rahatsız olmaya başlamışlar. Hep birlikte aslanı, çakala karşı kışkırtmak için karar almışlar. Aslana hediye etmek üzere bir hayvan eti getirmişler. Aslan, kendisine getirilen eti pek lezzetli bulmuş. Etin bir kısmını yemiş, geri kalanını ise çakala vererek şöyle, demiş:

-Bu eti güvenli bir yere sakla! Ben isteyince de hemen getir!

Çakal, aslanın emrine uyarak eti güvenli bir yere koymuş. Fakat aslanın arkadaşları, çakalın eti sakladığı yeri görmüşler. Bir yolunu bularak eti oradan alıp çakalın evine götürmüşler. Ertesi günü aslan, karnı acıkınca çakalı yanına çağırılmış. Geri kalan eti kendisine getirmesini söylemiş. Çakal, eti sakladığı yerden almaya gitmiş. Eti yerinde bulamadığı için etrafı araştırmaya başlamış. Bu arada aslanın arkadaşları, çakalın yokluğunu fırsat bileerek gelip meclise oturmuşlar. Aslan, çakalın hala gelmemiş olmasına sinirlenerek söylenmeye başlamış. Mecliste bulunanlardan biri aslanın bu durumunu fırsat bilerek söz istemiş ve şöyle, demiş:

-Bizim görevimiz, hükümdarımıza her zaman doğruyu söylemektir. Ona karşı yalan söyleyen ve yanlış tavır takınan kimseleri ortaya çıkarmaktır ve onları hükümdarımızın adaleatine havale etmektir. Öyle anlaşılıyor ki, çakal; size ait olan eti almış ve kendi evine götürmüş.

Mecliste bulunan hayvanlardan biri şöyle, demiş:

-Çakalın böyle bir iş yapacağını sanmıyorum. Fakat gerçeği araştırmak ve anlamak gerek. Çünkü herkesin iç yüzünü anlamak kolay değildir.

Başka bir hayvan söze karışmış:

-Evet, herkesin iç yüzünü anlamak kolay değildir. Fakat gerekli araştırmalar yapılmalıdır. Aslana ait olan etin, çakalın evinde bulunabileceğini sanıyorum. Bu çakalın hataları ve ihanetleri hakkında ortalıkta dolaşan sözler, bu kanaatimizin doğruluğunu daha da pekiştiriyor.

Bir başka hayvan ise şöyle, demiş:

-Eğer senin dediğin doğru çıkar ise bu yalnız ihanet değil aynı zamanda hükümdara karşı nankörlük ve küstahlık anlamına da gelir. Konuşan hayvanın sözünü başka bir hayvan keserek ona şöyle, demiş:

-Siz, adalet ve erdemlilikle tanınmış bir kimsesiniz. Sözlerinizi yalanlayamam. Fakat hükümdar, çakalın evine birini gönderir ve evi araştırırsa gerçek daha açık bir şekilde ortaya çıkar.

En sonunda başka bir hayvan söz alarak şöyle, demiş:

-Çakalın evi araştırılacaksa bunu hemen yapmalı. Çünkü onun birçok gözcüleri ve casusları vardır. Bunlar, etraftaki haberleri anında çakala iletirler. Çakala düşmanlık besleyen çakalın arkadaşları, bu şekilde konuşarak aslanı yönlendirmişler. Aslan, mecliste bulunan bu hayvanların konuşmalarından oldukça etkilenmiş. Çakalın, huzuruna gelmesini emretmiş. Çakal hemen gelmiş.

-Aslan ona sormuş:

-Sana emanet ettiğim ve korunmasını istediğim et nerede?

Çakal cevap vermiş:

-Sizin yiyeceklerinize bakan memura vermiştim. Üstelik sıkı sıkı tembih etmiştim.

Aslan, görevli memuru huzuruna çağırılmış. Ona etin nerede olduğunu sormuş. O da, çakalın kendisine herhangi bir et teslim etmediğini söylemiş. Çünkü görevli olan bu memur da çakala karşı düşmanlık besleyenlerden biriymiş. Bunun üzerine aslan, güvendiği kimselerden birini çakalın evine göndermiş. Bu görevli de eti, çakalın evinde bulup aslana getirmiş. Baştan beri söylenenleri dinleyen fakat konuşmayan bir kurt varmış. Bu kurt, bir olayın iç yüzünü tam olarak anlamadıkça görüş bildirmemekle ün kazanmış. Bu hayvan aslana yaklaşarak şöyle, demiş:

-Çakalın ihaneti ortaya çıkmıştır. Hükümdara düşen onu bağışlamamaktır. Ey hükümdar! Siz bu haini bağışlarsanız, mülkünüz de başka hainlerin ortaya çıkmasına fırsat vermiş olursunuz. Bu sözler üzerine aslan, çakalın meclisten çıkarılmasını ve tutuklanmasını emretmiş. Emir, yerine getirilmiş. Onun tutuklanmasından sonra mecliste bulunan hayvanlardan biri şöyle, demiş:

-Hükümdarlar, olayları önceden kavrayabilmeli ve geleceği görebilmelidir. Du-

rum böyle iken hükümdarın, kendisi hakkında ortaya atılan yalancılığa ve ihanete sessiz kalması, şaşılacak bir durum!... Hele hele çakalın bu ihaneti ortaya çıktıktan sonra onun affedilmesi büsbütün hata olur.

Aslanın yiyeceği eti, çakalın evinde bulan elçi de, çakalı kıskananlardan birisiymiş. Bundan dolayı, çakalın söylemediği sözleri, onun adına uydurarak aslana bildirmiş. Aslan, çakalın kendisi kendisine karşı bu derece saygısızlık göstermesine öfkelenerek öldürülmesini emretmiş.

Aslanın annesi bu durumu fark etmiş. Bu konuda oğlunun aceleci davrandığını anlamış. Çakalı öldürecek olan kimselere haber göndererek, emri geciktirmelerini söylemiş. Kendisi de hemen oğlunun yanına giderek ona şöyle, demiş:

-Oğlum! Çakalın öldürülmesi için neden emir verdin?

Aslan durumu anlatmış.

Annesi ona şöyle, demiş:

-Oğlum! Çok acele ettin! Akıllı kimse aceleci davranmaz. Aceleciliğin getireceği pişmanlıktan korunmak için her işi düşünerek yapar. Aceleciliğin sonucu olan pişmanlık ise akıl kıtlığına işaret eder. Bunun için hükümdarları herkesten daha ağır başlı ve oturaklı olmalı, her işi düşünerek ve danışarak yapmalıdır. Bu dünyada kadın kocasıyla, çocuk anne ve babasıyla, öğrenci öğretmeniyle, asker komutanıyla, derviş dindarlığı ile halk önderleriyle, önderler liyakatleriyle, liyakat akıl ile, akıl düşünce ve inceleme ile ayakta durur. Bütün bunların başı ise geleceği görebilmedir. Geleceği görebilme, bir hükümdar için çok önemlidir. Çünkü geleceği görebilen bir hükümdar, dostlarını iyi tanır, onlara layık oldukları makamı verir.

Çevresinde bulunan kimselerin, birbirlerine karşı gösterdikleri kıskançlıkları ve rekabetleri iyi inceler. Çünkü bu durumdaki kimseler, birbirlerine karşı o kadar kıskançlık beslerler ki, fırsat buldukları anda birbirlerini öldürürler. Sen, çakalı denedin, sabrını ölçtün, güvenilir ve doğru sözlü olduğunu anladın. Onu her fırsatta övüyordun ve ondan hoşnut olduğunu söylüyordun. Bu durumda çakala yaptığın güvensizlik ve ihanet suçlaması doğru değildir.

Çakal, senin hizmetine gireliden beri kimse onun ihanetini görmedi. Aksine herkes onun dürüstlüğünü ve yardımseverliğini gördü. Onun için senin, et yüzünden onu öldürmeye kalkışman doğru olmaz. Çakal hakkında sana haber geldiği zaman önce bu haberin doğruluğunu araştırman gerekirdi. Haberi getirenin kıskançlık yapabileceğini düşünmeliydin. Eğer bu haberin aslını araştırırsaydın gerçeği anlardın.

Çaylak; gagasına bir yiyecek alsa, diğer kuşlar hemen çevresine toplanırlar. Köpekler de böyledir. Kemik parçası bulan köpeğin etrafında bir sürü köpek dolaşır. Çakal buraya geldiği günden beri herkese faydalı olmaya çalışıyor. Senin iyiliğin için elinden geleni yapıyor. Bu zamana kadar hiçbir kimseye kötülük yapmadığı gibi, hiçbir kimsenin aleyhinde de söz söylemedi.

Aslanın annesi, oğluna bu öğütleri verirken aslanın yanına, güvendiği bazı arkadaşları gelmiş. Onlar da. Çakalın suçsuzluğundan söz etmişler.

Aslanın annesi, sözlerine şöyle devam etmiş:

-Çakalın suçsuzluğu anlaşılmış olduğuna göre hükümdarın, çakala iftira atan kimselere cezasını vermesi gerekir. Çünkü bu kimseler, suçlarının cezası verilmezse daha büyük iftirada bulunurlar. Daha büyük küstahlık gösterirler. Bunlar, hak ettikleri cezayı çekerlerse bir daha böyle bir işe cesaret edemezler. Böylece, başkalarının suç işlemesi de önlenmiş olur. İyiliğe karşı nankörlük gösteren, kötülük işlemek için her fırsatı değerlendiren", iyilikten kaçan, Allah'tan korkmayan kimseler, suçlarının cezasını mutlaka çekmelidir.

Ey oğul! Sen aceleci davranmanın, gazaba kapılmanın ve hataya düşmenin ne demek olduğunu gördün! Küçük bir şey yüzünden gazaplanan kimse, büyük şeylere katla namaz. Böyle davrananlar, kimseyi hoşnut edemezler. Birçoklarını da küstürürler. Senin, yapman gereken, çakalı yanına çağırmak ve onun gönlünü almaktır. Çakala karşı yaptığın yanlış davranıştan dolayı ümitsizliğe düşme! Zararın neresinden dönülürse kardır. Çakalla. Yeniden dostluk kurmaya çalış! Çünkü bazı kimselere yakın olmak her zaman yararlıdır.

Dürüst kimseler, sözünü tutanlar, vefa gösterenler, kıskançlık ve düşmanlıktan uzak duranlar, dostlarına karşı yumuşak ve sabırlı olanlar böyledir. Bu kimselere her zaman yakın olmak gerekir. Bunun tersi de söz konusudur. Yalancı ve huysuz kimseler, sözlerini tutamayanlar, yalancılar, nankörler, vefasızlar, inatçılar da uzak durulması gereken kimselerdir. Böyle kimselere yakın olmak her zaman zararlıdır.

Aslan, annesinin sözlerini dinledikten sonra çakalı çağırmış, ondan özür dileyerek şöyle demiş.

-Seni tekrar eski makamına getirmek istiyorum. Senin suçsuz olduğunu anladım.

Çakal cevap vermiş:

-En kötü dost, kendi çıkan için karşısındakine zarar verendir. Bazı kötü dostlar da karşısındaki kimseyi kötülememek için onu haksız yere över ve hoşnut eder. Bu şekilde bir dav-

ranış da hatalıdır ve kötüdür. Buna benzer olaylar, önce olduğu gibi şimdi de olmaktadır.

Ey hükümdar! Benim uğradığım iftirayı biliyorsun. Söyleyeceklerim sana ağır gelmesin. İtibarımın zedelendiğini ve hizmetinizde bulunmak istemediğimi size anlatmak için böyle diyorum. Böyle bir durumda hükümdara düşen, nankörlük ve kıskançlık gösteren yalancı kimseleri yakınından uzaklaştırmaktır. Bu kimseleri cezalandırırken dikkatli olmak gerek. Böyle kimselerin elinden bütün makam ve varlıklarını almak, onları yok saymak da doğru değildir. Böyle kimselere, makama sahipken de, makamdan uzaklaştırıldıktan sonra da saygı göstermek gerekir. Yoksa etrafa zarar verebilirler. Aslan, çakalın söylediklerini dikkate almayarak ona şöyle demiş:

-Ben, senin doğruluktan yana olduğunu önceden beri biliyorum. Seni çekemeyen kimselerin hatalı olduğunu da anladım. Sen, benim gözümde vefalı, dürüst ve yardımsever bir kimsesin. Vefalı dost, bir tek iyilikle bütün kötülükleri unuttur. Benim bu dostluk çağrıma cevap verirsen sevinirim.

Çakal, aslanın pişman olduğunu anlayınca teklifi kabul etmiş. Aslan da çakalı daha büyük makamlara getirmiş. Her geçen gün aralarındaki dostluk artarak güçlenmiş.

Konu: GIYBET ve İFTİRA

Tür: Şiir

GIYBET VE İFTİRA

Gıybet bir kardeşinin,

Ölü etini yemektir.

Bu ürperten davranış,

Kuran benzetmesidir.

Ahirette tutulur,

Gıybet yapan dillerin.

Şahitlik yapar sana,

Aleyhindedir senin.

Manevî bir hastalık,

Her yerde olan gıybet.

Tövbe edip Allah'a,

Sen bunu tedavi et!

Gıybetin her türlü,

Bak kul hakkına girer.

Şeytan gıybet yapanın,

Damarlarında gezer.

İftira etme sakın!
Bilip bilmeden boşa.
Araştır sonra söyle,
Gitmesin sevap boşa.

Dedikodu sevilir,
Gittikçe katmerleşir.
Bire binler katılıp,
Söz tamamen değişir.

Birinin arkasından,
Aman konuşmayasın.
Yaptığın bu davranış,
Sakın gıybet olmasın!

Dinle çocuk bu sözüm,
Küpe olsun kulağa.
Bir kötülük yapınca,
Tövbe et sen Allah'a.

Neler Öğrendik?

- Birisinin dedikodusunu yapmak o kişinin gıybetini yapmak demektir.
- Bir kimsenin arkasından onun hoşlanmayacağı şeyleri konuşmak gıybettir. Bundan sakınmamız gerekir.
- Gıybet yapmak dinimizde yasaklanmıştır.
- Gıybet yapan kimse, Kur'an-ı Kerim'de gıybetini yaptığı kimsenin ölmüş etini yiyen kimseye benzetilmiştir.
- Her zaman konuşmalarımıza dikkat etmeli ve dedi kodu yapmamaya çalışmalıyız.
- Gıybet ve iftira toplumda işlenen yaygın bir günahlardandır.
- İftira atmak insanları birbirlerine düşürür.
- Şeytan, insanların arasını bozmak istediği için bu davranışı insanın gözüne hoş göstermektedir.
- Bir kimseyi bir şeyle yargılamadan önce o konuyu iyice araştırmalıyız. Yoksa çok büyük yanlışlar yapabiliriz.
- İftira ve gıybetin insana hiçbir faydası olmadığı gibi çok zararı vardır. Bu davranışları yapanların arkadaş çevresi fazla olmaz.
- Kur'an-ı Kerim öğrenmek için gayret gösterene Allah yardım edecektir.

Konu: HIRSIZLIK YAPMAK

Tür: Hikâye

EŞEK HIRSIZI³⁵⁹

Nuri amca kendi halinde bir köylüydü. Kimsenin işine karışmadığı, gereksiz yere konuşmadığı için bazıları onu beceriksiz zannedirdi.

Akıllı geçinenlerden biri, Nuri amcanın eşeğini çaldı. O da yeni bir eşek satın almak için pazara gitti. Orada bir aşağı bir yukarı dolaşırken kendi eşeğini görüverdi.

-Bu eşek benim. Geçen hafta çalmışlardı, dedi.

Hırsız pişkin bir adamdı:

-Yanılıyorsun; ben bunu küçük bir sıpa iken alıp büyüttüm, dedi.

Nuri amcanın aklına parlak bir fikir geldi. Elleriyle eşeğin gözlerini kapatarak hırsıza sordu:

-Eşek seninse söyle bakalım hangi gözü kördür?

-Biraz bocalayan hırsız:

-Sağ gözü, dedi.

Nuri amca eşeğin sağ gözünü açtı:

-Görüyorsun ki, sağ gözü sağlam, dedi.

Bu defa hırsız:

-Birden şaşırdım, dedi. Sol gözü kördü.

-Yine tutturamadın, dedi. Nuri amca eşeğin iki gözünün de sağlam olduğunu görünce, bu yalancı hırsızı yakalayıp polise teslim ettiler.

Nuri amca eşeğine binip köyüne döndü. Herkes onun ne akıllı bir adam olduğunu anladı.

359 Kandemir, *a.g.e.*, 1993, s. 36

Konu: HIRSIZLIK

Tür: Fabl

HIRSIZ KARGA³⁶⁰

Bir zamanlar ormanda,
Bir hırsız karga varmış.
İsmi çıkmış her yanda,
Herkes ona kızarmış

Ne bulursa götürür,
Yuvasına koyarmış.
Böyle geçmiş bir ömür,
O herkesi soyarmış.

Bir gün bir bülbül ona,
Misafirlige gitmiş.
Şaşkın bakmış her yana,
Öyle ki hayret etmiş.

Kömür, cam, ip, her şey...
Yuva değil bir çarşı.
Cevizler ve fındıklar,
Yiyeceklerin başı.

³⁶⁰ Erdoğan, Mehmet, Gerçek Işık, Gonca Yay., İzm., 2006, s. 50

Bülbül demiş: “Bunlar ne?”

Karga mahcup, demiş:”Hiç!

Sorma, al tane tane,

Keyfine bak, ye ve iç.”

Bülbül gülmüş kargaya:

“Olur, mu dostum ye iç?

Ölsem *bile* acaba,

Haramı yer *miyim* hiç?

Eğer bunlar seninse,

Yerim ve *hamdederim*.

Eğer senin *değilse*,

Hepsini reddederim.”

Karga bülbüle bakmış,

Yüzü kızarmış o an.

Gözünden yaşlar akmış,

Süzülmüş yanağından

Demiş: “Bu kadar ince

Olanı, bugün gördüm.

Dost *geldi* bana nice,

Yediler börek, dürüm.

Ne var ki hiçbiri de,
Sormadı bunlar nerden?
Lokmalar iri iri,
Boğazlardan geçerken.

Oysa sen hiç yemedin,
Sordun, ‘Kaynağı nedir?’
Beni pek etkiledin,
Demek, hesap incedir...

Ben bir hırsızım dostum,
Lakin artık vazgeçtim.
Başladı Hak’tan korkum,
Gayri doğruyu seçtim

Bundan böyle çalmak yok,
Hırsızlığa elveda.
Teşekkür ederim çok,
Önce Yüce Allah’a.

Beni büyük beladan
Kurtardın bugün, burada.
Affederse Yaradan,
Geçer ömrüm huzurda.”

Konu: HIRSIZLIK

Tür: Şiir

HIRSIZLIK

Senin olmayan mala,
Sakin gözünü dikme!
Harama el uzatıp,
Zimmetine geçirme!

Vardır bunun cezası,
Dünya ve ahirette.
Hırsız olan insanın,
Yeri yoktur Cennet'te.

Hırsız olan insanı,
Toplumda kimse sevmez.
Bu işleri yapana,
Allah da değer vermez.

Şeytan sever hırsızı,
Vesvese verir her an.
Ona kulak asmayıp,
Rabbi'ne sığın ey insan!

Tembel olan insanı,
Şeytan hemen kandırır.
Hırsızlığın yanında,
Çok kötülük yaptırır.

Zoru elbet başarır,
Azmeden bütün herkes.
Hayat boyu çalış sen,
Kalsa da tek bir nefes!

Çalışmak hiç zor değil,
Yeter ki gayret et sen.
Allah kolaylık verir,
Bunu kalpten istersen.

Neler Öğrendik?

- Hırsızlık yapmak haramdır.
- Hırsızlıkla ele geçen mal haramdır.
- Hırsızlar Cennet'e giremeyecektir.
- Hırsız olan kişi toplumda hiç sevilmez.
- Hırsız olduğunu bildiğimiz kimsenin bize verdiği şeyleri yemek doğru değildir.
- Hırsız olanları uyarmamız gerekir.
- Tövbe ettikten sonra Allah bizlerin günahlarını affeder.
- İnsan hırsızlık yapmak yerine helal yoldan para kazanmaya çalışmalıdır.

Konu: KISKANÇLIK

Tür: Hikâye

KAPTAN ERKAN

Erkan her zamanki gibi okula gelmişti. Gelirken spor malzemelerini özenle yerleştirdi. Öyle ya bugün okul futbol takımının başka bir okulla maçı vardı. Ve kendisi de okulun en gözde futbolcusuydu. Geçen yıl da Erkan'ın başarılı oyunu sayesinde okul kupayı kazanmıştı. O günden beri Erkan okulun gözde öğrencilerinden olmuştu. Bundan kendisi çok memnundu. Çünkü bu sevilme duygusu derslerindeki başarılarına da etki etmiş ve derslerindeki başarısı da bir hayli artmıştı.

İşte Erkan tüm bunları düşündü yolda gelirken ve kendisiyle bir kez daha gurur duydu. İçinden:

“-Ben olmasam bu takım bir şey yapamaz” diyordu.

Okul müdürü maçtan önce takımın yanına gelip onlara başarı dileklerinde bulundu. Tabi Erkan'a ayrıca başarı dileğinde bulunup:

-Senden çok bekliyoruz Kaptan. Haydi, göster kendini! Dedi.

Müdürün bu yaklaşımı diğer takım oyuncularını gücendirmişti. Kendilerine bu kadar yakınlık gösterilmeyişi hoşlarına gitmese de bir şey demediler. Saatler maç saatinin geldiğini söylüyordu. Okul futbol takımı hazırlıklarını tamamlayıp sahaya büyük bir alkış ve çığlık seli içinde çıktı. Evet, sahada tek bir tezahürat yapılıyordu:

-Erkan sen bizim her şeyimizsin.

Evet, oyun başlamıştı artık. Çekişmeli geçen dakikaların ardından karşı takım ilk golünü atmıştı. Tezahüratların doldurduğu sahada artık çıt çıkmıyordu. Öyle ya takım yeniliyordu. Neyse ki pek fazla vakit geçmeden Erkan sahneye çıktı ve takımının beraberlik golünü attı. Herkes birden coştı ve tezahürata devam ettiler:

-Erkan sen bizim her şeyimizsin.

Maçın sonlarına doğru okul takımı bir gol daha attı ve artık öne geçmişlerdi. Okulun neşesine diyecek yoktu. Ve maça son noktayı yine Erkan koydu ve okulunu galibiyete taşıyan isim oldu.

Hakemin bitiş düdüğüyle birlikte arkadaşları Erkan'ı omuzlarına aldı. Okul müdürü eş-

liğinde öğretmenler bizzat gelerek Erkan'ı tebrik ettiler. Erkan kupayı kaldırırken

-Yine başardım! Diye bağıırıyordu.

Evet, işte Erkan'ın böyle bir ünü vardı okulda: Kaptan Erkan. Günler birbirini kovaladı gitti. Ve bir gün Erkan'ın sınıfına yeni bir öğrenci geldi. Sınıf öğretmeni öğrenciye bir yer gösterip oturmasını istedi. Bu yer Erkan'ın sırasıydı. Ve Erkan sınıfta tek başına oturuyordu. O gün de hasta olduğu için okula gelememişti. Bu yüzden bu yeni öğrenci burada o gün tek başına oturdu. Arkadaşlarıyla teneffüste tek tek tanıştı.

Pek çekingen birine benziyordu Murat. Kendisine bir şey sorulmadan konuşmuyordu. Sınıf öğretmeni:

-Bu okulu seveceksin merak etme, alışırısın, dedi.

Murat babasının tayini çıkması sebebiyle okul değiştirmek zorunda kaldı. Hatta okulla kalmayıp başka bir ile taşınmak zorunda kalmışlardı. Küçük şehirlerinden çıkıp koskoca Ankara'ya gelmişlerdi. Haliyle buna alışmak o kadar da kolay değildi. Babası da eğitiminin bölünmesini istemiyordu ama onun da elinden gelen bir şey yoktu. Bu sebeple çekingen tavırlarının sebebi buydu. Yoksa o arkadaş canlısı biriydi.

Ertesi gün Murat yeni okuluna tek başına geldi. Kitabını açıp öğretmenini beklemeye başladı. Tam o esnada Erkan kapıda belirdi ve yanı başında durdu.

-Affedersin arkadaş bir yanlışlık oldu galiba. Burası benim sıram, dedi.

Murat birden ne diyeceğini şaşırıldı.

-Şeyy! Ben yeni geldim de sınıf öğretmeni buraya oturmamı söylemişti. Zaten başka boş sıra da yokmuş.

Bu cevap Erkan'ın hiç hoşuna gitmese de yapabileceği bir şey de yoktu. Gerçekten sınıfta başka boş sıra yoktu ve sırasını bu yeni arkadaşıyla paylaşmak zorunda kalacaktı. Ve bir şey söylemeden Murat'ın yanına oturdu.

O ders öyle geçmişti. Teneffüse çıktıklarında Erkan hemen arkadaşlarıyla dışarı çıktı ve Murat sırasında yalnız kaldı. Erkan'ın kendisini pek sevmediğini düşünmeye başlamıştı.

Diğer teneffüs onunla konuşmaya karar verdi. Ne de olsa aynı sırayı paylaşacaktı.

“-O konuşmak istemezse ben konuşurum” dedi. Kendi kendine.

Dediği gibi de yaptı. İkinci teneffüs Murat hemen söze başladı:

-Arkadaş seninle daha tanışmadık bile ben Murat. Seni de tanımak isterim diye de ekledi.

Erkan bir kahkaha kopardı ve:

-Murat kardeş ben Erkan, kaptan Erkan. Yakında beni çooook iyi tanırsın, dedi. Bu okulda beni tanımayan yoktur, dedi ve çıktı gitti.

Erkan'ın konuşmaları Murat'ı çok üzmüştü. O sadece arkadaş olmak istiyordu fakat Erkan'ın buna pek sıcak bakmadığını görüyordu.

O günden sonra da Erkan'la konuşup sohbet etmek istese de Erkan buna pek yanaşmadı. O da sınıftaki diğer arkadaşlarıyla oynayıp beraber gezmeye başlamıştı. Ve o arkadaşları sayesinde okulu da sevmişti artık. Ankara'ya da yavaş yavaş alışmaya başlamış, büyük şehirde yaşamının ne olduğunu da kavrar hale gelmişti.

Bir gün resim dersinde öğretmenleri Türkiye genelinde “Sevgi ve Kardeşlik” konulu bir resim yarışması olduğunu söyledi. İsteyenlerin bu yarışmaya katılabileceğini sözlerine ekleyip, resimlerin gönderileceği adresi de beraberinde verdi. Öğretmenin bu duyurusunu sınıfta pek dikkate olan almadı. Fakat Murat can kulağıyla dinlemişti bu duyuruyu

Murat'ın resim yeteneği gayet iyiydi. Onun için bu konuda da bir resim yapmaya karar verdi. Fakat bu çekingen tavrı nedeniyle yarışmaya katılacağını kimseye söylemedi. Günler süren çalışma sayesinde resmini tamamlayıp öğretmenin verdiği adrese gönderdi.

Yarışma sonuçlarının açıklanacağı gün gelmişti. Fakat Murat okulu olduğu için sonuçlara internette bakma fırsatı olmamıştı.

“-Okuldan sonra bakarım.” Diye düşündü.

Her zamanki gibi yine kitaplarını açmış beklemeye başlamıştı. Sınıfta biraz uğultu vardı. Arkadaşları öğretmenlerini sessizce beklemek yerine gürültü yapıyorlardı. Bu gürültüyü sınıf kapısının açılması kesti. Gelen okul nöbetçisiydi ve müdürün Murat'ı çağırdığını söylüyordu. Sınıfta bir hayret nidası yükseldi. Öyle ya müdür Murat'ı niye çağırıyordu ki. Hem de yeni gelen bir öğrenciydi o. Murat da olanlara bir anlam veremedi ve şaşkınlığını hemen üzerinden atıp nöbetçiyle birlikte müdürün yanına gitti. Müdürün odasına girdiğinde resim öğretmenin de orada olduğunu görünce heyecanı bir kat daha arttı. Müdür hemen Murat'ın yanına geldi ve onu yanaklarından öptü. Murat hala ne olduğunu anlamaya çalışırken ona bu müjdeyi resim öğretmeni verdi:

-Tebrik ederim Murat resim yarışmasında Türkiye birincisi olmuşsun.

Murat kulaklarına inanamıyordu. Öğretmeni birinci olduğunu söylüyordu. Bir an ne diyeceğini şaşırıp ve kendine geldiğinde bir sevinç çılgılığı attı:

-Oley!.. Ben birinci oldum demek!

Bundan sonra Murat'ın öğretmeniyle aralarında şu diyalog geçti.

-Yarışmaya katıldığını niçin bizden gizledin Murat. Sana kırgın bak.

-Şeyy öğretmenim... Utanmıştım da o yüzden...

-Tamam, anladım Murat. Bu arada sana kırgın falan da değiliz. Üstelik sen ülke genelinde birinci olma sevincini bizlere yaşattığın için sana çok teşekkür ederiz.

-Asıl ben anlayışınız için teşekkür ederim öğretmenim.

İşte daha sonra okul hoparlöründen Murat'ın aldığı derecenin duyurusu yapıldı. O gün okuldaki birçok öğrenci Murat'ı tebrik etmek için teneffüs de onun yanına geldi. Gün boyunca öğrenciler Murat'ı yalnız bırakmadı. Ama bir tek kişi hariç: Erkan.

Evet, sınıflarından bir tek Erkan Murat'ı tebrik etmemişti. Hem de sıra arkadaşı olmasına rağmen. Murat buna üzülmesine karşın yine de Erkan'a bir şey söylemedi.

O gün dersten sonra Murat, okul müdürü, resim öğretmeni ve bir grup öğrenciyle yarışma ödülünün verileceği yere gittiler. Salon tıklım tıklım doluydu. Ve işte o an geldi. Murat'ın ismi yarışma birincisi olarak anons edildi. Murat arkadaşlarının tezahüratlarıyla birlikte sahneye çıktı. Salonda ressam Murat sesleri yankılanıyordu. Murat kazandığı para ödülünü ve kupayı sevinç gözyaşları içinde aldı ve bu sevincini okul müdürüne sarılarak paylaştı.

Ve akşam olmuştu. Murat'ı elindeki kupayla gören anne ve babası çok şaşırıp. Sebepini öğrendiklerinde ise onlar da buna çok sevindiler. Hatta babası Murat'a babası uzun zamandır istediği bilgisayar sözünü de verdi.

-Oğlum sana söz. Kazandığın paraya biraz da ben ekleyeceğim ve uzun zamandır istediğin o bilgisayarı sana alacağım.

Babasının bu sözü Murat'ın sevincine sevinç kattı. Sanki rüyada gibiydi. Olanlara bir türlü inanamıyordu. Onun için Allah'a çok şükretti. Günlerce çalışmasının karşılığı olarak Allah'ın kendisini fazlasıyla ödüllendirdiği için ona çok teşekkür etti.

-Demek ki Allah çalışan insana karşılığını veriyormuş. Diye geçirdi içinden.

Ve ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi okuluna gitti. Derslerini yine dikkatli bir şekilde dinledi. Fakat sıra arkadaşı Erkan'ın ağzını bıçak açmıyordu. Önceden de pek konuşmazdı ama en azından sorduğu sorulara cevap verirdi. Şimdi ise sorularına bile cevap verme tenez-zülünü göstermiyordu. Erkan'ın bu durumunu anlayamasa da arkadaşlarından Erkan'ın kendi birinciliğini çekemediğini duydu. Çünkü Murat birinci olduğundan bu yana Erkan okulda unutulmuştu. Öyle ya kaptan Erkan okul kupası almıştı Murat ise ülke genelinde bir kupa. İşte bu sebepten dolayı Erkan Murat'tan iyice uzaklaşmaya başladı. Murat bu durumu konuşma istedi. Kendisinin de çok başarılı bir öğrenci olduğunu söylese de Erkan Murat'ın sözlerine pek kulak asmadı.

Resim öğretmeni yarışmadan sonra ders dışında, Murat'a özel ders vermeye başlamıştı. Çünkü öğretmeni onun ileride gerçekten iyi bir ressam olacağına inanıyordu. Evet, o gerçek bir ressam Murat olabilirdi.

İşte yine böyle bir gün Murat resim çantasını ve malzemelerini okula getirmişti. Dersler bittikten sonra öğretmeniyle çalışacaklardı. Bir teneffüs arasında tüm öğrenciler dışarı çıkmışlardı. Erkan da arkadaşlarıyla kantine doğru gitmeye başladılar. Fakat Erkan parasını sınıfta unuttuğunu fark edince hemen sınıfa yöneldi. Aceleyle sınıfa girip sırasına gitti. Cüzdanı sırasının altındaydı. Oraya baktığında Murat'ın resim malzemelerinin de olduğunu görünce sinirlendi ve:

-Bizim ressam da olayı abarttı. Güya ressam olacaktı. Peh!.. Güleyim bari, dedi.

Bu şeytanın söylediği sözlerdi. Arkadaşını çekemiyordu çünkü. Şeytan boş durmadı ve Erkan'ın aklına bir fikir soktu. Murat'ın boyalarını dökenecekti. Evet, bu fikir Erkan'a çok cazip geldi. Çünkü ortada kimseciklerde yoktu. Bunu kendisinin yaptığını kimse de bilemezdi. İçindeki ses tekrar söyledi:

-Hadi Erkan seni kim görecektir. Dök Murat'ın boyalarını. O bunları hak etmiyor. Böyle giderse senin ününü de elinden alacak. Diye vesvese veriyordu.

Erkan bir an bunların doğru olduğuna karar verip Murat'ın boyalarını yapmış olduğu resimlerin üzerine döktü ve hemen sınıftan çıktı. Onu arkadaşlarından kimse de görmemişti. Ve içten içe bunun mutluluğunu yaşıyordu. Hemen kantine arkadaşlarının yanına gitti. Bu teneffüs uzun olduğu için arkadaşlarıyla burada epey vakit geçirdi. Sınıfa geldiklerinde sınıf arkadaşlarının kendi sıralarının orada toplandığını gördü. Bir şeyden haberi yokmuş gibi sordu:

-Hayırdır niye toplandınız bakalım orada? Sizin başka işiniz yok mu?

Arkadaşları olup biteni anlatınca hiçbir şey bilmiyormuşçasına hayret etti.

-Allah Allah acaba bunu kim yapabilir ki? Belki yanlışlıkla kendisi dökülmüştür, dedi.

Ama resimlere bakılınca birisinin bilerek döktüğü ve özellikle de resimleri lekelediği açık bir şekilde belli oluyordu. Murat'a bir şey çaktırmamak için dilinin ucuyla:

-Geçmiş olsun arkadaşım. Gerçekten çok üzuldüm, dedi. Ama bunları söylerken bile içten içe seviniyordu.

Bu olay Murat'ın canını çok sıkımişti ve üzüntüsünden ağlamaya başladı. Onu öğretmenleri ve arkadaşları teskin etti. Murat Erkan'a dönerek:

-Tamam, da Erkan ben en çok sana vereceğim resmimin lekelenmesine üzülüyorum, dedi.

Erkan çok şaşkın bir şekilde:

-Nee! Bana resim mi verecektin sen?

-Evet, sana benim yarışmada ödül kazandığım sevgi ve kardeşlik resmimi verecektim. Çünkü sen benim yakın olmamı istediğim bir arkadaşısın.

Erkan o an yaptığına pişman olmuştu fakat bunu söylemeye de cesaret edemedi.

Akşam bu olanları anne ve babasına da anlattı. Onlar da çok üzülmemesi gerektiğini ve çalışmalarına devam etmesi gerektiğini söylediler.

Babası:

-Unutma oğlum Allah çalışanlara karşılığını fazlasıyla verir. Sen çalışmalarına devam et. Belli ki bunu seni çekemeyen bir arkadaşın yapmış. Ama sen de bu kötülüğü kötülükle cevap verme. Kıskanç kimseyi de Allah elbet görmekte ve onlar için elbette bunun ya dünyada ya da ahirette bir karşılığı olacaktır.

Ertesi gün hafta sonu tatili olduğu için okul yoktu. Bu tatil Murat'ın kendini toplaması için çok iyi gelmişti. Ailesiyle birlikte pikniğe giderek moral kazandı. Okul günü geldiğinde de okula gitmek için yola çıktı. Fakat kendisine bir seslenenin olduğunu duydu. Bu ses... E- vet, bu ses Erkan'ın sesiydi. Ama onun evi buralarda değildi ki...

Murat zihninden bunu anlamaya çalışırken Erkan yanına gelmişti. Selam verdi ve ona bir paket uzattı.

-Bu paket de neyin nesi böyle Erkan?

-Aç da baksana.

Paketi açan Erkan bir sürü boya ve resim malzemesi olduğunu görmüş. Bunlara bakarken de Erkan utana sıkıla suçunu itiraf etmiş. Kendisini bu kadar seven bir arkadaşına karşın şeytana uyup kötülük yaptığı için çok üzüldüğünü söylemiş.

Murat durumu anlayınca Erkan'a kızmamış tabi ve boynuna sarılarak

-Canım arkadaşım benim. Kaptan Erkan, demiş. Senin üzülmene gerek yok. Ben her şeyi unuttum bile.

-Peki, hakkını helal edebilecek misin?

-Tabi ki ne demek.

-İnan senin gibi bir arkadaşın değerini bilememişim.

-Senin hatanı anlayabilmen için demek ki bunların yaşanması gerekiyormuş. Umarım bir daha şu kıskançlık kıskacına girmezsin.

-Aman tövbe.

-Sen de çok iyi bir futbolcusun bu gün okuldan sonra şöyle bir maç yapalım da olanları unutalım ne dersin?

-Çok sevinirim tabi.

İşte Erkan ve Murat o gün kol kola okula gitmişler ve o günden sonra da en iyi arkadaş olmuşlar. Arkadaşları olup biteni bilmediği için bu dostluğa şaşırıp kalmışlar. Ama aralarının düzelmesine de çok sevinmişler tabi..

Konu: KISKANÇLIK

Tür: Fabl

KEÇİ İLE MERKEP³⁶¹

Bir keçisi varmış fakir adamın,

İşe güce koşan bir de eşeği.

Keçi, eşek için demiş ki bir gün:

“Ne kadar da şanslı, döndü köşeyi!

Nasıl bakıyorlar, yediyorlar,

Neden sevmiyorlar beni o kadar?”

Kalbine kıskançlık girivermiş ya...

Kurnazlık düşünmüş, varmış yanına

Gariban eşeğe acımış güya:

“Ey kardeş bilsen ne acırım sana;

Koşarlar seni değirmen taşına;

Sesini çıkarmaz, hep çevirirsin.

Tutar yük vururlar her gün arkana

Emre boyun eğer, çeker taşırısın.

Hani bir gün bile yok dinlendiğin!

Bayır yukarı çık, yok aşağı in...

Ben şayet yerinde olsaydım senin

Geçerken yanından bir gün hendeğin,

³⁶¹ Aktaş, A. Vahap, *Bir Demet Masal*, Muştı Yay., İzm., 2005, s. 14

Saram tutmuş gibi yuvarlanırdım.
Böylece birkaç gün rahat olurdum!”
İşte böyle demiş keçi eşeğe.
Bu sözlere kanan akılsız eşek,
Yanından geçerken, düşmüş hendeğe!
Üstü başı kalmış yara içinde.

Böyle durumlarda ne yapmak gerek?
Efendisi hemen baytar getirmiş.
Ötesine bakmış, yok berisine,
Yüzüne gözüne, cılk derisine...
Epey düşünmüş ve demiş sonunda:
“Bir keçi ciğeri bulup kaynatın!

Suyunu içirin eşekceğize.
Yoksa hiçbir hayrı dokunmaz size,
Tutup ayağından dışarı atın!”
Baytarı dinleyen adamcağız da
İyileşsin diye bir tek eşeği,
Tutup kesivermiş kıskanç keçiyi.
Demek başkasına düzen kuranlar,
Kendi kuyusunu kazmış olurlar.

Konu: KISKANÇLIK

Tür: Şiir

KISKANÇLIK

Kıskançlığı ve hasedi,

Yasaklar İslam dini.

Sevindirme şeytanı,

Yap dininin emrini.

Sapan şeytan yoluna,

Şu kıskançlık uğruna.

Gider tüm sevapları,

Hem de boşu boşuna.

Kıskanç olan insanda,

Görünmez bir kin vardır.

Gün olur şeytan onu,

Kendi yoluna saptırır.

Kıskanırsan sevmezsin,

Çevrendeki herkesi.

Neyi varsa insanın,

Yitip gitsin istersin.

Kıskançlık çok kötüdür,

Zarar yaptırır sana.

Kıskançların sonunu,

Görüp de anlasana.

Neler Öğrendik?

- Kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbi'ne sığınırım.” (Felak sûresi, ayet 5)
- Kıskanç olan kimseler aynı zamanda hased, yani çekememezlik hastalığına yakalanırlar.
- Kıskançlık kötü bir davranıştır.
- Kıskançlık insanların aralarını açan bir davranıştır.
- Kıskançlık şeytanın çok hoşuna giden bir davranıştır.
- Kıskanç insanlar, Allah ve toplum tarafından sevilmezler.
- Kıskanan insan kıskandığı kimsenin zararına olan davranışları yapabilmektedir. Onun için dikkatli olunmalıdır.
- Kıskanç olanları o kişinin arkadaşları da sevmez.
- İslam dininde kıskançlık yerine “gıpta etmek” vardır. Gıpta etmek beğenmek, hoşumuza gitmek demektir. Gıpta eden bir insan; beğendiği özelliklerin hem o davranışı yapan kimsede hem de kendinde olmasını ister. Kıskanan insan kıskandığı davranışların sadece kendisinde olmasını ister. Karşısındaki kişinin iyiliğini istemezler.
- Kötü bir davranış yapınca hemen tövbe edilmelidir.
- İnsan genellikle başarısı, bilgisi, güzelliği vb. gibi konularda kibirlenmektedir.

Konu: ALAY ETMEK

Tür: Hikâye

TAHTA BACAK

Ayşe arkadaşlarıyla oynamak için parka gitmişti. Arkadaşlarıyla burada çok güzel vakit geçiriyordu. Burada bin bir renkte çiçeklerin kokusu altında, birçok çocuk güzel vakit geçiriyordu. Ayşe de okul dışında kalan zamanlarını burada arkadaşlarıyla oynayarak geçirirdi. Arkadaşlarıyla top oynuyorken birden sendeleyerek yere düştü. Arkadaşları onu yerden kaldırmaya çalışırken uzaktan da bir gülme sesi geliyordu. Evet, gülen, komşularının kızı Zehra'ydı.

Daha sonra Zehra gülererek şunları söyledi:

-Ayşe sen oyun oynamaktan ne anlarsın. Sen git de evinden otur. Baksana yürümekte bile zorlanıyorsun. Bir de oyun oynamaya çalışıyorsun. Yorma o tahtadan bacaklarını.

Diyerek bir kahkaha daha patlattı. Bu sözler üzerine Ayşe ağlamaya başladı. Evet, Ayşe sakat bir kızdı. Doğuştan bir bacağı yoktu. Bu yüzden de protez bir bacağı vardı. İşte Zehra da hep bu bacağıyla alay edip onu üzerdi. Yine yapmıştı yapacağını.

Ayşe gözyaşlarıyla eve doğru giderken Zehra hiç kılı bile kıpırdatmadan gülmesine devam ediyordu. Çevredekiler Zehra'yı uyardılar fakat Zehra hiç aldırış bile etmedi. Zaten hep burnu havalarda olan bir kızdı Zehra. Bu yüzden de pek arkadaşı da yoktu. Ne zaman birisiyle oyun oynamaya başlasa kesin oyunu bozardı. Çünkü arkadaşlarının canını çok sıkıyordu. Buna sebep olan da kendi konuşmalarıydı. Her zaman arkadaşlarıyla alayvârî konuşurdu. Kiminin konuşmasına takılır, kiminin yürüyüşüne, elbisesine vs. her şeye bir gülecek bir sebep bulurdu. Bu yüzden de onunla arkadaşlık eden pek bir kimse de yoktu. Bir tane arkadaşı vardı samimi olduğu. O da kendisi gibi olduğu için onunla iyi anlaşıyordu.

Zehra'nın babası bir iş adamıydı. Bu yüzden pek bir sıkıntı çekmeden büyümüş ve her istediği yapılmıştı. Bu yüzden de biraz şımarık büyümüştü. Ailesi de bu durumun farkındaydı ama onlar da bir şey yapamıyorlardı. Çünkü Zehra onların da sözünü dinlemiyordu. Çevrelerinden bu konuda birçok şikâyet gelmesine karşın onlar sadece “-Siz de haklısınız.” demekle yetiniyorlardı. Ve Zehra'nın büyüdükçe düzeleceğini umut ediyorlardı.

İşte böyle günler günleri haftalar haftaları kovalarken, bir gün Zehra'nın babası da bir işi için il dışına bir seyahate çıkacaktı. İş hafta sonu olduğu için ailesini de yanında götürmek istemişti. Bu nedenle Zehra da tüm hazırlıklarını tamamlayıp arabadaki yerini çoktan

almıştı bile.

Güle oynasa gidecekleri yere varmışlardı. Burada bir otele yerleştiler. Babası biraz dinlenip işini halletmeye gitti. Zehra da annesiyle biraz çevreyi dolaşmaya başlar. Kendilerince gezip biraz alışveriş de yaptılar.

Zehra annesiyle birlikte kaldıkları otelin yolunu tutmuştu. Tam otelin yanına varmışlardı ki babasının da otele girmek üzere olduğunu gördüler. Zehra da karşı kaldırımdan babasına doğru koşmaya başladı. Ona şaka yapıp boynuna sarılmak istemişti. Fakat ortalık birden acı bir fren sesiyle dolmuştu. Evet... Zehra'ya araba çarpmıştı. Dikkatsizce koşunca karşı yönden gelen arabaya fark edememişti Zehra. Bu sebeple de araba Zehra ya çarpmıştı. Etraftakiler birden Zehra'nın başına toplandılar. Hemen ambulansa haber verilmişti fakat dakikalar geçmesine rağmen ortalarda kimse görünmüyordu. Zehra'nın inleyişleri orada bulunanların yüreğini dağılıyordu. Bir yanda annesi bir yanda da kazayı görüp gelen babası ağlıyordu. Halk feriyat ediyor, gelmeyen ambulans için söyleniyordu.

Daha fazla dayanamayan biri, kalabalığı yarararak Zehra'yı kucağına alıp onu bir taksiye bindirdi. Annesi ve babası da o kişiyle taksiye binmişti. Hemen en yakın hastaneye giderek ameliyata aldılar. Zor geçen ameliyat sonrasında doktorlar aileye kötü bir haber verdiler. Zehra yaşayacaktı yaşamaması karşın, fakat büyük bir farkla... Bundan sonra bir tekerlekli sandalyeye bağımlı yaşayarak.

Doktorlar Zehra'nın palas pandıras taksiyle hastaneye getirildiği için sakat kaldığını söylediler. Birçok kemiği yıprandığı için de başka bir şey yapamadıklarını ilettiler Zehra'nın ailesine. Babasının birçok para teklif etmesine karşın doktorlar başka yapacak bir şey olmadığını söylemişlerdi. Aile gerçekten perişan olmuştu. Fakat elden de bir şey gelmiyordu. İş bunu Zehra'ya söylemeye kalmıştı. Fakat nasıl olacaktı bu?

Zehra'nın bunu öğrenmesi geçekten çok acı vericiydi. Onun attığı çığlıklar hastanenin koridorlarında defalarca yankılanmıştı. O artık bundan sonra hayatını bir tekerlekli sandalyeyle devam ettirecekti. Durum acıydı ama gerçek olanda da buydu.

Ailenin bir hafta sonu tatili de bu acı olayla noktalanmış oldu. Zehra birkaç gün daha hastane de kaldıktan sonra evlerine geri döndüler. Bu olay Zehra'nın arkadaşları arasında da yayılmıştı. Onun için onlar gelir gelmez evlerine ziyarete gelmeye başlamışlardır. Ne de olsa acı bir durum vardı. Bunun için de herkes ziyaretine geliyordu. Hatta onu ziyarete gelen ilk kişi de Ayşe olmuştu.

Ayşe ona geçmiş olsun dileklerini iletirken bile Zehra yüzüne bakamamıştı. Bir an Zehra'nın gözünün önünden bir film şeridi şeklinde geçti Ayşe'ye yaptıkları. Fakat buna rağmen yine de Ayşe ziyaretine gelmişti. Bu durum Zehra'yı çok duygulandırmıştı.. Çünkü şimdi Ayşe'den daha kötü bir duruma kendisi düşmüştü. Oysa ne alaylar etmişti Ayşe'nin bacağıyla. Ya şimdi?

İşte bu düşüncelerle birden ağlamaya başladı Zehra... Ve onun ağlamalarına Ayşe de eşlik etti.. Ve birbirlerine sarılarak gözyaşlarına boğuldular...

Konu: ALAY ETMEK

Tür: Fabl

ALAYCI MAYMUN

Hayvanların mutlu yaşadığı, her türden ağacın bulunduğu çok güzel bir orman varmış. Bu orman öylesine güzelmiş ki insanları hayran bırakan güzel şelaleler bile varmış. Bu orman her türlü hayvanın da barınağıymış. Aslan, kaplan, fil, sincap, maymun, tavşan ve hemen hemen her türden hayvan burada mutlu bir şekilde yaşarmış...

Bu ormanda bir de maymun yaşarmış ki sormayın. Bu maymun öylesine gevezeymiş ki hiç sesi kesilmezmiş. Devamlı çevredekilere bir şeyler anlatıp dururmuş. Bu maymun bu boş sözlülüğünün yanında bir de alaycı mı alaycıymış. Ormandaki tüm arkadaşlarına bir lakap takar ve onları bu lakaplarıyla çağırarak kızdırırmış. Kendisine bunu yapmaması gerektiğini söyleyenlere de çok kızar ve işine karışmamalarını söylemiş.

Alaycı ve geveze maymun hayvanlar arasında pek sevilmeyip, hiç kimse onun çocuklarıyla oynamasına izin vermediğinden, o da hep yalnız dolaşmış.

Yine böyle kendi halinde şarkılar söyleyip gezerken karşısına bir tavşan çıkmış. Maymun hemen tavşana takılmaya başlamış:

-Hey uzun kulak!

Tavşan maymunun nasıl biri olduğunu bildiği için hiç seslenmemiş.

-Hey sana söylüyorum uzun kulak beni duymuyor musun?

Tavşan onun bu ısrarları karşısında dayanamayıp cevap vermiş.

-Ne o bir şey mi vardı?

-Evet ya ben bir şeyi merak ettim de onu soracaktım.

-Evet, neymiş bu sor bakalım.

-Şeyy!.. Senin kulağın uzun ama kuyruğun niçin kısa, aynı zamanda neden dişleksin diye soracaktım da... Deyip kahkahayı basıvermiş.

Tavşan maymunun oyununa geldiğini anlamış ve kızarak oradan uzaklaşmaya başlamış. Tavşan oradan ormanın derinliklerine doğru giderken tavşan da arkasından bir şarkı söylü-

yormuş:

-Kulağı uzun, kuyruğu kısa

-Uuzuuun kuulak, kıısaaa kuyruuk...

-Dişlekkk tavşaaan..

İşte maymun böyle biriymiş ve ormandaki tüm arkadaşlarına da böyle davrandığı için çevresinde birkaç kişi dışında arkadaşı da kalmamış.

Tavşan da onun bu huyunu bildiği için bir daha kesinlikle konuşmamaya karar vermiş. Her defasında maymun onu gördüğünde kısa kuyruk, uzun kulak ya da dişlek diye alay edip kızdırınca o da maymuna kızıp hemen oradan uzaklaşıyormuş.

Tavşan durumu ormandaki diğer arkadaşlarına anlatmış. Onlar da maymunu pek ciddiye almaması gerektiğini ve bir daha hiç cevap vermemesini söylemişler.

Özellikle ormandaki yaşlı hayvanlar maymuna hep nasihat edip bir daha böyle yapmaması gerektiğini söylemiş. Eğer böyle yapmaya devam ederse ormanda kendisiyle konuşan hiçbir hayvanın kalmayacağını söylemişler. Ama bu nasihatler tavşanın bir kulağından girip diğer kulağından çıkıyormuş.

-Ne yapıyorum ki ben, size bir zarar mı veriyorum. Kendi çapımda eğleniyorum işte, siz benim işime karışmayın, demiş.

Bir ara ormandaki tüm hayvanlar birlikte bir piknik yapmaya karar vermiş. Hem piknik yapıp hem de eğleneceklermiş. Fakat hiçbir hayvan maymunun gelmesini istemiyormuş. Öyle ya, maymun gelirse hepsinin moralini bozar ve pikniğin tadını çıkartmazmış. Bu söz maymunun kulağına gitmiş tabi. Maymun da:

-Aman siz kendiniz gidin pikniğinize. Ben de ormanda kendim gezerim, demiş.

İşte maymun yine böyle kendi halinde, ormanda pikniğe gitmek için yola çıkan hayvanlarla alay ederek gezerek ormanın derinliklerine doğru ilerlemiş gitmiş. Daldan dala sıçrayıp şarkılar söylüyormuş. Susadığını fark edip nehir kenarına gitmeye karar vermiş.

-Orada hem biraz su içer, hem de nehir kenarında gördüklerimle biraz sohbet ederim, demiş. Tabi ki bunun sohbet dediği onlarla alay edip, onlara takılmasından ibaretmiş. Tam kafasından bu düşünceler geçerken birden ne olduğunu anlayamadan kendini bir ağın içinde buluvermiş.

Maymun kendine geldiğinde bunun avcılar tarafından yere kurulan bir tuzak olduğunu

anlamış. Anlamış anlamasına da buradan kurtulmak için elinden de bir şey gelmiyormuş. Yaklaşık yerden bir metre yüksekliğinde havada asılı kalmış. Tabi ki bu durum maymunu çok korkutmuş. Onun için de bağırma başlamış.

-İmdaaat!.. Birileri yok mu? Bana yardım edin.

Evet, maymun gücünün yettiği kadar bağırıyormuş. Fakat bunun sesini duyan kimse olmamış. Maymun aç ve susuz orada öylece kalakalmış. Aslında o avcılar korkusundan açlığını ve susuzluğunu da unutmuş. Tek bir isteği varmış o da bu tuzaktan kurtulmakmış.

Hiçbir çaresi olmayan maymun ağlamaya başlamış.

-Keşke ben de arkadaşlarımla iyi geçinseydim de şimdi onlarla birlikte olsaydım. Başma da bunlar gelmezdi, demiş.

Bu tuzak arkadaşlarına yaptıkları kötülükleri anlamasını sağlamış. Keşke onlarla alay etmeseydim, keşke onların kalplerini kırmasaydım.. Keşke..keşke... İşte keşkeler birbiri ardına sıralanıp gitmiş. Ama bu keşkelerin ona hiçbir faydası olmamış. Tam bunları düşünürken uzaktan tavşanın geçtiğini fark etmiş. Ve yüksek sesle bağırma başlamış:

-Heeey!.. Tavşan kardeş. Heeey!.. Tavşan kardeş.

Tavşan kendisine seslenildiğini duyunca birden durmuş ve sesin geldiği yöne doğru bakmış. Bakmış bakmasına ama ortalarda görünen yokmuş. Aynı sesi tekrar duymuş:

-Heeey!.. Tavşan kardeş. Heeey!.. Tavşan kardeş.

Tavşan kendi kendine:

-Evet, bu ses... Evet, buldum bu ses alaycı maymunun ta kendisi. Yine benimle dalga geçmek için bana oyun yapıyor herhalde. Bana seslenip saklanıyor, demiş. Ve tekrar koşmaya başlamış.

Maymun bu durumu görünce yine bağırılmış:

-Tavşan kardeş benim ben maymun. Yukarıya baksana. Bana yardım et!

Tavşan durumun farklı olduğunu anlayıp maymunun olduğu yere doğru gelmiş ve maymunun bir ağacın tepesinde ağlar içinde olduğunu görmüş. Maymunun bir tuzağa kapıldığını hemen anlamış.

Maymun tavşanı görünce çok sevinmiş.

-Tavşan kardeş beni buradan indirebilir misin? Diye rica etmiş. Tavşan maymunun bu

çaresiz durumunu görünce ona çok acımış. Fakat ona bir ders vermek istiyormuş.

-Benim adım tavşan değil, demiş.

-Nasıl yani, sen basbayağı tavşansın işte.

-Yok, ben uzun kulağım, ya da kısa kuyruk da diyebilirsin bana. Ya da dişlek.. Hem ben pikniğe geç kalıyorum. Sana yardım edemem, demiş.

Maymun bu sözleri duyunca bir an bir şey diyememiş. Sonra yaptığı hatayı anlayıp ondan özür dilemiş:

-Affet beni tavşan kardeş. Biliyorum sizlere ve özellikle sana karşı çok kötü davrandım. Söylenmeyecek sözler söyledim ama inan şimdi çok pişmanım. Bir daha sizlere öyle sözler söylemeyeceğim, demiş.

Tavşan maymunun gerçekten pişman olduğunu görmüş. Maymunu daha fazla üzmemek için de ona yardım etmeye karar vermiş:

-Bakıyorum ki sen artık akıllanmışsın maymun kardeş. Buna sevindim bak. Tamam, sana yardım edeceğim. Şu ağaca çıkayım da şu ipleri kemireyim, demiş.

Maymun bir sevinç çılgılığı atarak:

-Beni burada yalnız bırakmayacağını biliyordum. Sen çok iyisin tavşan kardeş. Sen çok iyisin.

Tavşan biraz uğraştıktan sonra tuzağın iplerini koparıp maymunu kurtarmış. Hem de maymunun alay ettiği o dişleriyle kemirmiş ipleri... Maymun bu durum karşısında sevinç gözyaşları dökerek tavşanla kucaklaşmış. Ve artık bir daha kimseyle alay etmeyeceğine söz vermiş.

Artık durum tatlıya bağlanmış. Tavşan da maymunu pikniğe davet etmiş ve:

-Gel şimdi seninle şu pikniğe gidelim. Arkadaşlar senin bu sözlerini duyunca çok sevinecekler, demiş.

-Ben gelmesem olmaz mı?

-Niyeymiş bakalım?

-Yani onlar beni sevmiyor da..

-Onlar seni sevmemesinin sebebi senin alaycı tavırlarındı. Artık bunu yapmayacağın için de seni çok seveceklerdir merak etme diyerek cevap vermiş.

Maymun tavşanın bu sözlerinden cesaret alarak pikniğe gitmeye karar vermiş. Beraber pikniğe gelince de tavşan olup biteni anlatmış. Maymun tüm arkadaşlarından tekrar özür dileyip hepsiyle helalleşmiş.

O olaydan sonra da maymunun ağzından tek bir kelime bile kötü söz duyan olmamış. Tüm hayvanlar bu güzel ormanda mutlu bir şekilde yaşamlarını sürdürmeye devam etmiş gitmiş..

Konu: ALAY ETMEK

Tür: Şiir

ALAY

Yazık olsun onlara,
Alay edip dururlar.
Her şeyi yaratana,
Nasıl da unuturlar.

Alaycının sonunu,
Pek iyi görmez Kur'an.
Kâr kalmaz yanlarına,
Vardır kötü bir mekân.

Alay edip durduğun,
Nedir ey insan senin?
Alay edenin sonu,
Hüsrandır sen bilesin.

Ağzından her çıkanı,
Aman söylemeyesin.
Dikkat et kalp kırmalar,
Sözle başlar bilesin!

Lakap takmak kötüdür,
İnsanları incitir.
Bunları yapmayı,
Allah da sevindirir.

Allah'ın sevdiği kul,
Olmak çok zor değildir.
Dikkat edip sözlere,
Önce düşünmelidir.

Eğlenmekse niyetin,
Başka yol bul kendine.
Şeytana sen uyup da,
Kendini heder etme.

Kur'an senden istiyor,
İyi insan olmanı.
Oku ve anla sen de,
İhmal etme Kur'an'ı.

Örnektir bizim için,
O güzelim peygamber.
Öğren hadislerini,
Sonra yap birer birer.

Neler Öğrendik?

- Alay etmek kötü bir davranıştır.
- Dinimize göre alay etmek yasaklanmıştır.
- Alay eden kimse toplum tarafından hiç sevilmez.
- Alay etmek kul hakkına girer.
- Hakkını aldığımız bir kimseden kesinlikle helallik dilenmelidir.
- İyi olan insanları hem Allah, hem de tüm insanlar sever.
- Tövbe etmek, kötü bir davranıştan vazgeçmek demektir.

Konu: KİBİRLENMEK

Tür: Hikâye

KÖYLÜ KADIN ³⁶²

Genç kız, el aynasında makyajını kontrol etti; "-Gayet iyi." dedi. Güzelliğinden emin-di. Çevresindeki erkeklerin pervane olmasından zaten biliyordu güzel olduğunu. Hayatın tadını çıkararak, rahat yaşayan biriydi.

Cep telefonu çaldığında, akşam arkadaşlarıyla hangi eğlence yerine gideceğine karar vermeye çalışıyordu. Telefondaki numaraya baktı, arayan annesiydi.

- Alo. Kızım, nasılsın?

- İyiyim anne. Ne oldu?

- Sana bir sürprizim var.

- Sürpriz mi?

- Evet. Çok eski bir arkadaşım, dostum şehrimize gelmiş..

- Eee kimmiş.

- Kim olduğu sürpriz. Fakat onu senin almanı istiyorum.

- Ben mi?

- Evet, senin iş yerine yakın olan parkı biliyormuş. Parka gitmesini ve seninle buluşmasını söyledim. Senin de parka gidip onu almanı istiyorum.

- Anne, ben böyle şeyleri sevmem, kendin halletsen.

- Kızım 1-2 saatlik bir işim var. Ayrıca seni bebekliğinden tanıyan bir arkadaşım. Seni görünce mutlaka çok sevinecektir.

- Amaaan. Peki peki. Nasıl tanıyacağım.

-Evden çıkarken üzerine giydiklerini tarif ettim. O parkta bazı oturaklar piknik masası şeklinde. Parkın sinema tarafı girişindeki ilk piknik masasına otur. O gelince seni bulacak.

-Tamam anne.. Tamam.

- Kızım senden her gün mü bir şey istiyorum. Üniversiteyi bitireli, hele de işe gireli bir fatura yatırmaya bile göndermedim.

- Hemen darılma, tamam dedim ya.

O nasıl tamam demekse. Neyse, hadi o zaman, izin al da çık, bekletme. Ben de işlerimi

362 www.kadinlarkulubu.com/archive/ders-cikarilmasi-gereken-bir-hikayet2039.html+kibirle+ilgili+hikaye&hl=tr&ct=clnk&cd=49 (06-04-2007)

bitirip hemen geleceğim.

Genç kız, izin alıp çıktı. Kısa bir yürüyüşten sonra parka vardı. Bu parkta daha önce hiç oturmadığını fark etti. Arkadaşlarıyla hep paralı, lüks eğlence yerlerine giderlerdi.

Annesinin tarif ettiği, girişteki ilk masayı buldu, boş olan kısmına oturdu. Masanın diğer tarafında bir köylü kadınla, küçük kız oturuyordu. Onlarla aynı yerde bulunmaktan utandığını hissetti. "-Annemin arkadaşı çabucak gelse de, şunlardan kurtulsam" diye düşündü.

Köylü kadın çekinerek seslendi;

- Afedersin kızım, bir şey sorabilir miyim?

"Kızım" diye seslenmesi iyice sinirlerini bozdu.

- Ne var, adres mi soracan! ..

Sert çıkış karşısında kadın sesini alçalttı;

- Hayır kızım, başka bir şey soracaktım.

- Sizin gibi cahiller ya adres sorar, ya para ister.

Köylü kadının kızaran yüzüne aldırmadı bile. O sırada şık ve lüks giyimli, orta yaşlı bir kadının uzaktan yaklaştığını gördü.

"-Nihayet." diye düşündü. Ayağa kalkıp kadını karşılamaya çalışırken, kadın yanlarından geçip gitti. Somurtarak geri oturdu.

Yanındaki küçük kıza daha sıkı sarılmış köylü kadının gözünden bir damla yaşın süzülüğünü gördü. Kadın gözyaşını saklamak için diğer tarafa dönünce bir yüzündeki büyük yanık izi görüldü. Genç kız manalı manalı güldü;

- Bak kolayca gözyaşı dökabiliyorsun, yüzünde de çirkin bir yanık izi var. Burda ne bekliyorsun geç bir köşeye aç mendilini ağla. Fakat ağlamayla benden bir şey koparacağını sanma, tamam mı?

Kadın dayanamadı;

- Cahil deyip duruyorsun. Ne cahilliğimi gördün. Tanımadığım bir kadına, torununun yanında hakaret mi ettim! .

- Oooo... Laf yapmayı da biliyormuş

-Anlaşıldı kızım, sen üniversite bitirmiş, çok şey öğrenmiş olabilirsin ama insanlıktan sınıfta kalmışsın.

Yaşlı kadın, küçük kızını alıp masadan kalkarken, boşalan yere doğru şık giyimli bir kadın yaklaştı. Cevap vermek için hazırlanan genç kız zengin giyimli, şık kadını görünce uzaklaşan yaşlı kadına cevap vermekten vazgeçti. Yaşlı kadın geriye bakmaya çalışan küçük kızın başını eliyle engelledi.

Bir süre sonra, genç kızın annesi parkta yanına geldi.

- Merhaba kızım, Zeynep teyzen nerde?

- Kimse gelmedi anne. En son bir bayan geldi, yanıma oturdu. O da sadece dinlenmek için gelen biriymiş.

- Allah Allah! ... Giyindiklerini çok iyi tarif etmişim, seni nasıl bulamadı anlamadım. Yanında küçük bir kız olacaktı.

Genç kız bir an durakladı.

-Küçük bir kız mı?

- Evet

- Anne! . Biz zengin, kültürlü insanlarız. Herhalde arkadaşın da zengin, kültürlü biridir, değil mi?

- Kültürsüz değil ama zengin değil.

- Sakın bana köylü bir kadın olduğunu söyleme.

- Köyden gelen kadına ne denir ki! .

- Oh. iyi iyi, köylü kadınları karşılamaya beni gönderiyorsun.

- Kızım, o kadına bir borcumuz vardı. O zamanlarda borcumuzun karşılığı bir şey veremedik. ' - Gün gelir, bir ihtiyacım olduğunda, ben kapınızı çalarım'. Dedi ve işte bu gün kapımızı çaldı.

-Ne istiyormuş?

- Torununu okutmamızı istiyor. Baban şimdi arabayla gelip hepimizi alacak, kayıt için okula götürecektir.

- Anne, o köylü kadına ne borcun olabilir ki, anlayamadım?

Annesi, kızının öfkeli ses tonuna dayanamadı;

- Kızım, sen bebekken biz köydeydik.

- Eee..

- Sana yıllar önce bahsetmişim, köydeyken evimiz yandı, biz de inekleri, atları, tarlaları neyimiz varsa hepsini satıp köyden göçtük, demiştim.

-Evet, hatırladım.

- O yangınla ilgili bir ayrıntıyı, seni üzülebilir veya seni evde yalnız bıraktığımız için darılabilirsin korkusuyla anlatmamıştık.

-Herhalde şimdi anlatacaksın.

- Baban evde yoktu, ben de su doldurmaya köy pınarına gitmişim. Lodos mu ne diyorsunuz, işte o rüzgâr bazen ters esiyormuş, yukardan aşağı filan. Sen beşikte uyuyorken rüzgâr bacadan içeri esince közler ocaklıktan tahtalara sıçramış, yangın başlamış. Pınar yerinden dumanları görüp koştuğumda alevler her yeri sarmıştı. Birazdan yıkılacak gibi görünen eve yine de girmek için atıldığım

anda Zeynep teyzen kucağına seni almış olduğu halde dışarı fırladı. O sahneyi hiç unutamam; onun kucağından seni aldığımda o çığlıklar atıyordu.

-Niçin?

- Seni kurtarıırken, sağ tarafı yanmıştı. Gelince görürsün sağ yanağında ağır bir yanık izi var. Çok acı çekti çok. Dur ağlama, seni bu kadar üzeceğini bilmiyordum. Tamam, kızım, ağlama artık. Hah! .. Baban da geldi. Fakat Zeynep teyzen hala bizi bulamadı.

Konu: KİBİRLENMEK

Tür: Fabl

ÜÇ KAFADAR

Her hayvanın neşe içinde yaşayıp güzel dostluklar kurduğu güzel bir orman varmış. Bu orman öylesine güzelmış ki her gören bu ormanın güzelliğine vuruluyormuş. Yeşilin her tonunun mevcut olduğu bu ormanın güzelliği dillere destan olup diyar diyar anlatılır olmuş.

Bir hayvanın bir işi olduğu zaman diğer hayvanlar hemen yardımına koşar ve işi birlikte hemen bitirirlermiş. Eğer birisinin bir düğünü olursa onu o sevinçli günlerinde yalnız bırakmayıp hep birlikte olur ve doyusıya eğlenirlermiş. Sıkıntısı olan bir hayvan olduğunda da her hayvan elinden geleni yapar ve onu bu sıkıntılı günlerinde yalnız bırakmazlarmış. Onlar da sevinçlerin paylaşıldıkça arttığını ve sıkıntıların da paylaşıldıkça azalacağını çok iyi biliyorlarmış

İşte Allah'ın istediği böyle bir kardeşlik içinde yaşayan bu hayvanların canını sıkıan olaylar da varmış tabi. Bu can sıkıcı olay kendi aralarında üç tane de kibirli arkadaşlarının olması imiş. Bu hayvanlar aslan, papağan ve baykuşmuş. Bu hayvanlar kendi sahip oldukları özelliklerle öyle övünürlermiş ki arkadaşlarından kendilerini çok farklı görürlermiş. Bu yüzden ormanda pek arkadaşları yokmuş ve bu üçü hep birlikte gezermiş.

Aslan kendinin ormandaki tek güçlü hayvan olduğunu söyler dururmuş. Fırsatını her bulduğunda da bu gücünü göstermekten büyük zevk duyarılmış.

-Var mı benden güçlüsü, varsa çıksın karşıma! Diye de diğer hayvanlara meydan okurmuş.

Papağan da bu ormandaki en güzel hayvanın kendisi olduğuyula övünürmüş. Gerçekten de ormanda onun gibi güzel ve canlı renkleri olan tek kuş o imiş. Bunun için papağan da her zaman elinde bir aynayla gezer ve her saat başı aynaya bakarak:

-Ben de çok güzelim yaaa! Diyerek kendi güzelliğiyle övünürmüş.

Baykuş da ormandaki en bilgili hayvanın kendisi olduğunu söylemiş. Eline geçen her kitabı okur ve gittiği her yere de bir kitabını mutlaka götürürmüş. Diğer hayvanlarla konuşurken de bilgisinin çok olduğunu göstermeye çalışıp:

-Siz bilmezsiniz ama...diye başlayıp konuşurmuş.

İşte bu güzel ormanda bu hayvanlar bu övünmelerinden dolayı pek sevilmezmiş. Çünkü bu hayvanlar ormandaki diğer arkadaşlarını hep küçümserlermiş. Bu sebeple de bu üçü sadece kendi aralarında iyi geçiniyorlarmış. Gerçi üçünün geçindiğini söylemek de pek doğru olmaz. Çünkü bu üç kibirli arkadaş bir araya geldiklerinde de her zaman kendilerini ön plana çıkarmaya çalışıyorlarmış. Ama diğer hayvanlar bunlarla arkadaşlık etmediği için de mecburi olarak hep üçü gezer ve beraber oyun oynarlarmış. Bu üç arkadaş da birbirlerine kendi aralarında lakap takmışlar. Aslana “Güçlü”, papağana “Süslü”, papağana da “Bilge” diyorlarmış.

Bu üç kafadar yine bir araya gelmiş ve ormanda bir gezintiye çıkmışlar. Beraber dağ tepede demeden gezmişler, çeşitli oyunlar oynamışlar ve gülp eğlenmişler. Giderlerken yol üstünde bir kunduzun ailesiyle birlikte evlerini tamir ettiğini görmüşler. Fakat bu kunduz ailesi evleri için gerekli olan kütüğü bir türlü kaldıramıyormuş. Dört kişiden oluşan kunduz ailesi uğraşmalarına karşın bunu kaldırmakta çok zorlanmışlar. Baba kunduz:

-Ben yardım etmeleri için birkaç hayvanı çağırayım, demiş.

Bizim üç kafadar da bu olup biteni bir kenarda izlemekteymiş. Aslan hemen atılarak:

-Kunduz kardeş başkasını çağırmana gerek yok. Burada ben varım, demiş.

Kunduz ne diyeceğini şaşırmış. Aslanın kendilerine güç gösterisi yapacağını bilmesine karşın onu kırmamak için bu teklifini kabul etmiş.

Aslan diğer kunduzların bir kenara çekilmesini, bu kütüğü tek başına kaldırabileceğini söylemiş. Aslan dediği gibi de yapmış kütüğü tek hamlede hiç de zorlanmadan kaldırıp istenilen yere koyuvermiş.

-Bu ormanda benim gibi güçlüsü yoktur.

Demeyi de ihmal etmemiş tabi. Aslanın bu sözlerine papağan ve baykuş da gülperek katılmışlar. Ve kunduz ailesine küçümser bir eda ile bakmışlar.

Kunduz ailesi papağan ve baykuşun gülüşleri arasında aslana yine de teşekkür etmişler.

Tam o sırada olayı izlemekte olan yaşlı geyik:

Gücünle övünme sen,

Gün olur gücün biter.

Sen şükürünü yapmazsan,

Gücün bir gün senden gider.

Yaşlı geyik işte hep böyle şairane sözler söylemiş. Bu yüzden ormandaki hayvanlar ona şair derlermiş. İşte aslana da bu şekilde sözler söylemiş, fakat bu sözler üç kafadarın hiç hoşuna gitmemiş.

Şair geyiğe bir şey diyemeden oradan ayrılmışlar. Bundan sonra yollarına yine devam etmişler. Aslan yol boyunca Süslü'ye ve Bilge'ye geçmişte yaşadığı zorlukları ve nasıl başardığını anlatıp durmuş.

Bu üç kafadar karınlarını acıktığını hissedip bir çeşmenin başında karınlarını doyurmayaya karar verirler. Yanlarına aldıkları yiyeceklerden bir şeyler atırdıktan sonra çeşmeden de buz gibi bir su içerler. Bir öğle uykusunun iyi geleceğini söyleyip büyük bir sedir ağacının altında uyumaya karar verirler.

Gerçekten bu öğle uykusu onlara iyi gelmişti. Üçü birden kısa bir sürede uykuya dalarlar. Tam uykularının en derin anlarında bir sesle irkilirler. Uyandıklarında bu seslerin çeşme başında tartışan bir fil ve tilki yavrusundan geldiğini görürler. O kadar sesli bir şekilde tartışmaktadırlar ki orada olup biteni merak edip onların yanına giderler. Olay kısa bir süre sonra aydınlanmıştır. Bu minik hayvanlar öğretmenlerinin okulda verdiği bir ödevi tartışmaktaymış. İki hayvan da doğrunun kendi söyledikleri olduğunu söyleyip diğerine karşı üstünlük kurmak istiyormuş. Ödev Müslümanların kiblesinin neresi olduğunu araştırmakmış. Fil Mekke olduğunu savunurken tilki de Medine olduğunu savunuyormuş.

Olayı izleyen Bilge Baykuş bir kahkaha patlatmış. Öyle bir kahkahaymış ki bu minik fil ve tilki de birden seslerini kesip baykuşun neden güldüğünü anlamaya çalışıp birbirine bakışmışlar. Baykuş bir müddet sonra onlara dönüp:

-Tartıştığınız konuda ikinizin dedikleri yanlıştır. Siz bilmezsiniz tabi buna şaşırmadım. Müslümanların kiblesi Kâbe'dir. Kâbe'de Mekke'dedir. Diyerek bir kahkaha daha patlatmış. Bilge baykuşun bu kahkahasına bu sefer Güçlü aslan ve Süslü papağan da eşlik etmiş tabi.

Fil ve tilki ne diyeceğini şaşırmışlar ve bir şey diyemeden sessizce çekip gitmişler.

Bu esnada nerden geldiğini bilemedikleri şair geyik çıkmış karşılına. O bu sefer de baykuşa dönerek:

Güvenme sen bilgine

Senden âlim Allah var

İstese senden bilgilerini

Bir anda alır atar.

Demiş. Bu sözlere baykuşun çok canı sıkılmış ama yine de bir şey söyleyememiş.

Bu üç kafadar yine yollarına devam etmişler ve gide gide bir deniz kenarına gelmişler. Burada çamur içinde oynayan bir manda yavrusu görmüşler. Süslü papağan hemen manda yavrularının yanına gitmiş ve onların bu çamurlu haliyle eğlenmeye başlamış:

-Zaten siz çok çirkinsiniz. Bir de bu çamurlu halinizle çok kötü olmuştunuz, demiş ve kendinin denizde oluşan yansımasına bakarak

-Ben de çok güzelim yaaa!.. Diyerek alaycı bir gülümsemeyle tekrar manda yavrularına bakmış.

Manda yavruları utanmış ve çamurlu halleriyle hemen oradan uzaklaşmışlar. Bunu gören Güçlü aslan ve Bilge papağan da arkalarından gülüp eğlenmişler. Tam bu esnada yine şair geyik görünmüş. Tabi bu sefer de papağana söylemiş sözlerini:

Güzelliğine güvenip,

Fazla kibirlenmeyesin.

Bunlar sende emanet,

Aman iyi bilesin.

Papağan dayanamamış:

-Bizi niye takip edip duruyorsun şair geyik. Sen işine gitsene. Bizi sen de çekemiyorsun, onun içinde kendince bize bir şeyler diyorsun işte, demiş.

Bu sefer geyik bir şey söylememiş ve sessizce gitmiş. Geyik gidince Bilge baykuş:

-Arkadaşlar siz boş verin şair geyiği. İşte o da bizi çekemiyor. Haydin hep birlikte bir sandal keyfi yapalım. İleride küçük bir adacık var oraya gidelim, demiş.

Bilge papağanın bu fikrine aslan ve papağan da katılmış ve hemen bir sandal bularak yola çıkmışlar. Sandalın küreklerini aslan tek başına çekiyormuş. Öyle ya o çok güçlüydü.

Bilge papağanın dediği adacık ilerde görünmüş. Görünmüş görünmesine de bu arada birden fırtına kopmuş. Sandal bir ileri bir geri gitmeye başlamış. Baykuş ve papağan da uçmak isteseler de kuvvetli esen fırtına onların da uçmalarına engel olmuş.

Aslan da sandalın küreklerini çekmekte zorlanır olmuş ve baykuştan ve papağandan

yardımlı istemiş. Onlar da pek beceremeseler de aslana yardımlı etmeye çalışmışlar. Zira ölümlü burun buruna gelmişlerdir. Bu arada kuvvetli esen fırtına papağanı sandalın bir kenarına fırlatır ve papağanın kanadını kırar. Papağan acılar içerisinde kıvrılırken adacığa da gelmişlerdir artık.

Üç kafadar olup biteni anlamaya çalışıyorlarmış. Zira bu fırtınadan sandalları da zarar görmüştür ve bu sandalla geri dönmeleri de mümkün değildir. Üçünün ağzını da bıçak açmıyormuş. Ne yapacaklarını düşünmüşler. Yapacakları tek bir şey kalmış o da ormana gidip diğerk hayvanlardan yardımlı istemek.

Üç kafadar bu karara varmışlar. Ve fırtına dinince baykuşun ormana gitmesine karar vermişler. Çünkü sandal tahrip olduğu için aslan sandala binemez, papağanın da kanadı kırıldığı için uçamazdı. Geriye bir tek baykuş kalıyordu.

Ve fırtına dinmiş. Baykuş da yardımlı istemek için arkadaşlarını adacık da bırakıp ormana doğru uçmaya başlamış. Kısa bir süre sonra ormana gelmiş ve yol üzerinde kunduz ailesini görmüş. Kunduz ailesi bu sefer de esen fırtınadan zarar gören evlerini tamir etmeye çalışıyormuş. Baykuş mahcup bir halde yanlarına yaklaşır:

-Kolay gelsin kunduz kardeş, demiş.

Kunduz bu duruma şaşırılmış. Çünkü böyle bir şeyi bu güne kadar baykuştan hiç duymamıştır. Bu şaşkınlığını belli eden bir ses ve tonlamayla:

-Sağ olasin Baykuş kardeş, sağ olasin! Demiş.

Baykuş bir müddet bakınmış kalmış fakat bir şey söyleyememiş. Öyle ya sabah buradan geçerken kunduzla eğlenmişlerdi. Ondan yardımlı etmek zor geliyordu ama başka çaresi de yoktu.

-Şeyyy!.. Diye bir şeyler söylemeye çalışsa da sözlerinin gerisini getiremedi.

Kunduz durumu anladı ve işini bırakıp baykuşun yanına geldi. Galiba bir sıkıntın var baykuş kardeş, dedi. Baykuş da utana sıkıla

-Evet, dedi. Fakat nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum.

-Sen söyle bir hele. Bir çaresine bakarız.

-Şeyyy!.. Biz aslan ve papağanla ilerideki küçük adacığa gezmeye gitmiştik de..

-Eeee!.

-Fırtınadan sandal tahrip oldu ve papağanın kanadı kırıldı. Arkadaşlarım orada kaldı ve

yardıma ihtiyaçları var. Ben de senden yardım istemeye gelmiştim. Der bizim baykuş utana sıkıla..

Kunduz bir an durur. Şeytan ona hemen:

-Boş ver... Onlara yardım falan etme. Onlar seninle alay etti diye vesvese verir. Kunduz Şeytanın bu vesvesesine bir an kulak vermek istese de baykuşun bu çaresiz hali iini acıtır.

-Tamam, baykuş kardeş ben sandalımı alıp hemen geliyorum sen onların yanına git der.

Baykuş teşekkür ederek geri gider ve arkadaşlarına olup biteni anlatır ve birlikte kunduzu beklemeye başlarlar.

Çok vakit geçmeden ileride bir sandal belirir. Evet, bu kunduzun sandalıdır. Fakat bir de ne gørsünler fil, manda ve tilki kunduzla beraber geliyormuş. Hep birlikte bir sevinç çığlığı atmışlar. Kunduzun sandalı adacığa yanaşmış ve hep birlikte getirdikleri malzemeyle tahrip olan diğer sandalı tamir etmişler. Papağanın kırılan kanadını da sargı beziyle sarıp pansuman etmişler.

Ve hep birlikte iki sandal arka arkaya ormana gelmişler. Ormandaki hayvanlar kendilerine zor durumlarında yardım etmiş ve yalnız bırakmamışlardır. Bu olay bu üç kafadara büyük bir ders olmuş. Kibirlendikleri özelliklerini Allah'ın dilerse hemen alıvereceğini görüp tövbe etmişler. Ve bir daha kibirlenmemişler. Ormandaki hayvanlarla kardeşçe yaşamaya devam etmişler. Onların değişmesi ormandaki tüm hayvanı çok mutlu etmiş. Ve sıkıntıya düştüklerinde aslana koşup, bilmedikleri bir Şey olduğu zaman da baykuşa müracaat ediyorlarmış. Papağan da baykuşla birlikte ormandaki minik hayvanları eğitmeye başlamış. Bu ormandaki yaşam da böyle devam etmiş gitmiş...

Konu: KİBİRLENMEK

Tür: Şiir

KİBİRLİ KEDİ

Evvel zaman içinde,
Kibirli bir kedi varmış.
Süt beyazca tüyleri,
Güneşte parıldarmış.

Dünyadaki en güzel,
Kedicik benim dermiş.
Gerçekten de her kedi,
Eline su dökemezmiş.

Kediler arasında,
Farklı havası varmış.
Bu güzelliğini,
Sanki kendi yaratmış.

Layık görmez kendini,
Bulunduğu çevreye.
“Gitmeliyim Buradan” der,
Bilmediğim yerlere.

Az gidip uz gidince,
Bir çöle düşer yolu.
Susuzluktan ölecek,
Bulmazsa bir yolunu.

Bakar ama nafiye,
Hiç su yoktur etrafta.
Güzel tüyleri solmuş,
Çölde bu toz toprakta.

Takâti kalmamıştır,
Bu kibirli kedinin.
Yığılmış kalmış çölde,
Ağlamış derin derin.

Bu eşsiz güzelliği,
Ona fayda vermedi.
Çölde son nefesini,
Çirkin haliyle verdi.

Hikâyeden ibret al,
Olma sen de kibirli.
Her şeyi veren Allah,
Gün gelince alır geri.

Neler Öğrendik?

- Kibir, kendini diğer insanlardan büyük ve üstün görmek demektir.
- İnsan genellikle başarısı, bilgisi, güzelliği vb. gibi konularda kibirlenmektedir.
- İlk kibirlenen kişi şeytan olmuştur.
- Kibir insanı kötü olan davranışlara yönlendirebilir.
- Kibir Allah'ın ve Hz. Muhammed'in sevmediği bir davranıştır. Allah ve Hz. Muhammed kibirlenmeyen insanları sever.
- İnsanın sahip olduğu özellikler, kendisinde birer emanettir.
- Şeytan bizleri sevmediği için bize hep kötü şeyler söyler. Onun için onun söylediklerine uymamalıyız.
- İnsan sahip olduğu güzellik, mal, makam, güzellik, bilgi vb. gibi özellikler ile kibirlenmemeli ve bunları verdiği için Allah'a şükretmelidir.
- Kibirli olan kişilerin arkadaş çevresi de az olur.
- Zor durumda olan insanlara yardım etmeliyiz.

Konu: KÖTÜ ZANDA BULUNMAK

Tür: Hikâye

KOLYE

Öğretmen ders zili çalınca sınıfa girmiş ve sınıf defterini doldurmaya başlamıştı. Sıra yoklamayı almaya gelince şöyle bir sınıfa göz gezdirdi. O an Belma'nın sınıfta olmadığını görünce başkana sordu:

-Belma hasta falan mı yoksa? Derse gelmemiş.

-Bilmiyorum hocam, ama dün hasta değildi. Bu gün niye gelmediğini bilmiyorum.

Tam bu esnada sınıf kapısı çalındı ve içeri Belma girdi. Öğretmen:

-Hımm!.. İyi insan lafın üzerine gelirmiş, dedi ve gülümsedi.

Belma bir işi olduğu için geç kaldığını söyleyip öğretmeninden izin istedi ve yerine oturdu. Sonra da öğretmen yoklama işini tamamlayıp derse başladı.

Belma yerine oturmuştu oturmasına da çok sevinçli gözükiyordu. Sevinçten gözlerinin içi parlıyordu. Çok çalışkan bir öğrenci olmasına karşın kendini bu derse pek verememişti. Ders boyunca çantasını kucağından indirmeyip dersi o şekilde dinlemiştir. Buna pek ders dinlemek denmezdi ya..

Bu durum öğretmenin de gözünden kaçmamıştı. Teneffüs zili çaldığında Belma'nın yanına giderek:

-Hayırdır Belma. Bu gün çok neşelisin, hem dersi de hiç dinlemedin, dedi.

Öğretmenin bu sözleri karşısında Belma mahcup olmuştu. Bir an ne diyeceğini bilemedi. Sonra:

-Şeyy öğretmenim.. Çok sevinçliyim de o yüzden.

-Hımm sebebini merak ettim bak. Neymiş seni bu kadar sevindiren bakayım. Yoksa Cennet'ten müjde falan mı aldın kız.

Öğretmenlerinin bu sözlerini duyan öğrenciler bir kahkaha attı. Belma da o sırada çantasını açtı ve içinden bir kutu çıkardı. Sonra:

-İşte bunun için seviniyorum, dedi ve kutunun içinden çok güzel bir kolye çıkardı.

Kolyeyi gören arkadaşları:

-Çok güzeeeeel! Diye hayran bir nida atınca öğretmenleri:

-Gerçekten de güzelmiş. Demek bizim ders bu kolyenin gümbürtüsüne gitti.

Öğretmen şakacı bir insandı. Öğrencilerle hoş sohbetler eder ve onlar bazen böyle takı-
lırdı. Bu sözler karşısında tekrar utanan Belma:

-Evet öğretmenim bu babamın hediyesi. Bu gün derse gelirken bana bir sürprizi olduğu söyleyip beni bir dükkâna götürdü. Gittiğimiz yer benim geçenlerde beğendiğim, fakat alama-
dığım bu kolyenin satıldığı dükkândı. İşte babam da bana sürpriz yaparak bu kolyeyi aldı.
Zaten derse de onun için geç kalmıştım, dedi.

Öğretmeni kolyeyi güzel günlerde kullanması dileğinde bulunup sınıftan ayrıldı.

Öğretmenin sınıftan ayrılmasıyla birlikte birkaç tane kız da Belma'nın başına toplandı.
Hepsi kolyenin çok güzel olduğunu söylüyordu. Sıra arkadaşı olan Çiğdem, Belma'nın bu
kolyesini eline alarak bir iç geçirdi.

-Evet o kolye, dedi.

-Hangi kolye? Diye sordu Belma.

-Şu köşedeki dükkânın vitrinde gördüğüm kolye, öyle değil mi?

-Evet, bunu oradan aldık. Ne oldu da?

-Hiç ya, bir şey olmadı. Ben de bunu görünce çok beğenmişim de. Fakat bunu alacak
kadar param olmadığı için de sadece bakmakla yetinmişim. Şimdi bunu görünce şaşırdım o
kadar.

Onlar bu kolyeye bakarken ders zili çalıp öğretmenleri çoktan girmişti bile. Bunu öğ-
retmen kendilerini uyarınca fark ettiler. Diğer kızlar hemen yerine geçti. Belma da aceleyle
kolyeyi çantaya koyup ders kitabını çıkardı. Bu dersi iyi bir şekilde dinlemişti.

O gün dersler çabucak bitivermişti sanki. Belma son zil çalar çalmaz evinin yolunu tut-
tu. Evleri okula pek uzak değildi. Fakat yine de Belma' yı sabahları babası arabayla bırakı-
yordu. Ders bitince de Belma arkadaşlarıyla yürüyerek eve gidiyordu.

Eve gelince önce biraz dinlendi. Sonra da ödevlerini yapmak için masasına oturdu.
Çantasından kitap ve defterlerini çıkarttı. Sonra kolyenin kutusu ilişti gözüne. Onu da eline
aldı ve dolabına koymak için ayağa kalktı. Evet, kutuya uzun uzun baktı. Uzun zamandır iste-
diği kolye işte elindeydi artık. Artık özel günlerde takabileceği çok şık bir kolyesi vardı.

Belma bunları düşününce bir kez daha sevindi. Dolabına koymadan önce son bir kez

daha kolyeye bakmak geçti içinden. İşte onun için son kez kutuyu bir kere daha açtı. Fakat o da ne? Belma birden çok şaşırıldı. Kutunun içinde kolyesi yoktu. Nasıl olurdu. Kendi eliyle kolyeyi kutusuna koymamış mıydı? Birden aklına çantasının içine bakmak geldi. Evet, kutunun içinden çantasına düşmüş olabilirdi kolyesi. Onun için çantasındaki tüm kitap ve defterlerini büyük bir hızla çıkartmaya başladı. Sonuç: Hüsrân.

Evet, ne yazık ki çantasını tamamen boşaltmasına rağmen kolye çantadan da çıkmamıştı. Bunu gören Belma ağlamaya başladı.

Biraz sonra hıçkırıklar içinde ağlayan Belma'nın yanına annesi çıkageldi.

-Hayırdır kızım ne oldu?

-Kolyem, kolyem kaybolmuş anne.

Annesi boş kutuyu görünce durumu anlamıştı. Annesi de çantasına bakmak istemişti ama Belma'nın orayı da boşalttığını görünce:

-Ne yapalım kızım, belki sınıfa falan düşürmüşsündür. Yarın gidince bakarsın artık. Tamam mı?

Bu sözleri duyan Belma ağlamayı kesmişti. Evet, kolyeyi sınıfta düşürmüş olabilirdi.

-Doğru, ben en iyisi yarın bir de sınıfa bakayım, dedi.

Sonra lavaboya gidip elini ve yüzünü yıkadı. Bu sözler bir an olsun kendisini teselli etmişti. Sonra mutfaktaki annesine yardım etmeye gitti. Akşam Belma'nın babası da durumu öğrenince, o da sınıfta düşürmüş olabileceğini söyledi.

Belma o gece geç vakte kadar uyumamıştı. Çok istediği kolye daha sabah elindeydi. Ama şimdi kolyesinin nerede olduğunu bile bilmiyordu. Belma bu düşünceler arasında uykuya daldı.

Sabahleyin Belma hemen okulun yolunu tuttu. O gün okula yürüyerek gitmek istemişti. "Belki kolyeyi yolda düşürmüşsem bulabilirim" demişti babasına. Onun için yol boyunca kolyesini aradı fakat nafile... Son bir umudu kalmıştı o da okul. Okulda bulma ümidiyle adımlarını sıklaştırdı. Kısa bir süre okuluna geldi.

Hemen sınıfına gitti. Daha vakit erken olduğu için sınıfta kimse yoktu. Belma da çantasını sırasına koyup kolyesini aramaya başladı. Tüm sıraların altına, dolaba vs. sınıfın her köşesine bakmıştı ama kolyesini burada da bulamadı. Evet, son ümidi de boşa çıkmıştı. Belma ümidini yitirince sırasına oturup ağlamaya başladı.

Sınıfa ilk gelen sıra arkadaşı Çiğdem oldu. Belma'nın ağlayışlarını görünce hemen yanına giderek sebebini sordu.

-Çok üzüldüm, dedi Çiğdem.

Belma ona her yerde aradığını fakat bulamadığını söyledi. Çok sevdiği bir arkadaşını bu halde görmek Çiğdem'i de üzmüştü. Bir çaresini düşünmeye başladı. Sonra birden:

-Hatırlıyor musun, dün biz senin kolyene bakarken öğretmenimiz gelmişti de sen de aceleyle kolyeni çantaya koymuştun. Bir de benim çantama bakalım, belki o an aceleyle benim çantama koymuş olabilirsin.

-Sanmıyorum, dedi. Ama bakmaktan ne kaybederlerdi ki!

Çiğdem çantasını hemen boşaltmaya başladı. O an Belma da ağlamasını keserek arkadaşına yardımcı oldu. Fakat kısa bir süre sona bu ümitleri de boşa çıktı. Kolye orada da çıkmamıştı.

Bu esnada diğer sınıf arkadaşları da sınıfa gelmeye başlamışlardı. Bu durumu öğrenince onlar da üzüntüsünü dile getirdiler. Bir arkadaşı Belma'ya:

-Belma sen her yeri araştırdığını fakat bulamadığını söylüyorsun. O zaman tek bir sonuç ortaya çıkıyor. O da senin kolyeni birisi çalmış, dedi.

Belma hiçbir arkadaşını hırsızlıkla itham etmek istemiyordu. Bunu duyunca:

-Olmaz böyle bir şey. Bizim arkadaşlar hırsızlık yapmazlar. Olsa olsa ben yolda giderken düşürmüştümdür, dedi.

Bu esnada öğretmenleri de derse girince konuşmayı kesmişlerdi. Belma o gün hiçbir derse tam olarak kendini verememişti. Ders boyunca akli hep bir yerlere gidiyordu. Arkadaşının söylediği zihnini çok meşgul etmişti. Acaba gerçekten kolyesi çalınmış olabilir miydi? Önceleri buna pek inanmak istememişti ama içten içe de belki olabilir diyordu.

Son teneffüs zili çaldığında tüm arkadaşları bahçeye çıkmıştı. Belma çıkmak istemeyip sınıfta kalmıştı. Çünkü canı hiçbir şey yapmak istemiyordu. Sırasında oturmuş ders kitabını rasgele karıştırmaya başlamıştı. Belma dalgınlıkla Çiğdem'in çantasına değmiş olacak ki çanta birden yere düşüvermişti. Belma hemen yere düşen kitapları toplamaya başladı. Fakat o esnada kitapların arasında gözüne bir şey ilişti. Ve kitapları kaldırınca gördüğüne inanamamıştı. Evet! Gördüğü kendi kolyesiydi. Nasıl olurdu? Kendi kolyesi Çiğdem'in çantasında nasıl çıkardı. Oysa sabahleyin Çiğdem çantasına bakmamış mıydı kolye için.

Belma'nın aklına o an Çiğdem'in hırsız olabileceği fikri geldi.

-Evet, sabahleyin çantasına da öylesine baktı. Diye düşündü.

İşte Belma bunları düşünürken ders zili çaldı. O da hemen çantayı topladı ve yerine koydu. Bütün sınıf gelmişti. Ders başladıktan sonra Belma ders boyunca Çiğdem'i düşündü. Nasıl olur da böyle bir şeyi yapardı. Buna inanmak bile istemiyordu. Ama kolyeyi ilk gördüğünde o da kolyeyi çok beğendiğini ve almak isteyip de bir türlü alamadığı kolye olduğunu söylememiş miydi? Evet, işte kolyeyi almayınca da çalmıştı. Sonuç bu kadar basitti. O an Belma'nın aklına ders çıkışında bunu Çiğdem'le konuşmak geldi. Ama konuşma fikrinden vazgeçti. Çünkü o hırsızlığını kabul edecek değildi. Onun için çıkışta tüm sınıf arkadaşlarına bunu söyleyip Çiğdem'i rezil etmeyi düşündü. Fakat sonra bundan da vazgeçti.

-“Bir kolye için bu kadar küçülemem.” Diye düşündü.

Belma bunları düşünürken ders bitiş zilinin çaldığını bile duymamıştı. Bu son dersti. Onu arkadaşı Çiğdem uyardı:

-Belma, duymadın herhalde zil çaldı. Yoksa senin eve gitmeye niyetin yok mu?

Belma Çiğdem'in yüzüne kızgın bir ifadeyle baktı ve ona bir şey söylemeden hemen sınıftan çıktı ve gitti. Çiğdem bu durumu anlamasa da durumu anlayışla karşıladı. Ne de olsa Belma'nın canı sıkılmıştı.

Belma öyle bir hızla eve gitti ki yolda hiçbir arkadaşını görmek istemiyordu. Çünkü en sevdiği arkadaşı kendi kolyesini çalmıştı ve bu duruma çok kızıyordu. Hala kabullenmek istemiyordu.

Akşam evde bu durumu anne ve babasına da açtı. Babasıyla arasında şu konuşmalar geçti. Babası:

-Peki, kızım kolyeyi çalarken Çiğdem'i bir gören olmuş mu?

-Yooo... Hem ne gerek var ki buna. Durum apaçık ortada. Kolye onun çantasından çıktı işte. Hem o da kolyeyi beğenmişti. Ondan başka kim çalabilir ki?

-E peki bunu onunla konuştun mu?

-Hayır, konuşmadım, konuşmam da. Hatta bundan sonra hiç konuşmayacağım onunla.

Babası Belma'nın çok kızgın olduğunu görmüştü. Biraz daha alttan alarak onunla konuşmaya devam etti:

-Bak kızım sen çok kızgınsın şimdi. Öfkeyle kalkan zararlar oturur demişler. Önce bi-

raz sakin ol. Sen en iyisi bu durumu Çiğdem'le konuş. Araştırıp, sorgulamadan hemen kesin bir yargıya varma. Hem Kur'an-ı Kerim' de bize bunu emrediyor. Belki de sizin aranızı bozmak isteyen biri bunu çalıp onun çantasına koymuş olamaz mı? Söyle bana... Bunu öğrenmenin tek bir yolu var o da onunla konuşmak. Hem o senin en iyi arkadaşın değil mi?

-Evet, o benim sınıfta en çok sevdiğim arkadaşım.

-Tamam, işte, böyle biri niçin senin kolyeni çalsın ki? Tamam, o da şeytana uymuş olabilir ama sanmıyorum. Sen en iyisi yarın bu konuyu Çiğdem'le konuş. Tamam mı?

Belma'nın aklı birden allak bullak oldu. Babasının dedikleri kendi yanlısını görmesini sağladı. Araştırıp sormadan hemen nasıl da Çiğdem'i hırsız çıkarmıştı. Bir an bu yaptıklarından utandı. Ve kendisini uyardığı için babasına teşekkür edip odasına yatmaya gitti. Artık kararını vermişti sabah olunca okulda Çiğdem'le konuşacaktı.

Sabah okula bu düşünceyle gitti. Sınıfa girdiğinde Çiğdem'in sınıfta olduğunu gördü. Fazla uzatmanın gereği yok diye düşündü. Hemen konuşmalıydı.

-Çiğdem seninle bir şey konuşmam gerekiyor, dedi.

Çiğdem Belma'nın geldiğini fark etmemişti. Belma'nın bu sözlerini duyunca hemen ayağa kalkarak:

-Ne konuşması? Asıl önce benim sana bir sürprizim var, dedi. Bunları söylerken çok mutlu gözüküyordu Çiğdem. Adeta gözlerinin içi gülüyordu. Belma da sürprizi merak etmişti doğrusu.

-Ne sürpriziymiş bu?

-Tamam, ama önce gözlerini kapat. Tamam mı?

Belma denileni yaptı. Çiğdem da o gözlerini kapatınca Belma'nın eline bir şey bıraktı. Ve:

-Şimdi açabilirsin, dedi.

Belma'nın gözlerini açmasıyla kolyesini ellerinde görmesi bir oldu. Ne diyeceğini şaşırılmıştı. O durumu anlamaya çalışırken, Çiğdem:

-Ne o sevinmedin galiba. Kolye benim çantamdan çıktı. Galiba dün iyi bakamamışız. Bir köşesine takılı kalmış olmalı. Dedim ya sen geçen gün yanlılıkla kolyeyi benim çantama koymuşsun. Ben de bunu akşam fark ettim, dedi.

Belma o an yaptığı hatayı anlamıştı. İşte durum kendi düşündüğü gibi çıkmamıştı. Ken-

di düşüncelerinden dolayı biraz mahcup olmuştu. Nasıl da araştırıp sormadan en sevdiği arkadaşını hırsız yapıvermişti.

Olayın şokunu atlattıktan sonra Çiğdem'e sarıldı. Ona çok teşekkür etti. Ona sarılırken kendinden bir kez daha utandı. Sonra Çiğdem:

-Neyse gözün aydın. Kolyen ortaya çıktı. E peki sen benimle ne konuşacaktın. Kolyen araya girdi ama ben unutmadım, dedi.

Belma bunları duyunca ne diyeceğini şaşırmişti. Sadece:

-“Şeyy!” diyebilmişti. Yok, pek önemli değildi, boş ver. Diye de ekledi.

-Tamam, öyle olsun, dedi Çiğdem.

Ve bu olay böylece kapanmıştı. Belma o gün hiçbir kimse hakkında araştırıp sormadan kötü zanda bulunmanın ne kadar yanlış olduğunu anlamıştı. Bir daha da böyle bir yanlış yapmadı.

Konu: KÖTÜ ZANDA BULUNMAK

Tür: Fabl

TİLKİ VE SANSAR

Tilkiyi o gece uyku tutmamıştır. O da ormanda kısa bir gezinti yapmak için dışarı çıkar. Kendi halinde gezinti yaparken bir ses duyar. Gecenin sessizliğini bozan bu seslerin sansarın evinden geldiğini görür. Hemen bir kenara çekilir ve o tarafa dikkatle bakmaya başlar. Bir karaltının sansarın evinden çıktığını görür. Biraz sonra da bu karaltının sansar olduğunu görür. Fakat merak etmeden de duramaz. Çünkü sansarın elinde de bir poşet vardır. Hemen saklandığı yerden çıkar ve:

-Hayırdır sansar kardeş. Gece gece ne gezersin buralarda? Diye sorar. Sansar tilkinin sözlerini duyar duymaz bir an heyecanlanır. Ve:

-Şeyy... Öylesine çıkmıştım işte. Asıl senin buralarda ne işin var tilki kardeş. Evinden baya uzaklara gelmişsin.

-Evet, sansar kardeş uykum kaçtı da ben de biraz gezince belki uykum gelir diye düşünmüştüm. Neyse ben de gideyim artık. Haydi, iyi geceler.

-Sana da iyi geceler tilki kardeş.

Tilki geldiği yöne doğru gitmeye başlar. Fakat zihni hala karışıktır. Sansarın bu gece vakti niçin dışarıya çıktığını anlayamaz. “Hem elinde de bir poşet vardı. Belli ki bir işi var.” diyerek sansarı takip etmeye karar verir.

Sansarı ardın sıra takip etmeye başlar. Ormanın derinliklerine doğru ilerledikleri zaman sansar bir evin önünde durur ve birden gözden kaybolur. Tilki de fark edilmemek için hemen oradan ayrılır. Fakat merakı bir kat daha artmıştır. Acaba sansar birden nereye kaybolmuştur ve ne yapmaya çalışmaktadır? Kendi kendine “Bunun kokusu sonra ortaya çıkar.” deyip evinin yoluna koyulur..

Tilki sabahleyin geç vakitte uyanır. Gece geç saatte uyuduğu için ancak öğlen vakti uyanır uykusundan. Kalkıp karnını doyurduktan sonra dışarı çıkar. Dışarı çıkınca ormanın meydanında bir kalabalığın olduğunu görür. Orada ne olduğunu merak eder ve olayın içi yüzünü öğrenmek için hemen hızlıca oraya doğru gider. Toplanan kalabalığın yanına geldiğinde yaşlı bir kaplumbağanın ağladığını görür. Sebebini orada bulunan birisine sorduğunda, kap-

lumbağanın evine hırsız girdiğini öğrenir. Kaplumbağa da:

-Hırsız benim tüm paramı çalmış. Ben bittim, mahvoldum. Diye feryat etmektedir.

Herkes kaplumbağayı teselli etmeye çalışıyor ve hırsızı bulup gereken cezayı vereceklerini söylüyormuş.

Fakat o sırada tilkinin aklına geceleyin gördükleri gelmiş. Çünkü sansarın geceleyin kaplumbağanın evinin önünde durduğunu hatırlamış. “Ve olsa olsa sansar çalmıştır paraları. Çünkü beni de görünce heyecanlanmıştı.” der ve bu şüphelerini başka bir tilkiye daha açar. Arkadaşı tilki de olayın iç yüzünü anlamak için geceleyin tekrar sansarı takip etmenin uygun olacağını söyler. Şayet hırsız o ise tekrar hırsızlık yapmak için geceleyin yine dışarı çıkabileceğini düşünürler.

İki tilki de yanına birkaç kişiyi daha alarak sansarın evinin bir köşesinde beklemeye başlarlar. Hepsi heyecan içinde beklerken birden sansarın evinin kapısı açılır. Onu bekleyen hayvanların merakı biraz daha artar. Fakat hiç ses çıkarmadan sansarı takip etmeye başlarlar. Sansar yine dün gece gittiği yöne doğru gitmeye başlayınca:

-Yine kaplumbağanın evini soyacak herhalde, utanmaz sansar.

Diye söylenir tilki. Arkadaşları da tilkiye sessiz olmasını söyleyip yollarına devam ederler. Evet, tam da tilkinin dediği gibi sansar kaplumbağanın evinin önünde durur. O an tilki arkadaşlarına sansarı suçüstü yapmanın daha iyi olacağını söyler. Bu fikri kabul eden arkadaşlarıyla birlikte hemen kaplumbağanın evine doğru koşarlar ve tilki bağıırır:

-Hey sansar. İşin bitti artık. Seni hırsız seni.

Bu sesleri duyan sansar ortaya çıkmayınca tilkinin diğer arkadaşları da bağıırmaya başlarlar:

-Hırsız sansar, hadi çık ortaya, saklanma!..

Sansar bu sesleri duyunca bir müddet sonra kaplumbağanın evinin kapısında görünür. Biraz sonra da kaplumbağa da;

-Ne oluyor burada, kim bağıırıyor.

Diyerek evinden çıkar.

Sansar kapıda görününce tilki ve arkadaşları kaplumbağaya hırsızı bulduklarını söylerler.

-Paranı çalan hırsız sansarmış kaplumbağa kardeş. Baksana yine senin evinde yakaladık onu.

Kaplumbağa durumu anlayınca çekingen bir tavırla:

-Ama benim param çalınmamış ki, yaşlılık işte paramı koyduğum yeri unutmuşum o kadar. Bu sözleri duyan tilki mahcup bir ifadeyle;

-O zaman gecenin bir yarısı sansarın ne işi var burada peki?O an, konuşmaması için ağzını kapatıp ellerini tuttukları sansarı birden serbest bırakırlar ve ona sorarlar:

-E peki ne işin vardı burada sansar kardeş? Bunu açıklayabilecek misin?

Sansar orada bulunanlara şöyle bir göz gezdirdikten sonra derin bir iç çekerek sözlerine başladı:

-Ahh!.. Bakıyorum da bir insanı yapmadığı bir şeyle suçlamak ne kadar da kolaymış. Yazıklar olsun size tilki kardeş. Demek ki beni hırsızlıkla bile suçlayabiliyorsunuz. Oysa ben buraya çok farklı amaç için gelmiştim. Ben...

Sansar sözünün devamını getiremez ve sesini birden keser. Bu sefer tilki daha da meraklanarak sansarı üsteler:

-Evet sen...

-İşte ben ara ara gelip kaplumbağanın ihtiyaçlarını kapısına bırakıp gidiyordum. Ama siz şimdi beni burada hırsızlık yapmakla suçluyorsunuz.

Bunları duyan kaplumbağa çok şaşırır. Çünkü o zamana kadar kapısına bu yardımları kimin bıraktığını öğrenememiştir. Şimdi ise bu kişinin sansar olduğunu öğrenmiştir. Hemen sansarın yanına gidip ona sarılır ve:

-Çok teşekkürler sansar kardeş, demek ki bunca zamandır benim iyilik meleğim sendin ha. Sen bakma bunlara. Ne söylediklerini bilmiyorlar. Bu güne kadar daha halimi sormak için kapımı bile çalmadılar. Şimdi bir de seni hırsızlıkla suçluyorlar. Onlar adına senden özür diliyorum.Olay böyle sonuçlanınca tilki ve yanındakiler ne diyeceğini şaşırır ve sansardan özür dilerler. Sansar büyük bir olgunluk gösterip onların özrünü kabul eder ve olay böylelikle kapanmış olur. O günden sonra da tilki her gördüğüne ve duyduğuna inanmayıp önce araştırma yapar. İnsanlar hakkında kötü zanda bulunmanın beraberinde getirdiği sıkıntıları da bildiğinden artık bu huyundan vazgeçer. Ve diğer arkadaşlarıyla birlikte mutlu bir şekilde yaşar gider.

Konu: KÖTÜ ZANDA BULUNMAK

Tür: Şiir

KÖTÜ ZAN

Peygamber emretmiştir,

Hep iyiye yormayı.

Bir şey duyduğumuzda,

Araştırıp sormayı.

Hüsnü zandır istenen,

Bizden Müslüman çocuk.

Aceleci davranıp,

Yanlış karara varma.

Silinir sevapların,

Sen kötülük edince.

Araştırıp sormadan,

Peşin hüküm verince.

Neler Öğrendik?

- Kötü zan dinimizce yasaklanmıştır.
- Bir konu hakkında bir şey duyduğumuzda araştırıp, sorgulamadan hemen yargıya varmak yanlış olabilir.
- Kötü zan şeytanın çok sevdiği davranışlardan biridir.
- Kötü zan, bizleri iftiraya da götürebilir.

Konu: ÖZEL HAYATI ARAŞTIRMAK

Tür: Hikâye

MERAKLI

Gamze liseye giden bir genç kızdır. Yine her zamanki gibi okula en erken gelenlerden biri de o olmuştu. Sırasına kitaplarını koyduktan sonra sıra aralarında gezmeye başladı. Hem geziyor hem de sıraların altına bakıyordu. O esnada gözüne bir arkadaşının defteri takıldı. Sonra arkadaşının sırasına oturup bu defteri karıştırmaya başladı. Hem defteri aceleyle karıştırıyor hem de meraklı gözlerle yazılanları okuyordu.

Bu defterin arkadaşının şiir defteri olduğunu fark eder. İşte o da büyük bir merakla bu şiirleri okumaya başlar. Kendini öylesine kaptırmıştır ki sınıfa gelen başka bir arkadaşını fark etmemiştir bile. Neyse ki arkadaşısı tekrar seslenir:

-Meraklı Gamze, ne yapıyorsun orada. Yoksa yine birilerinin defterini mi karıştırıyorsun?

Gamze bu sözleri duyar duymaz hemen defteri yerine koydu ve mahcup bir ifadeyle:

-Şeyy!... Öylesine bakıyordum işte. Diyebildi sadece. Sonra hemen kendi yerine geçti.

İşte Gamze böyle meraklı biriydi. Arkadaşlarının defterlerini izin almadan okur, bazen arkadaşlarının konuşmalarını haberleri olmadan dinlemeye çalışırdı. Bu yüzden de arkadaşları ona “Meraklı” lakabını takmışlardı. Evet, gerçekten de çok meraklıydı. Sınıf öğretmeni de bu davranışının kötü olduğunu, düzeltmeye çalışması gerektiğini birçok kez söylemişti ama nafille. Gamze hâlâ bildiğini okuyordu.

İşte o gün artık son ders bitiş zili de çalmıştı. Gamze de çantasını alıp hemen sınıftan çıkmıştı. Evine giden otobüse yetişmek için hızla durağa doğru gitti. Çünkü Gamze'nin semtine sadece her saat başı otobüs bulunuyordu. Eğer bu otobüsü kaçırsa diğer otobüsü tam bir saat beklemek zorunda kalacaktı. Bu yüzden adımlarını sıklaştırdı.

Durağa geldiğinde çantasının açık olduğunu gördü. Çantasını kapatacağında ise bir kitabının eksik olduğunu fark etti. Belli ki aceleyle çıkınca kitabını sıranın altında unutmuştu. Oysa o dersten öğretmenleri de yarın için ödev vermişti. Onun için okula dönüp kitabını almaktan başka çaresi yoktu. Otobüsü kaçırmak pahasına da olsa geri okula dönmeye karar verdi.

Okula geri gelirken o kadar ecele etmiyordu.

-Zaten otobüsü kaçıracam. Diyordu.

Okula geldiğinde hizmetliler sınıfları temizliyorlardı. Bu yüzden tüm sınıfların kapıları açıktı. Fakat kendi sınıfına gelince sınıf kapısının kapalı olduğunu gördü. Kapının yanına yaklaşınca da içeriden seslerin geldiğini işitti. Kulağını kapıya dayayıp içeride kimin olduğunu anlamaya çalıştı. Evet, içeriden sınıf arkadaşlarından Gizem, Mehmet ve Büşra'nın sesleri geliyordu. Bunların sesini duyunca birden şaşırıp Gamze. Acaba herkes gittikten sonra niçin bunlar okulda kalmışlardı ve ne konuşuyorlardı? Bir de Gamze'ye meraklı derlerdi. Ama "böyle bir şeyi kim olsa merak eder" deyip konuşulanları daha iyi anlamak için kulağını kapıya iyice dayayıp daha dikkatle konuşulanları dinlemeye başladı.

Gamze içeride konuşulanları duydukça daha da meraklanmıştı. Üç arkadaşı da bir konuyu tartışıyorlardı. Anlayabildiği kadarıyla Mehmet diğer arkadaşlarına bir şey itiraf ediyordu. Biraz daha dikkatli dinleyince, Mehmet 'in sözlerini daha iyi anlamıştı. Evet, arkadaşı Mehmet çalışkan biriydi ve kendisi bunun sebebinin öğretmenin dolabından sınav kâğıtlarını çaldığı için olduğunu söylüyordu:

-Siz beni ne sandınız. Ben işimi bilirim. Hemen hemen her sınavdan önce öğretmenin dolabından soruları çalarım. Bunu şimdiye kadar hiçbir öğretmen de fark etmedi. Diyerek bir kahkaha attı Mehmet.

Bunu duyan Gizem ve Büşra çok şaşırılmışlardı. Mehmet'e hem kızıyor hem de bunu öğretmenlerine şikâyet edeceklerini söylüyorlardı. Gamze de bunları duyunca sanki küçük dilini yutacaktı. Ve kendi kendine:

-Vayy!.. Demek Mehmet Beyler soruları çalıyormuş ha. Biz de sınıf olarak onu çok çalışkan biri biliyorduk. Demek ki hepimizi kandırıyormuş, dedi.

Sonra arkadaşlarına gözükmeden hemen orayı terk etti. Yeni bir şeyler öğrenmişti. Onun için, okula unuttuğu kitabını almaya geldiğini bile unutmuştu. Durakta bir müddet beledikten sonra da otobüse bindi ve evine gitti.

Gamze o gece hep bu duyduklarını düşündü. Acaba ne yapmalıydı? Bunu öğretmenine söylemeli miydi? Sonra birkaç gün daha beklemenin daha iyi olacağını düşündü ve bu düşünceler içerisinde uykuya daldı.

Ertesi gün Gamze okulda Gizem ve Büşra ile konuşmuştu. Gamze konuyu Mehmet'in çalışkanlığına getirdi. Güya arkadaşlarının ağızını arıyordu. Fakat umduğunu bulamamıştı.

Çünkü Gizem ve Büşra çalışan herkesin onun gibi çalışkan olabileceğini söylemişlerdi. Ve bunu söylerken de bir şeyi saklar gibi durmuyorlardı. Gamze içinden:

-Anlaşılan Mehmet sınav kâğıtlarını çaldığı bilinmesin diye bu ikisine söz verdirmiş. . Tabi bunun ortaya çıkmasını istemiyor, dedi.

Bir ara başka bir arkadaşıyla da bu konu hakkında konuştu. Onlar da bu sınav sorularının çalınması hakkında en ufak bir bilgiye sahip değillerdi. İşte o gün böyle geçmişti. Arkadaşlarından da bir söz çıkmamıştı. İstedığı sonuca varamamıştı. Bu yüzden de artık bu konuyu sınıf öğretmenine söylemeye karar verdi.

“Hem böylelikle öğretmenimin gözüne de girerim.” diye düşünüyordu. Evet, kendisinin meraklılığına kızan öğretmeni, bu kez bunun için kendisini tebrik edecekti. Evet! Yarın sabah bunu kesinlikle sınıf öğretmenine söylemeliydi. Bunun için yarını ipe çekmeye başladı.

Sabahleyin öyle bir hızla çıktı ki evinden sanki bir yere geç kalmış gibi yürüyordu. Çünkü Mehmet’in hırsızlık olayını öğretmenine söyleyeceği için çok heyecanlıydı. Bu düşünceler içinde okula kısa bir sürede gelmişti. Çantasını sınıfa bırakıp hemen öğretmenler odasına gitti. Fakat kendi sınıf öğretmenleri daha gelmemişti. Kapıda öğretmenini beklemeye başladı. Neyse ki pek fazla bir vakit geçmeden öğretmeni kapıda gözüktü. Hemen yanına giderek:

-Öğretmenim sizinle çok önemli bir konu hakkında konuşmam gerekiyor, dedi:

Öğretmeni Gamze’nin sabah sabah ne diyeceğini çok merak etmişti. Ve:

-Hayırdır Gamze. Gerçekten çok önemli olması gerekiyor ki hiç selam sabah vermeden direkt konuya girdin, dedi.

Bu sözler karşısında mahcup olan Gamze bir şey diyemedi. Öğretmeni:

-Gel de içeride konuşalım, böyle kapıda konuşulmaz, dedi.

Gamzeyle birlikte öğretmenler odasına geçtiler. Öğretmeni elindeki kitaplarını masaya bırakıp:

-Eeee! Söyle bakalım Gamze. Neymiş senin şu çok önemli dediğin konu bakalım, dedi.

Gamze bir an söyleyip söylememek arasında tereddüt yaşadı. Fakat mademki karar vermişti söylemeliydi. Ve öyle de yaptı:

-Öğretmenim söze nasıl başlayacağımı bilmiyorum ama konu bir hırsızlık, dedi.

-Hayırdır sınıfta bir şeyin mi çalındı?

-Yok, hayır benim değil ama galiba sizin dolabınızdan birileri bir şeyler çalmış. Deyiverdi.

Öğretmen Gamze'nin bu sözlerine çok şaşırılmıştı. Şaşkınlığı geçtikten sonra:

-Gamze sen en iyisi biraz daha açık konuş bakalım. Kim benim dolabımdan ne çalmış?

-Öğretmenim nasıl söylesem bilmiyorum ama bunu yapan sınıfımızın en çalışkan öğrencisi.

-Himm.. Mehmet mi yani. Bunu mu demek istiyorsun.

-Evet, öğrenmenim ta kendisi. Mehmet sizin dolabınızdan sınav kâğıtlarını çalıyormuş.

Öğretmeni Mehmet'in ismini duyunca şaşkınlığı bir kat daha artmıştı. Kendi kendine bir şeyler mırıldandıktan sonra:

-Yok, olmaz böyle bir şey. Hem sen bunu da nereden biliyorsun? Sana kendisi mi söyledi?

Gamze bir an ne diyeceğini bilemedi. Öyle ya kapıyı dinlerken duyduğunu söylese öğretmeni kızabilirdi. Ama büyük bir hırsızlığın ortaya çıkmasını sağlayacağı için öğretmenin kendisine kızmayacağına kanat getirdikten sonra:

-Şeyy!.. Ben bunu geçen gün sınıf kapısını dinlerken duydum. Mehmet böyle yaptığını Gizem ve Büşra 'ya anlatıyordu, dedi.

Öğretmen:

-Demek yine kapıları dinlemeye başladın Gamze. Bunu birçok kez yapmaman gerektiğini söylemişim. Ama önce bu olayı aydınlatalım. Ondan sonra seninle bu konuyu tekrar görüşeceğim, dedi.

Bu arada derse giriş zili çalmıştı. Onun için de öğretmeni Gamze'ye ilk teneffüs de bu arkadaşlarıyla birlikte kendisinin de öğretmenler odasına gelmesini söyledi.

Ve ders sonunda Gamze denileni yaptı. Mehmet'i ve bu olaydan haberdar olan Gizem ve Büşra 'yı öğretmenlerinin çağırdığını söyledi. Kendisi de onlarla birlikte gitmişti.

Arkadaşları şaşkındı. Ama Gamze çok rahattı. İçinde farklı bir sevinç vardı. Bu olay ortaya çıkınca öğretmeni gözünde değerinin artacağına inanıyordu. Öğretmenler odasına önce Gamze girdi. Arkasından da arkadaşları onu takiben girdiler. Öğretmenleri masada oturmuş

kendilerini bekliyordu. Gizem şaşkınlığı devam eden bir halde:

-Öğretmenim, bizi çağırmışsınız galiba. Hayırdır konu neydi? Diye sordu.

-Merak etme Gizem. Biraz sonra her şey meydana çıkacak dedi ve onlara doğru dönerek konuşmaya başladı:

-Arkadaşlar, sizi buraya çağırmamın sebebi bir hırsızlık.

Bu sözleri duyar duymaz Büşra ağlamaklı bir sesle:

-Yoksa bizi hırsızlıkla mı suçluyorlar öğretmenim. İnanın biz öyle bir şey yapmadık, dedi.

-Hayır, tabi burada asıl suçlanan Mehmet, dedi.

Olayın başından bu yana gayet rahat davranan Mehmet bir anda kaskatı kesiliverdi. Kolay değildi tabi. Hırsızlıkla itham ediliyordu. Kendini zorlayarak sadece şunları söyleyebildi:

-Ne yani ben mi hırsızlık yapmışım öğretmenim. Şaka yapmayı bırakın da gerçekleri söyleyin, dedi ve ağlamaya başladı.

Ortam birden gerilmişti. Öğretmen ortamı yumuşatmaya çalışıp:

-Ben hırsızlığı sen yaptın demiyorum Mehmet. Sadece Gamze arkadaşınız bir olaydan bahsetti. Ben de bunu anlamaya çalışıyorum o kadar.

Sonra da Gamze'nin kendisine söylediklerini bir bir anlatınca başta Mehmet ağlamayı bırakıp bir kahkaha attı. Gizem ve Büşra da olayın şaşkınlığını attıktan sonra öyle bir kahkaha attılar ki sesleri öğretmenler odasını dolduruyordu.

Şimdi şaşkınlık sırası öğretmenlerine ve Gamze'ye gelmişti. Oysa bunda gülecek bir durum yoktu. Ama bunların gülmelerine de bir anlam veremiyorlardı. Kısa süre sonra Mehmet:

-Olay şimdi anlaşıldı öğretmenim. Galiba bizim meraklı bu sefer tongaya basmış, dedi. Ve cebinden bir kâğıt parçası çıkarıp öğretmenine uzattı. Kâğıtta yazılanları görünce öğretmenleri de gülmeye başladı. Ve kâğıtta yazanları yüksek sesle okudu.

Bu bir tiyatro oyununun bir bölümüydü. Ve Mehmet'in söyledikleri de kendi rolü icabıydı. Sonra bunu Mehmet açıklamaya başladı:

-Öğretmenim biz Gizem ve Büşra ' yla birlikte yıl sonunda oynamak için bir tiyatro oyunu hazırlıyorduk. Bunun sürpriz bir tiyatro oyunu olmasını istediğimiz için de kimseye, size bile söylememiştik. Haftada birkaç gün de herkes evine gittikten sonra sınıfta kalıp rollerimize çalışıyorduk. Anlaşılan Gamze arkadaşımız da her zamanki gibi kapıyı dinlemiş ve bizim oyunu gerçek sanmış, dedi.

Gamze bu sözleri duyunca ne söyleyeceğini bilememiştir. Utancından kıpkırmızı olmuştu. Gerçekten meraklı olmasının cezasını şimdi çekiyor gibiydi. Demek ki bu sefer fena halde yanılmıştı. Bunun için önce arkadaşlarında sonra öğretmenlerinden özür diledi. Öğretmeni de bu kapı dinlemelerine ve arkadaşlarının özel eşyalarını karıştırmalarına bir son vermesi gerektiğini söyledi ve:

-Evet, Gamze, görüyorsun ki tüm bunlar senin şu merakın yüzünden oldu. Bir daha herkesin özel hayatına saygı duyacağına arkadaşlarının yanında söz ver bakayım, dedi.

Gamze mahcup bir ifadeyle sadece:

-Bir daha böyle yapmayacağıma söz veriyorum. Diyebildi.

Sonra tekrar arkadaşlarından özür diledi ve onlara sarıldı. Ve o günden sonra bir daha Gamze'nin böyle bir şey yaptığını da gören olmadı.

Konu: ÖZEL HAYATI ARAŞTIRMAK

Tür: Fabl

PAMUK ŞEKERLERİ

Pamuk ve Şeker adında iki küçük kedicik varmış. Bu kediler çok iyi arkadaşmış. Her zaman beraber yer-içer ve beraberce gezerlermiş. Bunlar birbirlerinden hiç ayrılmadıkları için de arkadaşları onları pamuk şekerler diye çağırırmış.

İşte bu pamuk şekerleri yine beraberce oynamak için kırlara gitmişler. Birbirinden güzel ve rengârenk çiçekler arasında doyasıya oynamışlar. Hava kararmadan da evlerine dönmüşler. İkisi aynı evde kalıyormuş. İşte dedik ya yedikleri ve içtikleri ayrı gitmiyormuş. Günleri de hep böyle geçiyormuş. Fakat o gece ertesi gün farklı bir yere gitme kararı almışlar. Başka yerleri de görmek ve yeni arkadaş edinmek istemişler. İşte bunun hayaliyle o gün erkenden uyumuşlar. Sabah olunca da günün ilk ışıklarıyla yola çıkmışlar.

Az gidip uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler... Öyle bir yere gelmişler ki gerçekten buranın güzelliğine hayran kalmışlar. Her yer yemyeşilmiş, birbirinden güzel akarsular, çeşit çeşit meyveler ve daha birçok güzellikler de varmış. Uzakta evler de gözükiyormuş. Fakat buranın güzelliğine kendilerini öyle bir kaptırmışlar ki; kimseyle tanışma imkânları olmadan akşama kadar buralarda tek başlarına oyuna dalmışlar. Akşama yakın da tekrar kendi evlerinin yoluna koyulmuşlar.

“-Ne de olsa buranın yolunu öğrendik, yarın tekrar geliriz.” Diyerek evlerine gitmişler.

Akşam yatmadan önce de pamuk eline bir defter ve kalem alarak bir şeyler yazmaya başlamış. Bunu gören şeker sormuş:

-Hayırdır akşam akşam ne yazıyorsun pamuk, demiş.

Pamuk da:

-Hiiçç.. Bugünkü gördüğüm güzellikleri yazıyordum işte. Artık günlük tutmaya karar verdim. Ve bir haftadır da yazıyordum, diye cevap vermiş.

Şeker bu duruma çok şaşırılmış. Çünkü pamuk'un günlük tuttuğunu bilmiyormuş. Şimdi öğrenince de çok şaşırılmış. Birden sormuş:

-Eeee peki neler yazıyorsun Pamuk. Bana da okur musun?

Pamuk:

-Ne olacak canım işte.. Senin de bildiğin şeyler işte. Yoksa ne olacak, demiş.

“İyi öyle olsun bakalım” diye kendi kendine söylenmiş Şeker. Kendi odasına uyumaya gitmiş. Fakat merakını da giderememenin sıkıntısıyla uyumakta zorlanmış.

Ertesi sabah da tekrar yollara düşmüşler ve gittikleri yere tekrar gelmişler. Bu sefer uzakta görünen evlerin yanına da gitmişler. Ve gittikleri köydeki kişilerle de tanışmışlar. Burada da birbirinden farklı hayvanlar yaşıyormuş. Bunların bu kardeşliğinden çok etkilenmişler ve hemen kaynaşmışlar.

Berberce kovalamaca oynamışlar. Rengârenk uçurtmalar uçurmuşlar. Ve daha birçok oyunu doyasıya oynamışlar. Pamuk şekerleri de bu yeni arkadaşlarını kendi evlerine beklediklerini söyleyip kendi evlerine gitmişler.

Yorucu geçen günün ardından şeker hemen uyumak istediğini söyleyip odasına gitmiş.. Fakat pamuk yine günlüğüne bir şeyler yazmaya başlamış. Yazısını bitirince onu dolabına koymuş ve kendisi de yatmış.

Şeker aslında uyumamış ve pamuk’un günlüğünü nereye koyduğunu merak ediyormuş. Onun için gizlice Pamuk’u takip etmiş. Ve günlüğün yerini öğrenmiş. Çünkü günlüğüne neler yazdığını çok merak ediyormuş. Kendisi hakkında neler yazdığını da çok merak ediyormuş. Çünkü artık kendisini eskisi kadar sevmediğini, bu edindikleri yeni arkadaşları kendisinden daha çok sevdiğini düşünüyormuş. Ve bu konu hakkında neler yazdığını da çok merak ediyormuş. Bu merakını gidermek için de pamuk uyuduktan sonra günlüğünü okumaya karar vermiş.

Pamuk günlüğünü dolaba koyduktan sonra kendi odasına yatmaya gitmiş. Şeker de bir müddet odasında beklemiş. Pamuk’un uyuduğundan emin olduktan sonra odasından çıkmış. Ve doğruca dolaba yönelmiş. Sessizce dolabı açıp günlüğü almış. Heyecanla sayfaları çevirmeye başlamış. Hangi sayfayı okuyacağını birden bilememiş. Bu heyecan içindeyken birden Pamuk odasından çıkmış. Bunu gören şeker de günlüğü hemen arkasına saklamış. Pamuk:

-Hayırdır Şeker kardeş... Gece gece ne yapıyorsun orada. Diye sormuş.

Şeker de titrek bir sesle:

-Hiiç... Bir şey yok. Sadece susamıştım da onun için kalkmıştım.

-Ama su dolabın orada değil ki!

-Şeyyy... Uyku sersemliğiyle birden buraya gelmişim işte, demiş ve hemen mutfağa gitmiş.

Pamuk, şekerin bir şeyler gizlediğinin farkındaymış. Bakınca dolabın kapağının açık olduğunu ve günlüğünün yerinde olmadığını görmüş. Fakat o gece Şeker'e hiçbir şey söylememiş. Fakat aklından da Şeker'e yapacağı bir şeyi düşünmüş ve gülümseyerek yatmış.

Pamuk şekerleri o gün geç vakite kadar yatmışlar. Kalktıklarında da yemeklerini yedikten sonra arkadaşlarıyla oynamaya gitmişler. Şeker o gün çok sessizmiş. Hiç konuşmuyormuş. Pamuk sormuş:

-Şeker kardeş hasta mısın yoksa? Hiç konuşmuyorsun bugün.

-Yok, hasta falan değilim de konuşmak gelmiyor içimden diye cevap vermiş.

Pamuk planını devreye koymaya başlamış ve şeker'e:

-Şeker kardeş bak sana ne diyeceğim. Dün ben şu yeni arkadaşlarımızdan bir şey öğrendim.

Şeker meraklanarak sormuş:

-Hayırdır, ne öğrendin Pamuk kardeş?

-Yeni bir sihir işte. Hayvanların tüylerini dökme sihiri.

-Neee.. Ne yapacaksın bu sihiri yaaa.

-Güzel değil mi işte. Ben de bir gün lazım olur diye öğrenmiştim. Ve işime de yaradı doğrusu.

-Niye işine yaradı ki. Anlamadım.

-Hani benim günlüğüm vardı ya. İşte ona zarar gelmemesi için yaptım ben de büyü. Kim benim haberim olmadan ona dokunursa onun tüylerinin dökülmesi için yaptım. Nasıl iyi mi?

-Neeee... Yani neden yaptın, ne gerek vardı ki?

Pamuk, Şeker'in buna inandığını görünce çok sevinmiş. Şeker de renkten renge giriyormuş. Fakat o da Pamuk'a bir şey hissettirmemeye çalışmış.

Sonra beraberce evlerine gitmişler. Şeker eve gider gitmez aynanın karşına geçerek kendisine bakmaya başlamış. Kendi kendine "Pamuk'un dediği doğruysa ben yandım. Tüm tüylerim dökülecek şimdi." Diyormuş.

Bu durumu gören Pamuk daha çok sevinmiş. Şeker'i biraz korkutmak için de:

-Şeker kardeş, bu aralar tüylerin dökülmeye mi başladı ne. Yoksa bana mı öyle geliyor.

Şöyle kendine iyi bir baksana aynada.

-Ciddi misin Pamuk kardeş. Sanki bana da öyle geliyor.

Neyse şimdi uyu bakalım Şeker kardeş. İkimiz de bugün çok yorulduk. Belki yorgunluktan öyle görüyorsunuzdur, demiş. Buna sadece “Belki” diye isteksizce bir cevap vermiş Şekercik. Ve odasına yatmaya gitmiş. Pamuk ise her zamanki gibi günlüğünü açmış ve yine bir şeyler yazmaya başlamış.

Biraz vakit geçtikten sonra Şeker odasından çıkmış gelmiş ve Pamuk’un tepesine dikilmiş. Bu duruma şaşırın Pamuk sormuş:

-Ne o Şeker kardeş. Uykun mu kaçtı. Niye yatmadın? Demiş.

-Evet, gözüme bir türlü uyku girmedi. Nasıl girsin ki zaten.

-Niye böyle söylüyorsun şimdi Şeker kardeş. Yoksa bir durum mu var?

Şekercik başını yere eğerek konuşmaya devam etmiş.

-Evet, Pamuk kardeş bir durum var. Ve bunu sana nasıl söyleyeceğimi bilmediğim için gözüme uyku girmedi. Aslında çok pişman oldum ama...

Pamuk durumu anlamış ve içten içe gülmeye başlamıştı. Bunu Şeker’e çaktırmamaya çalışarak konuşmasına devam etti:

-Evet devam et Şeker kardeş. Bana ne söylemek istiyorsan buyur söyle. Seni dinliyorum, demiş.

Bu sözler üzerine kendinden biraz daha emin olan Şeker konuşmasına devam etmiş:

-Şeyy.. Senin şu günlüğün vardı ya...

-Evet.

-İşte dün ben onu okumak için senden habersizce almıştım. Özür dilerim.

-Yaaa.

-Şimdi de ne yapacağımı bilmiyorum. Bunun cezasını çekebilirim ama tüylerimin dökülmesi olmasın bu lütfen. Zaten ben bir satırını bile okumadım pamuk kardeş. Lütfen, demiş ve ağlamaya başlamış.

Bu durumu gören Pamuk da kahkahalarla gülmeye başlamış. Bu duruma Şeker de çok şaşırılmış. Ve:

-Niye gülüyorsun ki. Ben burada senden özür diliyorum. Bir de karşıma geçmiş gülü-

yorsun. Ne o, yaptığın sihirle tüylerim döküleceği için çok mu seviniyorsun yoksa, demiş.

Bu sözler üzerine gülmelerini artıran pamuk gülmekten kendini yerlere atmış. Bir müddet geçtikten sonra da:

-Ne sihiri ne tüyü şeker kardeş?

-İşte senin bugün söylediğin sihir canım. Hani şu günlüğünü açanlar için yaptığın sihir.

-Yok ki öyle bir şey.

-Yok mu? Peki, niçin böyle söyledin peki?

-Sana bir şaka yapmak istemiştin o kadar. Hem biliyorsun ki sihir dinimizde de yasaklanmıştır. Böyle bir şeyi nasıl yaparım ben.

Durumu anlamaya çalışan Şeker dizleri üzerine çökmüş. Ve:

-Demek günlüğünü okumaya çalıştığımı fark ettin ha.

-Evet. Bunun için de sana bir şaka yapmak istemiştin. O kadar. Günlük benim özel eşyamdı ve onu karıştırman da hoşuma gitmedi. Sana da bir ders vermek için böyle yapmıştım demiş.

Şeker mahcup bir ifadeyle.

-Tekrar özür dilerim Pamuk kardeş. Ben bir hata ettim. Bu aralar yeni arkadaşlarımızı benden daha çok sevdiğin hissine kapılınca, günlüğünde onlar ve benim hakkımda neler yazdığını merak ettiğim için okumak istemiştin. Fakat sen de birden gelince okuyamadım zaten. Elbette biliyorum, o günlük senin özel eşyan. Bunları iznin olmadan karıştırmamam gerekiyordu. Hata ettiğimin farkındayım. Ben sadece arkadaşlığımız bitmesin istemiştin demiş ve ağlamaya başlamış.

Şeker gözyaşları içinde ağlarken Pamuk günlüğünü açarak oradan bir bölüm okumaya başlamış: “Şeker arkadaşım benim... Benim bu dünyada sevdiğim ve değer verdiğim tek arkadaşım. Her ne kadar yeni arkadaşlar edinsem de, başka arkadaşlarım olsa da, hiçbirisi benim Şeker arkadaşımın yerini tutamaz. Onun yeri her zaman çok farklıdır...”

Bu sözler üzerine Şeker Pamuk’un yanına gelmiş ve ona sarılmış.

-Canım arkadaşım benim. Ben de seni çok seviyorum. Bir hata ederek senin hakkında şüphelenmişim. Ve benim bu şüphelerim de beni kötü bir şey yaptırmaya yönlendirdi. Lütfen affet beni, demiş.

İşte bu pamuk şekerler o günden sonra bir daha hiç ayrılmamış ve mutlu bir şekilde yaşayıp gitmişler... Şeker mi... O da bir daha asla başkasının özel eşyasını o kişinin izni olmadan almamış. Ve kimsenin özel hayatını araştırmaya çalışmamış.

Konu: ÖZEL HAYATI ARAŞTIRMAK

Tür: Şiir

ŞEKERCİ DEDE

Mahallenin sevdiği,
Şekerci dede varmış.
Sorunu olan insan,
Hep ona danışmış.

Sarmış çocuklar onu,
Bir cami çıkışında.
Dağıtmış tüm şekerini,
Gülmeler arasında.

Eve doğru giderken,
Yolda bir çocuk görmüş.
Kapı dinleyen çocuk,
Gizli bir yere çökmüş.

İzlemiş önce onu,
Bilmiş kimin çocuğu.
Sonra seslenmiş ona:
Ey falancanın oğlu!

Çocuk görünce onu,
Önce kaçmak istemiş.
Utanıp sıkılınca,
Bir yere gidememiş.

Seslenmiş şeker dede,
Meraklı ufaklığa:
Gel yanıma benim,
Aman sakın ha kaçma!

Gelmiş bizim ufaklık,
Dedenin tam yanına.
Kızarmış utancından,
Eğmiş başını yana.

Dede önce bir gülmüş,
Çocuğun bu tavrına.
Konuşmaya başlamış,
Yaslanıp bastonuna:

Her insanın hayatı,
Kendi için özeldir.
Buna uygun yaşayış,
İnan pek çok güzeldir.

Kapıları dinlemek,
Şeytanı sevindirir.
Onu sevindirenler,
Günah işlemektedir.

En büyük düşmanımız,
O lanetli şeytandır.
Çok meraklı olanlar,
Bu lâine aldanır.

Her yapılan davranış,
Elbet bir gün çıkacak.
Gizli yaptıkların da,
Bir gün açıklanacak.

Böyle kötülükleri,
Bir daha yapmayasın.
Senin kötü huyların,
Sadece burda kalsın.

Şekerci dedenin sözü,
Çocuğu sevindirmiş.
“Bir daha yapmam.” deyip
Bir de ona söz vermiş.

Vermiş Şekerci dede,
O ocuğa bir Şeker.
Sonra kalkıp yerinden,
Evine doğru gider.

Bu Şiiri dinleyip de,
İbret al sen mutlaka!
Fazla meraklanıp da,
Her Şeyi araştırma!

Neler Öğrendik?

- Herkesin hayatı kendisi için özeldir.
- Dinimiz özel hayatı araştırmayı yasaklamıştır.
- Kendimizin olmayan eşyaları karıştırmak ve kapı dinlemek çok kötü bir davranıştır.
- Fazla merak bazen başımıza dertler açabilir.
- Bir olayı iyice araştırmadan kesin bir yargıya varmak büyük yanlışlıklara neden olabilir.
- Başkalarının zel eşyalarını karıştırmak ve kapı dinlemek kul hakkına girer.
- Bir başka kişinin özel eşyaları, o kişinin izni olmadan karıştırılmamalıdır.
- Bizler de bu kötü davranışı yapan kişileri uyarmalıyız.

Konu: ANNE-BABA VE BÜYÜKLERE SAYGISIZLIK

Tür: Hikâye

ŞİMARİK CEMİL

Ayşe Hanım oğlu Cemil'e kahvaltı hazırlamak için sabah erkenden kalkmıştı. Evet, yıllardır süren bir âdetiydi bu. Oğlunu aç olarak okula göndermek istemezdi. Elini ve yüzünü yıkadıktan sonra uykulu gözlerle mutfağa gitti. Kahvaltıyı hazırladıktan sonra sıra oğlunu kaldırmaya gelmişti. Fakat onu uykusundan uyandırmaya hiç kıyamazdı. Onun o uyurken masum halini biraz seyrettikten sonra:

-Ah oğlum keşke bu masum halin hep devam etse... Diye geçirdi içinden. Ve oğluna seslenerek onu uyandırdı. Cemil biraz nazlansa da hemen uyandı ve kahvaltıyı yapmak için mutfağa yöneldi. Annesi önce ellerini ve yüzünü yıkamasını söyleyince,

Cemil:

-Aman anne!.. Sizin de şu kurallarınız hiç bitmiyor ya. Ne olacak sanki yıkamasam. Diye söylene söylene lavaboda elini ve yüzünü yıkadı.

Kahvaltı boyunca hiç konuşmadılar. Cemil kahvaltıdan sonra okul formasını giyip hemen dışarı fırladı. Fakat pek vakit geçmeden geri geldi. Kapıyı açınca annesine topunu unuttuğunu söyleyip hemen topunu aldı. Ve yine annesine bir şey söylemedi fakat Ayşe Hanım onun arkasından başarı dileklerinde bulunup dualar etti. Ve yine derinden bir

-Ahhh!.. Çekti.

Ayşe hanımın bu ah çekişlerinin tek sebebi Cemil'di. Çünkü Cemil çok yaramaz ve şımarık bir çocuktur. Kendilerinin söylediklerini yapmadığı gibi derslerinde de pek başarılı değildir. Cemil'i bu davranışlarından dolayı hep uyarıyorlardı ama nafile.

Cemil o gün dersten çıktıktan sonra arkadaşlarıyla top oynamak için okulda kalmıştı. Saatlerce top oynadılar. Vakit geç olunca diğer arkadaşlarının anne ve babaları okula çocuklarını almaya gelmişti. Hatta bir baba çocuğuna o kadar kızmıştı ki... Onu döverek evine götürüyordu. Bu adam Cemil'e dönerek bağırdı:

-Haydi, oğlum sen de evine git artık. Vakit epey geç oldu. Deyince Cemil.

-Amca sen beni ne yapcan ya... Babam mısın da beni uyarıyorsun. Sen çocuğunu al da git haydi deyiverdi.

Bu sözler adamı daha da kızdırdı ve:

-Ne halin varsa gör o zaman, dedi ve gitti.

İşte böyleydi Cemil. Pek söz dinlemezdi ve büyüklerine karşı da pek saygısızdı. Biraz sonra da okulun kapısında Cemil'in babası belirdi. Adamın kızgın olduğu her halinden belliydi fakat yine de Cemil'e pek kızmadı. Daha o bir şey söylemeden Cemil hemen babasının arabasının yanına gitti.

Mehmet Bey gerçekten sabırlı bir babaydı. Daha Cemil'e bir gün bile bir tokat dahi atmamıştı.

Eve geldiklerinde annesinin hazırladığı sofraya oturdular. Yemeklerini yedikten sonra oturma salonuna geçtiler.

Annesi Cemil'e:

-Ne yaptın oğlum okulda. Derslerini iyi dinledin mi? Diye sorunca Cemil:

-Her zamanki gibi dinledim işte anne.

-Eee neler öğrendin, anlat bakalım hele..

-Amaan ne olsun işte! Çiçekler, böcekler vs. işte

-Hemen hemen her akşam annesi Cemil'e bu soruyu sorar Cemil de her zaman aynı cevabı verirdi.

Sonra Mehmet Bey kitaplığa doğru yöneldi ve her akşam okuduğu kitabı aldı ve koltuğuna oturdu. Önce birkaç dakika kitaba göz gezdirdikten sonra kitaptan bir bölüm okudu. Ve okuduğu bu bölümü Ayşe Hanım ve Cemil'le yorumunu yaptılar.

İşte bu okuma saati Mehmet bey'in çok önem verdiği bir şeydi. Aslında bu saati Cemil de seviyordu. Çünkü babasının bazen okuduğu kıssalar ve eğitici hikâyeler çok ilgisini çekiyordu. Cemil bunları dinlerken sanki başka bir çocuk oluyordu. İşte o akşam da birlikte kitap hakkında konuştuktan sonra Cemil anne ve basından izin isteyip odasına çekildi. Ayşe Hanım Cemil'in arkasından bakakaldı ve bir "Ahh!" daha çekti.

Mehmet Bey:

-Ne o hanım, bu günlerde senin bu ahların çoğaldı, hayırdır.

-Hiç ne olsun, Cemil'i düşünüyorum da bu aralar. Onun geleceğini. Bazen yaptıklarını çocukluğuna veriyorum ama davranışları hiç hoşuma gitmiyor. Bu gün de yan komşulardan

şikâyet geldi. Galiba onlara kötü şeyler söylemiş. Gittikçe haylazlaşmaya başladı bu çocuk... Ne yapacağız bilmiyorum, dedi.

-Evet, bana da söylediler bugün, dedi Mehmet Bey içini çekerek. Ama ne yapalım hanım. Biz elimizden geleni yapıyoruz. Sağ olsun öğretmenleri de ilgileniyorlar. Düzelir inşallah merak etme sen, diye teselli etti.

-İnşallah, inşallah...

Ertesi sabah Cemil yine okula giderken yan komşularını her zamanki gibi dışarıda otururken gördü. Yan komşuları yaşlı bir çiftti. Kendi evlerinin önünde bulunan küçük bahçeyle ilgilenirler, burada vakit geçirirlerdi. Her sabah erkenden de kalkıp evlerinin önündeki ağacın altında otururlardı. Cemil her zaman bu çifti görmezden gelir bir hallerini bile sormadan geçer giderdi. Bu yaşlı çift Cemil'e seslendi:

-Cemil evladım, bize bakkaldan bir ekmek getirebilir misin?

-Nee ben mi? Bana ne ya.. Zaten ben okula geç de kaldım. Deyiverdi.

Cemil yine her zamanki gibi yapmıştı yapacağını. Onlara yine saygısızlık etmişti. Yaşlı çift çaresiz.. Bir şey söyleyemediler.

O gün okuldan sonra Cemil eve bir arkadaşıyla geldi. Arkadaşı üst komşularının oğluydu. Beraber ödevlerini yapıp oyun oynadılar. Akşam da üst komşuları oturmaya geldi. Beraber oturup sohbet ettiler. Sohbet dönüp dolaşıp çocuklarına geldi. Komşuları konuya:

-Zaman değişti azizim, zaman değişti. Şimdiki çocuklar hiç söz dinlemez oldu. Nesil bozuldu... Diye başladı. Bu sözün ardından ne yapabileceklerini, kendilerine ve topluma düşen görevleri bir bir sıraladılar. Sonra işlerinden bahsetmeye koyuldular... Gece geç vakitlere kadar süren sohbetin ardından komşuları gitti.

Cemil o gece komşuları gidinceye kadar uyumamış ve arkadaşıyla oyuna dalmıştı. Bu sebeple de uykusunu pek alamamıştı. İşte uykulu gözlerle kahvaltısını yapıp okuluna gitti.

O günkü ilk dersleri Din dersiydi. Din dersi hocaları çok iyi bir öğretmendi. Dersleri çok zevkli geçerdi. Bu yüzden öğrenciler din dersini iple çekerlerdi. Öğretmenleri derse gelene biraz hal hatır sormalardan sonra konuya geçti:

-Bugünkü konumuz anne-baba ve büyüklere saygı, dedi.

Evet, Cemil bunları duyunca birden yüzünü ekşitti ve öğretmenin işitmediği bir sesle:

-Ne buya burada da mı nasihat dinleyeceğiz şimdi. Zaten bıktım bana dediklerinden, bir de bu hiç çekilmez. Diye kendi kendine konuştu.

Derse karşı bu ilgisiz tavırları öğretmenin dikkatini çekmiş olacak ki ona seslendi:

-Evet, Cemil, haydi bakalım sen bu konuda ne dersin bakalım

Cemil isteksizce ayağa katlı ve söyleyeceği bir şey olmadığını söyledi.

-O zaman bu konuyla ilgili bir hadis söyle o zaman.

-Şeyy bilmiyorum.

O zaman otur da ben söyleyeyim, dedi ve Hz. Muhammed'in "Cennet annelerin ayağı altındadır" hadisini söyledi. Bu hadisi duyan Cemil:

-Ama benim annemin ayağının altında Cennet yok ki, dedi ve kendisiyle birlikte sınıf da bir kahkaha patlattı.

Öğretmeni de Cemil'in bu masumane sözlerine tebessüm etti ve bu hadisin ne anlama geldiğini açıklamaya başladı:

-İşte peygamberimiz bu sözleriyle annelerimizin değerini anlatmış oluyor. Öyle ki onlar için yaptığımız iyiliğin bir karşılığı olarak, Allah'ın bizlere Cennet vereceğini anlatmak istiyor.

Evet, ilk kez duyduğu bir hadisi anlamış olmanın sevinciyle:

-Himm.. Demek öyle şimdi anladım, dedi.

Öğretmeni konuyu daha farklı örneklerle anlattı. Başka hadisler ve ayetlerden bahsedip farklı kıssalar anlattı. Ve iyilik yapanların gideceği Cennet'i anlattı. Fakat Cemil'in aklına bir ayet takılmıştı. Ayette Allah anne ve babaya karşı öf bile dememizi istiyordu.(İsra 23) öf bile.. Ayrıca Hz. Muhammed'in anne babasına karşı iyi davranmayanlar için yapmış olduğu beddua onu çok etkilemişti. Hz. Muhammed bu kişiler için cehennemde burunları üzerine sürülmelelerini Allah'tan istemişti.

Evet ders bitmişti bitmesine ama Cemil hala kendini konunun tesirinden kurtaramamıştı. O gün diğer derslerde de hiç konuşmadı Cemil. Dersleri bitince doğruca eve geldi. Annesine ödevlerini yapacağını söyleyip odasına çıktı.

Kitaplarını isteksizce karıştırıyordu. Evet, gerçekten canı hiç ders çalışmak istemiyordu. Kısa bir süre sonra bir ses işitti. Kendisini bir çağırana vardı. Cemil etrafına bakındı fakat kimseyi göremedi. Biraz sonra da yanına bir kişi çıkageldi. Bu kişinin öyle bir heybetli duruşu

vardı ki Cemil kalbinin korkudan duracağını sandı. Böyle birisini daha önce hiç görmemişti.

Daha Cemil olup biteni anlamaya çalışırken bu gelen kişi hemen Cemil'in koluna girerek onu götürmeye başladı. Cemil anne ve babasına bağırarak istese de sesini çıkaramadı. Sanki ağzına mühür vurulmuştu. Konuşan dilleri konuşmaz olmuştu. Çırpınışları da fayda vermiyordu. Çünkü bu gelen kişi gerçekten çok güçlüydü ve Cemil ona karşı bir şey yapamazdı. Bir anda hiç görmediği bir yere geldiler.

Uzaktan görüldüğü kadarıyla burasının muhteşem bir güzelliği vardı. Gördükleri yer uzak olmasına rağmen oradan burunlarına mis gibi çiçek kokuları geliyordu. Fakat bu şu ana kadar duyduğu kokulardan çok farklı ve çok güzeldi. İşte bu güzel kokular arasında o yerin kapısına doğru geldiler. Kapıda bu kişi Cemil'i serbest bıraktı. Cemil içeriye tek başına girdi. İçeriye girince kendisini bambaşka bir âlemde buldu. Evet, burasının güzelliği anlatılacak gibi değildi. Oranın güzelliğini ne kalem yazabilir ne de kâğıtlar bu güzelliği anlatmaya yeterdi.

O kadar güzeldi ki içeride birçok çocuk ve genç insanlar vardı. Herkes halinden çok memnun gözüktüyordu. Kimisi akan ırmaklardan sular içiyor, kimisi de ağaçlardan meyveler yiyordu. Ortalarda da hizmetkâr olduğu anlaşılan kişiler dolaşıyordu. Bunlar o kadar fazlaydı ki. Bir insanın başındaki hizmetkârları saymak istese sayamazdı. Cemil buranın güzelliği karşısında küçük dilini yutacaktı. Birden o insanlara doğru yürüdü. Ellerini uzatsa sanki onlara değecekti fakat bunu yapamıyordu. Arada görünmeyen bir perde vardı sanki.

Sonra birden bire bir yol gözüktü. Bu yolu takip etmeye karar verdi. Belli ki bu yol bir yere gidiyor diye düşündü. Bu yol bir nehirdi sanki. Önce ayakları ıslanacak sanıp basmak istemedi ama bunların üzerinde yürüyen insanlar görünce o da çekinerek de olsa bastı. Evet, resmen suyun üzerinde yürür gibiydi. Ama ıslaklık hissetmiyordu. Ayaklarının altından ren-gârenk balıklar ve daha önce hiç görmediği çok sevimli canlılar geçiyordu.

Bu yol sonunda bir kapıya gidiyordu. Cemil bu kapının güzelliğini görünce şaşırdı. Çünkü kapının ne başı ne de sonu görünüyordu, üstelik altın ve parlak taşlarla çok güzel işlemleri de vardı. Burasının kapısı böyleyse içerisi nasıldır acaba? Diye düşündü. Evet, gerçekten de öyleydi kapı bu kadar ihtişamlıysa içeri daha da ihtişamlı olmalıydı. Cemil kapıyı açmak için kapı koluna yönelmişti ki;

-Öf bile demeyecektin, öf bile... Seslerini tekrar duydu.

Cemil bu nerden geldiğini anlayamadığı bu gizemli sesi anlamaya çalışırken başka bir sesle yeniden irkildi.

-Burayı sen hak etmedin, öf bile dememeliydin, dedi ses bu kez.

O an Cemil'in aklına din dersi öğretmeninin dedikleri geldi. Öğretmeni ahirette annesine ve büyüklere karşı saygılı olmayanların cezalandırılacağını, onlara karşı saygıda kusur etmeyenlere ise çok güzel cennetlerin verileceğini söylemişti. O an yaptığı hatayı anlamıştı. Belli ki kendisi onlara iyi davranmadığı için bu güzelliklere layık değildi. Bu geldiği yer cennet'in kapısı olmalıydı. Kendisi de büyüklerine saygıda kusur eden biri olduğu için bu kapı kendine açılmıyordu.

Ama nasıl olurdu o daha ölmemişti ki. Öğretmeni bu tip insanların ahirette karşılığını alacağını söylememiş miydi? Oysa kendi hala yaşıyordu... Evet. Hala yaşıyordu... Cemil bu olup biteni anlamaya çalışırken bir ses daha duydu.

-Cemil, haydi kalk oğlum, yemek hazır.

Cemil bir kez daha irkildi, evet yanında duran annesiydi.

-Oğlum tabi gece geç yatarsan böyle kitaplarının üzerinde falan uyur kalırsın işte. Bir daha erkenden yat ki uykunu alsın.

Cemil annesinin bu sözleriyle kendine geldi. Demek ki ders çalışırken kitaplarının üzerinde uyuyakalmıştı. Akşam misafirlerinin çocuğuyla geç vakite kadar oyun oynadığı için uykusunu alamamıştı. İşte durum böyle olunca ne olup bittiğini anlayamadan uyuyakalmıştı. Birden annesine sarıldı.

-Seni çok seviyorum annecim.

Cemil hanım da oğlunun bu birden kucaklamasına şaşırsa da o da oğlunu sıkı sıkı sardı.

-Hayırdır Cemil, sen pek sarılmazdın. Nerden çıktı bu şimdi.

-Hiçç içimden geldi işte...

Cemil hâlâ gördüğü rüyanın şokunu yaşıyordu. Elini ve yüzünü yıkarken aynada kendisine baktı ve:

-Çok şükür ki yaşıyorum. Allah'ım bana yeniden fırsat verdiğin için çok teşekkür ederim. İnşAllah sana layık bir kul olup o cennet'e gireceğim, dedi.

Hemen yemeğe geçti. Sofrada hiç âdeti olmadığı halde annesine yardım etti. Yemek yerken sevinçten uçacak gibiydi. Evet, babası ve annesi bu duru fark etmişti. Fakat konuşmayı yemekten sonraya ertelemişlerdi.

Yemek bitince ilk önce babası sordu:

-Maşallah oğlum bu akşam çok neşelisin. Hayırdır ne oldu?

-Hiçç, dedi Cemil ürkekçe.. Hiiiç.

-Annesi oğlum yoksa Cennet'ten müjde mi aldın yoksa ha! Diye gülerken takıldı. Babasının gülüşleri arasında Cemil,

-İnşallah, dedi. İnşallah...

O akşam her zamanki gibi annesi okulda neler öğrendiğini sordu. Fakat Cemil her zamanki verdiği cevap olan;

- Aman ne olsun işte! Çicekler, böcekler vs. işte dememişti.

Sadece annesinin bu sorusunu derin derin düşündükten sonra cevaplamayıp izin istedi ve odasına çekildi. Belli ki Cemil onlara karşı yaptığı saygısızlığın utancını yaşıyordu. Ve öğretmenin anlattıklarını onlara anlatamıyordu.

İşte o akşam, Cemil'in hayatında bir dönüm noktası oldu. Çünkü Allah Cemil'e hatasını rüyasında göstermiş ve Cennet'i kazanmak için büyüklerine saygılı olması gerektiğini tekrar hatırlatmıştı. Öyle ya kendisi cennet'e kabul edilmemişti. Ama, dedi kendi keline:

-Bir fırsatım var elimde. Ya olmasaydı...

Konu: ANNE-BABA VE BÜYÜKLERE SAYGISIZLIK

Tür : Fabl

TAVŞANCIK³⁶³

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Uzak ülkelerin birinde üç tavşan yaşarmış. Bunların biri anne tavşan, biri baba tavşan diğeri de küçük tavşancıkmiş. Bu tavşanların minik bir de evleri varmış. Minik evlerinde mutlu mutlu yaşayıp giderlermiş.

Bir gün tavşancık evde oturmaktan çok sıkılmış. Dışarı çıkıp diğerk arkadaşları gibi gezip oynamak istiyormuş. Fakat annesi onu avcılar yakalar diye çok fazla dışarı çıkarmazmış. Ama buna rağmen küçük tavşancığın canı dışarı çıkıp oyun oynamayı istiyormuş.

O gece tavşanın gözünü bir türlü uyku tutmamış. Sabahı zor etmiş. Bu can sıkıntısını bir türlü giderememiş. Annesi onu sabahleyin biraz gezdireceğine söz vermişti ama yine de gezeceği için mutlu olamıyordu. O şimdi gezmek istiyormuş ve sabah olur olmaz da evden kaçımaya karar vermiş.

Tavşancık bunun için zaman kollamaya başlamış. Tavşancığın annesi sabahleyin yan komşuları olan nine tavşanın yanına gitmiş. Babası da yiyecek bir şeyler bulmak için dışarı çıkmış. Tavşancık bu durumu fırsat bilip evden kaçıp ormana doğru koşmaya başlamış. Ormanda arkadaşlarının birbirinden farklı oyunlar oynadığını görünce dayanamayıp o da hemen oyuna katılmış.

Tavşancık oyuna iyice dalmış... Hava kararmaya başlasa da o bunun farkına bile varmamış. Tavşancık ve arkadaşları oyunlarını oynarken oradan iki avcı geçiyormuş. Tavşanların sesini duyan avcılar hemen sesin geldiği yere doğru gitmişler. Avcılar tavşanların iyice yanlarına yaklaştıklarında bir yere pusu kurup tüfeklerini ellerine almışlar. Sonra uygun zamanı kollayıp oyun oynayan tavşanlara ateş etmeye başlamışlar. Sadece iki-üç tavşan kurtulabilmiş. Tavşancık da son nefesini verirken anne baba sözü dinlemeyerek başına bu gelenlere pişman olmuş fakat iş işten çoktan geçmiş.

Arkadaşlar işte bizler de anne-baba ve büyüklerimizin sözlerini dinleyip onlara saygısızlık etmemeliyiz. Çünkü onlar birçok şeyi bizlerden daha iyi bilmektedir. Şayet bizler de onların sözünü dinlemezsek sonumuz tavşancık gibi olur...

Konu: ANNE-BABA VE BÜYÜKLERE SAYGISIZLIK

³⁶³ Mızrak, Merve, 7. sınıf öğrencisi

Tür: Şiir

BÜYÜKLERE SAYGI

Emretmiştir dinimiz,
Büyüklerle saygıyı.
Böyle davrananlara,
Allah verir sevabı.

Kötü bir söz söyleme,
“Öf” bile demek yasak!
Yaptığın tüm davranışlar,
Ahirette sorulacak.

Memnun olursa onlar,
Yerin güzel Cennet'tir.
Üzenlerin yeri de,
Ateş-i Cehennem'dir.

Bizdeki tüm hakları,
Ödenmez büyüklerin.
Sırtında taşısan da,
Kâbe'ye gitmek için.

Hep sıkıntı çekerler,

Yemezler yedirirler.

Sadece çocukların,

İyiliğini isterler.

Dinle tut öğütleri,

Yabana atma hemen.

Vermeyesin bir karar,

Onları dinlemeden.

Cennet'tir annelerin,

Ayaklarında olan.

Onlar vefat etmeden,

Helallik dile hemen.

Cennet pek uzak değil,

Büyüklerle saygıda.

Bu bilgi gizli değil,

Apaçıkça ortada.

Güzel davran onlara,

Etme saygıda kusur.

Sen onları üzmezsen,

Allah verir bir huzur.

Neler Öğrendik?

- Hz. Muhammed bir hadisinde “Cennet annelerin ayağı altındadır” buyurmuştur.
- Allah Kur'an-ı Kerim’de, anne ve babamıza karşı öf bile dememizi istemektedir.(İsra suresi 23. ayet)
- Anne-baba ve büyüklerimizin sözlerini dinlemeliyiz. Onlara “öf” bile dememeliyiz.
- Büyüklerimize iyi davranmalıyız ki; bizler de büyüyünce çocuklarımız bize iyi baksın.
- Anne ve baba ve büyüklerimize iyi davranırsak Allah buna karşılık bizlere Cennet verecektir.
- Cennet dünyadaki tüm güzelliklerden daha da güzeldir.
- Büyüklerine saygı göstermeyenler ise Cehennem’de azap görecektir.

Konu: İÇKİ İÇMEK VE KUMAR OYNAMAK

Tür: Hikâye

ÇAKMAK³⁶⁴

Trende yan yana oturduğumuz adam, karşımızdaki delikanlıya nutuk çekiyor ve:

-Sigara efkâr dağıtır, diyordu. Yak bi tane.

Çocuk, adamın kendisine uzattığı sigarayı kibarca reddederek:

-Sağolun, diye cevap verdi. Kullanmıyorum.

-Amma yaptın ha! Dedi adam. Yoksa annen mi kızar?

Bu laflar çevremizdeki yolcuların gülüşmelerine yol açmış, benimse fena halde canımı sıkmişti. Uyumak niyetiyle kapattığım gözlerimi aralayarak delikanlıya baktım. 20-22 yaşlarında olmalıydı. Son derece temiz bir ifadeye sahip olan yüzü, adamın söylediklerinden sonra hafifçe kızarmıştı.

Adam:

-Herhalde sen aslan sütü de kullanmazsın diye devam etti. Kullanmazsın değil mi?

Delikanlı, onun içkiden bahsettiğini anlamıştı. Bu sefer susmayarak:

-Bütün içkiler haramdır, dedi. Elbette kullanmıyorum.

Konuşulanları, benim olduğum kadar ayakta seyahat eden yolcuların da dikkatini çekmişti. Herkes kulak kesilmiş, onları dinliyordu.

Adam:

-Peki, dedi. Ya milli piyangoya ne dersin? Hani şu gazete ve televizyonlarda reklâmları olan.

-O da aynı şey, diye cevap verdi delikanlı. Yani o da bütün kumarlar gibi haramdır.

Adam, alaycı bir tavırla:

-Amma tutucu bir insansın be kardeşim, dedi. O haram bu haram. Milli piyangonun milli takımdan ne farkı var ki?

Orada bulunanlar adamın bu sözüne kahkahalarla güldüler. Fakat çocuk yine susmayı

364 Suavi, a.g.e., s.238

tercih etti. Ancak sıkıldığı her halinden belli oluyordu. Adam ise, aklı sıra onu köşeye sıkıştırmış ve perişan etmişti. Sigarasının dumanını çocuğa doğru bir kahraman edasıyla üflerken:

-Cehennem korkusundan dünyanın bütün zevklerinden mahrum kalıyorsunuz, dedi. İş mi sizin yaptığınız?

Dayandığım yerden doğrulup adama baktığımda, bana dönerek:

-Ne dersin dostum, dedi. Haklı değil miyim? Hepimiz az çok yanmayacak mıyız?

Üstelik hep beraber olduktan sonra ne var korkacak?

Sinirlerim iyice tepeme çıkmıştı. Ama yine de sakın görünmeye çalışarak:

-Gerçekten cesur bir insanmışsınız, sahi yanmaktan korkmuyor musunuz?

-Pek korktuğumu söyleyemem, diye cevap verdi. Elle gelen düğün bayram değil mi?

Böyle diyerek koltuğuna biraz daha gömüldü ve cam kenarındaki sigarasına doğru uzandı. Paketin yanında duran çakmağı ondan önce alarak ateşledim ve:

-Buyurun, dedim, yakın.

Paketten büyük bir zevkle çıkardığı sigarasını çakmaktan adeta fişkırان aleve doğru uzatırken:

-Hayır, dedim, sigaranızı değil, parmağınızı uzatın.

-Anlayamadım, dedi. Neden parmağımı uzatacakmışım?

-Cehennemde yanmaktan korkmadığınızı bundan daha iyi nasıl gösterebilirsiniz, dedim. Doğrusu hepimiz merak ettik.

Adam ne diyeceğini şaşırılmış ve iki satır işleyen çenesi âdeta tutulmuştu. Yerinde bir müddet kıvrandıktan sonra:

-İneceğim istasyona geldim, diyerek ayağa kalktı ve kalabalığı yararak gözden kayboldu. Çakmağın bende kaldığını, adam gittikten sonra fark ettim. Bunu karşımdaki delikanlı da görmüştü ve gülmeye başlamıştı.

Çakmağı ona doğru uzatırken:

-Sigara içmiyorsun ama çakmak sende kalsın, dedim. Artık onu nerede kullanacağını çok iyi biliyorsun.

Konu: İÇKİ İÇMEK

Tür: Fabl

SARHOŞ TİLKI³⁶⁵

Bir zamanlar ormanda

Bir sarhoş tilki varmış.

İçtiği zamanlarda,

Yaptığı hep zararmış.

Bu sebepten dostları,

Onu ikaz etmişler.

Sarhoşluk zamanları,

Yanından hep gitmişler.

Ama tilki anlamaz,

Hiç de ders almaz imiş.

Biraz da vurdumduymaz,

“Hiç de aldırman!” dermiş.

Geçmiş böyle çok zaman,

Tilki durmaz içermiş.

Herkes ondan el aman

Çekip daim kaçarmış.

³⁶⁵ Erdoğan, Mehmet, *Tatlı Dil*, Gonca Yay., İzm., 2006, s.103

O ise bu huyunu,
Pek beğenirmiş herhal
Milletin korktuğunu
Sanıp olurmuş bir hal.

Bir gün kurt ona gelmiş,
Nasihat vermiş uzun.
Tilki ise dememiş,
“Manası nedir sözün?”

Kulak arkası etmiş,
Bütün öğüdü tek tek.
Kurt da kızmış ve gitmiş,
Epey içerleyerek...

Bir gün yine delice
Gezerken sarhoş tilki.
Bir kuyuya gelince,
Bakmış tilkinin teki,

Ona bakıp dururmuş,
Kuyunun ta dibinden.
Tilkiyse kudurmuş,
Kabaran öfkesinden.

“Bana nasıl bakarmış!”

Diye tepinmiş durmuş.

O herkesi yakarmış,

Her kim olsa vururmuş.

Böyle bağırılmış durmuş

Kuyunun tepesinde.

Sesi ta suya vurmuş,

Çoğalmış çevresinde.

Lakin o anlamamış,

Bu bir yankı olayı.

Hıncını alamamış,

Dolanmış dayı dayı.

Kuyudaki tilkiyi

Dövmek için öfkeyle,

Atmış suya kendini,

Hışıyla birdenbire.

Lakin ne tilki varmış

Suda ne de başka şey.

Tilkiyi sular sarmış,

Çekmiş dibe tam dikey.

Tilki boğulmuş gitmiş,

Bulmuş cezasını da.

Sarhoşluk böyle bitmiş,

Tutan yok yasını da.

Konu: KUMAR OYNAMAK

Tür: Fabl

ASLANIN TÖVBESİ³⁶⁶

Ormanların kralı

Aslan, bir kumarbazmış.

Hiç hoş değilmiş hali,

Gün geçtikçe pek azmış.

Hatta bir seferinde

Kumara, ülkesini

Yatırmış, "Malım" diye,

Bereket, almış geri

Hayvanlar yaka silkmiş,

Onun bu durumundan.

Onunsa başı dikmiş,

Kibir ve gururundan.

Bir gün hayvanlar ona,

Gelmişler heyet ile.

“Artık tak etti cana,

Demişler gitmez böyle

³⁶⁶ Erdoğan, Mehmet, *Gerçek şık*, Gonca Yay., İzm., 2006, s. 57

Bu kumar belasından,
Kurtulmalısın kral.
Ye, iç bak helalinden,
Fayda vermez haram mal.

Seni örnek alıyor,
Bütün gençler bunu bil.
Kötülüğe dalıyor,
Bu lekeyi kalk ve sil."

Aslan bakmış fecaat,
Durum kötüye gider.
Söz vermiş tam o saat,
Yok olmuş o an keder

Artık bu kötü huydan
Vazgeçmiş, iyi olmuş.
O kumar belasından
Dönüp doğruyu bulmuş.

Ülkedeki gençler de,
Onu örnek almışlar.
Bitmiş bütün keder de,
Ülke bahtiyar olmuş.

Konu: İÇKİ İÇMEK

Tür: Şiir

İÇKİ

Kötülüğün anası,
İçki diyor peygamber.
İçince yapar insan,
Her türlü kötü işler.

Haram kılmıştır Allah,
Sarhoşluk veren şeyi.
Gafil olma ey insan!
Ne içtiğini bil emi.

Bir damlası da birdir,
Onun bin damlası da.
Kural böyle konmuştur,
Bu güzelim İslam'da.

Vermiştir güzel Allah,
Birçok farklı nimeti.
İçene reva görür,
O çok kötü zilleti.

Gör bak hiçbir toplumda,
Ayyaş insan sevilmez.
Öyle bir arkadaştan,
İnan bir hayır gelmez.

Farklı içecekleri,
Sen merak etmeyesin.
Aman helal var iken,
Harama gitmeyesin.

Konu: KUMAR OYNAMAK

Tür: Şiir

KUMAR

Bütün kumarhaneler,

Şeytanın evleridir.

Bu pis işi yapanlar,

Onun misafiridir.

Paranı yemeyesin,

Sen bu rezil kumarda.

Arkadaş olur şeytan,

Sana aynı masada.

Şeytandır bu aldatır,

Bu onun bir görevi.

Onun bir yolu yoktur,

Vardır bin bir çeşidi.

Birazcık kazanınca,

Hep kazanırım dersin.

Ailenin rızkını,

Haram yollarda yersin.

Sanma kumar sadece,
Kâğıtlarla oynanır.
İşte yoksa alın teri,
Bu bir çeşit kumardır.

Bir fayda gelmez sana,
Bu kumar oyunundan.
Yazar melek deftere,
O büyük günahlardan.

Talih kuşu deyip de,
Girme sen de harama!
Helalden yemek varken,
Harama el uzatma!

Kumarın her çeşidi,
Yasaktır dinimizde.
Helalinden kazan sen,
Her şey senin elinde.

Neler Öğrendik?

- Dinimizde her türlü alkollü içecekler yasaklanmıştır.
- İçki içilen bir ortamda durmamalıyız.
- Böyle insanlar dünyada da bunun sıkıntılarını çekebilirler.
- İçki içen insanlar -başta kendileri olmak üzere- çevresindeki insanlara zarar vermektedir.
- Hz. Muhammed: “İçki kötülüklerin anasıdır.” diyerek içkinin insana farklı kötülükler de yaptırabileceğini söylemiştir.
- Kumar insanın aile yapısını bozmaktadır.
- Dinimize göre kumar yoluyla para kazanmak haramdır. Bu sebeple de kumarın her türüsünden sakınmalıyız.
- Arkadaşlarla kumara benzer oyunlar oynamaktan da sakınmalıyız.
- Kumar oynayarak başkalarına kötü örnek olmamalıyız.
- Bu kötü alışkanlıkları olan kişilerle de arkadaşlık yapmamalıyız. Yoksa bir gün biz de bu kötü davranışları yapabiliriz

SONUÇ

Eğitim toplumların bel kemiğini oluşturan unsurlardandır. Bu sebeple her toplum, kendi değerlerini dikkate alan bir eğitim anlayışı içinde toplumunu eğitme faaliyetini yerine getirmeye çalışmaktadır. Ayrıca eğitim yönünden imkanların kolaylaştığı bir dönemde yaşamaktayız. Artık her birey istediği bilgiye kolaylıkla ulaşmakta ve bu yöndeki ihtiyaçlarını giderebilmektedir. Bu nedenle de eğitimin günümüz şartları dahilinde, program ve yöntem çerçevesinde yeniden ele alınması gerekmektedir. Bunun için eğitimde, bireyin ihtiyaçlarına cevap verecek yönde yeniliklerin olması zorunluluk arz eden bir durumdur.

Din ve ahlâk eğitiminde de yeni yöntemlerin dikkatle takip edilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde, istenilen güzel davranışlara sahip bireyler eğitilebilir. Eğitimde yeni yöntemlerin takip edilmemesi durumunda da, bireylerin olumsuz ahlaki eğilimlere yönelmesi daha da kolaylaşacaktır. Bu sebeple çalışmada, din ve ahlâk eğitiminde yeni sayılabilecek hikâye, falb ve şiir yöntemleri ele alınmıştır. Böylelikle bireylere, olumsuz ahlaki eğilimlerin kötülüğü, daha anlaşılır bir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmadaki hikaye, fabl ve şiirler hedef kitlenin ahlâkî, zihinsel ve duyuşsal gelişim özellikleri dikkate alınarak kaleme alınmıştır. Hikâye, fabl ve şiirlerdeki bu bütüncül yaklaşım, bu yöntemlerin eğitimdeki etkinliğini artıracaktır. Alınan yöntemlerin bireyin ihtiyaçlarına cevap verebilecek yönde olmasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple ilköğretim DKAB müfredatında yer alan olumsuz ahlâkî eğilimler de incelenmiş ve bu kavramlar burada titizce işlenmeye çalışılmıştır. Din kültürü ve ahlâk bilgisi derslerinde hikâye, fabl ve şiirlerin kullanılması, çocukların ilgilerini çekecektir. Durum böyle olunca da, istenilen amaç doğrultusunda çocukların olumsuz ahlâkî eylemlerden uzaklaşarak, güzel davranışlar kazanan bir birey olması için olumlu bir yaklaşım sergilenmiş olacaktır.

Ayrıca, ahlâk eğitimi verilirken, bu eğitimin dînî eğitimle beraber verilmesi göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur. Çünkü, bir çok benzer yönleri olan din ve ahlâkın, eğitim yönünden de birlikte değerlendirilmesi bireylerde olumlu etki yapacaktır. Böylelikle bireyler hem dînî hem de ahlâkî yönden kendini geliştirmiş birey haline gelecektir. Din kültürü ve ahlâk bilgisi dersinde de bu birliktelik sağlanmaya çalışıldığı için, dn ve ahlâkî konular bir bütün halinde verilmektedir.

Eğitim, sadece okulda öğretmenlerin yapacağı bir faaliyet olmayıp, ailenin de etkin katılımının olması gereken bir faaliyettir. Özellikle ahlâk eğitiminde bu durum daha da önem arz etmektedir. Çünkü ahlâk eğitimi pratik yönü olan bir eğitimidir. Bu sebeple de çocuğun đ-

rendiği davranışları pratik hayatta da uygulama imkanı bulması, davranışlarını bu yönde geliştirmesi için gereklidir. Bu sebeple de aileye de önemli görevler düşmektedir. Onun için bu konuda yetişkinlerin gereken hassasiyetleri göstermesi gerekir ve çocuklara güzel davranışları yaşama imkanı sağlanmaya çalışılmalıdır. Ayrıca ailede kendisine iyi örnek olunmalı ya da örnek olunacak iyi modeller sunulmalıdır. Bu şekilde yapılan eğitim, çocukların olumsuz ahlakî eğilimlerden uzaklaşarak, olumlu ve güzel davranışlar yapan bireylerin yetişmesine imkan sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

a. Kaynak Kitaplar:

- ABDULMU'Tİ, A. Muhammed; *Hikâye Oyun ve Piyeslerle Çocuk Eğitimi*, (Çev. Taceddin Uzun), Uysal Yayınları, İstanbul, 2005
- ABDÜLBAKİ, Muhammed Fuad; *Muttefekun Aleyh Hadisler*, (Düzenleyen Abdullah Feyzi Kocaer), Hüner Yayıncılık, Konya, 2004
- ADA, Sefer- ÖLÇÜM Çetin; Münevver, *Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir?*, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2002
- AKARSU, Bedia; *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, 8. Baskı, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1998
- AKBAŞ, A. Vahap; *Bir Demet Masal*, Muştı Yayınları, İzmir, 2005
- AKSAN, Doğan; *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Engin Yayıncılık, Ankara, 1999
- AKTAŞ, Şerif; *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*, Akçağ Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1993
- ALTINTAŞ, Ersin-ÇAMUR,Devrim; *Sözsüz İletişim ve Beden Dili*, Nobel Yayın Dağıtım , İstanbul, 2001
- ARI, Ramazan; *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Mikro Yayınları, Ankara, 2002
- ATAMAN, Ayşegül; *Gelişim ve Öğrenme*, Gündüz Yayınları, Ankara, Tarihsiz
- AY, M. Emin; *Yaygın ve Örgün Din Eğitimi Kurumlarında İdeal Bir Din Eğitimi İçin Gerekli Şartlar*, Furkan Ofset, Bursa, 1994
- AYDIN, Abdullah; *Sünen-i Darimi*, Madve Yayınları, İstanbul, 1996
- AYDIN, Mehmet Zeki; *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Ekim 2003
- AYDIN, Mehmet; *Din Felsefesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1987
- BALTACIOĞLU, İ. Hakkı; *Din ve Hayat*, Esra Yayınları, Konya, 1996
- BALTAŞ, Zuhal- BALTAŞ Acar; *Bedenin Dili*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003
- BAYHAN, Pınar – ARTAN, İsmihan; *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, Morpa Yayınları,

İstanbul, 2004

- BAYMUR, Feriha Balkış; *Genel Psikoloji*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1972
- BAYRAKLI, Bayraktar; *İslam 'da Eğitim*, İfav Yayınları, İstanbul, 1989
- BAYRAKTAR, Faruk; *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, MÜİFAV Yayınları, İstanbul, 1984
- BEYDEBA; *Kelile ve Dimne*, (Çev. Şeref Yılmaz), Karanfil Yayınları, İstanbul, 2005
- BİLGİN, Beyza; *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, Gün Yayınları, Ankara, 2001
- (Selçuk, Mualla), *Din Öğretimi*, Gün Yayınları, Ankara, 2000
- *İslam 'da Çocuk*, DİB Yayınları, Ankara, 1987
- *Türkiye 'de Din Eğitimi ve Liselerde Din Dersleri*, Emel Matbaası, Ankara, 1980
- BOLAY, S. Hayri; *Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü*, 7. Baskı, Akçağ Yayınları, İstanbul, 1997
- BRIDGE, Berna; *Duyguların Eğitimi*, Beyaz Yayınları, İstanbul, 2003
- BÜYÜKKARAGÖZ, Selçuk; *Genel Öğretim Metotları Öğretimde Planlama Uygulama*, Beta Yayınları, İstanbul, 1999
- CEBECİ, Aylin; *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Derslerinde Ahlâkî Değerlerin Eğitimi ve Öğretimi*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Bursa, 2005
- CEVİZCİ, Ahmet; *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, Paradigma Yayınları, İstanbul, 1999
- CHARLES, M.; *Piaget İlkeleri*, (Çev. Gülten Ülgen), Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2003
- CİRAVOĞLU, Öner; *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yayınları, İstanbul, 1999
- CÜCELOĞLU, Doğan; *İnsan ve Davranışları*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991
- ÇAĞDAŞ, Aysel - SEÇER, Zariye; *Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi*, (Edt. Ramazan Arı), 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002

- ÇAĞDAŞ, Aysel; *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*, Eğitim Kitabevi, Konya, 2003
- ÇAĞIL, Necdet; *Kur'an-ı Kerim ve Kitab-ı Mukaddes Mukayesesine Özgün Bir Yaklaşım*, Araştırma Yayınları, Ankara, 2005
- ÇAĞRICI, Mustafa; *İslam Düşüncesinde Ahlak*, İfav. Yayınları, İstanbul, 1989
- ÇAM, Ömer; “Ahlâk Eğitimi”, DEAD, İstanbul, 1996, sy. 3
- ÇİLELİ, Meral; *Ahlâk Psikolojisi ve Eğitimi*, V Yay, Ankara, 1986
- DAVUDOĞLU Ahmed, *Sahi-İ Müslim Tercüme ve Şerhi*, Sönmez Yayınları, 1997
- DEMİR, Fahri; *Din ve Ahlak*, DİB Yayınları, Ankara, 1997
- DİLİDÜZGÜN, Selahattin; *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*, Morpa Yayınları, İstanbul, 2003
- DOĞAN Recai-TOSUN, Cemal; *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002
- DURU, Kazım Namı; *Sosyolojinin Unsurları*, MEB, 2.Basım, İstanbul, 1964
- ERDEM, Hüsamettin; *Ahlak Felsefesi*, Hü-Er Yayınları, Konya , 2003
- ERDOĞAN, Mehmet; *Gerçek Işık*, Gonca Yayınları, İzmir, 2006
- Tatlı Dil*, Gonca Yayınları, İzmir, 2006
- GANDER, Mary - GARDNER, Harry; *Çocuk ve Ergen Gelişimi*,(Çev. Bekir Onur) 4. Baskı, İmge Kitabevi, İstanbul, 2001
- GÖVSA, İbrahim Alaaddin; *Çocukta Davranış Gelişimi*, Hayat Yayınları, İstanbul, 1999
- GÜNEY, Salih; *Davranış Bilimleri*, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2000
- HANÇERLİOĞLU, Orhan; *Felsefe Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1982
- HÖKELEKLİ, Hayati; *Din Psikolojisi*, TDV Yayınları, Ankara, 1993
- HUMPHREYS, Tony; *Çocuk Eğitiminin Anahtarı: Özgüven*, (Çev. Tanju Anapa), Epsilon Yayınları, İstanbul, 2002
- İBN CEMAA; *Öğretmen ve Öğrenci Nitelikleri, Görevleri, Tutum ve Davranışları*,

(Çev. Muhammed Şevki Aydın), İstanbul, 1992

- İBN MANZUR; *Lisanu'l Arab*, Beyrut, 1956
- İSFAHÂNÎ Râgıb; *El-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, Beyrut, Tarihsiz
- İMAM MALİK; *Muvatta*, (Ed. Vecdi Akyüz), Beyan Yayınları, Tarihsiz
- KABAKLI, Ahmet; *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2006
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem; *Yeni İnsan ve İnsanlar*, 10. Basım, Evrim Yayınları, İstanbul, Tarihsiz
- KANDEMİR, M. Yaşar; *Örnekleriyle İslam Ahlâkı*, 6.Baskı, Nesil Yayınları, İstanbul, 1980
- *Çocuklara Kırk Hadis*, Erkam Yayınları, İstanbul, 1993
- KARAALİOĞLU, S. Kemal; *Türk Şiir Sanatı*, İnkılap ve Ata Yayınları, İstanbul, 1966
- KAŞIKÇI, Ercan; *Doğru Beden Dili*, Hayat Yayınları, İstanbul, 2005
- KILIÇ, Recep; *Ayet ve Hadisler Işığında İnsan ve Ahlak*, TDV Yayınları, Ankara, 1995
- KULAKSIZOĞLU, Adnan; *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004
- KUR'AN-I KERİM; Diyanet Vakfı Yayınları
- MEHMEDOĞLU, Yurdağül; *Ahlakî ve Dînî Gelişim*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2004
- MONTAGU, Ashley; *Çocuklarınıza Ahlâkî Değerleri Nasıl Kazandırabilirsiniz?*, (Çev.Remzi Öncül), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2000
- NABİ, Yaşar; *Şiir Sanatı*, Varlık Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1969
- NAİM, Babanzade Ahmed; *İslam Ahlakının Esasları*, (Çev.Recep KILIÇ), TDV Yayınları, Ankara, 1993
- NEDVİ, Seyyid Süleyman; *İslam Ahlâk Nizamı*, (Çev. Ali Genceli), Erkam Yayınları, İstanbul, 1990

- OĞUZKAN, Ferhan; *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2001
- ORAL, Günseli; *Yine Yazı Yazıyoruz*, Pegem A Yayınları, İstanbul, 2002
- ÖNKAL, Ahmet; *Rasulullah'ın İslam'a Davet Metodu*, 6. Baskı, Esra Yayınları, Konya, 1998
- ÖZDEMİR, Emin- BİNYAZIR, Adnan; *Yazmak Sanatı*, 2. Baskı, Varlık Yayınları, İstanbul, 1971
- ÖZDEN, Yüksel; *Öğrenme ve Öğretme*, Pegem A Yayınları, Ankara, 2003
- ÖZERİ, Zeynep Nezahat; *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2004
- PAÇACI, Mehmet; *Kur'an'a Giriş*, İsam Yayınları, İstanbul, 2006
- RIFAT, Ahmet; *Tasvir-i Ahlâk Ahlâk Sözlüğü*, İstanbul, Tarihsiz
- ROSENTHAL, M., YUDİN, P.; *Felsefe Sözlüğü*, (Çev. Aziz Çalışlar), Sosyal Yayınları, İstanbul, 1997
- SARGIN, Nurten; *Çocuklarda Ruh Sağlığı*, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2001
- SCHOBER, Otto; *Beden Dili Davranış Anahtarı*, (Çev. Süeda Özbent), Arion Yayınları, İstanbul, 2003
- SELÇUK, Mualla; *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, TDV, Ankara, 1991
- SENEMOĞLU, Nuray; *Gelişim ve Öğrenme*, 8. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2003^
- SOFUOĞLU Mehmed; *Sahih-İ Buhari ve Tercümesi*, Ötüken Yayınları, Tarihsiz
- SOUCHE, Aime; *Yeni Pratik Pedagoji* (Çev. Selahattin Odabaş), Ankara, 1977
- SOYSALDI, Mehmet; *Kur'an'ı Anlama Metodolojisi*, Fecr Yayınları, İstanbul, 2001
- SUAVİ, Cüneyd; *Hayatın İçinden*, Zafer Yayınları, İstanbul, 2002
- ŞANVER, Mehmet; *Kur'anda Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2001
- ŞENGÜL, İdris; *Kuran Kıssaları Üzerine*, Işık Yayınları, İzmir, 1994
- ŞİRİN, M. Ruhi; *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000

- TANSEL, Fevziye Abdullah; *İyi ve Doğru Yazma Usûlleri*, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul, 1978
- TEMEL, Fulya- AKSAY, Ayşe; Ergen ve Gelişimi, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 2001
- THE SHORTER; *Oxford English Dictionary*, Ed. by Onions, Clarendon Press, Oxford, c.1, 1980
- TOPSES, Gürsen; *Eğitim Sürecinde İnsan ve Psikoloji*, Varlık Yayınları, Ankara, 1990
————— *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul, 1997
- YALÇIN, Alemdar - AYTAÇ, Gıyasettin; *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002
- YALSIZUÇANLAR, Sadık; *Televizyon ve Kutsal*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997
- YAVUZER, Haluk; *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998
- YEŞİLYAPRAK, Binnur; *Gelişim ve Öğrenme*, 3. Baskı, Pegem A Yayınları, İstanbul, 2002
- YILDIRIM, Suat; *Kur'an-ı Kerim ve Kur'an İlimlerine Giriş*, Ensar Yayınları, İstanbul 1983

b. Makaleler:

- AKSU , A. Betül; “Gençlik Döneminde Görülen Zararlı Madde Alışkanlıkları ve Din Eğitimi” *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yayınları, İstanbul 1992
- ALBAYRAK, Ahmet; “Sevgi ve Korku Motiflerinin Gençlerin Dini Mesajları Algılamadaki Rolü”, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yayınları, İstanbul 2000
- AYHAN, Halis; “Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimine Genel Bir Bakış”, MÜİFD, sy. 18, 2000
- BAHADIR, Abdülkerim; “Çocukluk dönemi Din ve Değer Yapılanmasında TV Yayınlarının Olumsuz Etkileri ve Çözüm Önerileri”, SÜİFD, sy. 20, 2005

- BİLGİN, Beyza; “Ahlak Terbiyesinde Dînî Hikâyeler”, DEAD, sy. 1, İstanbul, 1994
- BUYRUKÇU, Ramazan; “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretim Programının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma”, SDÜİFD, sy. 16, 2006
- “Kur’an’a Göre İnsanın Özellikleri ve Hz. Peygamberin Eğitim Uygulamaları”, SDÜİFD, sy. 4, 1997
- DAYIOĞLU, Gülten; “Çocuk Yayınları Sempozyumu-Bildiriler (11-13 Kasım1981)”, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara
- DOĞAN, D.Mehmet; “Gençlik ve İletişim Araçları”, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yayınları., İstanbul 2000
- ERDEM, Hüsamettin; “Ailede Ahlâk Eğitimin Önemi”, Mehir Aile Dergisi, 2001, sy. 1
- GÜNDÜZ, Şinasi; “Kur’an Kıssalarının Kaynağı Eski Ahit Mi? Yapı, Muhteva ve Kaynak Açısından Torah Kıssaları”, Kur’an Kıssalarının Anlam ve Değeri (IV. Kur’an Haftası Kur’an Sempozyumu)
- HÖKELEKLİ, Hayati; “Çocukta Ahlak Gelişimi ve Eğitimi”, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*, (Ed. İsmail Kurt), Ensar Yayınları, İstanbul, 2000
- “Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko Sosyal Etkenler”,UÜİFD, c.15, sy. 1, 2006
- KAYA, Mevlüt; “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları, OMÜİFD, sy. 12-13, Samsun, 2001
- KAYA, Remzi; “Kur'an-ı Kerim Kıssalarının Düşündürdükleri” UÜİFD, sy. 2, c. 12, 2002
- KILAVUZ, M. Akif; “Yetişkin Din Eğitimcilerinde Bulunması Gereken Özellikler”, UÜİFD, sy. 1, c. 12
- KOÇOĞLU, Mustafa; “Çocuk Yayınları Sempozyumu-Bildiriler (11-13 Kasım 1981)”, Ankara

- OKUMUŞLAR, Muhiddin; “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikâye”,
SÜİFD, sy. 21, 2006
- ÖCAL, Mustafa; “Ailede Çocukların Dînî ve Ahlâkî Eğitimlerinde Karşılaşılan
Problemlerin Başlıca Sebepleri Ve Çözüm İçin Bazı Teklifler”, DEAD, sy., 3,
1996
- “Nasıl Din Eğitimcileri Yetiştirmeliyiz”, Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları
Sempozyumu, (Ed. Suat Cebeci), Değişim Yayınları, İstanbul, 2002
- ÖZDOĞAN, Öznur; “Din Psikolojisi ve Manevî Değerler”, SDÜİFD, sy. 15, 2002
- PEKER, Hüseyin; “Çocuğun Dînî Eğitiminde Medya”, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*,
(Ed. İsmail Kurt), Ensar Yayınları, İstanbul 2000
- SELÇUK, Mualla; “Gençlik Çağı ve İnanç Olgusu”, *Gençlik Dönemi ve Eğitimi*,
(Ed. İsmail Kurt), Ensar Neşriyat, İstanbul, 2000
- ŞAHİN, Adem; “Ergenlerde Dindarlık-Benlik Saygısı İlişkisi”, SÜİFD., sy. 19, 2005
- ŞENGÜL, İdris; “Kur’an Kıssalarının Tarihî Değeri, Kur’an Kıssalarının Anlam ve
Değeri (IV. Kur’an Haftası Kur’an Sempozyumu)”
- TAVUKÇUOĞLU, Mustafa; “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve
Din Eğitimi”, SÜİFD, sy. 14, 2002
- UYSAL, Muhittin; “Bazı Hadis Kıssaları Üzerine Mülâhazalar”, SÜİFD, sy. 22, 2006
- YÜKSEL,, A. Turan ; “Hz. Peygamber ve Çocuklarla İlişkisine Kısa Bir Bakış”;
Mehir Aile Dergisi, sy.1, Konya, 2001